

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE

1902.

Redaktor:
prof. dr. Ernst Muka,
komtur rjada sw. Sawy atd.

Lětnik LV.

Zešiwk I.

(Cyleho rjada čišto 106.)

B u d y š i n .
Z nakladom Maćicy Serbskeje.

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1902.

Redaktor:
prof. dr. Ernst Muká,
komtur rjada sw. Sawy atd.

Létnik LV.

B u d y š i n.
Z nakladom Maćicy Serbskeje.

Zapisy Mačicy Serbskeje.

Wobstatk 1. wulkeho róžka 1902.*)

(Zestajał dr. E. Muka.)

I. Zastojnicy Mačicy Serbskeje.

a) Předsydstwo.

1. *Předsyda*: kan. kant. J. Łusćanski w Budyšinje (tachantstwo).
2. *Městopředsyda*: faraf H. Mrózak w Budestecach (Gross-Postwitz).
3. *Sekretar*: kan. schol. J. Skala w Budyšinje (tachantstwo).
4. *Knihownik*: sem. wyż. wuč. em. K. A. Fiedleř w Budyšinje (němska adr.: Seminaroberlehrer em. K. A. Fiedler, Bautzen, Moltkestrasse 16).
5. *Knihiskladnik*: kantor J. Kapleř w Budyšinje (němska adr.: Kantor Joh. Kappler, Bautzen, Michaelisschule).
6. *Pokladnik*: překupec August Čeć w Budyšinje (n. adr.: Kaufmann A. Zetsch, Bautzen, Reichenstrasse 8).

b) Wubjerk.

1. Faraf K. A. Kubica w Bukecach (Hochkirch), předsyda.
2. Měšćanski wučer A. Sommer w Budyšinje.
3. Faraf dr. M. Renč we Wjelećinje (Wilthen).
4. Redaktor M. Smoleř w Budyšinje.
5. *Přewi zastupnik*: kapłan M. Andricki w Ralbicach, zapisowaf.
6. *Druhi zastupnik*: *vacat*.

c) Zarjadnicy.

1. *Zarjadnik domu*: řečnik a notaf M. Cyž w Budyšinje (n. adr.: Rechtsanwalt und Notar M. Ziesch, Bautzen).
2. *Redaktor Časopisa*: professor dr. E. Muka w Freibergu (n. adr.: Prof. Dr. E. Mucke, Freiberg i. Sa.).

*) Tute zapisy cheych po prawom na kónc lětnika 1901 stajić; dla njedostatka městna tam pak je nětko tu na spočatku lětnika 1902 wo-
zjewjam.

3. *Musejownik*: tach. předař J. Šewěik w Budyšinje (n. adr.: Domprediger J. Schewtschick, Bautzen, Domkapitel).
4. *Dopisowar M. S.*: prof. dr. E. Muka (hl. č. 2).
5. *Domownik*: J. A. Libuša w Budyšinje (w starym Maćičnym domje).

II. **Wotrjady Maćicy Serbskeje.**

a) Delnjoserbski wotrjad (samostatny).

1. *Předsyda*: farař Kórjeńk w Bórkowach.
2. *Městopředsyda*: farař J. Krušwica we Wjerbnje.
3. *Pismař I a knihiskladnik*: kantor H. Jordan w Popojcach.
4. *Pismař II*: kantor K. Šwjela w Skjarbošcu.
4. *Pokladnik* (mysynař): kantor Ladko we Wjerbnje.

b) Rěčespytny wotrjad.

1. *Předsyda*: prof. dr. E. Muka w Freibergu.
2. *Městopředsyda*: farař J. Gólc w Budyšinku.
3. *Pismař*: kapłan M. Andricki w Ralbicach.

c) Stawiznisko-starožitnostny wotrjad.

1. *Předsyda*: farař dr. M. Renč we Wjelećinje.
2. *Městopředsyda*: prof. dr. E. Muka w Freibergu.
3. *Pismař*: měšč. wučer A. Sommer w Budyšinje.

d) Narodopisny wotrjad.

1. *Předsyda*: prof. dr. E. Muka w Freibergu.
2. *Městopředsyda*: měšč. wučer A. Sommer w Budyšinje.
3. *Pismař*: kapłan M. Andricki w Ralbicach.

e) Hudźbny wotrjad.

1. *Předsyda*: měšč. wučer dr. J. Pilk w Drježdźanach.
2. *Městopředsyda*: kantor P. Hila w Khrósćicach.
3. *Pismař*: wučer J. Słodeńk w Kukowje.
4. *Archivar*: wučer A. Pjech w Budyšinje.

f) Belletristiski wotrjad.

1. *Předsyda*: kan. kantor J. Łusčanski w Budyšinje.
2. *Městopředsyda*: kapłan M. Andricki w Ralbicach.
3. *Pismař*: měšč. wučer A. Sommer w Budyšinje.

g) Paedagogiski wotrjad.

1. *Předsyda*: kantor H. Smoła w Budestecach.
2. *Městopředsyda*: farań H. Mrózak w Budestecach.
3. *Pismař*: sem. wyšši wučer K. A. Fiedleř w Budyšinje.

h) Pširodospytny wotrjad.

1. *Předsyda*: kapłan Jakub Nowak w Budyšinje.
2. *Městopředsyda*: sem. wyš. wučer K. A. Fiedleř w Budyšinje.
3. *Pismař*: vacat.

III. **Wubjerk za dotwarjenje Maćičneho doma.**

a) Twariski wotrjad. *Stawy wotrjada*: Łusčanski (předsyda), Cyž (pismař), Mrózak-Budestečanski, dr. iur. Herrmann, měšć. wučer Sommer, Młyńk.

b) Próstwowski wotrjad. *Stawy wotrjada*: farań Kubica (předsyda), Leidleř (pismař), direktor Nowak, Handrik-Husčanski, Kokla, ryčerkubleř Šrybař nad Žičenkou.

c) Zběrařski wotrjad. *Stawy wotrjada*: Žur-Radwořski (předsyda), Handrik-Husčanski (pismař), Křižan - Hodžijski, kubleř Smoła, Wjerab, ryčerkubleř Křižan nad H. Hórku.

d) Towarstwowski wotrjad. *Stawy wotrjada*: Skala (předsyda), kapłan Nowak (pismař), diakonus Domaška, Skop, Pjeh, překupe Bart.

e) Pismowski wotrjad. *Stawy wotrjada*: Gólě-Budyšinski (předsyda), kapłan Andricki (pismař), Muka, tachants k předař Šewčik, Winger, Smoleř.

IV. **Sobustawy Maćicy Serbskeje.**

Albert, August, wučer w Budestecach (1900).*)

Andricki, Jan, wučer w Radworju (1898).

Andricki, Mikł., kapłan w Ralbicach, redaktor „Łužicy“ (1901).

Bagieński, Czesław, stud. phil. w Kazani (1900).

Bart, Ernst, překupe w Brězyncy (1898).

Bart, Jakub, farań w Radebergu, serbski basnik (1898).

*) Tuta ličba znamjenja lěto, na kotraž je sobustaw swój posledni přinošk (4 hr.) zaplaćil. Budžemy wot nětko husćišo tajki zapis sobustawow M. S. tu w Časopisu wozjewjeć.

- Baudouin de Courtenay, Jan, dr. phil., ryčeř pp., akademik a uniw. professor w Pětrohrodźe (1901).
- Beier (Bajef), Jan, wučef w Bolborcach (1900).
- Beránek, František, stawišel w Prazy na Smichowje (1901).
- Benedictsen, Age, dr. phil., wučenc w Charlottenlundźe (1896).
- Běrník, Božidar, farař w Klukšu (1900).
- Bibliotheka bořarskeje uniwersity w Sreću-Sofia (1898).
- Białkowski, Władysław, dr. med., lěkař w Jaśliskach (1900).
- Bjedrich, Jurij, wučef w Lindenawje p. Lipska (1900).
- Bjedrich, Mikławš, farař w Ralbicach (1897).
- Bjesada katholska w Jaseńcy (1900).
- Błažik, Michał, dr. med., ryčeř pp., lěkař w Bukecach (1900).
- Bogusławski, Edward, prof. a historiograf we Wařawje (1902).
- Bolte, Gotthard, farař w Brjazyni p. Khoćebuza (1901).
- z Bötticher, dr. med., lěkař w Budyšinje (1901).
- Bur, Mikławš, kantor a cyrkw. wučef w Königshainje (1900).
- Cybulski, Wojěch, rejent w Kališu (1900).
- Cyž, Michał, rěčnik a kral. sakski notarius w Budyšinje (1901).
- Čeć, August, překupec w Budyšinje (1900).
- Černý, Adolf, professor, musealny direktor, uniwersitny lektor a redaktor „Slovanského Přehleda“ w Prazy (1900).
- Čornobóh, serbske towarstwo w Drježdźanach (1900).
- Čěsla (Handrik-Čěsla), Jan, dr. med., knježeřski a distriktny lěkař w Neveklowje (1901).
- Daneš, Jurij, kand. phil. w Prazy (1901).
- Delan, Jurij, stud. theol. we Wrótsławju (1901).
- Delenčka, Jakub, sekretar w klóštrje Marijnej Hwězdźe (1901).
- Dobrucki, Jan, archidiakonus we Wojerecach (1901).
- Domaška, Moric, diakonus w Hodźiju (1900).
- Domaška, P. Romuald, kapł. w klóštrje Marij. Hwězdźe (1901).
- Domš, Měto, z Turjeje w D.-Ł., zastojnik w Moskwje (1902).
- Dučman, Handrij, farař w Lipsku (1894).
- Dučman, Pětr, dr. med., lěkař a sanit. radž. w Budyšinje (1900).
- Eissler, Gustav, twarski mišter w Žahanju (1900).
- Entlicher, H., gymnasiaľny professor w Brnje (1901).
- z Eysymont, K. Fr., ryčeřkubleř w Wielkej Czerniówce (1901).
- Fiedleř, K. A., seminarski wyšši wučef em. w Budyšinje (1900).

- Franczew, Wladimir, professor we Wařawje (1900).
Franka, Hermann, missionar w Leh w Kařmiru (1901).
J. Sw. Gagarin, Anatol. Ewg., wjereh w Oknje na Podoli (1901).
Gintl, Otto, dr. iur., řečník w Praze (1901).
Gjorgjewič, Tich. P., professor w Aleksincu (zast. 1901).
Góľč, Gerhard, stud. theol. w Lipsku (1901).
Góľč, H. J., farař w Rakecach (1901).
Góľč, Jan, farař w Budyřinku, redaktor „Pomhaj-Boha“ (1893).
Gróľmus, Jan, dr. phil., řulski direktor w Lipsku (1898).
z Grot, Konstantin, uniw. professor w Pětrohroďze (1901).
Grothe, August, architekt w Drježdźanach (1898).
Hajna, wuřeř w Konjecach (1898).
Halabala, P. Metoděj, ryčeř pp., farař w Rajhradze (1901).
Handrik, A. T., farař w Maleřecach (1901).
Handrik, Jan, farař w Huscy (1901).
Handrik, Matej, farař w Slepom (1900).
Hanka, Kurt, kantor a cyrkw. wuřeř we Wjelećinje (1893).
Hanowski, Ota, sakski knježeřski radzičeľ a ryčeřkubleř nad Maľym Wosykiem (1901).
Hattala, Marćin, uniw. professor em., ryčeř pp. w Praze, čestny sobustaw M. S.
Hejduřka, Jurij, kapłan w Seitendorfje p. Źitawy (1901).
Hejna, Jurij, referendar w Radebergu (1901).
Herrmann, Ernst, dr. iur., řečník w Budyřinje (1900).
Herrmann, Jakub, kanonik a farař, ryčeř pp. we Wotrowje (1902), čestny sobustaw M. S.
Hicka, Bjarnat, farař w Kamjencu-řpitalu (1900).
Hicka, Jakub, sakristan w Radworju (1897).
Hila, Mikławř, tachantski wuřeř w Budyřinje (1901).
Hila, Pětr, kantor a cyrkw. wuřeř w Khróřćicach (1900).
Holan, Ernst, gymn. professor w Niřnim Nowgorodze (1900).
Holka, Mikławř, kancelista w klóřtrje Marijneje Hwězdze (1898).
Hórník, Michaľ, chemik w Koelnje (1893).
Imiř, Marćin, dr. iur., assessor při direkciji sakskich statnych řeznicow w Lipsku (1901).
Jakub, Jan, dr. phil., professor, dwóřski radzičeľ, ryčeř pp., gymn. wyřři wuřeř w Drježdźanach (1900).

- Jakub, Jurij, ryčef pp., farař w Njeswačidle (1901).
Jawork, Mikławš, kapłan w Njebjelčicach (1901).
Jedlička, Franc, hrodowski kapłan w Rotschönbergu (1901).
Jednota, spěwanske towarstwo w Khrósćicach (1894).
Jenč, Aug., měšćanski wučef w Drježdžanach (1901).
Jordan, Hendrich, kantor a cyrkw. wučef w Popojcach (1900).
Jurk, Matej, ratař w Brězowcy p. Slepoho (1900).
Just, Jan, přeni kapłan w Khrósćicach (1900).
Kapleř, Jan, kantor a cyrkwinski wučef w Budyšinje (1900).
Keřk, Jan Aug., měšćanski wučef w Pirnje (1899).
Klin (Glien), Ernst, překupec w Budyšinje (1901).
Knježk, stud. theol. w Prazy (1901).
Kocián, P. Stefan, farski administrator w Róženće (1901).
Kocor, August, kantor a cyrkw. wučef w Hodźiju (1899).
Kocor, Karl Aug., kantor em., organist, serbski huďbny miřter a składnik w Ketlicach (1901).
Kokla, Michał, kubleř a sejmski zapóslanc w Khrósćicach (1900).
Komor (Kummer), Franc, dwórski předař w Drježdžanach (1900).
Konvalinka, gymn. professor w Kraloweje Hradcu (1899).
Kopyteczak, Basil, gymn. professor em. w Tarnopoli (1902).
Kotsmich, Wójcěch, kejž. a kral. dwórski radźićel w Prazy (1901).
Kóńcan, Hanso, dželačef při železnicy w Slepom (1899).
Kral, Jan, krajny sudnik w Kamjenicy (1899).
Kral, Jurij, farař w Dubinje p. Drježdžan (1901).
Kral, M., wučef w Zarěču (1900).
Kral, Michał, wučef na Sokolnicy (1901).
Kramattowa, Mina, knježna wučerka w Prazy (1900).
Kratochvíl, Augustin, farski administrator w Popowicach (1902).
Krawc (Schneider), Bjarnat, měšćanski a huďbny wučef a komponist w Drježdžanach (1900).
Křižan, Jan, farař w Hodźiju (1901).
Křižan, Jurij, farař w Gronowje (1900).
Kruřwica, Jan, farař we Wjerbnje (1900).
Krygař, Ernst, farař w Poršicach (1900).
Kubař, Gustav, farař w Njebjelčicach (1900).
Kubica, August, ryčef pp., farař w Bukecach (1900).
Kubica, Měrko, stud. iur. z Bukec w Lipsku (zast. 1900).

- Łodni, Ernst, wučer w Rakojdach (1900).
- Łusčanski, Jurij, kanonik kantor, łuziski administrator ecclesiasticus, ryčer pp., w Budyšinje (1900).
- Laras, Jan, dr. phil., professor a paedagog w Čěšinje (1901).
- Lehmann(Wińcz), Ernst, hamtski sudn. radź. w Drježdźanach (1902).
- Leidleř, Josef, hamtski sudniski radźiciel w Šerachowje (1898).
- Lenik (Lehmann), Pawoł, duchowny w Zhorjelcu (1898).
- Lenik-Rašyk, Karlo, seminarnski direktor w Angerburgu (1900).
- Libš, Jurij, farski administrator w Baćonju (1900).
- Lohe, Ernst, kand. phil. w Pětrohrodźe (1901).
- Loskot, František, kapłan w Jabloncu nad Jězoru (1899).
- Malý, František, kapłan w Přibrami (1901).
- Matek, Handrij, farař w Hućinje (1901).
- Matek, Ernst, farař w Barće (1900).
- Matuš, měščanski wučer w Zhorjelcu (1901).
- Merczyng, H., professor inženěrskich šulow w Pětrohrodźe (1900).
- Měrcínk, hosćencar we Wojerecach (1900).
- Mikela, August, farař we Łupoj (1901).
- Mjerwa, Moric, rentier w Budyšinje (1900).
- Młynarski, Wincenty, hypotečny sekretar w Kališu (1900).
- Młyńk, Jan, kubler w Čemjercach (1901).
- Morfill, W. R., professor słowjanskich rěčow w Oxfordze (1901).
- Món (Moyn), Marćin, professor realki w Eislebenje (1901).
- Mósak Kłosopólski, Cesar, ryčer/kubler nad Małej Swóńcu (1901).
- Mrózak, Hermann, farař w Budestecach (1898).
- Mrózak, Jan, farař we Wulkich Ždźarach (1900).
- Mrózak, Oswald, farař a wodźer serbskeho homiletiskeho seminara w Hrodźišću (1901).
- Mrózak, Pawoł, kand. theol. w Hrodźišću (1901).
- Muka, Ernst, dr. phil., prof., gymn. wyż. wučer w Freibergu (1901).
- Novák, Anton, korektor w Prahy (1900).
- Nowak, Jan, dr. med., lěkar w Kamjencu (1901).
- Nowak, Jakub, kapłan w Budyšinje (1900).
- Nowak, Mikławš, direktor tachantskeje šule w Budyšinje (1901).
- Nowy, Wylem, kand. theol. w Podstupimje (1901).
- Nuhlišk, překupe we Wojerecach (1901).
- Nyčka, Jan B., hłowny wučer em. w Charlottenburgu (1902).

- Parczewska, Melanja, knježna w Kališu (1901).
 Parczewski, Alfons, rěčnik w Kališu, čestny sobustaw M. S. (1900).
 Pastrnek, dr. phil., uniw. professor w Prazy (1901).
 Petrów, Al., zeński načalnik w Orsk. nj. Orenburg. gub. (1902).
 Pětranc, Michał, dr. med., lěkar w Malešecach (1900).
 Pilk, Jurij, dr. phil., měšćanski wučer, spisowaćel a serbski
 komponist w Drježdžanach (1900).
 Pjeh, August, wučer w Budyšinje (1898).
 Pohonč, Jan A., bywši direktor a hłowny agent Goth. žiwjeń-
 skeje banki w Lipsku (1901).
 Radca, Hermann, wobsedźer piwarnje a kubler w Prěčecach (1900).
 Rachel, Mikławš, dr. med., lěkar w Pančicach (1900).
 Ramułt, Stefan, spisowaćel we Lwowje (1900).
 Reime, F., fotograf w Belleville, Ill. w Sew. Americy (1901).
 Rejda (Raeda), Pawoł, farań w Budyšinje (1900).
 Renč, Jan, lic. theol., ryčer pp., farań w Ketlicach (1901).
 Renč, Jurij, wojeński farań w Drježdžanach (1900).
 Renč, Marćin, dr. phil., farań we Wjelećinje (1901).
 Rězak, Filip, dwórski kapłan w Drježdžanach (1902).
 Rězak, Jan, kantor a cyrkw. wučer we Wotrowje (1901).
 Rjelka, Jakub, prekupe we Worklecach (1901).
 Rybak (Fischer), Jurij, wučer w Khwaćicach (1900).
 Salowski, krajski sudniski radźićel w Kamjenicy (1899).
 J. J. Sapieha, Ad., wjerch, we Lwowje, čestny sobustaw M. S.
 Sauerwein, Jurij, dr. phil., wučenc w Bantelnje w Hann. (1900).
 Serbske Towařstwo w Bukecach (1899).
 Serbske Towařstwo w Khwaćicach (1901).
 Skala, Jakub, kanonik scholastik a farań w Budyšinje (1901).
 Skop, August, kubler w Kołwazy (1900).
 Słodeńk, Jurij, wučer w Kukowje (1899).
 Smoła, Handrij, kantor a cyrkw. wučer w Budestecach (1901).
 Smoła, Jan, kubler a sejmski zapósłanc w Spytecach (1899).
 Smoleń, Marko, redaktor a knihićišer w Budyšinje (1901).
 Sołowjew, Eugen, probst w Koburgu (1905).
 Sommer, Adolf, měšćanski wučer w Budyšinje (1902).
 Sommer, Jan, farań em. w Drježdžanach (1901).
 Srpska čitaonica w Prjedoru w Bosnje (1899).

- Stranc, Jurij, kapłan w Lipsku (1900).
Stumme, Hans, dr. phil., uniw. professor w Lipsku (1901).
Swatkowski, Wsew., gymn. professor w Pëtrohrodže (1902).
Sykora, Karl, farań w Minakale (1900).
Symank, Jan, kantor a cyrkw. wučer w Baćonju (1901).
Šelčik, Karl, inspektor mlokarnjow w Barlinju (1901).
Šewčik, Jakub, tachantski předař w Budyšinje (1899).
Šewčik, Jurij, kantor a cyrkw. wučer w Rablicach (1898).
Šewčik, Michał, farań w Lubiju (1900).
Šołta, Jan, kapłan w Kulowje (1900).
Šołta, Pawoł, kapłan w Žitawje (1901).
Šołta, Pëtr, cyrkwinski wučer w Radworju (1900).
Šudak, Jurij, wučer w Bóšicach p. Njeswačidła (1901).
Šwjela, Bogumił, kand. theol. a domj. wučer w Podstupimje (1901).
Šwjela, Křesćan, kantor a cyrkw. wučer, ryčer pp., redaktor „Bramborskeho Casnika“ w Skjarbošcu (1902).
Schneider, P. Leopold, probst klóštra Marijneje Hwězdy (1900).
Schrotz, Hendrich, zastojnik w Prazy na Smichowje (1901).
Schulze, Bruno, direktor zawoda w Drježdźanach (1899).
Schütza, wučer w Rachlowje (1900).
Tajrych, František, professor realki w Pardubicach (1897).
Talko, Włodzimierz, dr. phil., redaktor a wudawař „Kurjera Sosnowieckiego“ w Sosnowcu (1902).
Tylš, Emanuel, dr. iur., řečnik w Prazy (1900).
Tyšeř, Wylem, serbski diakonus w Budyšinje (1900).
Ungaf, Pawoł, farań w Lejnje p. Wojerec (1901).
Urban, M., farań we Wókrancicach (1901).
Valtyn, Jurij, překupe we Wojerecach (1901).
Voigt, Gerhard, diakonus w Ketlicach (1900).
Vozárik, Amad., dr. phil., chemik w Hammu nad Rhejnom (1901).
Wałtař, Jan, farań we Wóslinku (1901).
Wencko, Marćin, farań w Sprjejcach (1901).
Wendt, farań w Čornym Khołmcu (1901).
Wićaz (Lehmann), farań w Nosaćicach (1899).
Wićaz, Ota, kand. theol. a sem. wučer w Drježdźanach (zast. 1895).
Wićaz (Lehmann), Pawoł, stud. theol. z Přišec w Lipsku (1899).
Wićaz (Lehmann), Wałtař, referendar w Budyšinje (zast. 1899).

- Wingef, Jurij, tachantski katecheta w Budyšinje (1900).
 Wiśniewski, Włodzimierz, w Nowgorodźe-Sewersku (1900).
 Wjačka, Hermann, farań w Hornim Wujězdze (1900).
 Wjela, Jan, wyšši wučer em. w Budyšinje, serbski basnik,
 čestny sobustaw M. S.
 Wjela, Jurij, dr. med., dwórski radź., lěkar w Drježdźanach (1901).
 Wjerab, Michał, tachantski wučer w Budyšinje (1899).
 Wrobel, wučer w Delnjej Hórcy (1899).
 Zahrjeńk, Gustav, farań w Khwaćicach (1900).
 Zahrjeńk, Jurij, kantor a cyrkw. wučer w Hrodzišću (1901).
 Ziołkowski, Leon, dr. theol., subdiakon w Hněznu (1899).
 Žur, Jakub, stud. theol. w Mohuču (1901).
 Žur, Michał, farań w Turawskej Ligoće (1900).
 Žur, Mikławš, farań w Radworju (1901).

V. Wustawy z M. S. spisy wuměnjace.

Z našej Maćicy Serbskeje swoje spisy wuměnjaju tele wědomostne wustawy:

- Akademiya čěska kejžora Franca Josefa w Prahy.
 Akademiya Nawuk kejžorska ruska w Pětrohrodźe.
 Akademiya Umiejětności w Krakowje.
 Akademiya Wědomosćow kralowska serbska w Běłohrodźe.
 Akademiya Znanosti južnosłowjanska w Zahrjebje.
 Archaeologiske Towarstwo w Zahrjebje.
 Bibliotheka kejžorskeje ruskeje university w Pětrohrodźe.
 Bibliotheka Kurnicka w Kurniku p. Póznanju.
 Delnjołužiske Towarstwo za anthropologiju a starožitnosće
 w Gubinje.
 Galicko-ruska Matica we Lwowje.
 Geografiske Towarstwo kejžorske ruske w Pětrohrodźe.
 Hornjo-hessenske Towarstwo za stawizny w Giesenje.
 Hornjołužiske Towarstwo wědomosćow w Zhorjelcu.
 Isis, přirodospytne towarstwo w Budyšinje.
 Jabłonowske Towarstwo wědomosćow w Lipsku.
 Matica slovenska w Lublanju.
 Matica Srpska w Nowym Sadu na Wuhrach.
 Matice Česka w Prahy.

Matice Moravska w Brnje.

Ministerstwo narodnago prosvěšćenija w Pětrohrodže.

Museálna slovenska spoločnosť w Turč. Swjatym Marćinje.

Narodopisné museum českoslovanské w Prahy.

Naukowe Towaristwo im. Ševčenka we Lwowje.

Słowjanske dobročinske towařstwo (obščestwo) w Kijewje.

Słowjanske dobročinske towařstwo (obščestwo) w Pětrohrodže.

Srpsko nčeno društvo w Běłohrodže.

Statistiska kommissija města Prahi.

Towařstwo za pomorske stawizny a starožitnosće w Šěćinje.

Towarzystwo ludoznawcze (ethnografiske) we Lwowje.

Towarzystwo przyjaciół nauk w Póznanju.

Towarzystwo przyjaciół nauk (tow. wědomosćow) w Torunju.

Uniwersita we Lwowje.

Vlastenecký spolek muzejní we Wołomucu.

Württembergška kommissija za krajne stawizny w Stuttgarée.

Zakład hrabjow Ossolinskih we Lwowje.

VI. **Darmo spisy Maćicy Serbskeje dostawaju:**

Bibliotheka kralowska w Barlinju.

Bibliotheka kralowska zjawna w Drježdźanach.

Bibliotheka zjawna kejžorska ruska w Pětrohrodže.

British Museum w Londonje.

Čitarnja akademiska uniwersity w Lipsku.

Klub historický w Klementinu w Prahy.

Łužiske předařske towařstwo (študentske) w Lipsku.

Serbski duchownski seminar w Prahy.

Słowjanski filolog. seminar kn. prof. A. Leskiena w Lipsku.

Pismowstwo delnjołužiskich Serbow.

Wot lěta 1881—1900.

(Dođawk I., přir. Čas. M. S. 1880, str. 73 sl.)

Dopisał *H. Jordan.*

Delnjoserbske pismowstwo běše w poslednišich 20 lětach poměrnje dosć plódne, a njejsu Delnjołužičenjo drje ženje prjedy za tak krótki čas telko čisłow dóstali. To džakujemy Maćicy

Serbskej a jeje delnjoserbskemu wotrjadej („*Wótrěd Mašice Serbskeje*“). Z jeje pohonjowanjom a z jeje srědkami je so cyła ličba knihow wudała, kiž drje hewak njebychu swětko pismowstwa wohladaće. Tola je tež privatna němska spekulacija někotre knižki čišćeće dała, štož je nam z wopokazmom, zo móže so pola Serbow z tym tež něšto zasłužić.

I. Nabožina.

1881. „*Staršome Módlitwy*.“ Z nakładom delnjoserbskeho „*Wótrěda M. S.*“, č. 2. Čišćane pola Smolerja w Budyšinje. Nakład 1000.
1898. Tychsamych 2. wudawk. *Wótrěda* č. 27. Čišćane pola Aug. Lapsticha we Wojerecach. Nakład 1000. Starkowe módlitwy su přeložili po wotdžělach mjenšich a wjetšich: Tešnař, Jordan, Rocha, Krušwica, Ladko, Kokozej, Haussig, Kósyk, Dabo, Kšadow, Nyčka, Kórjeńk, Heinsik a Hórnik pod redakciju Jordanowej a Tešnarjowej.
1881. „*To hom zynił ja tebe! Zo zyniš ty ja nučo?*“ Napisal H. Jordan. *Wótrěda* č. 6. Čišćal Wencel we Wojerecach.
1882. „*Ta paštyřka lubošć Jezom Kristuša. Šadna pšchirownošć, pšchěstawil Chr. Schwela.* W Nowem Rupinje; nakładnik F. W. Bergemann. Čišć Buchbindera w Nowem Rupinje. Nakład 4000.
1882. *Serbske duchowne fjarliže. W. Chojšebuzu.* Čišć a dóstać pola W. Rieschena. — *Džewjaty* (10.) wudawk. Nakład 2000. 617 kěrlušow na 760 stronach. -- Kěrlušy w přerich 8 (9) wudawkach běchu jara špatnje přeložene a zastajane, wosebje štož měru a nazynk nastupa, a tež woprijeće běše často tajke, zo nchtó njewjedžeše, što ma to a wono po prawem być. Tuž wotmyslichu sebi někotři mužowje, kiž ze Serbami derje měnjachu, zo chcedza kěrlušy přeporjedžować. Běchu pak tež ludžo, kiž jara wotradžowachu. Tola doprědka kročachmy. Kn. wyšši faraf Broniš w Khoćebuzu mjeješe redakciju, listna so rozdžěllichu a dachmy so do džěła. Pilnje džělahu: Broniš, Tešnař, Kórjeńk, Nyčka, Mato Kósyk, Šwjela, Kopf (Głowan)-Lutolski, Jordan, Krušwica a

Dabo-Zaspicki, posledniši z wotpisowanjom. Ale to běše ćežke džěło, wjacy hač počojca džěłaćerjow wusta na drózy, jeno tři wostachu njekhablacy a dokonjachu džěło: Mato Kósyk, Šwjela a Hendrich Kopf. Hdyž běchu potom nowe kěrlušowe knihi hotowe a dočišćane, kupowachu je drje ludžo, ale njeběše móžno pódla starych z nich spěwać. To běše wobužna wěc, a přisamem so sta, zo běše cyłe džěło podarmo. Tola Popojska a Wjerbjańska wosada pušćištej stare spěwarske a přimaštej so nowych — a pozdžišo tež Brjazynska k nimaj přistupi — a lětsa tež Khoćebuzska serbska wosada.

1884. Wuńdže 2. wudawk nowych spěwarskich z nakładom Maćicy Serbskeje, kiž běše wot Rieschena prawo nakładowanja za 450 hr. kupila, z napisom: „Šerbske duchowne fjarliže. Šadnašty hudańf. W Chošćebuzu wot Maćicy šerbskeje hudańc. — Čiše Wencela we Wojerecach. Nakład 2000. 617 kěrlušow na 742 stronach z alfabetiskim němskim a serbskim registrom (str. 743—770).
1897. Te wosady, kiž běchu při starych kěrlušowych knihach wostate, bórzy z cyła žanych spěwarskich wjacy njedostachu, dokelž běchu rozpredane a nihtó je z nowa njewuda. Najprjódey ludžo hišće pokupichu stare wotpołożene eksemplary z Popojskeje a Brjazynskeje wosady, potom pak běše dobra rada droha. Bórkowska wosada chcyše je sama za sebje dać čišćeć, tež někotři knihiwjazarjo so dla nich doprašowachu. Tuž njemóžeše Maćica dlěje so wotwlować. A tak wuńdžechu 1897: „Stare Šerbske Duchowne fjarliže.“ S nakładom Maćicy Šerbskeje. — Wotrěda č. 26. Čiše Aug. Lapsticha we Wojerecach. Nakład 1500. 596 kěrlušow, 20 stron modlitwow a pokazowaf, wšo dohromady 792 stron we porjedzenem prawopisu.
1883. „50 duchownych fjarližow ja škulnje hufniće a domaznu Božu škrjebu. — Zestajał H. Jordan. Wudał Wotrěd M. S., č. 5. Čiše Wencela we Wojerecach. Nakład 1000. — Su rozpredane. K Barlińskim serbskim Božim službam bu na 300 kupjenych a trjebanych.
1885. Der kleine Katechismus Dr. M. Luthers mit den dazu ge-

- hörigen Sprüchen in deutscher und wendischer Sprache. Cottbus. Druck und Verlag von A. Heine. Zestajať njeboh wyšši farať P. Broniš w Khoćebuzu.
1898. Wuńdze 5. wudawk tutoho katechisma.
1890. Nifodemuřowe knigły. Pšchestawjone wot Chr. Schwela. 3. wudawk. Z nakładom knihiwजारja Scharpe w Khoćebuzu. Čiśeať A. Heine w Khoćebuzu.
1892. Pšatfariře knigły wot Teřnarja. Wuńdzěchu w 3. wudawku. Nakład 1000.
1900. Tesame w 4. wudawku z nakładom M. S. Nakład 1000.
1893. Wuńdzěchu w 3. wudawku: Bjatowariře knigły wot Fritza-
B. Chošchebuřu, ř dostajěchu pla knigłow-wěřarja Scharpe.
1893. Šaden žer ř Jeřuřowego žyweńa w Kapernaumě. Napisat H. Jordan. Wotrěda čo. 21. Čiśe pola M. Smolerja w Budyšinje. Nakład 1000.
1894. Bibliski huližowańa se starego testamenta. Napisat H. Jordan. Wotrěda čo. 22. Čiśe Henčela we Wojerecach. Nakład 1000.
1895. Nowy Testament atd. pšchest. wot G. Fabriciusa. Čiśěany w Halu a založeny w Kansteinowej biblijojni.
1897. Křiřtuřowe šchepěńe a humreře atd., do řerbřeje řěžy pšchestawil B. Nowy. We Wojerecach. Wotrěda čo. 25. Nakład 1000.
1897. Nowy přistawk k delnjoserbskim spěwařskim, a to „Tscheschi“ a „Stworty pschistaw“, 25 kěrlušow wobprijacy a pola Lapsticha we Wojerecach čiśěany. Nakład 500.
1898. To pořokřtwo. Wot Banta. Drugi pořežony nakład. 1000.
1898. Agenda řa tu ewangelisku zerkńu we Pšchuskeje, řa hustawenim a hujwolenim kralojřkego konsistorija we Bramborřkeje do dolnořužyřkeje řerbřeje řěžy pšchestawjona. Přestajichu Bieger, farať w Popojcach, Kruřwica, farať we Wjerbnje, a Kórjeńk, farať w Bórkowach. Čiśěana pola Henčela we Wojerecach. Nakład 30.
1898. Šokřarowe wotřpimańa řa noweju agendu. We Wojerecach. Nakład 5000.
1900. Ružbe řto lět — nowy řiwět, ale Boža gnada wotřańo ni-
měrńe. Lubym Šerbam ř řrowju napisat H. Jordan. — Wotrěda čo. 29, čiśeať A. Lapstich we Wojerecach. Nakł. 1000.

1900. Šchěsčijanjiske a tatariske gole. Se žywieća zarnych Bassuto we Afrize. Pšchěstawik H. Jordan. — Čišcał A. Lapstich we Wojerecach. Nakład 1000. Wudane z nakładom Barlińskeho missionskeho towarstwa wot M. S.
1900. Lužičrazstwo mjaš zarnymi we Afrize. Pšchěstawik H. Jordan. We Wojerecach. Nakład 1000. Wud. Barl. miss. tow. (hl. prjedy).
1900. Pšchěsčino newolnistwu we Afrize. S nimšfego pšchěstawik G. S. (G. Šwjela). We Wojerecach. Nakład 1000. Wud. Barl. miss. towarstwo (hl. prjedy).

II. Powědańčka, basnje a pěsnje.

1882. Přerada markgrofy Gera. Basnił Mato Kósyk. Wosebity wotěiše z Čas. M. S. Budyšin. Z nakładom M. Hórnika.
1883. Mertyn Lutheruša žywieće a statki. Šerbsk. ludoju podašone wot Tešnařa. Wótrěda č. 8. Čišć p. Wencela we Wojerecach. Nakład 1000.
1885. Lesche-Woda abo Suzba nimo płoda. Šerbske postrowěće špišal Dr. Sauerwein. Z nakładom spisacała, čišć Smolerja w Budyšinje.
1886. Genowefa. Žiwne tšchojeće se starodawnych zašow, hulizone wot M. Haušiga. Wótrěda č. 15. Čišcał Wencel we Wojerecach. Nakład 1000.
1888. Kejžora Wylema I. žywieće a statki. Aralowěrnemu šerbskemu ludoju hulizowane wot Tešnařa. Wótrěda č. 17. Čišcał Henčel we Wojerecach. Nakład 1000.
1891. Kopa šnopow. To jo 60 rědnych hulizowanow ša młodych a starých. Napišali: C. Rizo, C. Šwjela a H. Jordan. — Wótrěda č. 18, čišcał Henčel we Wojerecach. Nakład 1000.
1891. Přene žašesč lět „Maschize Šerbskeje“ we Dolnej Lužicy, hopižane wot H. Jordana. — Wótrěda č. 19, čišcał Henčel we Wojerecach. Nakład 600.
1892. Robinšon. Rědne hulizowanje wošebje ša młode luže. Napisali: G. Broniš, H. Jordan a C. Šwela. Wótrěda č. 20, čišcał Henčel we Wojerecach. Nakład 1000.

1893. Сбѣрка долносербскихъ пѣśniов. Вѣт Mata Kósyka. 1. zeszywk. Hudane wót dolnoserbskeje studujuceje młožiny. Čišćał Henčel we Wojerecach. Nakład 1000.
1896. Wojnsta kronika s Trüschweilera pla Wörtha. Do serbskeje řecy přestawił Chr. Šwela. — Wótrěda č. 24, čišćał Henčel we Wojerecach. Nakład 1000.
1890. Na šchěty Maj 1890. Naletna bašnižka. Spišćał Trommel. Přeložił P. Broniš, wyšši farař w Khočebuzu.

III. Rěč, čitanje a prawopis.

1883. Zytanka, to jo pomoz ja tatič, fenž šče bžes šchulskeje hužby šerbšće zytanie nahufnujč. Z nakładom A. J. Parčewskega. Čišć Smolerja w Budyšinje. Nakład 1000.
1891. Historische und vergleichende Laut- und Formenlehre der niedersorbischen (niederlausitzisch-wendischen) Sprache. Mit besonderer Berücksichtigung der Grenzdialekte und des Obersorbischen. Von Dr. Karl Ernst Mucke. Preisschrift gekrönt und herausgegeben von der Fürstlich Jablonowskischen Gesellschaft zu Leipzig. Leipzig bei S. Hirzel.

IV. Spěwy.

1885. Wěnt šerbškich špivaniow ja našču młožinu. Napisał H. Jordan. — Wótrěda č. 12, čišćał Henčel we Wojerecach. Nakład 1000.
1886. Styrigłosne spiwańa za mužske towarstwa. Zestawił K. A. Kocor, delnoł. texty spisał H. Jordan. Wótrěda č. 13, čišćał Smoleř w Budyšinje. Nakład 1000.
1887. Wěnašćy godownyč špivaniow. Wudane wot H. Jordana z nakładom M. Hórnik. Wótrěda č. 16, čišćał Smoleř w Budyšinje. Nakład 1000.
1900. Nowe a stare šerbšće awije ja dwa gřořa. Šudał H. Jordan z nakładom studujuceje młožiny, čišć M. Smolerja w Budyšinje. Nakład 800.

V. Nowiny a protyki.

- 1881—1900. Lětnik 34—53. tydžeńskich nowin: „Bramborjši. Zašniř.“ Casnik, jeničke delnoserbske Nowiny, je porjadnje wukhadźał, kóždy tydžeń listno. Redaktor bě a je-

Chr. Šwjela, kantor w Skjarbošcu. Čišćerjej běštaj prjedy Wencel a Henčel a nětko je čišćer A. Lapstich (Lapsyk) we Wojerecach.

Poł lěta mješe „Casnik“ přiłohu „Šerbska hutschoba“, wudawanu wot G. Broniša w Khoćebuzu.

1880—1899. *Bratnja ja dolnołužyskich Šerbow.* Tuta pratyja (t. j. protyka) je so w lětach 1880—1885, 1887, 1894, 1896, 1898, 1899 wudawała; po tajkim je pratyje 11 lětnikow wušło, přeni pod redakciju M. Hórnik, dalje šesć pod redakciju H. Jordana a posleđnje 4 pod redakciju G. Šwjela. Nakład běše 1000. Dwaj lětnikaj staj so nimalo dorozpredałoj, druhe pak njejsu.

VI. Drobnostki a wšelčizny.

1882. Roškłaženje ja zlonki dolnołužyskego wotrěba M. S. Wotrěda č. 3, napisał H. Jordan, čišćał Wencel we Wojerecach. Nakład 500.
1888. *Wendischer Willkommensgruß* u. *Šerbske powitanje* atd. W Budyšinje. Spisaćel a nakładnik Dr. Sauerwein.
1889. *Serbski Kjarliž.* Wot Dr. Sauerweina.
1881. *Lieder bei der 50jährl. Amtsjubelfeier des Kantors C. Piater.* Třeći spěw je serbski; čišćał Thiele w Khoćebuzu.
1881. *Hutschobna přehošba.* Chošebuzu, 25. augusta 1881. Čišćał W. Thiele w Khoćebuzu.
1884. *Seiner Majestät* u. *Serbski spěw z němskim přełožkom* wot Dr. Sauerweina.
1885. *Dopomněse na ss. Cyrilla a Methodija* wot M. Kósyka. Z *Časopisa M. S.* 1885, zeš. II, wudał M. Hórnik.
1886. *Softacowe wospřiwania w Bopojstkej cerkwi.* Wudał H. Jordan.
1887. *Lieder zum wend. Gottesdienste am Sonntag Rogate Abend 6 Uhr in der Garnison-Kirche zu Berlin.* Wudał archidiakonus P. Broniš w Khoćebuzu, čišćał Brandt w Khoćebuzu.
1888. *Tohorunja.* Wudał tónsamy.
1889. *Tohorunja.* Exaudi 1889; wudał tónsamy, čišćał Heine w Khoćebuzu.
1899. *Lafellieder zur Hochzeits-Feier des Herrn Pf. M. Wenzke mit Frä. Helene Jordan und zur Silberhochzeit des H. Kantors*

H. Jordan und seiner Geliebsten Emilie geb. Pjater am 18. Sept. 1899. Pjaty spěw je serbski. Čiścał A. Lapstich we Wojerecach.

1895. Texty k serbskemu koncertej w Turzej.

1896. Texty k serbskemu koncertej w Bórkowach.

1900. Boža ǰůžba na givěšdŕu. Wudał faraš Dr. G. Broniš, čišcał A. Heine w Khoćebuzu.

Wěcowniske mjena z wukóncom -owc.

Nazběrał ze słownikow a ludoweho erta a zestajał

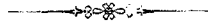
Jan Radyserb-Wjela.

Te w słowniku njestejace wosebje zahrodniske mjena su z najwjětša wot njeboh Wóršlinka, swój čas jara wustojneho zahrodniskeho mištra w Njeswaćidle. Wšitke, kiž w słowniku njejsu, maju znamješko hwězki před sobu. Jich je přez poł sta.

Banjowc, Kirbisstaude.	*cernjowc, Dornstrauch.
barbowc, Farbenkasten, Farbegünster.	ćisowc (a ćis), Eibenbaum.
bawłmowc, Baumwollpflanze.	*datlowc, Dattelpalme.
*běrnowc, Kartoffelstaude.	dołowc, Grubenkopf.
*bjezkholowc, Sanscillotte.	dubowc, Gruppe von Eichen.
blachowc, Blechtopf.	*džerkowc, Scherpilz (Boletus).
bozowc, Hollunderstrauch.	figowc, Feigenbaum.
bratrowc, Brudersohn.	hablowc, Conifere mit kurzen Zapfen (Kiefer, Lärche etc.).
*brěčkowc, saftreicher Apfel (Hol- ländische Reinette; Himbeer- apfel etc.).	*halozowc, Baum m. breitem Geäst.
brěkowc, Maulbeerbaum.	hłubowc, Schwammstein.
*brěskowc, Pfirsichbaum.	hlinowc, Thon.
*Brězowc, der „Birnenberg“ bei Bläut.	hnězdowc, Nisthocker.
brězowc, Birnenrute (für Kinder).	hobrowc, Gigantolith.
brjohowc, Meerweibchen.	hokowc, Kreuzdorn.
brónjowc, Panzertier.	hozowc, Besengünster.
Bukowc, Ort Boča.	*hrabowc, Weißbuche Gruppe.
*bukowc, Gruppe von Buchen.	hribowc, Waldfelle mit vielen Pilzen.
*bukowc, Buchsbaum.	jahodowc & jahodkowc, Beeren- strauch.
čefwjowc, Knaulgras.	jachlowc, Günster.
črjonowc, Bartenzahn.	*jaworowc, Rosskastanienbaum.
čworkowc, Schleimstäubling.	jědowc, Mensch von böshaftem Charakter.

- jejkowe, Eierstock, Rogen.
 jěžowc, Igelkolben, Kugeldistel.
 *juškowc, Saucennapf.
 kapkowc, Tropfenpilz.
 karbowc, Kerbstock.
 *kitkowc módry, Glycine.
 *kitkowc zóly (tež złoty), Gold-
 regenbaum.
 klotowc, Kautfring.
 klučowc (= klučerc), Schlüssel-
 gehänge.
 kochowc, Stachel vom Dornstrauch.
 *kopowc, Haufen von Hachstreu.
 kosmowc, Haarkelch mancher
 Blüten.
 kochtowc & kóftowc, Nadelierz;
 Pflanze mit Nadeln (Distel zc.).
 kosćowc, Gerippe.
 Křížowc, der Kreuz- oder Lerchen-
 berg bei Salzenforst.
 Kulowc, Dorf Keule.
 kulowc, Kugeldistel.
 *kwětlowc, Quittenbaum.
 khlěbowc, Brotstellage.
 kholpowc, Hügel- oder Bergkuppe.
 *khošćowc, Besenginster.
 *kopjenowc, jede großblättrige
 Pflanze (Rhabarber zc.).
 *kužkowc, Waldstelle mit vielen
 Fachsen.
 Lyknowc, Seidelbast.
 *lisćowc, Laubbaum.
 *marhlowc, Marunfenbaum.
 mjedowc, Honigtapf; Honigfuchsen.
 Mjédzowc (tež Mjédzojc), Dorf
 Medewiß.
 *Mnichowc a Mnišowc (wurzelo-
 wany tež: Mišowc a Mišonc),
 Mönchswalder Berg.
 *moskowc, Flaumtiffen.
 mozhowc, Mark der Knochen.
 narodowc, ein Nationaler.
 nochćowc, Knorpelblume.
 *nyšplowc, Mispelstrauch.
 pačerjowc, Perlenkästchen; Perlen-
 schnur.
 parlowc, Perlstein.
 pěskowc, Sandstein.
 pjerowc, Federbusch.
 pjonowc, wilder Obstbaum.
 póčkowc, Steinobstbaum.
 *pódkowc, Stiefelabsatzstein.
 *prutowc, Ginsterbusch (zortnje tež
 za: Birfe).
 rakowc, Flohkrebs.
 *rěblowc, Leiterhäufel.
 rjěblowc, ausgehungertes Tier mit
 hervorstehenden Rippen.
 rohowc, Hornbaum.
 rosowc & rosak, Laubwurm.
 *rózowc, Rosenstock; Blumengärt-
 chen; Mai.
 sadowc, Obstbaum.
 scénowc, Wandkraut.
 scěrbowc, Naschküfer.
 selowc, Salzfuchsen.
 seršćowc, Horstentier.
 serpowc, Sichelwagen.
 *šlodkowc, Süßapfel.
 šlonowc, Maa.
 šlěbrowc, Silberstrauch.
 snopowc, Getreidegarbenpuppe.
 *sotrowc, Schwesterjohn.
 surowc, Witterich; rohe Weinwand.
 spinkowc, Schnalle.
 syćowc, Wasserliesch.
 sydrowc, Käsefuchsen.
 *synowc, Sohnesjohn.
 sytkowc, Wirschwann.
 šćěpkowc, Haufen geschichteter
 Holzschichten.
 šćěpowc, Scheiterhaufen.
 šćokowc, Baumsturzeln; Bahnrest.
 šipkowc, Hagebuttenstrauch.
 *šiskowc, Zapfenträger.
 špjenowc, Vorrichtung zum Späne-
 trocknen.
 *trukowc, Echotengewächs.

*trubičkowe, Röhrenpilz.	*wotnohowe, Baum mit großen Ästen.
trubkowe, Tabatspfeifenhalter.	Wotrowe, Stadt Dřitř (Wustyrš).
*tulpowe, Tulpenbaum.	wozowe = hozowe.
wandrowe, Wandersmann.	*wuhlowe, Kohlenwert.
wapnowe, Kalkstein.	wujowe, Sohn des Veters.
winowe, Weinstock; Weinäpfelbaum; Oktober.	Wustrowe = Wotrowe.
*witkowe, Korbweide; Plantage für Korbweiden.	zběhowe, Glinjel.
woljowe, Esbaum.	zornowe, Granit.
worjehowe, Walnußbaum (worjčina).	zybkowe, Zinkenfaulen (Neslia).
wóskowe, Wachsstock; Wachskerze.	žambowe (tež žambow), Sadebaum.
	žanowe, Blasenstrauch.

Lužičenjo a Mišnjenjo na Krakowskej uniwersiće w 15. a 16. lětstotkomaj.

Zestajał *Alfons J. Parčewski*.

(Pokračowanje a skónčenje.)

1502,	str. 76.	Paulus Nicolai de Lauben ¹⁾	5 gr. s.
500.	—	str. 77. Johannes Johannis de Herczbergk s.	5 gr.
—	—	str. 79. Petrus Johannis de Budyschyn s.	4 gr.
—	—	(?) Simon Andree de Sefftenbergk ²⁾	s. 3 gr.
—	—	Simon Johannis de Guben s.	t.
—	—	(?) Martinus Johannis de Schynfelt ³⁾	s. 3 gr.
505.	—	—	Jacobus Luce de Golsen ⁴⁾ s. 4 gr.
—	—	(?) Caspar Nicolai de Fredeborg ⁵⁾	s. 3 gr.
—	—	(?) Michael Martini de Fredeborg ⁵⁾	s. 3 gr.
—	str. 80.	Mathias Johannis de Lubenaw ⁶⁾	s. 4 gr.
—	—	Jacobus Petri de Guben s.	4 gr.

¹⁾ Lubań.

²⁾ Komerow abo městna toho mjena w Bajerskej abo Rakuskej.

³⁾ Schönfeldy su wšelake we Lužicy a powšitkownje w Sakskej, ale tež w druhich němskich krajach.

⁴⁾ Gólišyn = n. Golssen we Łukowskim wokrjesu.

⁵⁾ Friedeberg ale hdže?

⁶⁾ Lubnjow = n. Lübbenau.

510. 1503, str. 80. (?) Thiburcius Laurency de villa Ursi¹⁾
s. 4 gr.
- — (?) Johannes Venceslai de Olbezrsdorw²⁾
s. 4 gr.
- — (?) Johannes Johannis de Gerlicz s. 4 gr.
- — Wolkandus Nicolai de Czwykovia³⁾ s. t.
- — (?) Andreas Luce de Dresen⁴⁾ s. 3 gr.
515. — str. 81. (??) Nicolaus Johannis de Lykavia⁵⁾ s. 2 gr.
- — (?) Urbanus Bernardi de Gyerlicz s. t.
- — (?) Simon Valantini de Kotwycz⁶⁾ s. 4 gr.
- — (??) Johannes Walkangi de Lycaw⁵⁾ s. 3 gr.
- str. 82. Vincencius Mathie de Zimmerfelth⁷⁾ s. t.
B. 1504 (*M. 139*).
520. — — Benedictus Burchardi de Moglen⁸⁾ s. t.
- — (??) Stanislaus Johannis de Gorlicz⁹⁾ s. 3 gr.
- — Simon Michaelis de Guben s. 4 gr.
- str. 83. (?) Laurencius Luce de Purnisz¹⁰⁾ s. 4 gr.
- — (?) Georgius Petri de Purnisz¹⁰⁾ s. 4 gr.
525. — — (?) Georgius Johannis de Gerlicz s. 4 gr.
- — (?) Franciscus Johannis de Gerlicz s. 4 gr.
- str. 84. (?) Mathias Petri de Duringenhaus¹¹⁾ s. 4 gr.

1) We wšelakich stronach su wsy z mjenom Bernsdorf a Berndorf, tež w Sakskej a Łužicy; we Wojerowskim wokrjesu je Bernsdorf = Nježdźichow. Kajki je to tu Bern(s)dorf, njehodźi so rozsudzić.

2) Olbersdorf je w Žitawskim wokrjesu, ale tež we wšelakich wokrjesach Šlezynskeje.

3) Zwickau.

4) Drježdźany abo Držeń = n. Drossen.

5) Łukow w Delnjeje Łužicy to njebudže, skerje Lyków, wjeska w Pólskej, w nětčišej Kališskej guberniji, najskerje pak Likawa w pońócnych Wuhrach.

6) Kotowice w Pólskej abo Šlezynskej abo lužiske Kotecy. Tež móže wón być ze zemjanskeje swójby z Kottwitz.

7) Žemr.

8) Muegeln (Mohilno), město w Sakskej abo wjes pola Pirny.

9) Křčeńske mjeno njedowola myslić na Zhorjalc, čim bóle na pólske Gorlice, štož forma Gor- nic Ger- wopokazuje.

10) Jara dwělomne, hač je to Pirna.

11) Móže być Doergenhausen = s. Němcy we Wojerowskim wokrjesu, ale wěrspodobnje su druhdže tež podobne městne mjena.

- 1503, str. 85. Gunterus Frederici de Serchen¹⁾ s. 4 gr.
 — str. 86. Paulus Andree de Sommerfelth s. 3 gr.
 530. 1504, — Blasius Sebastiani de Zamerfer²⁾ d. 4 gr.
 — str. 87. Valentinus Nicolai de Gerlycz d. 4 gr.
 B. 1510 (*M. 151*).
 — — Caspar Georgy Worinloch³⁾ d. 4 gr.
 — — Anthonius Jacobi Worinloch d. 4 gr.
 — — Petrus Martini Worinloch d. 4 gr.
 535. — — (??) Martinus Marci de Myglicz⁴⁾ d. 3.
 — — (??) Venceslaus Petri de Myglicz⁴⁾ d. 3.
 — — Georgius Bartholomei de Gerlicz d. 4.
 — str. 89. (?) Jacobus Pauli de Hersberg s. 5 gr.
 — str. 90. (?) Johannes Gregory de Zoravia⁵⁾ s. 6 gr.
 540. — — (?) Anthonius Anthony de Lukow⁶⁾ d. t.
 — — (?) Johannes Vincency de Lukow⁶⁾ 4 gr.
 — str. 91. (?) Johannes Pauli de Herspergk 3 gr.
 — — (?) Baltazar Malchieris de Herspergk 4 gr.
 — — (?) Pancracius Georgy de Herspergk 4 gr.
 545. — — (?) Jacobus Mathei de Kothwycz 2 gr.
 — — (?) Jeronimus Nicolai de Zoravia 3 gr.
 — str. 92. Volfgangus Nicolai de Penczyk⁷⁾ 2 gr.
 — — (?) Georgius Mathie de Zoravia 2 gr. B.
 1507 (*M. 145*).
 1505, str. 93. (?) Erasmus Francisci de Kamencz 2 gr.
 550. — str. 94. (?) Johannes Georgy de Olberschdorff 4 gr.
 — — (?) Martinus Nicolai de Gabyn⁸⁾ 2 gr.

¹⁾ Ždžary (Särchen bei Klix) abo Walke Ždžary (Gross-Särchen).

²⁾ Žemr.

³⁾ Wormlage w Kalawskim wokrjesu.

⁴⁾ Njemyslu, zo je to Müglenz w Grimmaskim abo Müglitz w Dippoldiswaldskim wokrjesu (to poslednje přiwisk wsy Fürstenau), ale najskeršo budže to Mueglitz = Mohylnice na Morawje; křćeńske mjeno Wjaclaw tež za to rěči.

⁵⁾ Najskerje Žarow.

⁶⁾ Łukow w Delnjeje Łužicy abo w Pólskej; skeršo posledniše, kaž to prawopis wopokazuje.

⁷⁾ Penzig (Pjeńsk). Scholar móže być ze zemjanskeje swójby z Penzig, w kotrejš běše mjeno Mikławš jara husto trjebane. Knothe, Gesch. des Oberl. Adels, str. 412.

⁸⁾ Skerje Gombin, Gambin we Pólskej hač Gubin w Delnjeje Łužicy.

- 1505, str. 95. (??) Dominicus Nicolai de Schebeč¹⁾ 3 gr.
 — — (?) Petrus Donati Hartik de Juterbog²⁾
 dioec. Misnensis 25. Oct. 3 gr.
 — str. 96. Johannes Solfa Benedicti de Trebul³⁾ dioec.
 Misznensis 23. February 3 gr. (Phisicus
 regie Majestatis, canonicus Cracoviensis etc.).
 B. 1507, Mag. 1512 (*M. 146, 153*).
555. 1506, str. 97. Michael Andree de Myszna s. t.
 — — Gregorius Petri de Spremberk s. 3 gr.
 — — (?) Gregorius Stephani de Freyberga⁴⁾
 s. 3 gr.
 — — (?) Georgius Petri de Mythweder⁵⁾ s. 3 gr.
 — str. 98. (?) Johannes Johannis de Hyrzberk s. 4 gr.
560. — str. 99. (?) Caspar Johannis de Fryburga⁶⁾ s. 6 gr.
 — — Petrus Petri de Lauben⁷⁾ s. 4 gr.
 — str. 100. Valentinus Tiburcy de Kyemnycz⁸⁾ s. 3 gr.
 — — Johannes Benedicti de Kyemnycz s. 3 gr.
 — — Andreas Johannis de Tribul⁹⁾ s. 6 gr.
565. — str. 101. Baltazar Jacobi de Zithawia s. 3 gr.
 — — (?) Johannes Nicolai de Strelen¹⁰⁾ s. 1 gr.
 — — (?) Florjanus Martini de Camencza s. 1 gr.

¹⁾ Seebuschütz w Mišonskim wokrjesu to njebudže; najskeršo někajke druge městno, móže być Trzebeč we wječornej Pruskej.

²⁾ Pomjenowanje dioecezy je wopačne; Jüterbogk ležeše w Braniborskej, nic w Mišonskej dioecezy.

³⁾ Trjebule; scholar bě pozdžišo ze sławnym lékařskim spisaćelom w Pólskej.

⁴⁾ Najskeršo Freiberg w Sakskej, ale tež móžno je, zo je to Freiberg w Šlezynskej.

⁵⁾ Njebudže-li to Mittweida?

⁶⁾ Móže być šlezynski abo badenski Freiberg, ale tež sakski Freiberg; toho posleđnjeho běše w srjedźowěku tež druhdy forma Freiberg trjebana. Oesterr. Hist.-geogr. Wörterbuch 188.

⁷⁾ Lubań.

⁸⁾ Kamjenica = n. Chemnitz.

⁹⁾ Trjebule.

¹⁰⁾ Strelina (Strehlen) w Šlezynskej abo Strehla (tež Strelle), město w Sakskej, prjedy w Mišonskej dioecezy, nětko w prow. Sakskej, abo tež Strehla = Trěłany we Lužicy. Tu pak rěči so najskeršo w Šlezynskim měsće.

- 1506, str. 103. (?) Bernardinus Georgy de Szelemburg¹⁾
s. 5 gr.
- — (?) Petrus Georgy de Burberg²⁾ s. 4 gr.
570. — — Johannes Andree de Spremburg s. 2 gr.
- 1507, str. 104. (?) Ambrosius Mathie de Baruth s. t.
Mag. 1512, collegiatus, postea predicator
Bistricie (*M. 153*).
- — Thomas Stephani de Sumerfelt s. 4 gr.
B. 1511 (*M. 152*).
- — Jeronimus Johannis de Kothpusz s. 3 gr.
- — Simon Mathie de Kothpuss s. 3 gr.
575. — — Thomas Georgy de Kothpuss s. 3 gr.
- — (??) Nicasius Simonis de Lulben³⁾ s. 2 gr.
- str. 105. Ambrosius Yerlich de Seidenbergk s. 4 gr.
- — (??) Johannes Procopy de Lukovia⁴⁾ s. 2 gr.
- — (?) Michael Georgy de Lyebnow⁵⁾ s. 3 gr.
580. — — (?) Mathias Michaelis de Lyebnow s. 3 gr.
- — (?) Petrus Andree de Lyebnow s. 3 gr.
- str. 106. (??) Lucas Johannis de Macken⁶⁾ s. t.
- str. 107. (?) Martinus Bartholomei de Falkem-
berg s. 3 gr.
- str. 109. Johannes Gregory de Soravia dioec.
Missnensis 3 gr. 2. Novembris.
585. — — Caspar Casparis de Soravia dioec. Miss-
nensis 3 gr. 2. Novembris.

¹⁾ Schellenberg w Cwikawskim hejtmanstwje; ale su tež wšelake městna toho mjena w Bajerskej a Würtembergskej.

²⁾ Burgberg, wjes w Lipsčanskim hejtmanstwje; je pak wjacy městnow tak mjenowanych w Bajerskej.

³⁾ Mjeno je jara skepsane; ćežko je we nim spóznać Lubin = Lübben abo druhe podobne městne mjeno w Pólskej a Šlezynskej. Najskeršo budže to pólski Lublin.

⁴⁾ Najskeršo Łukow w Pólskej.

⁵⁾ Hač je to tu a we slědowacymaj zapiskomaj Lubnjow — Lübbenau w Del. Łužicy abo někajke druhe městno w Pólskej, je ćežko rozsudzić.

⁶⁾ Machern w Grimmaiskim wokrjesu to njebudže, skeršo Machen w Šlezynskej w Žahańskim wokrjesu.

- 1507, str. 109. Martinus Mathei de Hanis¹⁾ dioec. Misznensis 19. Januarii 3 gr.
- — (?) Johannes Henrici de Erlbach²⁾ s. 4 gr.
- 1508, str. 111. (?) Joachim Cristoffori de Fridembergk s. 4 gr.
- str. 112. (?) Johannes Michaelis Westffalthe de Falkyembergk 4 gr. s.
590. — — (?) Johannes Alberty de Falkyembach³⁾ d. t.
- — (??) Gregorius Jacobi de Wgyerschwerth⁴⁾ 4 gr. s.
- — (??) Mathias Georgy de Ugyerschwerth⁴⁾ 4 gr. s.
- str. 113. (?) Georgius Nicolai de Falkyembark 3 gr. d.
- 1509, — Vulfgandus Martini de Czvikavia s. 4 gr.
595. — — (?) Mathias Thome de Frythlandt⁵⁾ s. 5 gr.
- str. 114. Johannes Henrici Kothwicz de Pryvys⁶⁾ s. 5 gr.
- — (??) Jacobus Martini de Koppos⁷⁾ s. 4 gr.
- 1509, str. 115. (??) Georgius Alberti de Szveyndorf⁸⁾ s. 6 gr.

¹⁾ Wulki Wosek = n. Grossenhain, prjedy Hayn, Hain. Miš. Matr. Posse, 394.

²⁾ W Sakskej su tři městna Erlbach (pola Colditz, pola Markneukirchen a pola Stollberga) a tež Erlebach, ale městna z mjenom Erlbach su tež w Bajerskej a wěruspodobnje tež druhdže.

³⁾ Falkenbach w Cwikawskim hejtmanstwje je bjezdwělnje nic z jeničkim městnom toho mjena w Němskej.

⁴⁾ Njemyslu, zo bychu to byle Wojerecy = Hoyerswerda; tež nic jene z mnohich Hohenwarthow w południšej Němskej; wěruspodobnje budže to skepsane wuherske mjeno.

⁵⁾ Friedland w pruskej Delnjej Łužicy; tež w Čechach, w Bramborskej a w Pruskej prowincy su Friedlandy.

⁶⁾ Jow mamy pak měšćana z Příbuza, kotrehož nan je tam z Kotec přičahnył, pak tež potomku zemjanskeje swójby z Kottwitz. W kónc XV. lětstotka běše Heinrich v. Kottwitz. Knothe, Gesch. d. Oberl. Adels, str. 317.

⁷⁾ Njeje móžno rozsudzić, zo by to był Kopac = n. Koppatz w Delnjej Łužicy, dokelž w Šlezynskej a Pólskej su tež runje klinčace wsy. Słown. Geogr. IV. 367.

⁸⁾ Na Schweinsdorf pola Drježdžan ničo kruće njepokazuje; druhdže su tež Schweinsdorfy, na př. we Württembergskej.

- 1509, str. 117. Vulfgangus Georgy de Friberga¹⁾ baccalarius Lipcensis s. 4 gr.
600. — str. 119. (??) Petrus Petri de Oltendorw²⁾ s. 3 gr.
 — — (??) Jacobus Petri de Oltendorw s. 3 gr.
 — — (?) Alexius Mathei de Kothvycz s. 6 gr.
 — — (?) Georgius Caspar de Conzendorf³⁾ s. 3 gr.
 — str. 120. Michael Georgy Szlegyl de Calo⁴⁾ s. 4 gr.
 B. 1513 (*M. 156*).
605. — — (?) Petrus Jacobi de Stralen s. 6 gr.
 — — (?) Martinus Simonis de Stralen s. 6 gr.
 — — (??) Andreas Thome de Lebyn⁵⁾ s. 4 gr.
 — — (?) Caspar Petri de Gorlycz s. 4 gr.
- 1510, — (??) Petrus Pauli Mychlar de Lebin⁵⁾ s. 4 gr.
610. — str. 122. (?) Georgius Stanislai de Berthold⁶⁾ s. t.
 — — (?) Petrus Nicolai de Soravia s. 4 gr.
 — — (?) Jacobus Johannis de Soravia s. 4 gr.
 — str. 123. Gregorius Martini de Sprzenberk⁷⁾ s. t.
 — — Blasius Georgy de Budessen s. 4 gr.
615. — — (?) Johannes Vincency de Camyenyecz s. 4 gr.
 — str. 124. (?) Andreas Johannis de Wylmensdorw⁸⁾ s. 4 gr.

¹⁾ Freiberg.

²⁾ W Sakskej stej Altendorf pola Kamjenicy a pola Šandawy; ale druhdže w Němskej je tak wjele městnow toho mjena, zo so ničo z wěsta w tutym nastupanju prajić njeda.

³⁾ Kunzendorfow je jara wjele w Šlezynskej; na Kunzendorf w Žarowskim wokrjesu (= s. Kunice) ničo njepokazuje.

⁴⁾ Kalawa.

⁵⁾ Wěruspodobnje Lueben w Šlezynskej, nie delnjołuž. Lubin = n. Lübben.

⁶⁾ Forma ta pokazuje na Birkholz. Přir. Oester. Hist.-geogr. Wörtb. 67. Jena wjes Birkholz je pola Bezkowa, w starej Lužicy; druhdže w Bramborskej je jich wjacy. Křćeńske mjeno scholaroweho nana pak naspomina Pólska.

⁷⁾ Drje Spremberg = Grodk.

⁸⁾ Wilmsdorf w něčišej Sakskej, we wokrjesu Dippoldiswaldskim; Wilmsdorf w starej Miš. diocezy, w Sosnowskim tachantstwje (n. Zossen), we wokrjesu Teltowskim; we wokrjesu Kalawskim je s. Rogozno a w Khočebuzskim s. Rogozna = n. Willmersdorf; tež druhdže w Bramborskej, w Šlezynskej atd. su Wilmsdorfy.

- 1510, str. 124. (?) Caspar Johannis de Kothwycz¹⁾ s. 2 gr.
 — — (?) Venceslaus Mathie de Fwrsth s. 2 gr.
 — str. 125. (?) Mathias Johannis de Soravia s. 6 gr.
 620. — — Johannes Georgy de Monte Sancte²⁾
 Anne s. 4 gr. Wěruspodobnje tón samy je
 B. 1510; swójbne jeho mjeno je Creczmer,
 přińdže z Frankfurt. university (*M. 150*).
 — str. 127. (?) Petrus Johannis de Lyben s. 4 gr.
 — — Johannes Georgii de Guben s. t.
 — — (?) Albertus Mathie de Trebisz³⁾ s. 3 gr.
 1511, str. 128. (?) Nicolaus Gregory Talar de Niter-
 dorff⁴⁾ s. 3 gr.
 625. — — (?) Johannes Georgii de Smythbergk⁵⁾ s. 5 gr.
 — — (?) Sebastianus Conradi de Weyda s. 4 gr.
 — str. 129. Gregorius Bartholomei de Spramberk⁶⁾
 s. 4 gr.
 — str. 130. (?) Andreas Mathei de Kothffycz s. 3 gr.
 — — (?) Bartholomeus Petri de Kothffycz s. 3 gr.
 630. — str. 132. Helyas Johannis de Sitauia s. t. B. 1514
 (*M. 159*).
 1512, str. 134. Caspar Casparis de Bissovverde⁷⁾ dioec.
 Misznensis 1 gr. s.
 — str. 136. Johannes Venceslai de Capericz⁸⁾ dioec.
 Misznensis 3 gr. s. 25. May.

¹⁾ W zemjanskej swójbje z Kottwitz běchu tehdy někotři z mjenom Kasper; Knothe, *Gesch. des Oberl. Adels*, 313.

²⁾ Annaberg w Sakskej = Mons sancte Anne; Miš. Matr. Posse, 402. Wo hornjošlezynskej horje S. Anny řeč byč njemóže, dokelž je tam hna-downa cyrkej, kotraž je wsy toho mjena załožk dała, natwarjena hakle 1516.

³⁾ Trjebac = n. Trebitz w Lubinskim wokrjesu; Trebuz = n. Trebus w Storkowskim, Trebbus we Łukowskim. Tež Trebitz w Sucho-Bělskim wokrjesu a Trebitsch w Šlezynskej, we Hłohowskim wokrjesu.

⁴⁾ Snano Niederdorf? — W Kamjenickim wokrjesu je wjes toho mjena, ale tež druhdže su, na př. w Šlezynskej.

⁵⁾ Schmiedeberg. — Schmiedebergaj staj dwaj w Sakskej, ale tež druhdže w Němcach su městnosće toho mjena.

⁶⁾ Spremberg = s. Grodk. — ⁷⁾ Biskopicy.

⁸⁾ Kopercy = n. Kuppritz w Lubijskim wokrjesu. Scholar bě wěrus-podobnje ze zemjanskeje swójbje v. Kupperitz; wokoło 1480 bě Wjacław z K. z knježkom nad Sohlandom. Knothe, *Gesch. d. Oberl. Adels*, 310.

- 1512, str. 137. Paulus Urbani de Joanwicz¹⁾ dioec. Misznensis 4 gr. d.
- — Dominicus Mathie de Slukenow²⁾ dioec. Stolpensis 2 gr. s.
635. — — Wolfgangus Nicolai de Gersdorff³⁾ dioec. Stolpensis 2 gr. s.
- str. 138. Johannes Michaelis de Greyfenhayn⁴⁾ dioec. Misznensis 2 gr. s.
- str. 139. Johannes Nicolai de Zumerfelt dioec. Misznensis 1. Oct. 3 gr. s.
- str. 140. Matheus Urbani de Kamnycz⁵⁾ dioec. Misnensis gr. 4 s. B. 1515 (*M. 161*).
- str. 143. Hieronimus Johannis de Bauthsen⁶⁾ dioec. Misnensis gr. 4 s.
640. 1513, — Bartholomeus Pauli de Spremberg dioec. Stolpensis gr. 4 s. 28. Aprilis.
- str. 145. Sebastianus Casparis de Aldemborg⁷⁾ dioec. Misnensis gr. 4 s. 22. May.
- — Urbanus Benedicti de Camyencz dioec. Misnensis gr. 4 s. 22. May.
- — Martinus Gregory de Camnycz⁵⁾ dioec. Misnensis gr. 4 s. 22. May.
- — Jodocus Petri de Camnycz dioec. Misnensis gr. 4 s. 22. May.

1) Janecy = n. Jannewitz w Budyšskim abo we Wojerowskim wokrjesu. Poslědniše běchu w XV. lětstotku we wobsedzenstwje swójbje z Gersdorff; ale w tutej swójbje Urban njeje znaty pola Knothe, *Gesch. d. Oberl. Adels*, 185, 240.

2) Jow dyrbi być zmylk w pomjenowanju dioecezy abo městna. Wěruspodobnje ma to być Schluckenau (s. Słanknow).

3) W kónc XV. lětstotka mnozy zemjenjo z Gersdorff nošachu mjeno Mikławš. Knothe, *Gesch. d. Oberl. Adels*, 207, 210, 215, 229.

4) Malin = Greiffenhain w Kalawskim wokrjesu.

5) Kamjenica.

6) Budyšin.

7) Altenberg w Dippoldiswaldskim wokrjesu. Altenburg, hłowne město wjerchowstwa, so jow měnić njemóže, dokaž ležeše w Zeitz-Naumburgskej dioecezy.

645. 1513, str. 145. Leonardus Georgy de Molbrigk¹⁾ dioec. Misnensis 14. Junji s. gr. 3.
 — str. 149. Johannes Venceslai de Zyda wya²⁾ dioec. Pragensis 7. Novembr. s. 4 gr. B. 1515 (*M. 161*).
 1514, str. 154. Franciscus Bernardini de Gerlicz dioec. Misnensis 4 gr. s. B. 1516 (*M. 163*).
 — str. 155. Petrus Henrici de Elsen³⁾ dioec. Misnensis in die Dionisy 3 gr.
 — — Andreas Pauli de Ciptina⁴⁾ dioec. Misnensis in die Dionisy 3 gr.
 650. 1515, str. 159. Simon Stanislai de Guben dioec. Myschnensis 4 gr. s.
 — str. 160. Caspar Augustini de Gerlycz dioec. Myschnensis s. 6 gr. B. 1519 (*M. 168*).
 — str. 161. Jacobus Venceslai de Kalo dioec. Misznensis s. gr. 4.
 — str. 163. Martinus Petri de Lubavia⁵⁾ dioec. Stolpensis s. gr. 4.
 — str. 164. Anzelmus Cristoffori de Friedebark dioec. Misznensis s. gr. 4.
 655. — str. 165. Zebaldus Georgy de Grimmycz⁶⁾ dioec. Merzenburgensis s. gr. 4.
 1516, str. 167. Georgius Valentini de Gyerlicz dioec. Myschnensis 4 gr. s. 15. May.
 — — Nicolaus Valentini de Gyerlicz dioec. Myschnensis 4 gr. s. 15. May.
 — str. 168. Anthonius Benedicti de Haynysz⁷⁾ dioec. Myschnensis 4 gr. s. 8. Juny.

¹⁾ Mühlberg, nětko w sakskej prowincy; Molberg. Miš. Matr. Posse, 385.

²⁾ Žitawa.

³⁾ Móže być Oelsen w Pirnajskim wokrjesu, hač runjež Miš. Matr. wo tej wsy ničo njepraji; tež pak Oelsa = s. Wólšina w Rozborskim, abo Wolešnica w Lubijskim, abo naposledk Oelssen = s. Wólšyna we Łukowskim a w Bezkovskim wokrjesu.

⁴⁾ Čežko wuhudać; móže być Zeithain (Czitan, Cziten, Czeitan).

⁵⁾ Lubij.

⁶⁾ Grimma.

⁷⁾ Wulki Wosek = Grossenhain.

- 1516, str. 168. Caspar Johannis de Gyerlicz dioec. Mischnensis 3 gr. s. 7. Augusti.
660. — str. 169. Jacobus Petri de Dypolzwald¹⁾ dioec. Misnensis 4 gr. s. 7. Septemb.
- — Simon Bartholomei de Muskaw²⁾ dioec. Misnensis 4 gr. s. 7. Septemb.
- str. 170. Mathias Lodovici de Pyernysz³⁾ dioec. Misnensis 4 gr. s. 17. Decembris.
- str. 171. Valentinus Johannis de Delyczensis⁴⁾ dioec. Magdenburgensis 7. February 3 gr. s.
- — Caspar Johannis de Rachenbach⁵⁾ dioec. Misnensis 3 gr. s. 10. Aprilis.
665. 1517, str. 173. Johannes Bartholomei de Spremberk dioec. Misnensis s. 4 gr.
- — Nicolaus Bartholomei de Pyrnycz dioec. Mysnensis s. 4 gr.
- str. 174. Franciscus Francisci de Fridborg⁶⁾ dioec. Misnensis s. 4 gr.
- — Petrus Georgy de Sorauia dioec. Misnensis s. 4 gr.
- str. 175. Georgius Francisci de Fridmberg⁶⁾ dioec. Mysnensis s. 4 gr.
670. — — Johannes Zychlink de Niveomonte⁷⁾ dioec. Mysnensis s. 4 gr.
- — Georgius Martini de Hwrkych⁸⁾ dioec. Mysnensis s. 4 gr.
- — Jacobus Petri de Budyssyn dioec. Mysnensis s. 3 gr.
- — Vitus Viti de Monte Nivis⁹⁾ dioec. Numbergensis s. 4 gr.

1) Dippoldiswalde. — 2) Mużakow. — 3) Pirna. — 4) Delitsch.

5) Reichenbach. — 6) Friedeberg.

7) Schneeberg. W pomjenowanju diocezy je zmylk; Schneeberg le-žeše w Zeitz-Naumburskej, nic w Mišonskej diocezy. Kusk dale w albumje tón zmylk wjacy njeje.

8) Hórka w Rozborskim wokrjesu abo Hochkirch = Bukecy.

9) Schneeberg.

- 1517, str. 176. Balthazar Johannis de Lubawia¹⁾ dioec. Mysnensis s. 4 gr.
675. — — Georgius Petri de Gorlycz²⁾ dioec. Wratislaviensis s. 4 gr.
- str. 177. Gregorius Valentini de Calo dioec. Mysnensis s. 4 gr.
- str. 178. Johannes Simonis de Zythavia s. 4 gr. B. 1520 (*M. 170*).
- — Venceslaus Michaelis de Zytavia s. 4 gr.
- — Johannes Johannis de Zythavia s. 4 gr. B. 1519 (*M. 168*).
680. — — Johannes Johannis Szolez de Zythavia s. 4 gr. B. 1519 (*M. 168*).
- str. 179. Stephanus Pauli de Pyczna³⁾ dioec. Mysnensis s. 3 gr.
- str. 180. Johannes Johannis de Plaon⁴⁾ dioec. Mysnensis s. 4 gr.
- str. 182. Vincentius Johannis actu presbyter de Zythauia⁵⁾ dioec. Vratislaviensis s. t.
- 1518, str. 183. Steffanus Philippi de Vanstrusz⁶⁾ dioec. Misznensis 4 gr. s.
685. — str. 185. Michael Petri de Zitavia dioec. Pragensis 9. Juny 4 gr. s.
- — Nicolaus Nicolai de Zitavia dioec. Pragensis 4 gr. s. B. 1520 (*M. 170*).
- — Matheus Mathei de Sitavia dioec. Pragensis 4 gr. s.

¹⁾ Lubij.

²⁾ Je zmylk w pomjenowanju dioecezy, abo ma so rozymić nic město Zhorjela, ale wsy Görlitz w Slezynskej: jena z njeju je we Hlohowskim, druha pak w Olesznickim (Oels) wokrjesu.

³⁾ Picin = Peitz. Tón scholar je drje Serb, hdyž je mjeno města podaž w serbskej formje.

⁴⁾ Plauen (s. Pławno) pola Drježdžan.

⁵⁾ Dioeceza je wopačnje pomjenowana, abo scholar pokhadžeše z Wrótslawskej dioecezy.

⁶⁾ Njebudže-li to Voigtsdorf w Freibergskim wokrjesu? Srjedzowěkowa forma je tež Vontzdorff. Miš. Matr. Posse. 382. (Wóstrorc = Ostritz w H. Lužicy? red.).

- 1518, str. 189. Antonius Francisci de Fridenbergk dioec. Misznensis 4 gr. s. 25. Octobris.
- 1519, str. 195. Valentinus Gregory de Senfftenberg dioec. Misznensis 4 gr. s. 25. Octobris.
690. — str. 196. Antonius Antony de Fridenberg dioec. Misznensis 2 gr. s. 19. July.
- — Augustinus Gasparis de Vorzen¹⁾ dioec. Misznensis 12. Augusti 3 gr. s.
- — Donatus Martini de Forst²⁾ dioec. Misznensis 2 gr. s. 18. Octobris.
- 1520, str. 199. Mathias Thome de Gubyn dioec. Myschnensis gr. 1 s. 24. Aprilis.
- — Johannes Gregory de Kothpus³⁾ dioec. Myschnensis gr. 1 s. 24. Aprilis.
695. — str. 201. Paulus Martini de Lubavia dioec. Mysnensis gr. 4 s. 5. May.
- — Andreas Venceslai de Gyedano⁴⁾ dioec. Mysnensis gr. 4 s. 5. May.
- — Nicolaus Johannis de Aussik⁵⁾ dioec. Mysnensis gr. 4 s. 5. May.
- str. 205. Johannes Petri de Zorawia dioec. Stopenensis s. t.
- 1521, str. 206. Johannes Georgy de Tribul⁶⁾ dioec. Mysnensis 28. Aprilis gr. 2 s.
700. — str. 211. Martinus Simonis de Tribwl⁶⁾ dioec. Mysnensis s. 4 gr.
- 1522, str. 214. Andreas Caspar de Camencz dioec. Missnensis s. 5 gr.
- str. 218. Augustinus Wolffgangi de Freberga⁷⁾ dioec. Brandenburgensis Magister universitatis Witembergensis s. t.

1) Worcyń = Wurzen. — 2) Baršć. — 3) Khočebuz.

4) Dyrbi byé Gedaw, Göda = s. Hodzjij.

5) Wëruspodobnje Serbski abo Nëmski Wosyk w Zhorzelskim wo-krjesu (Deutsch- und Wendisch-Ossig).

6) Trjebule.

7) Móžno, zo je jow zmylk w pomjenowanju dioecezy a zo so tu měni Freiberg w Sakskej.

- 1538, str. 294. (??) Blasius Andree de Kopshicze¹⁾ gr. 1 s.
 1541, str. 306. Franciscus Andree de Drezen²⁾ dioec. Misnensis 2 gr. s.
705. 1548, str. 336. Johannes Urbani de Lupp³⁾ dioec. Misnensis 4 gr. s.
- — Andreas Cristopheri Hawssten dioec. Lipsensis⁴⁾ 4 gr. s.
- — Johannes Johannis Buch⁵⁾ dioec. Osseczensis 4 gr. s,
- str. 337. Johannes Johannis Wurcensis⁶⁾ dioec Misnensis 6 gr. s.
- 1549, str. 338. Johannes Marci Nawmann Stolpensis (dyrbi so rozymić: dioecesis) 6 gr. s.
- (Tom III. Kraków 1896.)
710. 1552, str. 4. Adamus Schroterus⁷⁾ Andree dioec. Sitauiensis s. gr. 6.
- 1553, str. 8. Zacharias Lazari Schlay⁸⁾ Ziththauiensis dioec. Pragensis s. gr. 6.
- str. 9. (?) Georgius Jacobi Lindener⁹⁾ dioec. Morsburgensis s. gr. 6.

¹⁾ Njemyslu, zo maju to być hornjolužiske Kubšicy, w Pólskej su Kopašyce, w něčišej Poznańskej. Słown. Geogr. IV., 375.

²⁾ Drježdžany.

³⁾ Deutsch-Luppa w Ošacskim wokrjesu.

⁴⁾ Lipsčanska dioceza rěka jow tak wjele kaž Merseburgska.

⁵⁾ Najskeršo to budže Bucha w Ošacskim (Osečskim) wokrjesu, prjedy Buch. Miš. Matr. Posse, 388. Pomjenowanje diocezy, nic wot woprawdžiteje domskeje cyrkwyje, ale wot susodneho wjetšeho města, trjeba so w albumje samo wo pólskich scholarach.

⁶⁾ Worecín.

⁷⁾ Wěruspodobnje je wón tón samy Adam Schröter Silesius, kotryž je wudał w Krakowje laćanscy *Solium Caesareum* k česki kejžora Ferdinanda (1559) a wopisanje Salinow Wjelickich (1564), tež někotre druhe laćanske pěsnje (*carmina*). Wierzbowski, Bibliographia polonica XV. a XVI. ss. Wařawa 1891, Nr. 1383. 1417. Estreicher, Bibliografia pólska XV. a XVI. stólecia. Kraków 1875, str. 191.

⁸⁾ Móhl być ze zemjanskeje swójby v. Schley, kotraž w XVI. lětstotku měješe we wobsedženstwje džěl Sohlanda (Solau). Knothe, Gesch. d. Oberl. Adels, str. 479.

⁹⁾ Njebudže-li to swójbny znateho dominikana Jana Lindnera?

- 1553, str. 10. Joannes Casparis Teychleri Gorlicensis
dioec. Stholpensis s. t.
- 1555, str. 16. Nicolaus Casparis Cartoff dioec. Misnensis s. t.
715. 1556, str. 21. Jacobus Jacobi Bursae Rochlicensis
dioec. Misnensis t. s.
- 1557, str. 24. Jacobus Simonis Tzupkien Baudissensis
gr. 4 s.
- 1558, str. 30. Petrus Johannis a Calow 6 gr.
— — Lucas Egidii Brely dioec. Myssnensis gr. 6.
- 1569, str. 74. (?) Vindelinus Georgy Szafemberg Gierlic-
censis¹⁾ dioec. Wratislaviensis gr. 4.
720. 1581, str. 121. (?) Martinus Joachimi Lochman Gorli-
censis¹⁾ dioec. Wratislaviensis s. t.
- 1582, str. 132. (?) Melchior Jacobi Czebulini²⁾ dioec.
Wrathislaviensis gr. 4.
- 1586, str. 150. (?) Laurencius Laurentii Klemmerus So-
tauiensis³⁾ dioec. Wratislaviensis.

* * *

Ličba wšitkich Krakowskich scholarow, kotrychž směny za bjezdwělnja pokhadžacych z Lužicy a Mišonskich krajow měj, je potajkim 406, a dwělomnych w nastupanju swjeho pokhoda (při kotrychž sym jene znamješko prašenja přistajit) je 245; hdyž z tutech jenož třecinu t. j. 81 k lužiskomišonskim přiličimy, štož drje přewjele njebudže, hdyž na to dźiwamy, zo je na př. při albumowych zapiskach „Gerlycz, Gorlycz, Lubane (bjez postajenja dioecezy)“ pokhad študenty wěrusedobniši z wulkeho lužiskeho města hač z runje pomjenowaneho małego městačka abo wsy w Pólskej; tehdy powšitkowna ličba nimale počtysaca

¹⁾ Wobaj scholaraj móžetaj byc ze šlezynskeje wsy Görlitz, ale wěrusedobnišo je, zo so jow měni Zhorjele; jeno w pomjenowanju dioecezy je wopačnosť, čím skerje, dokelž w léce 1569 mišonska dioecea so hižom ke kónceji přibližowaše, w l. 1581 pak z dobrowólным wotstupjenjom biskopa Jana z Haugwitz dospołnje zařidže.

²⁾ We Wrótsławskej dioecezy njeje podobnje pomjenowane městno; budže drje to Cybalin = n. Zibelle, nětko w Žahańskim wokřjesu, prjedy w Mišonskej dioecezy.

³⁾ Móžno, zo je to Žitawa.

młodźencow wunoša, kotriž su z Łužisko-mišonskich krajow do Krakowa pričahnyli a tam na jeho wulkej šuli wzdźělanosć a wědomostne wukubłanje namakali. Z toho zličbowanja sym wšitkich bóle dwělomnych w nastupanju ródneho městna (při kotrychž stej dvě znamješcy prašenja postajenej) dospołnje wuzamknył. W tutym bohatym rjadu Łužiskomišonskich scholarow na Krakowskej uniwersiće najwjetši jich džěl poskićichu přede wšěm města a to, hdyž na dwělomnych njedźiwamy, w slědowacych ličbach: Žitawa a Budyšin po 33, Gubin 26, Žemr 25, Zhorjelc 23, Khoćeubuz 17, Grodk 16, Žarow a Pirna po 11, Kalawa a Drježdźany po 10, Lubań 8, Lipsk a Cwikawa po 7, Łukow, Trjebule a Kamjenica po 6, Lubij, Mišno, Přibuz po 5, Rukow, Stołpno, Drjowk po 4, Wojerecy, Zły Komorow, Herzberg, Grimma, Dippoldiswalde, Worecyn po 3, Ošac, Kolditz (Koledicy), Grabin, Freiberg, Wulki Wosek, Schneeberg po dwěmaj. W nastupanju časa najbohatši wopyt Krakowa přez študentow Łužisko-mišonskich, štož so tež wo wšitkich wukrajnych powšitkownje prajić hodźi, započina so w druhej połojcy XV. lětstotka, rosće a přibjera stajnje k jeho kóncej, kćěje hišće w přenjej štwórcinje XVI. lětstotka, w druhej štwórcinje nahle woteběra, a miny so dospołnje w druhej połojcy. Hibanje reformacije roztorže duchowne zwjazy Łužicy a Mišna z Krakowskej uniwersitu. —

Někotři Łužičenjo a Mišnjenjo, raz do Krakowa pričahnywši, su w tutym měsće přecelniwe přijeeće a nowu wótcinu namakali, haj same wučerske sydła su tam dostali. W léće 1418 Jan Kro z Khoćebuza, doktor lékařstwa, je dospěl wysoke stejnišće rektora university. Wokoło samsneho časa wučese swjatu theologiju Pawoł z Worecynja, muž jara wustojny a džělawy. Slěd wědomostneje pilnosće Pawoła widžomnje wopokazuja rukopisy dotal zaxhowane w uniwersitnej knihowni. Wón je spisał někotre přědowanja a tež započal pisać wujasnjenja *super libros Ethicorum* Aristoteles, kotrež je skónčil Klimant Hezeler z Brěha, Krakowski bakať w l. 1424.¹⁾ Nimo samsnych spisow

¹⁾ Władysław Wisłocki. *Catalogus Codicum manuscritorum Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Cracoviae 1877—81.* Číslo 1649. Kodeks papjerjany ze započatka XV. lětstotka, str. 261. Na wjazbje

bywachu we wobsedźenstwje Krakowskomišonskeho wučenca wšelake rukopisy theologiskeho a filosofiskeho wobsaba zjawnje swědčenje dawajce wo wulkotnym, cyłe polo tehdomnišeje wědomosće wobsahujcym duchu jich wobsedźerja. Z bohateje rukopisneje zběrki Pawoła zawostachu: Jana Buridana kommentar do Aristotelesowych knihow *Physicorum*, papjerjany kodeks z XIV. lětstotka a druhi kodeks z toho sameho časa: *Abbreviata totius logice* a *Lectura super Aegidii Romani de regimine Principum*; dale wulki foliant z l. 1418—1419 wobprijacy theologiske traktaty swjatych Tomaša, Bonawentury, Bjarnata a Izydora; kodeks z l. 1420—21 z wułożowanjemi sw. Tomaša a Tomaša ze Strassburga (*de Argentino*) wo Lombardowych knihach *Sententiarum*; skónčnje kniha přédowanjow *de tempore et de sanctis* z l. 1427. Poslědni rukopis bu wot Pawoła darjeny cyrkwi sw. Florijana w Krakowje, z wotkelž je so zaso do uniwersity wrócił.¹⁾ *Habent sua fata libelli!* Tute něme a za wjetšinu nětčišich ludźi mjelčace, zhlědnjene a wot staroby zežołtnjene łopjena srjedźowěkowych rukopisnych kodeksow maju tola zajimawe, žiwjenja połne stawizny! Kak wjele duchowych wojowanjow, idealiskich napinanjow, pobožnych začuwanjow a zrudnych bludźenjow bě něhdy zjednočenych z tymi džensa morwymi łopjenami! Kajke daloce a wobćežne pućowanja su wone činiłe, přjedy hač běchu zložene k wěcnemu wotpočinkej do wulkeje knihownje, wočakujo z morwych-stawanja — w rukomaj nowočasnego stawiznarja! Kak nam wone rozterhane džensa a zabyte zwjazy městow a narodow tamnych časow zjawnje moluja! Hlejmy! W XIV. lětstotku je w Pražskej uniwersiće Jurij z Budyšina wotpisował w l. 1378 *Obiecciones tractatum*; wotpisowanje čežkeje dialektiskeje wěcy njelubješe so njesčerpnemu hornjołužiskemu scholarej, dokelž je, hdyž bě swoje džěło skónčil, w samy dzeń Božeje noey z radosću zapisał: *Gloria sit Christo, qui me liberavit ab isto*. Rukopis je wěruspodobnje w Prazy a Łužicy pobywał a hakle w slědo-

je zapisk: *Sermones aliquot m. Pauli de Worczyn*. — Číslo 720. Papjerjany kodeks z l. 1424 *Pauli de Worczin Disputata super Aristotelis libros Ethicorum. Terminata et finita . . . per me Clementem Hezeler de Brega, baccalarium arcium*.

¹⁾ Wisłocki. *Catalogus*. Čísła 659, 711, 1634, 1685, 1747, 2073.

wacym lětstotku wot Łužiskeho wučobnika do Krakowa přinjeseny tam ležo zawostał. Něšto pozdžišo w l. 1420 je w Hradeku (n. Wuenschelburg), mašem rjanem měštačku Kłodskeho kraja, faraf Mikławš Megirl zhotował rukopis *Distinciones Psalterii*, register k tutej knizy pak bu sčinjeny w Zhorjelcu. Hišće pozdžišo bu zhromadženy wot wšelakich spisowacych rukopisny kodeks wobprijacy wujasnjenja traktatow Aristotelesa a Aviceny. Nimo druhich je knihu *Metheororum* zhotował Mertyn Scharffe z Budyšina w l. 1462 w Žitawje, bórzy po tym so do swojeho ródneho města wróciwši je skónčił w l. 1463 knihu *de virilibus*, w slědowacem lěće pak knihu *de longitudine*.¹⁾ Wobaj rukopisaj, tón Megirla a tón Mertyna Scharffa, staj po času do Krakowa připućowajoj. W tutem wědomostnem žiwjenju srjedźowěka wosebiće Žitawa widžomnu rolu hraješe; Pětr Reyn križownik a komendar tam w XV. lětstotku skutkowaše na astronomiskim poli a sčini tak mjenowane *minuciones*, druhi pak bliže njemjenowany „Žitawski doktor“ skompilowa spis wo sakramentach. Tutaj spisaj so tež w Krakowje khowataj. Skónčnje ma někajki zwjazk ze Žitawu tež list pisany wot mnicha celestinskeho rjada, Jana Khoćebuzskeho ze Žemra, swojemu bratrej; tutón mnich bě bjezdwělnje z Oybina, dokelž we Łužicy a tež w cyłej Pólskej druhdze tutón rjad njeměješe svojich klóštrow.²⁾

1) Wisłocki. *Catalogus*. 757. 2352. Na kharće 151 je připis: Finis Distincionum Psalterij Moldensis Br. a. d. 1420 sabbato post Lucie finitus est hic liber per manus Nicolai Megirl plebani in Wimschilburg . . . De bonis mgri Ysaie iunioris, suplicat humiliter, oretis deum pro eo; po indeksu: Explicit Registrum per me N. M., secundum II totum librum collatum sabbato in Görlicz ante festum s. Viti, sit laus Summo Deo, Amen. 2072. *Puncta super libros Metheororum*: Et sic est finis a. d. 1462 in die Innocencium, et est finitus in Zithauia per me Martinum Scharffe de Budissin. *De virilibus*: Et est finitus in Budissin in via s. Burghardi hora 5 post vespervas per me Martinum Scharffe a. d. 1463. *De longitudine*: Et est finitum a. d. 1464 in Budissin in via Bartholomei.

2) Wisłocki, *Catalogus*. 609. Cod. pap. z XV. lětstotka, ze wšelakimi rukami; str. 467—69. *Compositio minucionum collecta per Petrum Reyn, Cruciferum et commendatorem in Zithauia, ex dioecesis succinctim congregata*. 2415. Cod. pap. z XV. lětstotka, ze wšelakimi rukami; str. 303—331. *Explicit tractatus de sacramentis, compilatus per drem Zyttauensem*. 423. Cod. pap. z XV. lětst. str. 294—297. *Epistola correctoria per mgrum Jo-*

Druhe rukopisy wot łužiskomišonskich wučencow pisane su bjezdwělnje Krakowskeho pokhoda bywajo w JagelŃonskej uniwersiće hotowane. Sem słuša přédowanje magistra Mikławša z Budyšina wo narodženju Khrystusa. Sem tež słuša Feodorykowe wułożowanje traktata Aristotelesa *de anima*, kotrež je mištr Jan z Drježdžan w lětnim semestru l. 1461 spisał. Spišaćel bě bjezdwělnje z wučerjom Krakowskeje uniwersity.¹⁾ Krótko před tym bu druhi Mišnjan Pawoł z Wulkeho Woseka (*de Haynis*), Lipsčanski bakałař w l. 1449 do rjadu sobustawow Krakowskeje fakulty *artium* přiwzaty.²⁾ W kónc lětstotka je bakałař Gregor z Baršća wotpisował za mištra Michała z Wrótsławja astronomiske tafle Jana z Królewca.³⁾ Wo něšto časa staršej stej wulkej rukopisnej knizy z l. 1452 a 1459; přeńša wobsahuje wšelake theologiske wěcy, druha pak wułożowanje štwórteje knihi Lombardowych *sententiarum*, traktat *Oyte de contractibus* a spis *de indulgencia*; posłědńiša kniha bě we wobsedženstwje Jana ze Žemra, w přeńšej nakhadza so zapisk dopokazowacy, zo je z najmjenša wěsty džěl pisał tež wučenc tu toho mjena.⁴⁾ Scholarojo z křćeńskim mjenom Jan, kiž su ze Žemra do Krakowa pričahnyli, běchu tři: Jan, syn Mikławša, přiwzaty do albuma štuđentow w l. 1420, Jan, syn Handrija Schoenhals, w l. 1466, a Jan, syn Mateja, w l. 1479. Přeńi je wěruspodobnje pisał někotre wěcy rukopisa z l. 1452; kotremu pak druhi rukopis słušeše, njeje wěste; najskeršo tomu, kotryž je sebi ze swojim wědomostnym skutkowanjom a ze swojej wuče-

---

hannem Cotbus de Sommerfeld fratrem ordinis Celestinensium . . . edita carnali fratri suo.

¹⁾ Wisłocki, *Catalogus* 1613. 758. Cod. pap. z l. 1461, str. 1—52. Při kóncu: Explicium Dieta Theodorici super de anima per mgrum Johannem de Dresden a. Xristi 1461 commutatione estivali in Collegio Jerusalem Alme Universitatis Cracouiensis feria 2 ante Marie Magdalene proxima.

²⁾ Mučkowski, *Statuta nec non liber promotionum* str. 41.

³⁾ Wisłocki, *Catalogus*, 574. Tabule astronomice Joannis de Regione; str. 398. Ingrossate autem sunt hec singule tabule de originali . . . per quendam baccalaureum Gregorium de Forst pro maystro Michaelo de Wratislawia 1488, Cracouie.

⁴⁾ Wisłocki, *Catalogus* 1418. 1221. Na str. 3009 rukopisa steji: Johannes Sommerveth hath dasz gescriben.

nosću najwjetšu slawu dobył. Tutón běše najmlódši z nich. Woprawdže Jan Rhagius ze Žemra, po wašnju tehdyšeho časa laćanscy mjenowany *Aesticampianus*, bě jena z jasnje zybolacych hwězdow Krakowskeje uniwersity na kóncu XV. lětstotka. Při započatku (1487—90) wón skutkowaše jako zwonkowy wučer (*extraneus*), potom jako mjeńši *collega* (1490—93) a jako wjetši (1494—1501), w l. 1493 bu z tachantom fakulty. Přednošował je wón: 1) wšelake wułożowanja Aristotelesowych knihow wo duši (1492, 96, 97, 1500), wo rodženju (1495), *Metaphysica* (1897—99), druhi džěl Logiki (1489), *Parva Naturalia* (1496, 1500), *Physica* (1494, 96, 97), *Priora* (1499), *Topica* (1489); 2) Ciceronowe knihi wo přećelstwje (1492), *Rhetorica* (1491, 1494), *Data wo zestajenju listow* (1492); 3) *Donata* knihu wo wósmich džělach rěče (1490, 1501); 4) *Galla syntaxin* (1488—1500); 5) *Ganifreda* nowu poetiku (1495); 6) *Hispana* sydom traktatow (1488); 7) *Nigra* listy (1493, 1499, 1501); 8) *Priscianowu* rěčnicu (1487) a 9) *Senekowe* listy slane *Lucili(us)ej*.¹⁾ W někotrych rukopisach dotal w uniwersitnej knihowni zakhowanych je nam nahladny slěd wědomostneje džěławosće tutoho muža a jeho pilneho hromadženja knihow zawostał. Staru, zakhadžacu scholastisku epochu naspominataj rukopisaj wobprijacej spisy Alberta Wulkeho *de causis* a Alexandra z Alexandrije *liber super metaphysicam*; nowe, humanistiske nastajenje wozjewja hižo samsny spis *Aesticampiana „rhetoris et poetae laureati“* pisaný Khrystofej Zeiglerej.²⁾ W dospołnje humanistiskim duchu

¹⁾ Wisłocki. *Liber diligentiarum Facultatis artisticae Universitatis Cracoviensis* w Archiwu za stawizny pismowstwa. IV. Krakow. 1886, str. 496.

²⁾ Wisłocki. *Catalogus*, 644. Cod. pap. z XV. lětstotka, *Alberti Magni liber de Causis*. Na započatku stoji „*Johannis Sommerfelt*“ sum. — 651. Při kóncu rukopisa: *Explicit summa super XII libros Metaphysice, edita a fratre Alexandro de Alexandria de ordine fratrum minorum*. W započatku: *Liber legatus pro libraria artistorum majoris Collegij per venerabilem virum mgrum Johannem de Sommerfelt s. theologie baccalaureum, olim eiusdem Collegij collegiatum, Oretur pro eo*. — 242. *Regestrum librorum acceptorum ex libraria majoris collegij per magistros ac dres eiusdem domus; na započatku: Mgr. Joannes a Pyotrkow, rector universitatis Cracoviensis a. 1543 ex libris Mgr. Joannis Sommerfelt hos libros accepit*. — Nr. 2194,

je mała knjižka lužisko-krakowskeho wučenca wo listowanju z čišćom wudata pod napismom: *Modus epistolandi*. Knjižka je sebi wulku slawu dobyła a jeje čišć bu tehdy wjacj króć wo-spjětowany. Nimo toho je tež Aesticampianus wozjewił epistoły Libaniusa a samsne laćanske *carmina*, te poslednje w Strassburgu.¹⁾ Runočasnje ze sławnym Janom Žemrskim tež dwaj, hačrunjež mjenje znataj Łužičanaj, Tomaš ze Žarowa a Jurij Werdunk ze Žitawy, skutkowaštaj na wučerskim sydle Krakowskeje uniwersity: přeňši je wuložował w lětomaj 1590—91 Aristotelesa *sphaeram materialem*, druhi pak trochu pozdžišo přednošowaše samsneho grichiskeho filosofy *Ethica* (1493) a *Politica* (1493—94). W spočatku slědowaceho lětsotka je hišće jedyn Žitawjan, Jan mjenowany Arbitr, z wudawkom *Martialis*owych spisow w derje znatej Vietorowej knihičišćerni w Krakowje slěd swojeje wědomostneje pilnosće w humanistiskim nastajenju w Pólskej zawostajil.²⁾

. W času, hdyž literariska hwězda Aesticampiana hižo blědnýc započinaše, sebi druhi wjele młódsi lužiski krajan dobywaše nahladne stejnišće w duchowym žiwjenju Krakowa na wselakich samo jara wot sebje zdalonych polach wědomostneho hibanja. Jan Solfa, syn Benedikta z Trjebulow, přińdže do Krakowa a přistupi do scholarskeje črjódy lěta 1505, bórzy potom dosta bakalareat (1507) a magisterstwo *artium* (1512); hižo w tutym a w slědowacym lěće wuložowaše Aristotelesa *Parva naturalia*

str. 187 . . . ad nobilissimum juvenem, Chrystopherum Zeigler, assertatorem suum, epistola.

¹⁾ *Modus Epistolandi magistri Joannis Esticampiani alias Sumerfelt*. W Krakowje w l. 1510, 1513, 1515, 1519, 1522, we Widni 1515. Libanii greci declamatoris disertissimi beati Johannis Chrysostomi preceptoris epistole: cum adjectis Johannis Sommerfelt argumentis et emendatione et castigatione clarissimis. 4. 155 fol. Cracoviae. 1504. Estreicher, Bibliografija polska XV—XVI. stólecia. Kraków 1875, str. 141. — Wierzbowski, Bibliographia Polonica XV. ac XVI. ss. Vol. II. Varsoviae 1891. 830, 888, 911. — Estreicher, str. 4.

²⁾ Wisłocki, *Liber diligentiarum*, str. 533, 534. — Wierzbowski, Bibliographia polonica, II, 947. Marci Valerii Martialis Poetae Epigrammatarii. Xenia atque Apophoreta lectu utilissima. 4, 22 fol. dedic. Severino Bonner, civi Cracoviensi, a Joanne Arbitrio Zittaviensi. Impressum Cracoviae per Hieronymum Vietorem. Anno partus virginiei. 1518. Mense Augusto.

a kosmografiju Dionysia z Thessaloniki.¹⁾ Nimo toho, debjeny z doktoratom mediciny, dospě wón stejnišćo dwórskeho fysika a lěkarja krala Zygmunta I., w duchownem stawje pak bu a wosta z probstom Warmińskeje diocezy a z kanonikom Krakowskim a Wrótsławskim. W pismowstwje wón předewšěm skutkowaše na poli lěkařstwa a wuda w tutym nastupanju wažene w swojim času spisy: wo přičinach a znamjenjach móra, wo zakopowanju morwych, wo nowej khorosći, skónčnje tež wo widženjach a zjewjenjach. Někotre buchu w ćišću wospjetowane; tak na př. posledni spis, wudaty najprjedy w Krakowje, bórzy potom noweho wudawarja namaka w Mohuču.²⁾

Wudawk Hippocratesa moraliskeje epistoły we łačanskim přeložku, ćišćany w Krakowje, přenjese nas do swěta klassiskeho, na polo džěławosće Jana z Trjebulow za humaniora. W tutem nastupanju bě kralowski lěkař Jan jara zahorjeny a sam je dwójcy wudał *Partitiones oratorie* Cicerona; pisał je tež předślowo k panegyriskej pěśni Křickeho za kwas krala Zygmunta I. a kraloweje Borbory. We swojej nowej wóćinje sebi naš Trjebulski Łužičan waženy wuznam a jara čescene mjeno doby. Z dopokazmom toho je slědowaca wokolnosť. W lěće 1568 bu wudata we Widnje zběrka łačanskich panegyrikow basnjerja Jana Mylius a Liebenrade we wjazanej řeči; basnjer bě tež z Krakowskim scholarom w l. 1561 a móžeše při tutej składnosći Krakowskeho lěkarja zeznać. Jednotliwe pěsnje zběrki su nastajene ke kralej Zygmuntej-Augustej a najwažnišim pólskim dostojnikam duchowneho a swětowego stawa; w tutej blyšćatej črjódže wulkich knjezow namaka so sobu prjedawši prosty scholar z Łužicy a kralowski lěkař.³⁾ Hdy je wumrjeł, prajić njemóžemy, tola z při-

¹⁾ Wisłocki, *Liber diligentiarum*, str. 496.

²⁾ Libellus de causis, signis et auct. pestilentiae. Kraków 1521, tamle 1552. Libellus de humatione corporum mortuorum, Kraków 1564, De visionibus et revetationibus, Kraków 1545, Mohuč 1550, Regimen de novo morbo, Kraków 1530. Estreicher, Bibliografia, str. 125, Wierzbowski, Bibliografia polonica, Vol. II, 978, 1275, 1292.

³⁾ Estreicher, str. 125. 197. Wierzbowski, 872, 975, 1929. 978, 1169, 1275, 1292, 1444, 1932. Z tuteju katalogow hodźi so doslědźić, zo mataj jeju spisacelaj Jana Solfu a Jana syna Benedikta za rozdźělnej wosobje; nastork k tomu da drje jimaj wokolnosť, zo łužisko-krakowski wučenc njeje

runanja lětow, hdyž je swoje skutkowanje započat a hdyž poslednje naspomnjenje wo nim přikhadža, je móžno sudzić, zo je jara wysoku starobu dospěl. Z jeho smjeru woteńdže z pola wědomostneje džěławosće posledni z dołhej črjódy lužiskich scholarow, kotřiž we Krakowje študowachu a skutkowachu.

Haj, hišće jedyn Łužičan běše pismowscy w Pólskej džělawy w tutym času, tola tón wjacy z Krakowskim scholarom njebě. Ze spodźiwnym zetkanjom wobstejnosćow bě jeho mjeno tež Jan syn Benedikta, přimjeno pak Łužičan, Lusatius; slěd jeho literariskeje pilnosće pak zawosta w jeničkej knize, kotraž bu we Krakowje pod napismom *Historica Narratio rerum variarum* w l. 1560 a 1579 dwójcy wudata, dopisana pak bě hižo w l. 1559, kaž so to widži z předstawa poswjećeneho Janej Przerembskemu, arcybiskopej Hněznjanskemu.¹⁾ Pod swojim dołhim a pyšnym napismom knižka kryje cyle jednore za tamny čas a mało zajimawe wobpřijeće; je to mjenujcy polemiski nastawk, w kotrymž spisaćel jako horliwy katolski duchowny a zahorjeny njepräćel

stajnje swoje mjeno w napismach knihow wužiwał. Tola zapiski w albumje študentow pod l. 1505 a w Mučkowskeho *Statuta nec non liber promotionum*, str. 146, wotstronjeju wšitke dwělowanje w tutem nastupanju a dopokazuja, zo Jan Solfa a Jan syn Benedikta bě jena a ta sama wosoba.

1) Druhi wudawk knihi je znaty w jeničkim exemplaru, kotryž namakuje so w knihowni hrabjow prjedy Potockich, nětko pak Branických na Wilanowskim hrodze blizko Wařawy. Signum: A. IX, 7, 27; w katalogu pod mjenom: *Benedictus*. Dospołne napismo knihi je: HISTORICA NARRATIO RE / RUM VARIARUM, IN HAC / SEXTA MUNDI AETATE / OMNI HOMINUM GE / NERI UTILISSI / MA ET JU / CUNDA. Joannis Benedicti Lusacij D. Cracoviae. In officina Lazari ANNO DOMINI MDLXXIX. Łopjenow njeličbowanych je 36. Přeni wudawk je tež wulka žadnostka. Wierzbowski 1547, Estreicher str. 125; tutón posledni bibliograf je změšał wobje Janow Łužičanow, nabožniskeho polemistu a lěkarja měwajo jeju za jenu wosobu. To je wopačnje. Slědowacej wobstejnosći dopokazujetej, zo wonaj bčřtaj rozdžělnaj: 1) Jan z Trjebulow w napismach svojich spisow wšudžom přistaja swoje duchowne abo lěkařske zastojnstwo; to polemista njećini, dokelž tajke zastojnstwo jomu pobrachowaše. 2) Z *Narratio historica* je widjeć, zo bě spisaćel z blizka spóznał nabožniske njeměry w Němskej, lěkar Jan pak běše so hižo do započatka reformacije w Pólskej zasydlił. Tež njeje wěruspodobne, zo by wučenc, kotryž bě hižo w l. 1505 z uniwersitnym študentom, mohl hišće w l. 1579 wobstarać druhi wudawk swjeho spisa.

evangelskich skutkowanjow wustupuje. Zwingli a druzi wodžerjo reformacije rěkaju w jeho spisu „mór katholskeje wěry“, Melanchtona přiruna z Pelagiusom a Julianom Apostatu. W krutych słowach škituje auktoritu biskopow a wobžaruje zničowanje cyrkwjow a klóštrow, cyrkwinskih kubłow, starych lisčinow a swjatyh knihownjow. Hewak wo spisaćelu ničo njewěmy, jenož z wobsaha knižki móžemy spóznać, zo wón wobstejnoscě cyłje Němskeje derje znaješe. Spomina wo hnadownymaj městnomaj Wilsnack w Hawelbergskej diocezy a Seefeld w južnej Němskej. Wosebity začišć je na njeho činił pad klóštra w Nowym Braniboru (1553) při składnosći cyrkwinskeje wisitacije.¹⁾ Z toho hodži so sudić, zo wón tehdy w Meklenburgskej abo tola njedaloko wot Noweho Branibora přebywaše. Wěruspodobnje je wón bórzy po tem z Němskeje před wichorom nabožniskich njeměrow écknył a w Pólskej éichi wukhow namakał. Jow, we nowej wótčinja, je wón podarmo radžił wuhnać z kraja „wobžerne wjelki“. W tolerantnej Pólskej so tuto žadanje dopjelnić njemóžeše a je wostało z křikom wołajceho w pusćinja; jeho wothłós je so zdžeržal jenož we wuley žadnej knizy spisaćela. Tuta knižka je z dobom z poslednim wójmidłom w rječazu literariskich a wědomostnych zwjazow, kotrež w XV. a XVI. lětstotkomaj zjednoćowachu Łužicu a Mišno z Krakawom.

Skónčnje nas nadpada najwažniše prašenje, kak wjele Serbow bě w ličbje lužiskich scholarow, kotřiž w Krakowje študowachu. Na tuto prašenje je jara éezko podrobnje a z wěstosću wotmołwić. Na kóždy pad běše, dokelž bě w tamnym času wjetšina wobydlerjow Łužicy serbska, tež wěsty džěl študentow bjezdwełnje serbskeho pokhoda a serbskeje rěče mócný. W zapisu scholarow w připiskach sym w jednotliwych padach, hdžež bě to móžno, nato pokazował. Sama wobstejnosc, zo wulka wjetšina študentow nic ze wsow, ale z městow pokkadžeše, njemóže wuzamknýć serbsku narodnosć mnohich tych študentow. W městačkach běchu měšćenjo we wažniwych ličbach Serbja; tež we wjetšich městach Serbam njebě zamknjeny přistup k měšćanskemu stawej, za čož je z dopokazmom znata wot Hórnikar wozjewjena serbska měšćanska

¹⁾ Franck, Des Alt- und Neuen Mecklenburgs Neuntes Buch. Güstrow a Lipsk 1755, str. 267.

přisaha z Budyšina z XV. lětstotka.¹⁾ Hewak je hišće wažniwe. zo mějachu sami Němcy z Łužicy a z Mišonskich krajow, kotřiž w Krakowje přebywachu, składnosć, lohko přez wobkhad z pólskimi wučerjemi, towaršemi a měšćanami pólski nawuknyé. Hdyž pak potom domoj so wróćichu a po dostaću měšniskeje swjećizny łužiske wosady zarjadowachu, potom měješe tež serbska wučba Božeho słowa, serbske rozrěčowanje a wobkhad ze Serbami mjenje éeže za prjedawšich Krakowskich scholarow. Zbožowna běše wosada. za kotruž bu tajki farar abo kapłan postajeny. Tuta jenička wokolnosć hižo dosaha, zo bychu tež Serbja połtysaclětny jubilej Krakowskeje uniwersity w dźakownym pomjatkú zdžerželi a zakhowali.

Zběrka mjenow ze Slepjanskeje narěče.

Zestajał *Matej Handrik-Slepjanski.*

Předspomnjenje. Mjena tuteje zběrki mam z wulkeho džěla wot njeboh Hausa Hanča (Hana), počbura, dołholětneho gmejskeho předstejiéerja a cyrkwineho staršeho w Slepom (* 17. 9. 1847. † 31. 10. 1901). Tutón běše, runjež wšědny burski čłowjek, so do přirosopyta wědomostnje zadžěłał, tak zo móžeše wšitke zrostliny we swojej wokolnosći wědomostnje poznamjenić. Tohodla wšelacy wučeni samo z daloka přindžechu a sebi wot njeho dachu te a druhe zrostliny, kotrež su za našu krajinu wosebite, pokazaé, kaž na př. professor Ascherson, wodžef botaniskeje zahrody w Barlinju, wučef Barber w Zhorjelcu, redaktor Max Bittrich, něhdy w Baršću, nětko w Freiburgu w Breisgawje, spisačel knižki „*Spreewaldgeschichte*“ a dr. A nic jeno w přirosopyé, ale tež w narodopisu běše wón jara wědomy. Tak je wón w swojim času Wil. v. Schulenburga za jeho knihi: „*Wendisches Volksthum in Sage, Brauch und Sitte (Berlin 1882)*“ zběraé pomhał. Tón jemu w předrěči (str. IV) k swojim kniham jako swojemu přečelej a pomocnikaj džak wupraja. Tež je Schulenburg w časopisu delnjolužiskeho anthropologiskeho to-

¹⁾ Hórnik. Serbska přisaha, pomnik rěče z třećeje štwórcé 15. lětstotka. Časopis Mać. Serbskeje 1875, str. 49.

wafstwa „*Niederlausitzer Mittheilungen*“ w III. zwjazku zběrku bajkow wot Hana nahromadźenych pod napismom „*Hantscho-Hanos Sagen*“ wozjewi. Hančo je jeno prostu wjesnu šulu w Slepom wukhodźił a je tak z dopokazmom, kajka intelligenca móže so we wšědnym serbskim burskim čłowjeku namakać. — Jenu zběrku mjenow mam wot njeboćičkeho hižo dawno; po jeho smjerći sym knihi dóstał, po kotrychž je wón študował. Tam sym wšelake mjena namakał, kotrež w přenjeje zběrcy njeběchu; před tute sym poznamjenjenje z hwěžku * stajił.

* * *

I. Mjena z rostlinstwa.

A. Zrostlinske mjena.

Babine zełe, sternkopf.	*dorant, sumpfschafgarbe.
badak, klette.	dostaćowe zełe, gemeines barbara-
bageń, saugrenz.	kraut.
barowa pazora, bärenklau.	drest, knüterich.
ber, mohrhirse.	drjowko, artemisia abrotanum.
berwjonk, vinca minor.	džěćelin, klee.
běła kwěćina, anemone.	flusowe zełe, epheu.
bogowina, sumpflutauge.	gichtowe zełe, pfingstrose.
bóža mertra, mutterkraut.	gójawka, gemeiner wassernabel.
bóży stoł, niesswurz.	gomolinka, mistel.
bramborka, scabiosa pratensis.	gusyna kwěćka, gänseblume.
brěka, sorbus torminalis.	gribowe kwićenje, fichtenspargel.
brunine zełe, brunella vulgaris.	hadrik, häderich.
butranicki, blauer enzian.	hejdyš, buchweizen.
butrowa kwěćka, gartenringel-	huchacowina, besenstrauch.
blume.	huchacowy chléb, sauerklee.
cerna jagoda, blaubeere.	huwołanc, přir. wuwołanc.
certowe gowno, gemeine braun-	chmjel, hopfen.
wurz.	chrěn, meerrettig.
*certowe hoblico, feldlöwenmaul.	jagły, hirse.
certowe pazory, bärlapp.	jagodowe zełe, heidelbeerkraut.
*ceřwjone bezanki, kuckucks-	jandzelske zełe, engelwurz.
blume.	jański kórjeń, spanischer hafer-
ceřwjony głowac, wiesenknopf.	wurz.
ceřwjony wichor, dornige hau-	jarica, sommerroggen.
hechel.	jčžowe zełe, stechapfel.
ćmelica, hahnenkamm.	jichtna rěpa, zaunrübe.
ćotkowe zełe, wiesenschaumkraut.	kamjentne zełe, hartes johannis-
dobrotnik, schellkraut.	kraut.

kjaberowe jajka, ackerwolfsmilch- kraut.	paćeř, quirlblättrige knorpel- blume.
kobołk, knoblauch.	paćeřjawa, knorpelkraut.
kokordac, pfaffenhütchen.	*palcowe zele, unechte bärenklau.
kokulanka, knabengkraut.	paprotka, mychis (?).
kopóiwá, nessel.	pawkoraz, hirschzunge.
kólej, ackerspark.	płonyšk, quendel.
kónopej, hanf.	pogonc, gundermann.
kórwejda, kümmel.	pódrećowe zele, melde (př. hs.
kóscíwadło, schwarzwurzel.	podrjene zelo, beschreikraut; r.).
kóstrjowa, trespe.	pólón, wermut.
kóšć, tannenwedel (drje město: chóšć = chwóšć; red.).	pózerna & -nja, blaugras.
kózlik, sumpfkraut.	*psowy jězyk, wasserknöterich.
krasa, wiesenschaumkraut.	pyř, quecke.
krejowe zele, gänsefingerkraut.	řjos (hs. wrjos), heidekraut.
krowina hopyř, krauser ampfer.	rogowa, borstenhirse.
kukel, ackerrade.	*rogowina, sumpflblutauge.
kupcyk, kleiner vogelfuss.	rotwica, gemeine schafgarbe.
*kupkata trawa, nackstengliger bauernsenf.	rozkornik (ds. rozchodnik), fett- kraut.
kwěćina, hahnenfuss.	rozraz, ehrenpreis.
lawowa blaba, löwenmaul.	*roźowe zele, kranichschnabel,
leluja, lilie.	ruta, raute.
libotawka, perlgras.	sćelc, dreiteiliger zweizahn.
loboda, melde.	śłodke zerna, anis.
*łokoćina, sumpfdotterblume.	ślujncna jagoda, erdbeere.
makowica, mohn.	smětanowe zele, nelkenwurz.
malina, himbeere.	stroželinowe zele, gemeine flocken- blume.
*maruc (?), wucherblume.	syće, teichbinse.
matoška, vergissmeinnicht.	swinina řpa, ziest.
mech, moos.	ščawina, ampfer.
merchwej, mohrrübe.	škrodawine zele, stechapfelblätt- riger gänsefuss.
mjetwej, minze.	*škobronkowa trawa, französi- sches fadenkraut.
mišćotka, hungerblume. kleinling.	škórodlicka, wegetritt.
młokawki, löwenzahn.	wejka, wicke.
muž, borstenhirse (drje: muž; red.).	wikowe zele, gemeine nachtkerze.
myšyne crjowo, miere.	woman (rus. oманъ), alant.
namjelak, mutterkorn.	wóset, distel.
nawlik, nelke.	*wusrane zele, gemeines kreuz- kraut.
notnicowe zele, tausendgülden- kraut.	wuškropc (huškropc), polytrichum.

wutrobne zele, sumpferzblatt.	*žorawa, moosbeere.
*wuwołanc, fadenkraut.	žycki, sonnentau (hs. žički, fieberklee; red.).
zyber, hohlzahn.	žyda, tlachsseide.
žabjeńc, wollgras.	
žalbija, salbei.	

B. Drjewinske mjena.

Bez, fieder.	psowodźica, schiessbeere.
brjeza, birke.	puck, schlehdorn.
ćis, wachholder (po prawom je ćis = taxus, Eibe; red.).	puckowina, schlehdornhecke. rokit, haarweide.
chójca, kiefer.	škobronkowe drjowo, lärchen- baum.
jałowc, wachholder.	šmrjok, fichte.
jarobina, eberesche (lěpje: jarjo- bina; red.).	tenki (?), zwetschen (za: ternki; red.).
jasyn, esche.	wěrbina, grasweide.
kastijana, kastanie.	wěšnja & wěšnja, kirsche.
kruška, birnbaum.	wěž, ulme.
lěska, haselnuss.	wóšla, maulbeerbaum.
nišpula, mispel.	

C. Hribjace mjena.

Bedło, schwamm; grib, pilz.	perchawica, bovist.
gubica, baumschwamm.	ryzyk, reizker.
jarjebawa, hirschling.	smcřž, morchel.
kurjetko, gelbling.	zelonk, grünling.

II. Mjena ze zwěrinstwa.

A. Ptače mjena.

Basterlica (?), kleiner habicht (přir. ds. pašturlica, rüttelweihe; r.).	kurjetko, krickente. kurwota, rebhuhn.
bělorik, steinschmätzer.	lucija, pyrol.
boćan, storch.	majka, ente.
cyrka, krickente.	marijanka, turteltaube.
cyžyk, zeisig.	njebjeska kóza, himmelsziege.
ćećeř, erlenzeisig.	paćpula, wachtel.
džěćelc, specht.	pekac, pekasine.
gerwona, krähe.	perskawa, ziemer.
goľub, taube.	pile, junges entchen.
gus, gans.	pilnick & pódřežnjak, gras- mücke.
honek, hahn.	rjegawa, mandelkrähe.
jasćeřb, habicht.	rybernak, fischreiher.
jaskolica, schwalbe.	smyck, baumläufer.
kabija, eichelhäher.	snarl (šnarl), goldammer.
kibit, kiebitz.	

sprjosk (šprjošk), rotkehlchen.	sysawa (?), reiher (ds. šydawa abo skeps. šytawa, fischreiher; r.).
spusk, kauz.	šerack, fliegenschnepper.
sroka, elster.	škobronk, lerche.
srokoš, wünger.	škurlik, brachvogel.
sylož (syložik, syłowik, syložašk), nachtigall.	špliška, bachstelze.

B. Zwěrječne mjena.

Baran, stār, widder.	pšyca, mücke.
čelc, stier.	rampa, sau.
jałowica, kalbe.	serna, reh.
kjaber (kandroz), eber.	swinja, schwein.
kezk, viehbremse.	škret, maulwurf.
kócka, katze.	škrodawa, kröte.
krowa, kuh.	twóf, iltis.
nałpa, affe.	weš, laus.
njewjerica, eichhörnchen.	wuchac, hase.
peoła, biene.	wuž, schlange.
pcha, floh.	zbóže, stück vich.
pes, hund.	žgrčbje, fohlen.

Zběrka přisłowow ze Slepjanskeje narěče.

Z pomocu H. Kónicana w Rownem a Khr. Šynka w Slepom zezběrał a zestajał *M. Handrik-Slepjanski*.

1) Kajkiž džěd, tajki rěd. — 2) Což Hansko nawuknujo, to Hans wě. — 3) Což nawuknuoš, to chlěba nějě. — 4) Hako se młody nawucy, tak se stary zadžeržy. — 5) Chtož kwerlej škraba, dlějko žywy nějo.¹⁾ — 6) Góspoza ze šórcuchom z domu wěcej wunosy, hako góspodař z dwěma kónjoma domoj nawozy. — 7) Jabłuko daloko wot boma njepanjo. — 8) Chtož dlějko jě, dlějko žywy wóstanjo. — 9) Chtož pėrej 'tšijdzó, pėrej melo. — 10) Na rejach pyšna pawa, doma grozna ława. — 11) Starišeju lubušk sebe a drugim pruty wěza. — 12) Na pólenju²⁾ zwězany kij (prut) šybenica narosóo. — 13) Lidora jo sam sebe cypy a swinjom kóryto. — 14) Kajkaž ruka, tajka gluka. — 15) Komuž kónje džeje a te žeňske mfeje, ten se balde wobogaći, abo: tomu

¹⁾ wot toho džěla so zežiwić njemóže.

²⁾ p. = rjada w starych domach wyše kachlow; mēnjeny je njewužiwany prut a kij.

džo po gluce. — 16) Lepej pód swójej' wěchu hako pód něcej' 'tšěchu. — 17) Kokula se z měnom wuwoła, abo: swójo měno wuwoła. — 18) Chtož słucha, tomu kus wucha. — 19) Chtož pód (za) scěnu, tomu głowu wó scěnu. — 20) Swaška pijo z głažka; družka pijo z kuška; njewesta pijo z kótomaznicy.¹⁾ — 21) Chtož 'co być chwalony, deri wumřeć; chtož 'co być wusromoćeny, deri se ženić. — 22) Žeńscyne bogatstwo 'tšez řeblany wóz 'tšepanjo. — 23) Což njechaš nosyć w główe, musyš nosyć w nogach. — 24) Prec krošyk, how 'co se šesćorak synuć.²⁾ — 25) Ta se suwa hako tajka łasyeka.³⁾ — 26) Ta džo hako džen do wěcora.⁴⁾ — 27) Ten se póra hako byk k dojenjoju.⁵⁾ — 28) Ten jo gniły hako řeńk. — 29) Ten jo głupy hako walik słomy. — 30) Ten ma twardu głowu hako byk. — 31) Ten jo twardenje głowy hako 'robel. — 32) Ten ma ležki chód hako krawc. — 33) Ten jo fałš hako zmija. — 34) Ten džěta hako wóseř.⁶⁾ — 35) Ten ma kónjacu naturu. — 36) To jo tajki nocny 'ron.⁷⁾ — 37) Ty sobu pójdžoš, 'dyž budžo se kócka po kryću walać a pes jězyk wustajac.⁸⁾ — 38) Za tego by nejlepej było, až by jogo do berwy dał, aby cejeh zgubił.⁹⁾ — 39) To jo tomu tak nuzne, hako pěte kóleso we wózu. — 40) To jo tomu tak trjobne ako małemu gólećoju britweje. — 41) To jo liška měřila a wopyš 'tšidała.¹⁰⁾ — 42) Tam su se kachle rozwalili.¹¹⁾ — 43) To budžo wót spódkka kara a wót wěřcha wul.¹²⁾ — 44) Pójěmje jo kujžda krowa cerna. — 45) Stojeca wóda jo nejdlěmša.¹³⁾ — 46) To jo robota, 'dyž kón njema chomota, a njewě, za co ćě'nuć.¹⁴⁾ — 47) Což měrc

1) Žortniwe prajenje na kwasu.

2) Hdyž chce so bur w korěmje na město synyć, hdžež khěžkař sedži.

3) Wo pilnej žónskej.

4) Wo lěnej žónskej.

5) Wo njewustojnym čłowjeku.

6) Wo džěławym čłowjeku.

7) wron = hs. hawron: Wo čłowjeku, kiž do nocy džěta.

8) Trošć ad Kalendas Graecas.

9) Wo njerodnym čłowjeku, zo by to wjacj njebył.

10) So praji wo puću, kiž je dlějši, hač je wukazany.

11) hdžež budža křizna.

12) Žortniwe wotmołwjenje na wóipne prašenje: „co to budžo?“

13) Wo skradnym čłowjeku.

14) So praji čłowjekej, kotryž je něšto zapomnił.

wuženjo¹⁾, to hapryl zasej zežerjo. — 48) Haprylski sněg gnoji. — 49) Bydycharje se směje,²⁾ to budžo balde sněg, abo: to budžo miše wědro. — 50) Sněg ženych rukawicow njema, howac by se seš. — 51) Rańše a wěcorne zera, wogeu cerwjone, wětr a dešć-³⁾tsinjeseje. — 52) Rańejšy dešć wěcor zasej 'tsíjdžo. — 53) 'Dyž rano gerwona kwara³⁾, to se wěcor mara. — 54) 'Dyž se dešć džo a pódlá slujncó swěcí, te'd' chódojta butru džěla. — 55) 'Dyž se gerwony na twerde drjowo sydaje, kruta zyma 'tsíjdžo; 'dyž na měk(k)e, zyma popuší. — 56) 'Dyž se kócka wo drjowo pazory wóstsi, wětr 'tsíjdžo. — 57) Na Pawoła półowicu pice (futra) a półowicu chlěba.⁴⁾ — 58) Pawoła se synu na woła a zymu zawoła. — 59) Pawoła zymu zawoła, Matej pak ju wobzanka. — 60) Měrc tež gusto jěšći šyru brodu pokažo. — 61) Chtož na swětu Mariju šyjo, tomu palce bóle. — 62) 'Dyž psowódzica zímernjo, to žyto zímernjo. — 63) 'Dyž wót kryća dlějke lodowe swěcki wisaje, to se len radži. — 64) Džensa jo zasej kóžuch ćoplej.⁵⁾ — 65) Tši dny do Urbana a tši dny pó Urbanje jo nejlepšy hejdyšny syw. — 66) Wótawa deri na grabjach wuskhnúć. — 67) Na Handrija deri se bértel za gubenicu seynić.⁶⁾ — 68) Na Handrija se liška pósleni raz za bronu 'tšed zymu schowa.⁷⁾ — 69) Ku konopjam se rukawice zaryje a z konopjami se zasej wuryje. — 70) 'Dyž se k lenoji ryjo, maje se rukawice sobu zaryć. — 71) Což z gubu łapiš a z (palcom) štapiš, to maš.

Zbërka dolnoserbских słow,

kótarež se w Zwahrowem słowniku njenamakaju.

Zestajał B. Šwjela.

Předspomnjenje: Wk. = „Wojniša frontifa“ wot Chr. Šwjela, Psp. = Tešnarowy traktat „Šćědšimo palenža“, bh. = bogi Heinrich, Pg. = „Pobožne głosy z teje bratšojškeje gmejny“, C. = Bramboršći (šerbšći) Šašnič“.

1) wučěri.

2) Budyšske hory so rjane módre pokazuja.

3) woła.

4) Na Pawoła dyrbi bur ze wšeho hišće položou měć.

5) So praji, hdyž je w zymje kusk ćoplišo.

6) Tehdy dyrbi žito wosyte býć.

7) Potom je z wlóčenjom kónc.

-lich psi C. pokazuju lëtnik a liebnik (ëisto), howacej stronu. Mjena wsow, z kótarychž mam wšake słowa, su takle skrotcone: Bë. = Bëta pla Grodka; Bk. = Bórkowy; G. = Gółkojce; Jz. = Jazorki p. Grodka; K. = Kózle; Kop. = Kopańce; Kš. = Kšadow p. Wëtošowa (n. Stradow); L. = Lutol; Och. = Ochoza; Prj. = Prjawoz; Rd. = Raduš; Ro. = Rogow; Skj. = Skjarbošc; Sm. = Smogorjow; St. = Strobice; Šjn. = Šejnjejda; Šk. = Škódow; T. = Turjej; Tu. = Turnow p. Pienja; W. = Wjerno; Zp. = Zaspy.

- Badaska, Größgth. Baden. C. bučas, domern (Kanonen). Wk. 1849, 43. budarnja, Büdernahrung. C.
- badski, badisch. C. 1850, 30. buj, Unterrod der Frauen. Sm.
- barwanki (Zw. barweñc), Summer- burzlišk, Bündel. C. 1850, 8. grün. G. bydleńko, kleine Wohnung, „Zelt“.
- bazniš, erzählen (verächtlich). C. Wk. 29.
- 1851, 16. bygliš, hehlen (?). C. 1850, 40.
- bejniš, beleidigt thun (?). Pšp. 2. byše, auch: das Anwesen, die Wirtschaft.
- bëlizki, Kartoffel-, Äpfel-, Birnen- byzas, summen, schwirren, zischen. schalen. Bk. Wk. 35.
- bëzenje, Ringkampf. Wk. 3. T. byzawa, ein Schimpfwort. Rd.
- bincas, in d. Ohren flingen. Wk. 30. carnica, Blau-, Heidelbeere. Och.
- bitwišcö, Schlachtfeld. Wk. 43. carnopjel, Schlingel. Wk. 57.
- błobawy, pl., Zapfenbirnen. casopismo, Zeitschrift. C.
- bobotaš, zittern, „bubbern“. C. celycko, fests.
- 1850, 11 (= błobotaš. Pšp. 12). cerwjene bublinki, Sandnelken (armeria vulgaris). Prj.
- bobotawy, pl., eine Sorte kleiner Äpfel. cerwjenošc, Röte. C. 1850, 11.
- bobowki, pl., die Früchte der Bohne (bob). Tu. cybuliny, eine graue Birnenart.
- bobulki, pl., Früchte der Kartoffel. cypka, jedes kleinere Gefäß mit einem Abguß (Zapfen, Schnäuzchen). Rd.
- bombawa, eine Birnenart. cysto, genau, sicher. C. 1850, 24.
- bombolicaty, klumpig, schwülftig. Pšp. 12. daloksiwy, weitläufig.
- bósańki, pl., Storachschnabel (Pflanze). dawje, oben, vorher (in der Erzählung). Wk. 64.
- bramaški, pl., eine Art Sommer- falwille (Apfel). Jz. dobrošiwnošc, Wohlwollen. bH. 7.
- brjakaš, springen, pläsen (von irdenen Gefäßen). Pg. 12, 8. dogorjowaš, glimmen. C. 1850, 40. nachglimmen. T.
- brizawa, der Eisporn. Rd. dohubëganje, Entfischen. Wk. 53.
- bryzgele, pl., die dicken Adern (Venen). Zp. domacnikojstwo, Heimat. C. 1850, 15.
- bubańki, pl., Stachelbeeren (Früchte). Och. domownja, Heimat. Wk. 73.
- bublyška, große geschwollene Knospen. dopomoc, ausbelfen. Wk. 79.
- se dowazyš, wagen. Wk. 29.
- drapawa pladrata, große Kräfte. St.

- drapawa husypata, fleine Sträge. St.
 drastkomora, Safristei. Pg. 15, 2.
 drebotas, Iraben. Wk. 6.
 drebowanje, Iraben. Wk. 61.
 drjewnišćo, Holzplah, Holzschlag. C.
 drjewno, Klotz (als Schimpfname).
 Pšp. 7.
 drjeworubak, Holzfäller. C. 1850, 1.
 druge, pl., manche. C. 1850, 12.
 ducy, im Handumdrehen.
 dundak, Dummler. Wk. 7. Nichts=
 nuž. Bk.
 dundawy barlińske, große Garten-
 winde (Zierpflanze). Zp.
 'dyž lěbdym raz, faun einmal.
 Pg. 15, 1. Pšp. 19.
 'džejšy, adj. sup., der leichteste.
 bH. 7. (ldžejšy; red.)
 'džyny = ržyny. Tu.
 famsko, fürchterlich. Pšp. 53.
 fararnja, Pfarrhaus. C.
 flicaš (Zw. plicaš), ohrfeigen.
 frisawa, W. frisownica, Skj. T.,
 Unterrod aus Fries.
 galnik (Rd.-Zw. galina, Tu. gjar-
 leńc), ein Bündel Stroh, wie es
 zum Dachdecken gebraucht wird.
 gaž, f., die Gaze (ein Stoff), tež:
 to rědke.
 gatny, adj., neulich. C.
 se garnuš, sich umwenden, kehrt
 machen. Wk. 27.
 gjardny = gjardy. C. 1850, 23.
 gjarnic = gjarnc. C. 1850, 38.
 glaženje, der Brautschnuck. Ro.
 glažona, die Brautjungfer; Bk.:
 kótre su glažone, welches sind
 die Ehrenjungfrauen?
 glědadło, großer Wandspiegel.
 Wk. 76.
 głodnuš, hungern. Wk. 13.
 glosny, stimmbegabt. C. 1849,
 45. laut. T.
 głuynosć = głułosć. C. 1850, 19.
 gójarje, Lazarettpersonal. Wk. 73.
 gójarnja, Lazarett. Wk. 11.
 Góricanski, aus Mikkersdorf
 (Górnja).
 górucnosć, Erbitterung, Hitze.
 Wk. 48.
 gózdžiki, Gewürzquellen. Zp.
 gózina, Stunde. C. 1849, 46.
 granicarje, Grenzwohner oder
 Grenzwächter. Wk. 23.
 grjebawa, Löwenzahn. Sjn.
 grib, auch: eine Pferdekrankheit.
 grichaski, griechisch. C.
 grimawy, ohne Kopfbedeckung.
 hadrik, Federich. Tu.
 hajkaš, tosen, streicheln. Wk. 11.
 hampuch = kómpuch, Sauer-
 ampfer. Bk.
 hapcheńk, Wissen. Pšp. 12.
 hejda, Heideforn, Buchweizen. Jz.
 a wokolo Grodka.
 hejduška, kriechender Amdterich. Jz.
 hobcynjak, Unterrod. Kop.
 hobmany, bezaubert. Pšp. 13.
 hobornik, Landwehrmann. C.
 hobrězowaš, rohe Kartoffeln mit
 Dst schälen (bėliš, gekochte K.
 schälen). T.
 hobryca, auch: der Henkel des
 Eimers. Zp.
 hobryty, zerrissen, lumpig. Pšp. 38.
 hobsćigowaš, beschneiden, fütten.
 C. 1850, 26.
 hobsednikojstwo, Bestjt. C. 1850,
 29.
 hobsednosć, Bestjtung. C. 1850, 31.
 hobsłaby, schwächlich. Wk. 69.
 hobstary, bejahrt. Wk. 63.
 hobstawnosć, Bestand. C. 1850, 7.
 hobšykowaš, bestellen (den Acker).
 C. 1850, 7.
 hobšyrny, geräumig. Wk. 63.
 se hobwonožeš z někim, sich bei
 jen. anschmeicheln. Pšp. 13.

- hockowaś, ofufieren.
- hogaf (Zw. hogof), Saqdhund. G.
- hoglëdaś, refognośzieren. Wk. 5.
- hogonk, auch: Stiel vom Döht. Zp.
- hoknyśkaty, quadriert. Zp.
- hoplaśenje, Vergeltung, Heimzahlung. Wk. 52.
- hopuśate, hopuśawy, pl., eine Birnenart. Kš.
- hubjerk, Komuſſion. Wk. 76.
- se hubytsnis, ſich aufklären (Wetter). Wk. 79.
- huchacowe głowy, eine Apfelsorte.
- hugleż, Rauchfang. C. 1850, 2.
- hugnëśis, ausmergeln. Pšp. 6.
- hujkojstwo, Nepotiſmus, Sippenregiment. C. 1850, 31.
- hukrjeslony, in Figuren geſticht, gezeichnet. Bě.
- hundusowaś, läſtern. Pšp. 49.
- hupokazanje, Legitimation. Wk. 15.
- husrjebotaś, auśſchlirfen. Pšp. 45.
- huško, auch: Senfel der Taſſe.
- huwabiś, hervorlocken. C. 1850, 31.
- huwjeradło, Zaſonje. Zp.
- huzbytny, überhäufſig. C. 1849, 45.
- huzdraliś, ausreifen. C. 1849, 49.
- huześywaś, zujanmemähen, ſticken. Wk. 70.
- hużagliś, glühend machen, zum Glühen bringen. C. 1849, 45.
- charehlaty, quaſſig. Pšp. 51.
- choroj, ſahn. C. 1850, 19.
- chowanki, pl., der Verſteck. Wk. 40.
- chripaty, wackelig, hinfend (?). Pšp. 41.
- chrjochaś, grunzen. Pšp. 44.
- chudoba, tež kollektivnje: die armen Leute. C. 1849, 48.
- ’boga chudobka, arneś Geſchöpf. Pg. 15, 3.
- chytśe, „glüdlicherweiſe“. C. 1850, 5.
- chytśność, (S)hrbarkeit. C. 1849, 41.
- jabrik, auch: Lehne am Stuhl. Zp.
- jakubnice, jakubki, Rettichbirnen. Bě., Kop.
- jamawy, Butterbirnen. Kš.
- jangliś, quaſeln, ſchwäſen. C. T.
- jekaś, feuchend gehen. Wk. 42.
- jeś(ć), Hundegeifer.
- jëzdźiko, daś Hieſ. Bk.
- jochtaś, reiten. Wk. 7.
- kara delkana, Schubkarre.
- karica, Leiterkarre.
- kejżorski, öſterreichijch: kejżorski kejzor. C. 1850, 8.
- kichawa, daś Niefen (als Krankheit). Pšp. 10.
- kij, auch: der Eiſenhammer in Peiğ. Zp.
- kjawkaś, auch: natſchen, plärren. Pšp. 2. Bk.
- klapaty, klapprig (Menſch). Pšp. 15.
- klapoty, pl., die Waſſertrage. K.
- kłëjaſki, fluchig. Pšp. 24.
- klornjenje, Schluſt, Zug. Pšp. 41.
- kmóts paleńcowy, Pennbruder. Pšp. 23.
- knypjele, Kartoffeln. Prj.
- knypytko, Klinge vom Meſſer. Zp.
- kokac, Turmpfeife. Wk. 39.
- kokornac, Pfaffenhüttlein (Strauch). Jz.
- kólasa, auch: ſtern. Bk.
- kóleńkowaś, knien. Wk. 54.
- koparnica, Haderin. Pšp. 48.
- kopśiwa pólſka, Hochſaſen (Pflanze).
- korbiek, auch: der durchlöcherter Teil am Lampenaufſaß. Zp.
- kość*) (Zw. chość), Ackerſchachtelhaln. Tu.
- kośćik*), idem. Jz.

*) Skepsane ze: chwóść a chwóścik. Red.

- kózař, Kleinette. Bk.
 kružack, Krüglein. Wk. 17.
 krydowař, Empfänger. Wk. 75.
 kšawowaty. Wk. 11; kšawy.
 C. 1850, 10. blutig.
 kšuški jańske, Johannisbirnen. Lt.
 kšuški šapařske, eine frühe Birnen-
 sorte. Kop.
 kšickaty, quadriert. Zp.
 kšilki*), die nach vorn hängenden
 Schleifen der mica.
 kukawki, pl., weiße Seerose. T.
 Šjn.
 kula, auch: Bassin der Lampe. Zp.
 kulawiny, eine Birnenart. W.
 kupcojstwo, Kaufmannsgewerbe.
 C. 1849, 40. Handelsfirma.
 C. 1849, 49.
 kuporownja, Kupferhammer. C.
 kuša mica & kušawka, kleine Haus-
 mitze (Haube) der Frauen süd-
 und südöstlich von Cottbus.
 kwarsik, Quärtchen. Pšp. 18.
 kwěty, auch: Aſtern. T.
 łakaš, spähen, auslugen. Wk. 16.
 łazak, Schleicher. C. 1849, 41.
 łazaty, kriechend. Pg. 12, 2.
 łosata**), ohne Kopftuch. Zp.
 łagwo, lažadło, Lager der Soldaten.
 Wk. 11.
 lampaty, lappig (Ohren). Pšp. 45.
 lan, pólski resp. žiwý, Frauen-
 fluch.
 landrotnja, Landratsamt. C.
 lechafstwo, ärztliche Praxis. bH. 19.
 łęgaš, zu schlafen pflegen.
 libotaš, wogen, stimmen. Wk.
 33. lechzen. Pšp.
 linawa = žagajca, kleine Brenn-
 neßel. T.
 listař, Briefbote. Wk. 23.
- logan, Faulenzer. Rd. Serum-
 träher. C. 1850, 30.
 ložstwo, Seewesen. C. 1850, 19.
 luboś, Se länger je lieber (Pflanze).
 Bk.
 lužicki, Leuten, Menschen (Kofe-
 form). Wk. 5.
 machnuš, unabsichtlich stoßen. Wk.
 (Zw.: fächeln); ohrfeigen. T.
 mařćiš se, heulen, stöhnen. Wk.
 34; sich Kopfschmerzen (Sorgen)
 bereiten. T.
 z městymi, stellenweise.
 milnoś, Freundlichkeit. Wk. 80. T.
 mjazy, adv., teilweise. C. 1850, 17.
 mjawkaš, streicheln (?). Pg. 12, 3;
 angeifern, anbellern. T.
 mjodnice, mjodnicki, Honigbirnen.
 mlincař, Plinzeifen. Rd.
 módrack, Kornblume. G., T., Jz.
 atd. (Zw.: Weiszen).
 z móleńja, aus Versehen. T.
 móřziš, morden. C. 1850, 34.
 muchorađło = muchoraz. T.
 mudrochař = mudrostař. C.
 1850, 11. 34.
 mudrostowaš se, flug reden. Wk. 21.
 mul, Mausefjel. Wk. 21.
 muriš se, wir werden. Wk. 17; 43.
 mušketawki, Muskatbirnen. Jz.
 muškota, Pelargonie. Bk., pola
 austriskich Němcow: „Musch-
 katl“.
 mužeronki, Pfefferpilze, Museronš.
 Jz.
 mužykowe, eine Birnenart.
 mychac, mychańe, Brauttschleier.
 Rd.
 nability, ganz voll. Wk. 26.
 nabubnasowy,***) aufgedunsen.
 Pšp. 12.

*) Skepsane ze: kšidka. Red.

**) Hs. wlosaty, a, e. Red.

***) Město: nabubnašęly. Red.

- nablundrowaś, eingießen (verächtlich). Psp. 44.
- nadhujko, lang ausgebreitet. Wk. 41.
- nadobre, pl., süß eingelegte (Früchte). Wk. 46; te kšuski su nadobre, daś sūd süß eingelegte Früchte. najesno, schnell. C. 1849, 48.
- najsny, Vandeš. C. 1850, 1.
- nakisale, pl., sauer eingelegte. T.; nakisale slěwki, sauer eingelegte Pflaumen.
- nalubjenje, Versprechung. bH. 17.
- namakańe, Schimpfname für eine geheiratete Wirtin. Skj.
- namucanje, Ärgeris. C. 1850, 32.
- napinaś se, sich anstrengen. Wk. 5.
- napujety, gespannt, neugierig. Wk. 4.
- napšilubo nekomu, jem. zu liebe. Pg. 15, 5.
- narski, nährlich, neugierig. T.: dla cogo sy tak narski na to.
- nasoliś, verjazen. Wk. 10.
- natepiś, überdöseln, überlöffeln. Wk. 17.
- natsęgas se, aufstehen, emporragen. Wk. 77.
- niž, f., die Tiefe. C. 1849, 43. die Niederung. C. 1850, 6.
- njeblizko, fern. bH. 17.
- z njeleposcu, aus Versehen, Unvorsichtigkeit. Wk. 22.
- njenajabki = njezjabki. C. 1850, 23.
- njenažes se, nicht ermitteln. Wk. 7.
- njepsijašel, Neind. Ps. 74.
- njewjedryško, kleines Gewitter. bH. 4.
- njezabydki, Vergißmeinnicht. T.
- nježywy, unverständig, rasend. Wk. 6.
- nozyzka, pl., Pfoten. Psp. 45.
- nožna, Scheide (d. Schwertes). Wk. 7.
- pacydło, Pflumpenbüschel.
- parasoliki, Froschlöffel. Bk.
- pašerje, Perlen. K.
- pašerky, perlig. K.
- pišćaty, pipfend (?). Psp. 11.
- pitwak, Wähler, Agitator. C. 1850, 11. 37.
- pjakło, Höllenpfuhl. Psp. 9.
- pienjezarnja, Sauf. C.; pienjezyska, Geldhaufen. Pg. 11, 4.
- platinakar, Segeltuchfabrikant. C.
- plomuško, Plümchen. Psp. 16.
- placo, geräucherter Schinken. Bk.
- plampiš, breit lachen (?). Psp. 17.
- plapawy, runde, blaue Pflaumen. Bk. Kš.
- plešaće, Guirlande. C.
- pódhoblacenje, Unterkleidung. W.
- pódmlaš se, unterspült werden. C. 1850, 3.
- pódsywk, Unterfutter. Bk.
- pódwoliś, gewähren. C. 1849, 43.
- poglušony, betäubt. C. 1850, 8.
- poklanjaś se, sich beugen, demütigen. Wk. 67.
- poklětko, Topfdeckel, Stürze. Zp.
- pokšusiś, verstärken. C. 1850, 25.
- pólawka, harte bittere Birne.
- pólěpšota, Besserung. Sm.
- poměry, oberflächlich beruhigt. Wk. 6.
- pominaś, Mahner. C. 1850, 24.
- pomjatko, Gerät zum Ausfeigen des Backofens.
- pomocnikojstwo, Thätigkeit eines Helfers, Helferaamt. C. 1849, 45.
- popiš se, sich antrinken. Psp. 10.
- póspas, auch: Mittagschlaf halten. Psp. 13.
- póstark, Rüstöß. C.
- póšerpín & -iny, Hornstrauch. Bk.
- póšichny, etwas beruhigt. Wk. 7.
- powotcyniś, ein wenig öffnen. C. 1850, 34.
- pózdychnuś, aufsteigen. Wk. 11.
- póznaniś, beeidigen. St.
- póziwowaś, bewundern. Wk. 10.

- prask, Knall. C. 1850, 40.
 praskac, Ackerziegel.
 prznica, Schnupftabatsdoſe. C.
 prugace, prugate, prugawe, eine
 Sorte ſtreifiger Äpfel. Kop.
 pšoso turkojske, Ruchſſchwanz
 (Gartenpflanze).
 pšuslica, Erdbeere.) Šk.
 pšederis, ſich hindurchdrängen.
 Wk. 51.
 pšejmety, außer Raſſung, beſtürzt.
 C. 1850, 22.
 pšeksicnuš, durchkreuzen. C.
 pšemožny, jähig, unſtande. C.
 1849, 49.
 pšemucny, übermüdet. Wk. 60.
 pšepšimješ se nad něcym, ſich ver-
 greifen an etwas. Wk. 49.
 pšetšěšć, erſchittern. Wk. 43.
 pšewjeršes, umwerfen, nieder-
 werfen. Wk. 15.
 pšigot, Vorbereitung. Wk. 4.
 pšihoblacenje, Unterrocf.
 pšikaznjowski, geſeſſlich. C. 1850,
 30.
 pšikmotšowaš se k někomu, ſich
 an jenn. anwettern. Rd. C.
 1849, 47.
 pšimaty, anſteckend (Krankheit). C.
 pširječkowaš, anſetten. C. 1850, 34.
 pšisikušaš, zuſehen, geziemen. Wk.
 65.
 pšisstaw, Hafen. C. 1850, 20.
 pšizglošyš, mit einſtimmen. Wk. 80.
 puntowe, Pfundbirnen. Kš.
 pupkаты, mit Knospen verſehen.
 Šjn.
 pušišćo, das Fließ. Rd.
 pychaš, hautchen. C. 1850, 17.
 pyrdac, Unterrocf. Nowawjas.
 radowězenje, Neugier. Wk. 10.
 ramjenity, breitſchultrig. Pšp. 7.
 rjag, Schlag. Wk. 35. rjag za
 rjagom. Schlag auf Schlag.
 rjagaš, knallen, donnern. Wk. 21.
 rjagnuš, idem. Wk. 7. C. 1849, 40.
 rjagot, Lärm. Wk. 33.
 rjapot, Lärm. Wk. 33.
 rodowaš, ſtammen. Wk. 25.
 rojka, Wollgras. Tu.
 'rotno (wrotno), Scheuenthor,
 Thorflügel. Wk. 63.
 rozdzeraš, ſtieren. Pšp. 53.
 rozdzernuš gubu, den Mund auf-
 ſperren. Wk. 55.
 rozkšasniš se nad, hell leuchten
 über. C. 1850, 23.
 rozkwitnošć, Blütenpracht, hli-
 hende Herrlichkeit. C. 1849, 45.
 rozmognuš se, ſtauf werden. Pg.
 13, 8.
 rozswětlenje, Illumination. Wk. 8.
 šreudenšrahš. Wk. 19.
 rozwjasošy, übermüdig. Wk. 19.
 rožon, auch: Hellebarde. Zp.
 rubjane, n., Zeinenzeng, Wäſche-
 vorrat.
 rumcyk, ein bißchen Raum. Wk. 61.
 seychnowaš někogo, jenn. zu-
 rüchten, verhauen. C. 1850,
 37. 27.
 šćelica, eine Pflanze. Bk.
 šćerica (Zw. tšemjelica), Klapper.
 Bk.
 šćerkaš, zücheln. Wk. 15.
 šćerkawa, idem (?). Bk.
 šćichošć, Stille. C. 185 . . , 7.
 škjarcaš, knurren (Magen). Wk. 59.
 škladaš, einpacken. Wk. 50.
 škokawka, Schließelbein des Ge-
 flügels.
 škokotaš se, c. gen., hinunter-
 burzeln. Wk. 47.
 škšadny, geheim. C. 1850, 10.

- scažnik, ein Teil des Unterbaues am Heuschöber. Rd.
 slampotas, schleckern, fressen (vom Schwein). Pšp. 44.
 słomjanki, Strohblumen. Bk.
 słodawki abo zlotawki, ein früher roter Apfel. Lt.
 słušnościwy, pflichtgetreu. C. 1850, 10.
 słyńcka, Ästern. G.
 smugawe, Streifer (Apfelsorte).
 somotki, Gartenstiefmütterchen. G.
 spadańki, pl., Trümmer. Wk. 50.
 spobijaš, niederchlagen. C. 1850, 27.
 spódnica, Unterrock (nicht aus Fries). T.
 spódnje, pl., die Unterhosen. T.
 spopadowaš, überfallen. C. 1850, 16.
 spóriš, Mutterkorn.
 sprišćony, zerhackt (?). Pšp. 13.
 sprošony, zerstreut. C. 1850, 25.
 spuchnjony, aufgedunsen. T.
 srjebotaš, schlürfen. Pšp. 44.
 stari, pl., Ästern. Wk. 34.
 stergowaš se, sich winden, krümmen (vor Schmerz). Wk. 60.
 stojankowaš, herumlungern. C. jtreifen.
 stojaš za něcym, nach etwas trachten. C. 1850, 7.
 stupawa, Treppe. C. 1849, 46.
 pó styricach, auf allen Vieren. Wk. 45.
 pó styricy, idem. Pšp. 45.
 styskny, geängstigt. Wk. 33.
 suknjaš, Tuchmacher. C. 1850, 34.
 suwnica (t. j. sułnica), Erdbeere. Och. G.
 swětlis, pušen, wischen. Wk. 11.
 swinařstwo, Schweinerei. C. 1850, 38.
 sykarnja, Spritzenhaus. C.
 sykula, Gasse.
 sypotas, (Körner u. ähnl.) langsam ausschütten. Wk. 50.
 šawnica, Zwirn. Rd.
 šćercaš, knirschen. Wk. 26.
 šeplaš*), trotteln. Wk. 22.
 šerawa, šyrawa, graue Reinette.
 škripanje, das Knirschen. Wk. 61.
 škripaš, knirschen. C. 1850, 16.
 škrjakotaš, prasseln. Wk. 34. empordorn. Wk. 41.
 škruty, pl., (Eisblöcke, Eischollen. C. 1850, 2.
 skwarķi, pl., ausgebratene Fleischstückchen, Grieben. C.
 šnibol, Bohne, kolkany šnibol, Stangenbohne. T.
 špole, Bolzen (zum Schießen). Rd.
 špicnik, Getzahn. Bk.
 štekowaš, den First eines Strohdaches befestigen. C.
 štyrjak, Aufwiegler. C. 1849, 41.
 šupka, Mühlenschirm. Bk.
 šwignuš, werfen. Wk. 25.
 šywalnica, Näherin. Rd.
 śichny, ruhig, still. śichna droga.
 śiskaš, stoßen.
 tako, jo wie so. Pšp. 3.
 talaritki, pl., Ästern. Bk.
 tamařski, Mörder-. C. 1850, 23.
 tańki, treńki, Spilllinge. T.
 towě,**) wer weiß. Wk. 47.
 tralakaš, trala rufen, trällern. Pšp. 17.
 trotoliš, torfeht. Pšp. 13.
 trumnuš (do zemje), niederchleudern. Pšp. 7.
 tšachanje, Angst. bH. 18.
 tšachnuš, weichen. Wk. 36.
 tšojońko, (Erlebnis, Geschichte. Wk. 45.

*) Pšir. tšepliš. Red.

**) Ze: chto w? Rd.

- tšojeński, historisch. Wk. 80.
 tšuba, Dfenröhre. Zp.
 tšechaš = sec, mähen. Rd.
 twardack Skj., twarżack, Kš., ein harter säuerlicher Dauerapfel.
 twarżina, Festung. C. 1850, 27.
 wałgan Zp., wagan Bk., Schaufel.
 wapotaš*), lechzen. Wk.
 waraški, eine Apfelsorte.
 watsa, Ohrfeige, „Watsche“. Skj.
 T. watsowaš, ohrfeigen. T.
 wëdobnosciwy, gewissenhaft. C. 1849, 49.
 wëko, Unterbrett am Wagen. Och.
 wëtšnik, rote Lichtnelken. Zp.
 wjerbawki, eine Sorte gelber Apfel.
 wjerbina, ein Unkraut im Flachš.
 Tu.
 wjerchojstwicko, Jürpentiinchen. C.
 wjermuš, fallen, umstippen. Pšp. 7.
 wijawa, stirbe. Zp.
 winawki, Weinäpfel.
 wiš, Schilf.
 wótergowas se na někogo, sein Mütchen an jem. fühlen. Pšp. 51.
 wóthucyš se někogo, sich etwas abgewöhnen. Pšp. 33.
 wótnapjes (kokotka), spannen (den Hahn). C. 1849, 40.
 wótnowjaš, Erneuerer. C.
 wótrjac se někogo, etwas abfragen. Pšp. 33.
 wóttenuš se, kurz angebunden etwas sagen, hinwerfen. Wk. 21.
 wótzabyš se někogo, jem. veressen. Pšp. 19.
 zabywaty, vergeßlich. Zp.
 zachachowaš se, sich ins Häußchen lachen.
 zachwalowaš, über die Maßen loben. C. 1850, 33.
 zadorny, hunderlich. C. 1850, 38.
 zadžaš (zadržaš), erzittern. Wk. 42.
 zafukaš, schimpfen, loswettern. Wk. 15.
 zahobrošiš, befehren. Pšp. 37.
 zahobwjertnuš, kehrt machen. C. 1850, 17.
 zanokše, n., das Schwarze hinter den Nägeln. Zp.
 zapukowany, aufgeplagt, löchricht. Zp.
 zasajžity, unterjeht. Pšp. 7.
 zaslužny, verdienstvoll. C. 1850, 22.
 zasobu, Marsch! Vorwärts! Wk. 56.
 zaspafnoš, Verschlafenheit. C.
 zatyctowany, geistesgestört. C. 1849, 42.
 zawdawaf, Vergifter, Giftmischer. C. 1850, 31.
 zawezes se, sich vornehmen. bH. 11.
 zawinowanje, das Verschulden. C. 1849, 46.
 zazwolenje, Verpflichtung. Pšp. 34.
 zdrjaš, reifen. Wk. 3.
 zekutir, Post, Sekretär. Zp.
 zemcyca, Unfe. G.
 zemcygaš, Hamster. Sm. Zp.
 zespodobaš se, wohlgefallen. Wk. 23.
 zezbëraš, zusammenraffen. Wk. 20.
 zezgubowaš, allmählich verlieren, so daß die verlorenen Sachen verstreut liegen. Wk. 68.
 zglucyš, gliücken. C. 1849, 47.
 zgromažowaš, überall und andauernd sammeln. Wk. 12.
 zmuriš se, wirr werden. Wk. 17, 43.
 zmyrknjenje, Augenblick. Wk. 46.
 we zmyrknjenju, im Nu, in einem Augenblick.
 znamuško, Muttermal, Leberfleck.

*) lapotaš. Red.

zněše, Abendgeläut. Wk. 66.	žalbika, Salbei. T., Šju.
zrozrywas, zerfehen. C. 1850, 5.	ženscycka, Ehegemahl. bh. 15.
zwadosć, Streitigkeit. C. 1850, 25.	žrědliš se, quellen. Ps. 74.
zwónki, gebrochenes Herz (Blume). Bk.	žygaž, -ži, f., (weiße) Eifenerde. Zp.
žabjeńc, Kamille. Góry. Schachtel- halm. Skj. Lt.	žyta, pl., Getreide. C. 1850, 23.
žabine wócy, Bergthymianicht. Górki.	žėkowane Bogu, Gott sei Dank. Wk. 61.
	ziwinowanje, Wilddieberei. Wk. 15.

Někotare hugrona z tych zwjerchnych žrědłow, zož serbska rěc swóje myslenja hynacej hobdrasėijo něžli-
nimska.

a: je — desto: skerjeja lěpjej, je čer desto bejser, dalej zo a kšutsejšy bywa, je weiter er geht, desto muttiger wird er.

biš: se biš do, eindringen: wóni se bijachu do dworow, sie drangen in die Höfe ein. Wk. 54. — biš do kšwje, blutig schlagen. Wk. 56. — zuby pšebijaju něco, zerfauen. Pšp. 53. — spuch zabijašo nam dych, der Dunst raubte uns den Atem. Wk. 61.

byš: co to dej byš, was soll das heißen? Wk. 18. — to njej howak nic, das hat nichts zu bedeuten. Wk. 22. — ten prjedny z wócowu byš, zuerst verschwinden. Wk. 27. — to njejo nic po nicom, das hat gar kein Aussehen, gar keine Bedeutung. Skj. gaž nět faraf pšijžo, ga njejo to wěcej nic po nicom, wenn heutzutage der Pfarrer kommt, so kümmert sich kein Mensch darum. — byš na něcom, nahe bevorstehen: wóna běšo na pórozowanju, ihre Niederkunft stand nahe bevor. Wk. 40. wón jo na huměranju, er liegt im Sterben.

— pši žisach byš, Kinder-
mädchen sein. — wójak pobyš, Soldat sein. — se nabyš, zum Überdruß verweilen: žony a žiši su w nuze se nabyli, Weiber und Kinder haben lange genug Not leiden müssen. C.

cyniš: co maš cyniš, siehe da! c. m. c., na drugi zeń pšij-
žoštej, siehe da, am folgenden Tage kamen sie. C. 1849, 40.

chójžiš: ten tebje za ho-
buzu chójži, der ist dir eine Last. Pg. 12, 2.

dla: co se dla teje wěcy pó-
lěpšyło, was hat sich in dieser Sache gebeeßert? Wk. 15.

do: do jšpy se kuri, im
Zimmer raucht es. Skj.

Eigentum: swójo, sein
Eigentum: wón ma něco swó-
jogo, er hat etwas Eigentum. C.
1849, 47. mójo, twójo, to jogo,
mein, dein, sein Eigentum.

**gehen, laufen, schrei-
ten, holen:** hys po wodu,
Wasser holen; aby klėb do-
sėgnuł, um Brot zu holen.
Wk. 44; ja 'cu zbórk dosegnuš,
ich will einen Gimer holen. Wk.

46. — se na huběgi daš, pušćis, davon laufen. C. 1849, 40. — se dalej pušćis, sich weiter begeben, abmarschieren. C. 1849, 49. — mroku pšestupis, die Grenze überdrehen; w mēchach skokaš, factlaufen. Skj.; pšikazni tlocyš, die Gebote übertreten; se na nogi zwinuš, sich auf die Beine machen. Wk. 17; wizenje a slyšanje zapadnjo, Hören und Sehen wird vergehen. Wk. 10. dych se zatyka, der Atem wird vergehen. Wk. 5. mrokawa jo se rozryła, ein Wolfenbruch ist niedergegangen. C. 1850. se póraš za někim, jemandem folgen. Wk. 42.

ho-: wójnu z plota hoterunuš, den Krieg vom Zaune brechen. Wk. — ja jagonjamogu hogleđaš, ich kann ihn nicht ersehen, ich mag ihn nicht leiden. Wk. 23. — se hopytaš z někim, sich mit jen. messen. C. 1850, 30.

juden: pak jano, immerfort. Wk. 15; we jadnom, fortwährend. C. 1849, 47.

kólk: kólk wót kólka rozklasé, Punkt für Punkt darlegen. Pšp. 43.

kopica: dwa chroma stej we kopicy, zwei Häuser sind eingestürzt. Wk. 39. marnaša kidnu se do kopickei, das Mädchen stürzte nieder. Wk. 43.

ksěš (wollen): wóni ksěchu mē zatlocyš, sie hätten mich beinahe erdrückt. Wk. 46; to bužo něco ksěš, das wird etwas kosten. C. 1850, 32; kuždy cynjašo, což se jomu spomnje, jeder that, was er wollte. Wk. 14.

kužela: gaž to se pši kuželi hucuju, wenn man das hinterm Ofen erzählt. Wk. 43.

łamas: se łamas do nēcogo, einbrechen. Wk. 19; se ruce załamo waš, die Hände ringen. Wk. 6.

łapis: nazeja nas załapujo, Hoffnung ergreift uns. Wk. 34; łšachota nas hobłapujo, Angst befällt uns. Wk. 37.

łapa: wence lētachu južo bēle łapki, es war schon Spätherbst. C.

měš: k směchu huměš, zum Narren haben. C. 1850, 6. zagrono mēš z někim, sich mit jemandes Beispiel entschuldigen. Pšp. 47.

po: pó lužach nosyš, umhertragen, ausklatfchen. Pšp. 48. pó celej jsy, durchs ganze Dorf. Wk. 6.

póstajaš (-jis): swójej wócy a hušy póstajaš, zož nie cyniš njamaš, man steckt seine Nase in Dinge, die einen nichts angehen. Wk. 10; jězyk póstajaš, die Zunge zeigen, blecken. Bk.; bušku na nčkogo póstajis, auf jen. anlegen. Wk. 77; głowu wen póstajis, den Kopf hinausrecken, hinaussehen. Wk. 33.

pšez: jedna pšez drugu, beide um die Wette. Wk. 5; chudy cesto njamožo sebye pšez to, až —, der Arme kann oft nicht dafür, daß —. C. 1850, 23.

pušćis: zlosé jo swóje kórjenje dymoko pušćila, die Bosheit ist tief eingewurzelt. C. 1850, 33.

rada: to njejo wjele rady, das ist nicht viel wert; ja nje-

wëm sebje rady, ich weiß mir nicht zu helfen. Wk. 14; tomu jo rada, dem läßt sich abhelfen, das läßt sich schon machen. Wk. 8.

šeris se: něco se šeri, etwas ist in unbedeutlichen Anrissen sichtbar, scheint zu sein. C. 1850, 3; tam prjezy se něco šeri.

tam: tam a zas, auf und ab. Wk.; tam a sem, hin und her; tam niži tam, hier oder dort. Wk. 4.

wót: nic wót zbóža, nichts an Vieh. C. 1849, 45; węc jo se wótłekała, die Sache hat sich hingezogen. C. 1850, 1; Pšuske dłuško njewotłekaju, die Preußen facteln nicht lange. Wk.

za w zestajankach: kulki su se z akladli, die Martoffeln haben

angelegt. C. 1849, 45; zernka se zakladuju. C. — pupki založys, Knospen ansetzen. Skj. — słowo mě zapopadnu, das Wort ergriff mich. Wk. 51. — se do smjersi zaplakaš, sich totweinen. Wk. 44. — swójo žywjenje zasajziš, sein Leben in die Schanze schlagen. Wk. 47. — to se zazwoliju, dazu verpflichte ich mich. Pšp. 33.

ze: z krotkim hulicyš, kurz erzählen. Wk. 3; z ruki do ruki, von Hand zu Hand. Wk. 5; se žaržas z něcym, angrenzen. — do husoka zeskokaš, aufdiesßen (Getreide). Pg. 13, 6; plomje se zmwajujo k njebju, die Flamme schlägt zum Himmel empor. Wk. 25.

Serbiska narodnosť nowšeho časa.

(Wučahy z němskeho rukopisa Rychtarja, Žarnowskeho fararja.)

Wučahnył a zeserbšćil *dr. Ernst Muka.*

Wěsty Rychtar, farar w Žarnowje pola Zleho Komorowa, w l. 1845 předsydstwu Towarstwa Wědomosćow w Zhorjelcu wobšěrn rukopis z napismom „*die wendische Nation neuerer Zeit*“ přepoda ze žadanjom, zo by towarstwo tutón jeho spis we swojim časopisu „*Lausitzer Magazin*“ wočišćało. To pak so stało njeje, dokelž mějachu recensentowje redakcijeje kommissije z poňnym prawom džěło za powšitkownje přesnadne („*sehr wenig gehaltreich*“). Tuž bu rukopis do archiva spomnjeneho towarstwa daty a so tam pod chiffru V A 131 khowa. Rychtarjowy spis jeničcy wopisanju serbskeje narodnosće poswjećeny wšo do hromady 201 stronow we 40 wobsahuje a ma tola tež mjez wjele pluwami tu a tam dobre zornjatko. Tute dobre a z džěla tež jeno poľdobre zornjatka sym ja ze syły hoľych słowow a frazow wuzběrał a tu w serbskim přeložku podał. Spisaćel rukopisa farar Rychtar běše bjez dwěla ze serbskeho

rodu a serbskeje rěče mócnj, najskerje młódsi bratr Jana Křesćana Rychtarja, rodž. w Bližnikec młynje p. Klěšišć, kiž bě najprjedy wot 1819—28 w samsnym Žarnowje a potom wot 1828—56 we Łutach z fararjom.

I. Kharakteristika Serbow wšelakich stron.

(Džěl II, staw 3, str. 70 sl.)

a) Budyšska strana je domizna wjetšeho džěla serbskich spisaćelow; tam tež wzdžěłani ludžo serbski rěča, tam nasta přeložk Messiadu. Budyšska narěč knježi hač do hole dele; Budyšski Serb swoju narěč njepušćí, kažkuli dołho by mjez druhimi Serbami přebywał; ratarjo su tam tak wzdžěłani kaž hdžežkuli druhdže ratarjo po Němcach, woni maju zwonkownje wjele podobneho z altenburgskimi burami, jenož žónski splah tam zwjetša njeje rjany, njeměwajo rjaneho wobliča, runjež wšak je tež pola nich tam a sem žónska wohładać z pěknym wobličom a z přiměrnym ćěłom hodžacym so řězbarjam a molerjam za přikład postawy a wobrazu.

b) Na nižšim skhodžeńku wzdžěłanosće wobydlerjo Wojerowskeho knjejstwa steja; wo tom hižo jich trochu hrubša narěč swědči; jich drasta so nadobneje jednorosće dótka a je při wšem woprawdže stoteraka, wšelaka; woni su kruteho wašnja ale dobroćiwje wutroby; hajnicy a fararjo so tu wužiwanja serbskeje rěče zdaluja. Kajkaž krajina, tajey wobydlerjo: lěs a hola, haty a tonidła, pěsk a runina; jenička zabawa wobydleri je tu wot novembra do měrcu hońtwa; ludžo su tu džěławi a sprócniwi na swojich polach, kralej swěrní, fararjej prikhileni a jenož splošiwí přećiwu zastojnikam, kotřiž sami, runje tak zdaleni wot lubosće k swojim serbskim klientam kaž wot jich narodnosće a wašnjow, hordži na swojim zastojnskim stole sedžo rozkazuju.

c) Wo Serbach Mužakowskeje hole so wjele wjacj prajić njehodži, hač zo su we hłubokej khudobje žiwí, zo z nječasnymi dołhimi wlosami khodža, zo zeleno-čorny khlěb z kołodžijoweho symjenja jědža, z kołmazom a smołu wikuju a tak někak sibiriskim sobolnikam so runaju (!!).

d) Krasniši napohlad so ćí w Khoćebuszkim wobwodze wosebje wot Khoćebuza dele do Błotow hač k Lubnjowej poskića;

tuta krajina je woprawdźita wutroba serbskeje narodnosće; tu so najelegantniša serbsčina rěči, runjež njeje do cyła čista wot germanismow; z tuteje strony najwjacy delnjoserbskich spisacelow pokhadža, z njeje Khoćebuzske překupstwo najwjacy wučobnikow Merkura dóstawa, kiž su tak wobwjertni a wustojni, zo jich překupske zwjazki hač k brjoham Njewy a Moskwy dosahaju; wjetši džěl Khoćebuzskich překupcow je serbski abo z najmjeńša serbskeho pokhoda. Tu je tež narodnostnje najzajimawša strona, tu je Serbstwo najprěnjotniše a najneskaženiše; žónskemu splahej tu pěknosće njezbywa, tola pak wjetči džěl žónskich njesluša do něžnych, ale do grandiosnych. — Wosebity swět pak Błotowčenjo tworja, dželeni wot swojich susodow přez wodu, rěčnišća a tonidla. Mužscy wulcy kaž Patagonowje a sylni kaž athletowje so ze swojimi čołmami tak khwatnje po promjenjach Sprjewje suwaju kaž čołmarjo (gondelierowje) po Venecijskich čarach (kanalach) a w zymje lětaju woni ze swojimi sankami, zo ći, hdyž na nich sedziš, dych zastawa; ze smykačemi jako křidłami na nohach a z lódnikom (Eisstachel) w rukomaj woni přestrjeń dweju hodžin w 15 mjeńšinach přeleća. Mužskim podobnje khwatne su na lodže žónske, hdyž tež někotrym jich poľnota postawy trochu zadžewa. A samón skót ma tu pokhilnosć k amphibijskemu žiwjenju: wowca, koza, kruwa bjez stracha do čołma stupaju a so do njeho čapnu, zo bychy so daće přewjesć z jenoho trawnika na druhi. Džěci tu wot młodosće kaž zelene žabki bórzy we wjeřškach štomow bórzy na wodže sedža, a sami zemrěci swoju poslednju dróhu po wodže činja k pohrjebnišću a to stajnje po wysokej starobje; ludžo maju tu krutu strowotu hač do wysokich lět, štož ma so jich wužiwanju aromatiskich korjenjow a zelinow, kotrychž maju Błota bohata syłu, připisać.

e) Komorowska strona skónčuje je krajina nadpadowacych přećiwjeństwow: najľubozniše winicy a najľubjeľdniše tonidla, ľódne sprócnijwe wobdžěłane pola a suche holiny so tu wotměnjeju; runje tak wšelacy a wotměnjaceho, njewobstajneho wašnja su tu ludžo; po narěči stojo srjedź Hornich a Delnich Łužičanow, po narodnosći srjedź Serbow a Němcow njewědža, što chcedža: bórzy sebi němskeho bórzy serbskeho předarja žadaju, bórzy Hornjeho bórzy Delnjeho Łužičana; a sama jich stara mać,

cyrkej, so tu z cuzymi pjerami pyši a wotpołožiwši serbski plašć w němskich frazach k nim rěćeć počina; lědma pruske knježerstwo hđže druhđže telko nuzy při wobsadženju duchownych městow měwa kaž runje tudy, a tuž njeje bjez přičiny, hdyž so wot zastarska rěči wo Złym Komorowje.

II. Wšelakosć počahow žiwjenja Serbow.

(Džěl II, st. 4, str. 79 sl.)

Serbja we Łužicomaj běchu hač do najnowišeho časa zwjetša roboćenjo a dyrbjachu přijeć wašnje robočanow (njewólnikow). Lěpje jenož mějachu so serbscy poddanjo kralowskich kubłow (domaenow) a klóštra Marijneje Hwězdy: tući mějachu wot spočatka swobodniše, zbožowniše połoženje žiwjenja; tuž su woni tež hordži na swoju njewotwisnosć, woni su Łužiscy Šwicarjo; žady nann tu njeby swoju džowku robočanskemu serbskemu burej wudał, by-li tamny tež bohaćiši był; korčmarjo jako lennicy a swobodni maju mjez Serbami wulku zamožnosć, su zwjetša bohatši hač družy burja a wobwjertniši; běda burikej, fararjej a wučerjej, kotryž z nimi w přećelnych poměrach njestoji! A maju-li woni k tomu hišće wjesne šołćistwo w rukomaj, potom su z cyła wšohomócní! —

Třeći staw ludźi su serbscy rjemjeslnicy a wobydlerjo w městach Khoćebuzu, Budyšinje a Lubiju: woni tworja překhód wot serbskeho k němskemu byću we wašnjach a drasće, nic pak w rěči. Dokelž pak Serb měšćanske murje z cyła rad nima a kóždy wotkhilenje wot swojeho wašnja zaspěwa, njesu jemu tući „wotpadnicy a wotrodžency“ žanoho wobkedžbowanja hódni.

III. Serbske wašnje twarjenja.

(Džěl II, st. 5, str. 82 sl.)

Serbske burske khěže maju scěny z klódow abo hradow (tramow) na hromadu kładženych, kotrež su z wonka hrubje wobćesane; we dworje wisy třěcha nad scěnu a twori při khěži suchu khódbu abo galleriju; nad woknom we swislach so jednory wobłuk wupina, druhdy z barbami, debjenkami, hrónčkami pyšeny. Cyła khěža, lědma hdy wyšša dyžli poskhód (spaženje, šos), je ze słomu abo třěcinu (rohodžinu) kryta. Nihđže kamjenje, nihđže

kalk, všudže jenož drjewo; tež scěny we jstwje su drjewjane, njebělene; drjewo scěnow z časom bronzowu (mjedžanu) barbu nabywa. Samo tam sebi Serb twari swój dom a swoje khěže ze samoho drjewa, hdžež je drjewo žadne, kamjeň a hlina pak z hromadami. Runjež su drjewjane wuhnje strašne, nježiwajcy na to Serb swoje wuhnje dale z drjewa twari; hłowna nadoba we jstwje su wulke kachle, kotrež wob džen raz zatepjene wot ranja hač do wječora so tepjo do jstwje ćoplotu wuliwaju nikomu w njehdž; nimo kachli pak maju Serbja we jstwje hišće jasnje swěćatu něsć abo swój pjecak, kotryž jim w zymskej ćmě swěćlo poskića a ze svojim sapacym wohnjom jim towařšuju strowy powětr do jstwje přiwabja.

IV. Domjace žiwjenje.

(Dž. II, st. 6, str. 86 sl.)

We domje knježi a rozkazuje muž; žona jemu posłucha; pokornje a bjez přećiwjenja swoje ji přiřtušace džěto dokonjejo, so wona stara za drastu domjacych, hlada na ródnosť a čistosć, pomha w hospodařstwje, raduje muža, pěstuje a kubtuje džěci: za to tu wjacy mandželskeho zboža, mandželskeje swěry knježi, wjacy jednoty a rjađa w domjacych naležnosćach, wjacy ćesćowanja nana, wjacy přiķhilnosće swójbných hač hdžežkuli druhdže; ćestne mjeno muža je tu z knjezom; to wšo na to pokazuje, zo w serbskim domje, serbskeje swójbjje wjacy zaródkow monarchiskeho byća wotpočuje hač tu a tam w Němskeje a hač w cyłej Italskeje a Francozskeje hromadže.

V. Wosadne abo wjesne žiwjenje.

(Dž. II, st. 7, str. 90.)

We wosadnym abo wjesnym žiwjenju pak je Serb přiwisowar swobody, swobodneje mysle. To so wosebje w „gromadže“ (gromada, hromada = gmejnska rada) pokazuje. W lěće so „gromada“ na wsy spody lipy abo druheho khłódkojteho štoma wotměwa; šolta předsyduje, staršisecy mužojo w kole abo poķkole wokoło njeho přisyduja, wažniwje a pomaķku so wuradźuje, hdyžkuli jich runje wosobinska naležnosť njezajimuje; pódla karan piwa husto w kole dže a jazyki a rucej do žiwiešeho hibanja

hnuwa. Wothłosowanje je swobodne; ženje předsyda na dospoľnu přezjenosć hłosow ličić njemóže. Podćisnjenja pod autoritu mjez Serbami njeje, jeli přeswědćenje abo přemyslenje na druhi džeń k něčemu njeradzi; Serb ma za hańbu lnydom „haj!“ prajić, runjež snano by to móhł, njeje-li dospoľnje přeswědčeny. Serb sebi na swój hłós něšto wě, kaž na swoju jemu słušacu hruzlu zemje a swoje prawa. Tutu swoju nahladnosć wopokazać so jemu składnosć poskića při postajenju wjesneho bërca, kowarja, pastyrja, khódnika a stražnika. Su-li tući hižo lěto (za myto) služili, maju woni na Domaša z nahej hłowu před gromadu stupić a wo wobtwjerdženje w zastojnstwje na nowe lěto prosyć, a hdyž je so to stało, zdwórliwje so džakować; z najmjeńšim njewobkedźbowanjom tuteje etikety bychu bjez dwěla swoje zastojnstwo přisadźili. Žana zjawna naležnosć so bjez přećelneho připiwanja njewotbywa; zastup noweho hospodarja do hromady, přijće młodeje žony do ličby hospozow, křćenje a přewodženje maju so w korčmje wobkrućić a wobzamknýć. Korčma je městno zjawnosće a radosće. Tam so piska na dudach, třitrunatych huslach a samo na brumlawje; wšitey, młodzi a stari, so w serbskej reji wjerća; kóždy syjeřka lenu, runjež by 100 lět stara była, dyrbi póstnicy swoju rejku sobu porejować, ma-li so len radzić. Při wšěm tym pak je dobry porjad we wsy. Lědma pola druhého luda namakaš tajku radosć a powažnosć, tajku sprócniwosć a wobmysliwosć, tajki porjad a njeporjad, tajku znjesliwosć a přećiwosć, tajku přiwisliwosć a njepräměnliwosć w narodnych wašnjach a přiwerkach poruno sebi.

VI. Ratařstwo Serbow.

(Dž. II, st. 8, str. 99 sl.)

Spodźiwanja hódna je džěławosć a sprócniwosć serbskeho ratařa. Tonidla a pèski a tola wunoški z ratařstwa! To je serbska pilnosć! Žadyn kusk pola njewostanje njewobdžěłany, njehnojeny. Serbski bur zemju na polach w nazymje a nalčcu starosćiwje přeryje a wot wšitkich korjenjow, wóstow a trawy wurjedzi; trawa a wósty su z picu za skót; derje wobdžěłana, hnojena zworana a włóčena rola potom dvě lěće za sobu rožku a třeće lěto jahly abo hejdušku njese (plódzi), potom so jeje

wobdželanje kaž před třomi lětami wospjetuje. To wo lohke roli plaći. Hišće sprócniwišo so płódna rola wobstaruje; ta so kóždy lěto džěła a hnoji, kóždy nalěčo so ze žita trawa a njerodž plěje bywajo skotu z picu, a po žnjach so na nju hišće za skót pak kolij pak rěpa pak woka pak naměšeńca syje. Přesywanje je cyle přiměrjene roli, a runjež bu tuto tak mjenowane serbske hospodafstwo wot nowotarjow khwilu wusměšene a zaspwane, tola praktisy ratarjo radži zaso k njemu so wróćichu; serbski lud pak ma khwalbu a česć, zo je w Němeach přeni zemju wobdžěła a najwjetši wunošk z njeje wudobywał.

VII. Nabožnistwo Serbow.

(Dž. III, st. 1 & 2, str. 109 sl.)

Serbja su nabožny lud. Njeh su kažkuli wjeseli a čile rozradowani při swjedenjach a zajecí abo na swětny dobytk zloženi na wikach a hermankach, hdyž tam zwónnik abo wučer abo tu přebiwanje zwona k modlenju pomina, z dohom wšón hołk a juskot, wšo wurěčowanje a wikowanje womjelknje, z dohom mužsky čapki a klobuki zezejmuja, wšitkich rucy so styknu, hubje so modlitej, swjaty wokomik — pońna čišina do koła wokoło knježi. To je serbska pobožnosť! Hdyž Włoch a Francoza do svojich pyšnych blyšćatych katedralow a cyrkwjow a Serb do swojeje wjesneje drjewjaneje cyrkwički stupi, přirunaš-li při tym jich wobliča, wašnje a nutrnosć, žanoho wokomika njebudžeš dwělować, hdže po prawom bójstwo we srjedzi bywa. — Njepobožnosť serbski młody lud často widži na cuzych zastojnikach w serbskim kraju, serbski wojak na svojich němskich towaršach a podwyškach, a hdyž wot nich ničo dale njenawuknje, němski sakrować a cyrkej zaspwować nawuknje, a z tajkimi njepečinkami jedynzkuli so khroboli, hdyž so domoj do serbskeje wjeski wróci, zo stara wowka so križuje před tajkim skaženjom. Tola Bohu budž džak, tajkich skaženych młodych Serbow je přeco mała ličba, a płódzerjo tajkich zlóscow Serbja njejsu.

(Dokónčenje.)

Wučahi z protokollow M. S.

1) Posedženje předsydstwa a wubjerka w „Liščeji Jamje“, 27. měrca 1901. Přitomni: Łusčanski, Kapleř, Sommer, Cyž, Smoleř, Čeć, Fiedleř, Šewčik, Andricki, Skala. Postaja so džeński porjad za hłownu zhromadźiznu, kotraž ma so jutrownu srjedu popołdnu w 1/23 w Gudźic hosćencu wotměć: 1. rozprawy, 2. nekrolog, 3. wuzwolenje noweho twarskeho wubjerka a 4. namjety. Dla njedostatka srědkow njeje Maćica tež w minjenym lěće žanu knižku za lud wudać móhła. Wjelowy rukopis ma so hišće jónu přehladać.

2) Hłowna zhromadźizna (54.), 10. hapyřla 1901 w Gudźic hosćencu w Budyšinje. Wotewriwši zhromadiznu powita předsyda J. Łusčanski sobustawow, kotrychž bě so 45 zešlo, a prošese, zo bychu wšitecy wažnych wuradźeni dla hač do kónca přitomni wostali. I. Rozprawy. Hłownu rozprawu poda pismawjedžeř J. Skala: Zastupiwši do noweho stotka hladamy wróco na čezke bědženja zaštych lět a z džakom wobročamy k Bohu swoje woči, hdyž widźimy před sobu stojo nic jenož stary, ale tež nowy krasny dom. Wjele je so w minjenym stotku dokonjało, tola wjacy hišće ma so w nowym dokonjeć. — Wudać M. S. nimo Časopisa a Protyki w poslednim lěće ničo njeje mohła, dokelž k tomu srědkow njeměješe. Z wosebitym prócowanjom dr. Muki wo zapłaćenje zastatych přinoškow je so pak čezacy dołh knižneje pokładnicy zasó zaplaćić móhł. — Druhu rozprawu poda pokładnik A. Čeć, z njeje so wuzběhuje, zo bě wšěch dokhodow 2702,95 hr., mjez nimi 1183 hr. přinoškow sobustawow, a wšěch wudawkow 2643,61 hr., tak zo zbytk wučinja 59,34 hr. a cyłe zamoženje 3610,94 hr. — Musejownik J. Šewčik rozprawja, zo je so musej wo 140 čisłow rozmnožił, ale jenož wot 83 wosobow wopytany był. — Knihiskładnik J. Kapleř wozjewja, zo je M. S. w zaštyl lěće 7593 čisłow wšelkich spisow a knižkow mjez lud rozšěriła. — Zarjadnik domu M. Cyž zdźěli, zo bě wšěch dokhodow domu 9766,65 hr. a to 6235 hr. najenskeho pjenjeza z noweje a 1346 hr. ze stareje khěže, 2129,29 hr. dobrowólnych darow a 15,70 hr. loňšeho zbytku. Wudawkow běše: 4053 hr. danje, 554,62 hr. dawkow, 209,13 hr. porjedženja, 234,10 hr. za

nowe wěcy, 115,40 hr. za porjad a čistotu w domje, 4500 hr. wotplaćenje twarskeho dołha, wšo bromadže potajkim 9766,65 hr. tak zo 100,35 hr. w pokładnicy zwosta. Rozprawnik wobžaruje, zo je darow wo 1200 hr. mjenje hač łoni a přeje sebi, zo bychu so zličbowanja domu přichodnje z kóncom lěta wobzamknyć směte. To so postaji a z dobom so knjezej zarjadnikej nutrny džak wupraji. — Kn. předsyda wozjewja postrow kn. profesora Černeho z Prahi. — Dale z rozprawy kn. knihownika K. A. Fiedlerja wukhadža, zo je knihownja wot jednotliwych daričerjow dostała 1100 čisłow a wot 25 towařstwow 107 čisłow. Tež jemu so zhromadźizna džakuje za wulku prócu. — Wo wubjerku rozprawja jeho předsyda A. Kubica a khwali wosebje wulku prócu, z kotrejž je so zličbowanje džěłało. — Rozprawy wo wotrjadach podawaju a) dr. Muka wo rěčespytnym: dvě posedźeni z přednoškami. — b) Dr. Muka wo starožitnostnym: tohorunja dvě posedźeni z přednoškami Handrika-Slepjanskeho, kand. theol. O. Wičaza a Jak. Šewčika. — c) Andricki wo belletristiskim: jene posedźenje. — d) Dr. Muka w mjenje dr. Pilka wo hudźbnym, zo so rozwjazał njeje, byrnjež w zašłym lěće žaneje zhromadźizny njeměł. — e) Dr. Muka wo narodopisnym: dvě posedźeni z přednoškami Handrika-Slepjanskeho a rozprawnika. — f) Kantor Jordan wo delnjołužiskim wotrjedze, zo je pilnje džěłał a 6 knihow wudał. — II. Nekrolog knjeza Bartka podawa z krasnymi a hnujacymi słowami jeho wučome kn. kapłan Domaška z Hodźija. — Na to buchu za nowych sobustawow přijeci: kk. měšč. wučer Bjedrich w Lipsku, basnik a ryceřkubleř Fr. K. z Eysymont we Wielkej Czerniówce, professor Merczyng w Pětrohrodze, student Czesław Bagieński w Kazani, měšč. wučer Matusš w Zhorjelcu a bohosłowe Knježk w Prazy. — Mjez tym so za Maćičny dom 47,35 hr. składowa. — III. Namjety. Wuradźuje so dla dotwarjenja Maćičneho domu. Pola Lubijskeje banki ma so 60000 hr. jako druha hypoteka požćić a so twar bórzy započěć, pódla pak maju so tež pilnje dary hromadźić. Dr. Mukow wy namjet, zo by so 7 kommissijow (wotrjadow) załožiło, a zo bychu tute potom ze wšej mocu za dotwarjenje domu skutkowate, so přija. — Na namjet dr. Muki ma so knjez dr. Pilk, kotrehož krasna operetta

„Smjertnica“ so zhromadžiznje pokazuje, prosyć, zo by chcył so wo jeje wuwjedženje k lěpšemu Maćičneho domu postarać. — J. Šewčik žada, zo by M. S. za ludowe spisy wjacy srědkow nałožowała a, jeli móžno, čestne myto za dobre powědančka postajila. To so prija; Maćica chce zaso z najmjeiša jene knižki kóždy lěto za lud wudać. — Dr. Muka pokazuje wulke wobrazy, kotrež je twarski radzićel k. Schmidt serbskemu museju daril. Darićerja pomjenjuje zhromadžizna dla jeho zaslužbow při twarjenju Maćičneho domu za zakładneho sobustawa domu M. S. — Knjezej prof. Ad. Černemu ma so džak M. S. wuprajic, zo je na českej uniwersicie w Prazy lektorat serbskeje rěče přijal. — Skónčnje so hišće wopominataj a z postanjenjom přítomnych počesújetaj sobustawaj superintendent dr. Kalich w Ošacu a farań Bergan ze Ždžar, kotrajž staj w minjenym lěće zemrěłoj.

3) Posedženje předsydstwa a wubjerka M. S. w „Liščeju Jamje“, 6. nov. 1901. Přitomni: Łusčanski, Mrózak, Čeć, Sommer, Andricki, Kapleń, Smoleń, Fiedleń, Šewčik, Cyž, Skala. Kantor Kapleń rozprawja wo Bartkowej „Čitancy“, wot kotrejež su někotre listna wušle, mjez tym zo je někotrych listnow hišće powjacy stach na składže. Postaji so, zo ma so hnydom z nowym čišćom započec a zo ma so přenje listno w 6500 exemplarach nakłasc. — Dr. Pilkej je předsyda k slěbornemu jubileju zbožopřejacy telegram w njenje towafstwa pósłal, štož so skhwaluje. Dla dotwarjenja domu chce so M. S. požčonki pola Lubijskeje banki zmynic a po namjeće zarjadnika notara Cyža radšo pola 20 přecelow dobreje wěcy po 3000 hr. hypotekafske podžele wu-požćic za 4% danje. — Wšelake porjedženja w domje M. S. so skhwaluja. — Zo so serbske starožitnosće njebychu do cuzby roznosyle, ale do serbskeho museja so wotedale, mataj Šewčik a Sommer wokolnik napisac, čišćec dac a rozestac. — Ralbičanskej Bjesadže a kn. far. Handrikej w Slepom maju so za ludowej knihowni žadane knižki pósłac. — Zawěšćenje knihownje ma so wobnowic a to hnydom tež za musej sobu. — Za noweho sobustawa prija so professor Gjorgjewič z Aleksinca w Serbskej.

4) Posedženje předsydstwa a wubjerka M. S., 15. januara 1902 w „Liščeju Jamje“. Přitomni: Łusčanski, Mrózak, Fiedleń, Kapleń, Smoleń, Andricki, Sommer, Čeć, Cyž, Skala.

Čestnemu sobustawej wyš. wučerjej J. Wjeli je M. S. k 80. narodnemu dnju z deputaciju zbožo płała. Knjezej finanenemu radzičelej a kral. twarskemu radže K. Schmidtej ma so čestny diplóm přepodać. Prócowanja dr. Muki dla zapłaćenja zastatych přinoškow mnohich sobustawow so skhwaliču a dale so wobzamkny, wot nětka z póstom zastate přinoški žadać. — Za nowych sobustawow přijachu so: kk. E. Lehmann, hamtski radzičel w Drježdžanach, farař em. Jan Sommer w Drježdžanach, referendar Jurij Hejna w Radebergu, professor Entlicher w Brunje a wučer Polan w Budyšinje. — Po namjeće kn. Smolerja ma so knižka ze składnostnymi přednoškami ke kwasam, křiciznam atd. wudać, wo kotrejež zestajenje přitomni knjeza Fiedlerja proša. — Zličbowanje literarneho towarstwa M. S. ma so wot nětka tež z nowym lětom započéć a z 31. decembrom skónčić. — Poničoweje knihownički dla chce kn. Fiedler z Michałskim kn. fararjom rěčeć, prjedy hač předsydstwo swoju próstwu w tutym nastupanju přednjese.

5) Posedženje předsydstwa a wubjerka M. S., 3. februara 1902 w „Liščeje Jamje“. Přitomni: Łusčanski, Šewčik, Andricki, Kubica, Čec, Fiedler, Renč, Kapler, Cyž, Skala. Jedna so wo požčoncy za dotwarjenje Mačićneho domu, kotruž bychu 20 dobri Serbja po 3000 hr. jako druhu hypotbeku měli na so wzać. Po pisomnje zapóslanym namjeće dra. Muki so dań za tutu požčonku na 3½ % poniži; jeho dalši namjet, zo bychu so pódlá tež bjezdańske 100 a 300 hriwnowske dołžne listy wudale, pak so njeprjwza. Na zamožitych wótčincow so wokolnik rozesćełe z próstwu, zo bychu so na wótčinskim skutku wobdžělili. Džesaćo su za dobrou wěc hižo dobyći.

Wučahnył Jakub Šewčik.

Dary za knihownju M. S.

Wot jutrow 1901 hač do 1. měrca 1902 podawaše dary do Mačićneje knihownje 13 darićelow, kaž tež 24 towarstwow a wustawow. Wot přěńšich dari:

1. K. lic. theol. Borbis, rodž. Slowak: Srdečné slovo na čase k slowenským rodákam atd. od J. R. Borbis-a;

2. k. prof. Gjorgjewič w Aleksincu w Serbiji: Měsačnik „Karadžić“. Godina II, 8 zeš., Godina III, 10 zeš.;

3. k. far. Gólc w Budyšinku: Kral Albert. Subilejffij spíš;

4. k. kantor Jordan w Popojcach: Sterbelieder von Boßq;

5. k. Franc Lukas we Winje: Der Kampf um mein Blut;

6. k. literat Marks w Petersburgu: Illustr. žurnal Niwa, mēsačnu přilohu a zbornik Niwy na lto 1901;

7. k. prof. dr. Muka w Freibergu: a) Ptačnik. Veselchra od Klicpery, b) Chronik der Stadt Zentenberg von G. Pauliß, c) Mittheilungen des Vereins für Sächß. Volkskunde. 2. Band, 3. Heft, d) Kirchl.che Erinnerungen aus der vorreformat. Zeit Sudcus, von Hugo Sentsch, e) Henryk Ulszyn, Bronislaw Grabowski, f) Herta Więzecz. Z Čas. č. 103, g) Kralowska hymna sakslich Serbow. Z Čas. č. 98, h) Serbska džiwadlowa zberka, č. 8—10, i) Program narodopisneho wotrjada M. S., j) něšto doubettow Maticy Srpskeje w Nowym Sadu;

8. k. prof. Pogodin w Petersburgu: Невъ исторiи славянскихъ передвиженiй;

9. kk. schol. Skala a dir. Nowak w Budyšinje: Přenja čitanka za serbske šule. Wobdž. J. Symank;

10. k. red. M. Smolef w Budyšinje: a) Serbske Nowiny, Pomhaj Bóh, Lužicu a Hospodarja na lto 1901, b) Kecorowaj mužskaj choraj: Wótčinska modlitwa a Na moju domiznu;

11. k. far. Žur w Radworju: Spowědna pobožnosć za džeći. 2. porjedž. wudawk;

12. podpisany knihownik M. S.: 26. lětnu rozprawu ratafskeje šule w Budyšinje.

Ze strony towarstwow a wustawow poča:

1. Serbske luth. knihowne towarstwo: a) Božc nůž. 9. wudawč, b) Biblijri pucznik na lto 1902, c) Wjchelate hbojy f Božeho bčowa, d) Swjatat jaframentaj;

2. Tow. ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje: Kath. Pósla a Krajana na lto 1901;

3. Delnjoluž. Wotrěd M. S.: Bož f Ježišu! Druhi nakłed;

4. Serbowka w Prahy: Jubilejne spisy Serbowki, II. zešiwk;

5. Hornjoluž. tow. wědomosćow w Zhorjelcu: a) Neue Lausitzisches Magazin, 77. Band, b) Codex diplomaticus Lusatie superioris, Band II, Heft 2;

6. Delnjoluž. tow. za anthropologiju a starožitnosće w Gubince: Niederlausitzer Mittheilungen, 6. Band, Heft 6—8;

7. Württemb. kommissija za krajne stawizny w Stuttgarte: Württembergische Vierteljahrshäfte für Landesgeschichte. 10. Jahrgang. Heft 1—4;

8. Museum „Matices česká“ w Praze: a) Časopis Musea království českého. 1901, svázek 1—4, b) Zpráva o Museu království českého;

9. Česka akademija kejš. Franca Jozefa w Praze: a) Narodní Písne Moravské, b) Historický archiv. Čo. 17—19, c) Rozpravy. Ročník VIII, d) Sběrka pramenův. Číslo 3, e) Život a učení na partikulárních školach v Čechách v 15. a 16. století;

10. Klub českých touristow w Liberci: Průvodce po Liberci a okolí;

11. Matices Moravská w Brnje: Časopis Moravského Musea zemského. Ročník I, č. 1—2, Ročník II, č. 1.;

12. Ethnografiske tow. we Lwowje: a) Lud. Tom 7, zeszyt 2—4, b) Folklor;

13. Zakład hrabjow Ossolińskich we Lwowje: Katalog rękopisów bibl. zakładu nar. im. Ossolińskich. Tom III. Zeszyt 2;

14. Galicko-ruska Matica we Lwowje: Naučno-literaturnyj Zbornik. 1901. Tom I, kniha 1—4;

15. Akademia Umiejętności w Krakowje: a) Rozprawy hist.-filozof. Tom 14—15., b) Rozprawy filolog. Tom 16—17., c) Archiwum kom. prawniczej. Tom 7., d) Karłowicz, Słownik. Tom 2., e) Materyały i prace kom. jęz. Tom I, zesz. 1, f) Katalog literatury naukowej polskiej. Tom I. Rok 1901. Zesz. 1—3, g) Biblioteka pisarzów polskich. Tom 38—40, h) Bulletin international 1901, čo. 1—10;

16. Biblioteka Kurnicka w Kurniku pola Póznanja: a) Nowy testament Jezusa Chrystusa. Tom I. i II., b) Ewangelie Jezusa Chrystusa, c) Dzieje Apostolskie;

17. Museálna slovenska spoločnosť w Turč. Swjatym Marcinje: a) Časopis. Ročník IV., č. 2—6, Ročník V., č. 1., b) Sbornik. Ročník VI. Sv. 1—2;

18. Matica Srpska w Nowym Sadu: a) Letopis, knjiga 207—211, b) Knjige za narod, sveska 93—97, c) Knjige Matices Srpske. Broj 2—3, d) Kalendar Matices Srpske za godinu 1902;

19. Matica slovenska w Lublanju: a) Slovenske narodne pesmi. 5. snopič, b) Zgodovina slovenskega slovstva. IV. del, 3 zv., c) Zbornik. II. zvezek, d) Letopis slovenske Matices za leto 1900, e) Knezova Knjižnica. VII. zvezek, f) Zabavna Knjižnica. XII. zvezek;

20. Archaeologiske towafstwo w Zahrjebje: Vjestnik. Sv. V. 1901;

21. Južnosł. akademija znanosti i umjetnosti w Zahrjebje: a) Rad, knjiga 143—145, b) Ljetopis za godinu 1900;

22. Kejš. ruske geografiske tow. w Petersburgu: Žiwaja starina, god 10., vypusk 4., god 11., vypusk 1—2;

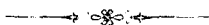
23. Ministerstvo narodnago prosvěšćenija w Petersburgu: Žurnal ministerstwa narodnago prosvěšćenija na lěto 1901 (12 zwjazkow);

24. Kejž. ruska akademija wědomosćow w Petersburgu: Zbornik. Tom 66, 67 a 68.

Horješim česćenym knjezam, towarstwam a wustawam wuprajam w mjenje Maćicy Serbskeje za pomjenowane dobroćiwedary najwutrobniši džak.

W Budyšinje, 4. měrca 1902.

K. A. Fiedleř, knihownik M. S.

Zapis darow do museja M. S.

I. Wot 1. měrca 1901 do 28. małego rózka 1902 buchu našemu serbskemu museju tele dary darjene:

1. Wot kn. kan. schol. Jak. Skale z Bukoweho zawostajenstwa: a) džewjeć swětloćišćow — b) wušiwany wobraz „Polski“ — c) Biblijdy Gějdjichte des Alten und Neuen Testaments z koprowcynami;

2. wot kn. financneho a twarskeho radźićela K. Schmidta z Drježdźan šěsć rysowankow: a) staroserbske wupyšenja ponožkow a křiže — b) burski statok z D. Sulšec — c) burski statok z Johnsdorfa — d) khěžka z Nowych Walwic — e) bróžeň z Khrósćic;

3. wot Hany Liškee z Mnišonca: Nowolětne zbožopřeće z l. 1795 ze serbskim pismom a krasnym molowanjom;

4. wot kn. Bjenady ze Zahorja: wopomnjeński toleř na slěborny jubilej Němskeje;

5. wot kn. kanonika far. Jak. Herrmanna z Wotrowa: złoty časnik wot Brequeta z Pariza;

6. wot kn. dra. A. Vozárika z Geesthachta nad Łobjom: a) pyšny fałtkowany žonjacy našijnik — b) židžana fala a c) židžane rubiško, jako pokazki narodneje drasty hannoverskich Serbow wot daričerja lěsa tam kupjene;

7. wot kn. hejtmana Woikowski-Biedan z Budyšina: agrafa z tróna kejžorki Marije Theresije;

8. wot kn. prof. dr. Muki z Freiberga: a) dwaj pjenjezaj z l. 1685 a 1790 — b) tři serbske podobizny — c) Ticin, principia linguae wendicae 1679 (z Hórnikoweho zawostajenstwa);

9. wot kn. wučerja Jurja Šewčika z Ralbic: popjelnica na šulskej zahrodze tam wuryta;

10. přez kn. direktora tach. šule J. Nowaka: stary pjenjez w Budyšinje wuryty;

11. wot Jakuba Šewčika: přiwěrkowe swjećatko Khrystusowych swjatyh ranow;

12. wot far. Handrika-Slepjanskeho: dopisnica z narodno-serbskej podobiznu.

13. Kupjene bu: Carte du cercle Budissin. l'An 1746.

Musej je so potajkim wo 35 čislow rozmnožil.

II. Do archiva serbskeho museja darichu:

1. Kn. kan. schol. J. Skala: a) z Bukoweho zawostajenstwa: sobustawski wobraz Pětra Buka, towařstwa swj. Cyrilla a Methodija — Maćične zbožopřeće Michalej Hašcy z l. 1852; b) z Hórnikoweho zawostajenstwa: diplom českeje „společnosti nauk“ wustajeny Michalej Hórnikkej.

2. Kn. wyšši sem. wučer Plewka ze zawostajenstwa pólskeho hrabje Morica Załuskiego: pjeć pakčikow rukopisow, wuswědčeni a na dvě scě pólskich podobiznow.

Wutrobny džak wupraja z próstwu, zo bychu tola wšě serbske starožitnosće, wosebje předhistoriske popjelnicy, sekery atd. so lo museja wotedawaše,

Jakub Šewčik, t. č. musejownik.

Zliěbowanje M. S. w 55. lěće (1901).

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokladnicy.	VI. Dopłaćenja sobustawow.
Wot lońšeho lěta . . . hr. 59. 94.	Wot 69 sobustawow 230 za- statych přinoškow . . . 920. —
II. Domoj wzate kapitale.	VII. Z předawanja knihow.
Vacat.	Z cyła . . . . . 1618. 80.
III. Dań z wupožčenych pjenjenz.	VIII. Wšelake drobnosće.
Z krajnostawskeje naluto- warnje kn. č. 54600 hr. 17. 44.	Wuzbytki při plaćenju přinoškow . . . . . 1. 64.
Ze statnje sakskeje papjery (dara rečn. Jakuba) . . . 10. 50.	Dobrowólny dar far. Hala- bale z Rajhrada . . . . . 3. —
Z legata Łahody z Bozankec Z legata Tyburrowskeho (wo- baj při Maćičnym domje) . . . 40. —	<u>4. 64.</u>
87. 94.	Wospjetowanje.
IV. Přinoški sobustawow.	Staw I. . . . . 59. 34.
Wot 90 sobustawow na l.	III. . . . . 87. 94.
1901 po 4 hr. . . . . 360. —	IV. . . . . 360. —
V. Předplaćenje sobustawow.	V. . . . . 104. —
Wot 23 sobustaw. na l. 1902 92. —	VI. . . . . 920. —
Wot 1 sobust. na l. 1903, 04, 05. 12. —	VII. . . . . 1618. 80.
104. —	VIII. . . . . <u>4. 64.</u>
	Do hromady 3154. 72.

B. Wudawki.

Zapłaćenje lońšeho wułožka.		Transport	100. 40.
Vacat.		Gastorffej za wjazanje „Ci-tankow“	20. 76.
II. Wupožćene pjenjczy.		Gastorffej za zešiwanje Spęwn. radosće“	90. —
Vacat.		Gastorffej za zešiwanje „Mužskich chorow“	20. —
III. Čestne myto.		Schönkej za wjazanje Bi-blijskich stawiznow	125. —
Vacat.			356. 16.
IV. Čišć knihow.		VIII. Wšęłčizny.	
Monšej: Časopis 1900, II.	211. 50.	E. M. Monšej za nawęstřk	6. 75.
Smolerzej: Spęwna radosć, nakład 3	888. 50.	M. Smolerzej za čišć póst-skich připokazankow	6. 50.
Smolerzej: Čitanka, II. dž.		M. Smolerzej za čišć Skalo-weho diploma	12. —
1. listao	115. —	Grundmannej za wobruk a škleńcu k diplomej	5. —
	1215. —	Pycha na row † Bartka	20. —
V. Wudawki za protyku.		A. Sommerej za wšęlke wu-žoźki	16. 53.
Smolerzej za čišć lętn. 1901	305. —	Papjera, porti, drobnosće	8. 94.
„ 1902	307. —		75. 72.
Angęrmannej „nasl.“ za pa-pjeru (6000 exx.)	216. —	Wospjetowanje.	
Rösgerej za klišęje lętn. 1901	94. 50.	Staw IV.	1215. —
„ 1902	153. 75.	„ V.	1166. 25.
Nowakej za wjaz. 2500 exx.	37. 50.	„ VI.	125. 76.
Gastorffej „ 2000 „	30. —	„ VII.	356. 16.
Schönkej „ 1500	22. 50.	„ VIII.	75. 72.
	1166. 25.		Do hromady 2938. 83.
VI. Wudawki za knihownju, knihiskład a museum.		Přirunanje.	
Za hospodowanje w Ma-čięnym domje	90. —	Wšętkte dokhody	3154. 72.
Smolerzej za wšęlke čišćenja	9. —	Wšętkte wudawki	2938. 89.
Fiedlerzej za wšęlke wułožki	5. 15.	Wuzbytk w pokładnicy	215. 83.
Gastorffej za wjaz. knihow	10. 90.	Zamóženje knižneje pokładnicy.	
Rühlee kniharni porti za slane knihi	4. 21.	W krajnostawskej lutowarni na knižki č. 54600	1000. —
Meiselej za zawęšćenje kni-hownje a museja	6. 50.	Na Mačięn. domje fondaj kk. ěahody z Bozankec (500) a Tyburowskeho (1000)	1500. —
	125. 76.	Awstriska statna papjera č. 384706 k. Halabale	166. 60
VII. Wjazanje a zešiwanje knihow a spisow.		Sakska statna papjera č. 149303 k. rč. Jakuba	291. —
Časopisy (1900 II a 1902 I: zešiwanje a rozęslanje)	88. 40.	3 listy Lipsč. hyp. banki ze zawost. Wjelanoweho	594. —
Gastorffej za zešiwanje 300 exx. Časopisa	12. —	Zbytkta w pokładnicy	215. 83.
Latus	100. 40.	Z čyła	3767. 43.

Pólla t bó na Maćicy Serbeka w swojim wobstředźenstwie: 1) wopismo zjawjenje zawšćeacnje banki w Gotha, č. 290839, na 5000 hr. a kaj. professoraj dr. Mrey, wj. šš. gymn. wučerjej w Freibergu swědčace, 2) knižku Budyskeje měsč. lutowarnje č. 6441, z 99 hr. 8 np. na Budarjowy pomnik.

W Budysčinje, 1. měra 1902.

A. Čeć, pokladnik.

Zličbowanje domu Maćicy Serbskeje

wot jutrow 1901 hač do 1. januara 1902.

A. Dohody.

I. Zbytk w pokladnicy z lěta 1901		100. 35.
II. Wunošk z přenajēja tydłow a rumow:		
Wot knjeza Smolerja	862. 50.	
" Lubijskeje banki	825. —	
" knjeza Gritše	1087. 50.	
" " Freya	532. 50.	
" " Angermanna	480. —	
" " assistentu Töpfera	210. —	
" " Šinka	315. —	
" " Töpfera	150. —	
" " Hübnera	112. 50.	
" " Valtena	450. —	
" " Holzschuha	380. —	
" " Brauna	135. —	
" " Meyera	90. —	
" " Sochviry	40. —	
Za knihownju	90. —	
	<hr/>	5760. —
III. Dobrowólne dary prez knjeza Čeća wuplaćena:		5760. —
3. hapřeje 1901	115. 86.	
5. julija 1901	156. 89.	
21. julija 1901	601. 09.	
31. decembra 1901	309. 86.	
4. januara 1902 (z lěta 1901)	759. 85.	
25. februara 1902 (z lěta 1901)	175. 53.	
	<hr/>	2179. 08.
IV. Zbytk z nalutowanskich knižkow		39. 68.
		<hr/>
		Sa. 8079. 11.

B. Wudawki.

I. Dań.

1. Pola Budyskeje nalutowarnje za 90000 hr. po $4\frac{1}{10}\%$ na 1901	3690. —
2. Pola knjeza twarskeho mištra Kaupa za 9500 hr. po $4\frac{1}{10}\%$ na přenje pohlěta 1./4.—1./10. 01	194. 75.
3. Dań za 2000 hr. Kraszewskeho fonda po 3% na lěto 1901	60. —
4. " " 1000 hr. z Tyburowskeho fonda po 4% na 1901	40. —
5. " " 500 hr. z Łahodoweho fonda po 4% na 1901	20. —
	<hr/>
	4004.

II. Dawki.

6. Wotpaleńska pokladnica	93. 50.
7. Dokhodny dawk	123. 66.
8. Leżownostny dawk, statny a mješčanski	66. 50.
9. Za wodu	62. 23.
10. Za plun	41. 91.
11. Praemija za zawěšćenje noweho domu na 1901	15. —
12. Městski dawk	8. 30.
	<hr/>
	410. 90.

III. Porjedenja.

13. Kujezej zamkarkej Winklerej za wšelake džěła	5. 50.
14. „ mulerkej Kalichej za wšelake porjedenja	11. 20.
15. „ Hołbjanej za porjedenje murje	8. 96.
16. „ Zamkarkej Širsandej za wšelake porjedenja	43. 05.
17. „ Eckhardtej za porjedenje plumpy	12. 55.
18. „ molerkej Krawcej za barbjenje a wuporjedenja Kuntzoweho bydła	85. 21.
19. „ třechikryjerkej Donatěj za porjedenje třěchi na starym domje	48. 89.
20. „ hornčerkej Roemerej za wšelake džěła	71. 37.
21. „ tyšerkej Weissej za wšelake porjedenja	6. 45.
22. „ Roeenthalerej za porjedenje rynow a druge džěła	32. —
	<hr/>
	325. 18.

IV. Nowe džěła.

23. Kujezej Moezy za nowy čďrak	1. —
24. „ Kaupcej za nowe wotdželenje w pincy	20. 93.
	<hr/>
	21. 93.

V. Za porjad a čistotu w domje.

25. Kujezej Harnapej za rjedženje popjelneje jamy	16. 50.
26. Za rjedženje juhoweje jamy	28. 20.
27. Kujezej Mosercej za mjećenje wuhujow na 1/2 lěta	15. —
28. Za woz pěska	5. 25.
	<hr/>
	61. 95.

VI. Wotplaćenja.

29. Kujezej twarskemu mistrěj Kaupcej	3000. —
	<hr/>
	3000. —

VII. Zbytk w pokladnicy . . . . .

	254. 40.
Sa.	3079. 11.

C. Dołh Maćičneho domu

1. januara 1902.

Hypothekafski dołh na Budyskej nalutowarni	90000. —
Ručny dołh pola twarskeho misträ Kaupa	6500. —
	<hr/>
Sa.	96500. —

W Budyšinje, 1. mërca 1902.

Michał Cyž, zarjadnik M. S.

W o b s a h.

Zapisy Mačicy Serbskeje	str. 3.
Pismowstwo delnojužiskich Serbow. Dopisał H. Jordan	„ 13.
Wěcowniske mjena z wukóncom -owc. Zestajał Jan Radyserb-Wjela	„ 20.
Łužičenjo a Mišunjenjo na Krakowskej uniwersitee w 15. a 16. lět- stotkomaj. Zestajał Alfons J. Parčewski (skónčenje)	„ 22.
Zběrka mjenow ze Slepjanskeje narěče. Zestajał Handrik-Slepjanski	„ 46.
Zběrka přisłowow ze Slepjanskeje narěče. Zestajał M. Handrik- Slepjanski	„ 50.
Zběrka dolnoserbskich słow. Zestajał B. Šwjela	„ 52.
Serbska narodnosć nowšeho časa. Wučahnył a zeserbščił dr. E. Muka	„ 63.
Wučahy z protokollow M. S.	„ 70.
Dary za knihownju M. S.	„ 73.
Zapis darow do museja M. S.	„ 76.
Zličbowanje M. S. w 55. lěće (1901)	„ 77.
Zličbowanje domu M. S. wot jutrow 1901 hač do 1. januara 1902	„ 79.

☞ Wo zapłaćenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow (kóždolětnje 4 *M.* abo w cuzych pjenjczach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwólnišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokładnikowa adresa za póst je: Kaufmann August Zetsch, Bautzen (Sachsen), Reichenstrasse 8.

Tež prosymy, zo bychu naše česćene sobustawy svojich znatych k přistupjenju do našeje Mačicy Serbskeje namokwjeli.

☞ Dale naležnje prosymy wo dary do Mačićneje knihownje a do našeho serbskeho museja. Dary za knihownju prosymy slać z adresu: Sem.-Oberl. em. K. A. Fiedler, Bautzen, Hospitalstrasse, a dary za musej z adresu: Domprediger J. Schewtschick, Bautzen, Domkapitel.

☞ Dla zmóžnjenja porjadneho připosylanja „Časopisa“ a spisow M. S. je trjeba, zo česćene sobustawy wšitke přeměnenja svojich adressow prawje bórzy redaktorej Časopisa wozjewjeju.

Rozeslanje Mačićnych spisow stawa so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnje po jutrach a wokoło hód. Hdy by něšto wozjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisćikom pod adresu: Prof. Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sachsen).

Protyka „*Před:enač*“ pak budže sobustawam wot nětka, zo bychu ju hnydom po jeje wudaću dostali, stajnje w měsacu nowembru direktnje z Budyšina wot kn. knihownika K. A. Fiedlerja slana.

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE

1902.

Redaktor:
prof. dr. Ernst Muka,
komtur rjada sw. Sawy atd.

Létnik LV.

Zešiwk II.

(Cyłeho rjada číslo 107.)

B u d y š i n.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Wilhelm Józef Bogusławski.

ČASOPIS
MAĆICY SERBSKEJE

1898—1902.

Zwjazk XI.

Lětnik LI—LV.

(Zešiwk 98—107.)

W BUDYŠINJE.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Nadobnym dobroćerjam **serbskeho Maćičneho doma,**

kotřiž su:

J. J. wjerch Adam Sapięha we Lwowje

Kanonik ryćeř Jakub Herrmann, farař we Wotrowje

† Komthur J. E. Smoleř, redaktor w Budyšinje

† Kan. kap. schol. ryćeř Michał Hórnik w Budyšinje

Knježeřski radźičel Ota Hanowski nad Małym Wosykom

Wubjerk serb. narod. wustajeńcy w Drježdźanach

jako pokazowarjam přiřladneje darniwosće

w džakownej mysli

poswjećeny.

Serbow powitanje krala Jurija.

a) **Słowa.**

My witamy w Tebi, Jurijo, krala
Na sławjenym z dawna stole Wettinow.
Nam duše so naše za Tebje pala,
We swěćenju slónca, w čěmnjenju sćinow.

My z kralowskim rodóm chcemy stać swěru
A njebjesa za njón wo zaškit prosyc,
Trón pyšić my chcemy z pluhom a z lyru,
Brón z hordosću za kraj, za krala nosyc.

Štož do Serbow wutřasć cuzych chce wrjeskow,
Hdžež z ćicha stej rostlej klós nam a trawa,
Štož złóštnje chce dać so do našich wjeskow,
To poražuj, kralo, z hlebiju prawa.

Bóh z Tobu budź naš a z kralowskim domom,
Hdyž zbožo ma kwas, hdyž horjo chce parić!
Njech z juskom rži kraj, njech wrjeskota z hrómom,
Na Łužicu móžeš, Jurijo, twarić.

b) **Hudźba.**

1. Za jedyn hłós z přewodom piana.

Moderato. Pawoł Hodźijski.
Canto. *p*

1. My wi - ta - my
2. My z kra - low - skim
3. Štož do Ser - bow
4. Bóh z To - bu budź

Piano.

1. w Te - bi, Ju - ri - jo, kra - la Na sła - wje - nym
2. ro - dom chce - my stać swě - ru A nje - bje - sa
3. wu - trásć cu - zych chce wrje - skow, Hdžež z či - cha stej
4. naš a z kra - low - skim do - mom, Hdyž zbo - žo ma

1. z daw - na sto - le Wet - ti - now. Nam du - še so
 2. za njon wa za - škit pro - syć, Trón py - šić my
 3. rost - lej klós nam a tra - wa, Stož zló - stnje chce
 4. kwas, hdyž horjo chce pa - rić! Njeh z ju - skom rži

1. na - še za Te - bje pa - la We swě - će - nju
 2. chce - my z plú - hom a z ly - ru, Brón z hor - do - séu
 3. dać so do na - šich wje - skow, To po - ra - žuj,
 4. kraj, njeh wrje - sko - ta z hro - mom, Na Ęu - ži - cu

Ped. × Ped. × Ped.

1. sión - ca, w ćem - nje - nju sći - now, za Te - bje
 2. za kraj, za kra - la no - syć, z plú - hom a
 3. kra - lo, z hle - bi - ju pra - wa, z hle - bi - ju
 4. mó - žeš, Ju - ri - jo, twa - rić, mó - žeš Ty

Ped. × Ped. × Ped. × Ped. × Ped. ×

1. pa - la, za Te - bje pa - - la.
 2. z ly - ru, z płu - hom a z ly - ru.
 3. pra - wa, z hle - bi - ju pra - - wa!
 4. twa - rić, mó - żeš Ty twa - - rić!

Ped.

2. Štyrihósny spěw za mužski khor.

Moderato.

Pawoł Hodžijski.

Tenori.

1. My wi - ta - my w Te - bi, Ju - - ri - jo,
 2. My z kra - low - skim ro - dom stać chce - my
 3. Štož do Ser - bow wu - třasé cu - - zych chce
 4. Bóh z To - bu budź naš a z kra - - low - skim.

Bassi.

1. kra - la Na sła - wje - nym z daw - na sto - le Wet - ti -
 2. swé - ru A nje - bje - sa za njón wo za - škit
 3. wrje - skom, Hdžež z cí - cha stej rost - lej kłós nam a
 4. do - mom, Hdyž zbo - žo ma kwas, hdyž horjo chce

1. now. Nam du - še so na - še za Te - bje
 2. pro-syć, Trón py - śić my chce - my z plu - hom a
 3. tra - wa, Štož zló - stnje chce dać so do na - śich
 4. pa - rić! Njeh z ju - skom rži kraj, njeh wrje - sko - ta

1. pa - la We swě - će - nju slón - ca, w ćem - nje - nju
 2. z ly - ru, Brón z hor - do - słu za kraj, za kra - la
 3. wje - skow, To po - ra - žuj, kra - lo, z hle - bi - ju
 4. z hro - mom, Na Łu - ži - cu mó - żeš, Ju - ri - jo,

1. sěi - now, za Te - bje pa - la, za Te - bje pa - la. J. B. - Ć
 2. no - syć, z pluhom a z ly - ru, z pluhom a z ly - ru.
 3. pra - wa, z hle - bi - ju pra - wa, z hle - bi - ju pra - wa!
 4. twa - rić, mó - żeš Ty twa - rić, mó - żeš Ty twa - rić!

Prěnje 20 lět Towarštwu Pomocy za studowacych Serbow.

Spisał *Jakub Nowak*, městopředsyda.

Dwaceći lět je dołhi čas w žiwjenju jednotliwego čłowjeka, krótki pak za wustawy, kotrež maju, je-li to Boža wola, lětstotki přětrać. Tola kaž tež mjeńši džěl žiwjenja khowa mnoho prócy, wjesela a zrudoby, tak powěda krótka doba w stawiznach wustawow a towarštwow wo wjele swěrných prócowanjach a wjesołych nadźijach, z kotrymiž su naši prjedownicy na svojich potomnikow myslili. Tući pak nimaju jenož płody wužiwać z toho, štož su wótcojo wusywali, ale hajić jich wusywy a rozšěrjeć a k tajkim skutkam sebi móc a zahorjenosć dobywać z dopomnjeća na jich prócowanja wukhadźace ze swěrnejše lubosće k swojemu narodej. Tuž chcemy z někotrymi słowami so dopomnić na towarštwu, kotrež njeslušna k poslednim skutkam našich wulkich wótčincow, zo bychmy póznali, kak so wotpohłady, kiž woni při jeho založenju mějachu, dopjelnjeju, a zo bychmy je potom z čím wjetšej horliwosću spěchować pomhali.

I. **Kak je Towarštwu Pomocy nastalo?**

Lětstotki dołho su Serbja w Hornjej a Delnej Łužicy, mała horstka mjez syłu cuzorěčacych, sebi maćernu rěč a wótčinske wašnje zakhowali. Wjetše strachi pak hač hdy prjedy počinachu jim hrozjeć w srjedzi zańdženého lětstotka, hdyž ze stajuje přiběracym přěčahowanjom so wobydlerjo wšelakich krajinow mjez sobu bóle a bóle měšachu. Sylnišo hač hdy prjedy dobywa so z toho časa cuzy wliw přez naše mjezy a serbski lud njemóže wjacu swoju narodnosć w čichej zakhowanosći pěstować, ale dyrbi wo jeje zdžerženje wojować. Bóh pak bě nam w tutym wažnym času muži pósłać, kiž za swětnu a nabožnu wzdžělanosć swójeho ludu so tak wobhladniwje starachu, zo móžeše wón na podložku swojeje narodnosće z nowym časom do přědka kroćić. Tohodla založi so lěta 1847 hlowne literarne towarštwu „Maćica Serbska“, kotraž „Časopis“ a wšelake knihi wudawa. Hižo 1842 běchu „Tydžeńske (późdžišo Serbske) Nowiny“ počale

wukhadžeć. Pozdžišo scěhowachu „Missionski Posol“, ewangelski nabožny časopis wot lěta 1860, „Katholski Posol“ wot lěta 1863, belletristisko-literarny měsacnik „Łužičan“ wot lěta 1860, a wot lěta 1877 „Lipa Serbska“, na kotrejež město lěta 1882 „Łužica“ stupi. Khwilu wukhadžeše tež „Łužiski Serb“. Za wudawanje knihow, wosebje nabožneho wobsaha staratej so wot lěta 1862 ewangelske „serbske knihowne towarstwo“ a „towarstwo SS. Cyrilla a Methodija“. Tež tři protyki porjadnje wukhadžeju a to „Předženak“ wot lěta 1855, „Krajan“ wot lěta 1867 a „Pratyja“ wot lěta 1880.*) Zo by duchowne žiwjenje dale so rozwiwało, běchu přeco nowe studowane mocy trěbne. Tajkich mocow wosebje trjebachmy, zo by stajnje dosahaca ličba duchownych a wučerjow mjez serbskim ludom skutkowała. Kak bychy so mohłe narodne kubła serbskeho luda kublować a přećiwo přeco sylnišemu nawalu cuzorečnych škitować, hdyž bychy so serbske duchowne a wučerske městna z Němcami wobsadžeć dyrbjale, kaž so to, dokelž Serbow njedosahaše, něhdžežkuliz hižo stawaše. Tola naš z wjetša khudy lud njemóžeše wšitkich wobdarjenych synow studować dać, a naši wótčiny tohodla zahe na to myslachu, zo bychy srědki hromadźili za studowacu młodžinu. Dokelž pak mějachy so woni přede wšěm wo materialne wobstaće „Maćičneho domu“ a „Maćičneho towarstwa“ starać, njezwěryachu sebi wosebiteho towarstwa k podpjerje studowacych załožić. Kak nuzna wěc pak to bě, toho njeběchu sebi jenož naši wótčiny wědomi, ale to tež spóznowachu naši přećeljo po wšěm słowjanstwe. Tak posła sławny pólski spisaćel J. Kraszewski 2000 hr. do Budyšina, zo by so k dopomnjeću na jeho 50lětny spisaćelski jubilej stipendij za serbskeho gymnasiastu při Maćicy Serbskej załožił. Trěbne towarstwo pak sebi serbscy wótčiny přeco hišće załožić njezwěryachu. Tu bě druhu wjelezaslužbny swěrný přećel Serbow, knjez řečnik Alfons Parczewski z Kališa, kotryž posledni nastork poda k załoženju towarstwa. W nastawku wot njeho samoho serbski episanym a do Budyšina poslanym pokazuje tutón

*) „Pratyja“ je bohuzel z lětom 1899 wukhadžeć přestala, ale wona by so na kóždy pad zaso dale porjadnje wudawać meła. To je walecy wažny nazdawk našich d. Injo. serbskich wótčincow.

dobroćeť na to, „zo su kóždemu ludej nawědźici ludžo: duchowni, lékarjo, řečnicy, wučerjo atd. trěbni, kotřiž so ze žiwym skutkom a słowom w maćeřnej řeči a na wótčinske wašnje za zbožo svojich krajanow staraju. K tomu je nuzno, zo so tež we Łužicomaj kaž druhdže towařstwo k podpjerowanju khudych studowacych załoži. Za to maju so serbscy wótčincy skerje lěpje rozsudzić. Jich předewzaće móže drje při spočatku někotre zadžěwki namakać, ale nadžec so směmy, zo přichod jeho wobstaće wobtwjerdži. Čežke su wšudže jenož spočatki; wulki čas pak je we woběmaj Łužicomaj wosebje njedostatkej duchownych wotpomhać. Wujednanje namjeta wot mje stajeneho, kaž jeho wuwjedženje ja česćenym a zastužbnym wjedđerjam serbskeho ludu na wutrobu kładu; ja pak jako Polak a horliwy přećel serbskeje narodnosće móžu jenož w mjenje mnohich svojich krajanow slubić, zo kóžde lužiskemu Serbowstwu wužitne předewzaće pola nas džělbraće a wutrobnu jenomyslnosć nadeńdže.

Tak přećelnje a horliwje namołwjeni Serbja na hłownej zhromadźiznje Maćicy Serbskeje lěta 1880 załoženje Towařstwa Pomocy wobzamknychu a hnydom přihotowacu kommissiju wuzwolichu, do kotrejež słušachu kk. Parczewski, Smoleť, Hórnik, Tešnař, Mrózak I, Mrózak II, Kubica, Kocor, Fiedleť, Liška a Wjela.

Knjez Smoleť wustawki zestaja a je po Serbach rozpósła. Wot kommissije z kooptaciju přiwoleny knjez referendař E. Mütterlein jako prawnik wustawki přehlada a zakonšcy připrawi. Na džen 19. meje potom kommissija přećelow wotmysleneho towařstwa na jeho dozałoženje powoła. Po přečitanju a přiwaću wustawkow buchu do předsydstwa towařstwa wuzwoleni kk. referendař Mütterlein jako předsyda, redaktor Smoleť jako naměstnik, faraň Hórnik za pismawjedđerja, lékarnik E. Měřš za pokladnika. Do wubjerka abo dohladowařstwa so wuzwolichu kk. faraň Imiš z Hodžija a faraň Dučman z Radworja, seminarski wučer Fiedleť a tachantski wučer Kral. Předsyda so potom na sudnistwo wobroći, zo by nowemu towařstwu prawo juristiskeje wosoby wuskutkowať. Dokelž cheyše sudnistwo někotre móličkosće we wustawkach přeměnjene měć, dyrbješe so z nowa generalna zhromadźizna na 7. julija do Buďyšina powołać, kotraž pjeměnjene wustawki přiwza. Na to 16. julija 1880 towařstwo prawa ju-

ristiskeje wosoby dósta, štož je w 172. čisle němskich „Budyšskich Powěsćow“ takle wozjewjene: „In dem Genossenschaftsregister für die Stadt Bautzen ist heute auf Fol. 8 der „Verein zur Unterstützung studierender Wenden mit dem Sitz in Bautzen als juristische Person eingetragen worden.“ Bautzen, am 24. Juli 1880. Das Kgl. Amtsgericht daselbst. — Heinzmann.

Tak bě — towarstwo „Pomocy za studowacych Serbow“ zbožownje załožene. Sobustawy smědźachu po wustawkach być jako rjadni wšitecy w němskim kraju bydlacy serbscy mužowje, jako wurjadni wukrajnicy, njeserbja a žónske. Přislušnosť sobustawow bě, lětnje 1 hr. pláćić. Štóž nadobo 100 hr. zapláćić, bu sobustaw na čas žiwjenja a dalšich přinoškow pláćić nima. Za zarjadowanje towarstwa ma so starać předsydstwo, wubjerk a hłowna zhromadźizna. Předsydstwo wobstawa z předsydy, jeho naměstnika, pismawjedźerja a pokładnika. Tež we wubjerku maju znajmjeńša štyri wosoby być. Stawy předsydstwa a wubjerka so we hłownej zhromadźiznje na 6 lét wuzwoleju a to tak, zo ma so za 3 lěta počojca z nich z nowa wolić. Wo přijěću rjadnych a wurjadnych sobustawow, wo wudźělenju podpjerow a wo druhich wažnych towarstwowych naležnosćach matej předsydstwo a wubjerk w zhromadnych posedženjach wuradźować. Wuzwojenje předsydstwa a wubjerka, přijěće zličbowanja wot wubjerka pruhowaneho, pomjenowanje čestnych sobustawow, wuzamknjenje sobustawow, přemějenje wustawkow a rozwjazanje towarstwa su hłownej zhromadźiznje přewostajene naležnosće.

Nowe towarstwo we wšěch serbskich nowinach a časopisach, tež w Delnjeje Łužicy z radosću witachu. Nadźija so wupraji, zo nic jeno studowani, ale tež druzy, wjesnjenje a měšćenjo, do towarstwa zastupja, haj, zo zamožići Serbja tež w zawostajenstwach na tuto wažne towarstwo spomnja. Hač je so tuta nadźija dopjelniła, ze slědownaceho krótkeho rozestajenja spóznajemy.

II. Kak je so „Towarstwo Pomocy“ za prënje 20 lét rozwiło?

Dobrym zaměram młodeho towarstwa Serbja derje dosć dorozumichu. Trjebachu wšak drje pohnuwanja, ale te so jim ertnje přez sobustawy předsydstwa a wubjerka a tež pisomnje

w nowinach poskićachu. Z radoscu móžeše hłowna zhromadžizna, kotraž so 3. junija 1881 wotmě, na to spomnić, zo běštej wubjerk a předsydstwo w tym lěće pilnje za towarstwo skutkowało. W běhu lěta běštej so 9 króc k zhromadnym posedzenjam a wuradźowanjam zešłoj a w nich 143 rjadnych sobustawow do towarstwa přijaloj. Hišće wjetša bě ličba wurjadnych sobustawow. To měješe so towarstwo wosebje džakować přecowanjam swěrneju wótčincow Smolerja a Hórnik. Přeni bě na swojim pućowanju do Pólskeje, z kotrehož z Warszawy hłownej zhromadžiznje přecelny list pisaše, wo to přecował, zo by towarstwu pomoc wukrajnych Słowjanow dobył, a móžeše wozjewić, zo bě tam 1018 hr. nazběrał a zo so dalšich přinoškow hišće nadźija. Tohorunja bě fara Hórnik na wšelakich přecelow Serbow we wukraju wo pomoc pisał a nic podarmo. Cyła seř listow je w aktach, kotrež přinoški za Towarstwo Pomocy wozjewjeju a dalše lubja. Wěsće běchu předewzaća za towarstwo we wukraju wěrne a derje myslene, tola přinoški w přichodze bohaće dokhadźaše njejsu. To drje so z tym wujasnja, zo so njehodžeše přeco z nowa tam pisać, a zo tak wurjadne sobustawy na swoje lětne přinoški pozabywachu. W lětach 1881—1882 hišće dary z Českeje a Pólskeje přibywachu wosebje přez našeho swěrneho přecela A. Parczewskeho, pozdžišo pak wuwostawachu, a jenož jara mało je tych, kotřiž hišće porjadnje přinoški sćelu.

K spěchowanju noweho towarstwa so w přenjej hłownej zhromadžiznje postaji, zo bychy so přistupne lisíki sobustawam rozesłaše, kotrež bychy jich dopominaše na lětne přinoški. Tež připiski buchy po wobzamknjenju zhromadžizny čišćane a na duchownych, wučerjow a towarstwa slane, zo bychy mjez ludom sobustawy dobywali. Z wotmołwow je widjeć, zo wšitecy nowemu towarstwu přihłosowachu a zo chcychy so za nje přecować a ludźi namołwjeć, zo bychy přinoški porjadnje plaćili. Kaž pak ze zapisow jednanjow w přichodnych hłownych zhromadžiznach čitamy, njeje so wšak to wšudže stawało, dokelž so přeco zaso skórzby wospjetuja, zo přinoški njeporjadnje dokhadźeju, a přeco zaso namjetuja so nowe abo tež stare srědky, kak by so tón njedostatk hodźal wotstronić. Rěči so wo tom, zo by so w nowinach časćišo w małych naslawkach na towarstwo spominać měło. To wšak

je so tež stawało, runjež nic tak porjadnje, kaž sebi to hłowna zhromadźizna přeješe, a tež nic z tym wurazom a wuspěchom, kotrehož so nadźiješe. Druzy namjetowachu „napominanske lisćiki“, a te so tež něšto króć rozestachu. Tež to bu na wjacy hłownych zhromadźiznach namjetowane, zo bych wosebići agencí přinoški zběrali,*) ale tónle namjet ženje powšitkownje připóznaty njebu. Jeli budžeše potajkim towarstwo na to so spušeć měło, zo by so z porjadnych přinoškow a z prawje wulkej ličbu sobustawow zdžeržalo a rozwiwało, njebudžeše spěšnje postupowało; přetož přenja horliwosć, po jeho załoženju mjez ludom knježaca, njeje so w tej měrje zdžeržala. Tola na zbože buchu towarstwu přez lubosć a starosćiwosć jednotliwych sobustawow wjetše dary poskićene. Prjedy pak hač na tute bliže spominamy, rozpomnimy sebi dale zwonkowne stawizny we wjednistwje towarstwa.

Hłowne zhromadźizny wotměwachu so, kaž bě to we wustawkach postajene, stajnje a porjadnje kóždy lěto třeci dzeń po swjatkach. Wurjadnych hłownych zhromadźiznow běšej jenož dvě a to přenja 29. sept. 1886 a druha 9. wulkeho rózka 1893, wobě wólbow dla. Wopytane buchu zhromadźizny wšelako, najlěpje zhromadźizna 1898, wot 28 sobustawow, najslabšo wurjadna zhromadźizna lěta 1893, wot 7 sobustawow. Kóždy lěto měješej tež předsydstwo a wubjerk zhromadne posedženja. W přeniach lětach bě jich wjacy wob lěto, hač do 9, pozdžišo wotebërachu, a poslednje lěto wotměwašej so jenož dvě a něšto króć jenož jene posedženje wob lěto. W tutech posedženjach buchu wšelake naležnosće, wosebje pjenježne, wuradźowane, hłowne zhromadźizny pripravowane a dary za podpěrajomnych rozdžělane.

Přeměnenja w předsydstwje a wubjerku so wjacy króć stachu. Na městno sobustawa wubjerkara fararja Dučmana Radwofskeho stupi referendar Jan Kral w Budyšinje, 1883 bu za noweho pismawjedžerja kapłan Skala wuzwoleny a dotalny pismawjedžer farar Hórnik bu sobustaw wubjerkara. Za městopředsydu bu w přichodnym lěće (1884) za zemřěteho redaktora J. E. Smolerja farar dr.

*) To je jenički prawy a wuspěšny puć. Agentow abo „dowěrnikow“, „pěstowarjow“ ma a trjeba na našim času kóždy wjetše a z wuspěchom skutkowace towarstwo, ale naše serbske towarstwa hišće na tutóm skhodžeńk postupije njejsu. Red.

Kalich wuzwoleny. Wón wosta městopředsyda hač do lěta 1893 a bu 9. I. 1893 na město khorowateho prawnika Mütterleina, kiž w augusee 1893 wumrě, za předsydu wuzwoleny. Za městopředsydu bě hłowna zhromadźizna knjež. assessora O. Hanowskeho, kotryž měješe runjo swojemu nanej wo towarstwo mnohe zaslůžby, namjetowala. Dokelž pak tutón wšelakich wobstejnosći dla město přijec nje-móžeše, bu we wurjadnej hl. zhromadźiznje 9. wulkeho rózka 1893 seminafski wyšši wučer Fiedler woleny a na jeho městno stupi do wubjerka redaktor Marko Smoleř. Tež pokładnik dyrbjese so nowy wolić, dokelž lěkarnik E. Měrš, kiž bě tele zastojnstwo wot spočatka jara derje wobstaral, je dale wjesć njechaše, a na jeho městno so překupe Gruhl (Król) w Budyšinje, kiž bě zwólniwy, džěto přewzał, za pokładnika wuzwoli. Hłowna zhromadźizna 1894 wuzwoli na město njeboheho scholastika Hórniku jeho nastupnika w zastojnstwje Jurja Łusčanskeho tež do wubjerka. Hdyž lěta 1896 farař dr. Kalich jako superintendent do Oschatza (Oseča) wotěahny, sebi wubjerk a předsydstwo najprjedy z kooptaciju jeho nastupnika při Michałskej cyrkwi tudy farařa P. Rjedu za předsydu powołašej a za městopředsydu tehdyšeho tachantskeho předarja J. Nowaka. Hłowna zhromadźizna w samsnom lěće tutu kooptaciju wobkrući. Hdyž běšej lěto 1898 dvě měsće we wubjerku přez smjerć dołholětnjeju sobustawow farařa dra. theol. ryčerja Imiša a tachantskeho wučerja Krala wuprózdnjenej, hłowna zhromadźizna toho lěta na jeju město farařa Jakuba w Njeswačidle a kapłana Nowaka w Budyšinje do wubjerka powoła. Na město překupca Gruhla, kiž so pokładnistwa wot-rjekny, wuzwoli so za pokładnika překupe Schwiebus, kiž je pozdžišo towarstwu wjele starosće načinił.

Z lětami tež sobustawy towarstwa přiběrachu, ale nic tak bohaće kaž w spočatku. Z rozprawy hłowneje zhromadźizny lěta 1884 slyšimy, zo bě hač do toho časa přez 300 sobustawow přistupiło. Wot toho časa pak přistupowaše jich jara mało. Lěta 1884 bu nowych sobustawow přiwzatych 71, w přichodnym lěće pak jenož jenički. Hač do lěta 1900 je po zapiskach něhdže 375 sobustawow do towarstwa přibyło, při tom pak wukrajne wurjadne sobustawy ličene njejsu. Njehodžachu so tež přeco derje ličić, dokelž swoje přinoški z wjetša zhromadnje pod jenym mjenom

séelechu. Přinoški z cyła bórzy jara njeporjadnje dokhadźowachu. Wukrajne sobustawy běchu z wjetša na wosebite ertne abo pi-somne napominanje přinoški stałe, a zahorjenosć, kiž z jich přewodnych listow sapaše, bě so pozdžišo, hdyž noweho nastorka nje-běše, zhubiła. Tež wot rjadnych sobustawow je jich jara mało, kotřiž su kóždy lěto porjadnje swoje přinoški płaćili. Same pominaće nastawki w nowinach njedopombachu. Jenož, hdyž so wosebite napominanja rozestachu, pokaza so wjetša horliwosć. Tak widźimy to na přir. lěta 1887, hdžež bu daloko do třećeho sta zastatych přinoškow dopłaćenych. Na zbožo pak buchu přez prócowanja jednotliwcow, wosebje tež sobustawow předsydstwa a wubjerka, wjetše dary a wotkazanja towarstwu připokazane. Chcemy tu te dary mjenować, kotrež 50 hr. přesahuja.

Z lěta 1880 su zapisane: Wot koncerta towarstwa „Lumira“ 150 hr., wot Božidara Radcy (Theodora Raetze) w Porto Alegre w Brazilskej 70 hr., wot redaktora Ludwika Jenika 264,45 hr., wot „Literackeho koła“ we Lwowje 86,75 hr., z Pólskeje pósłane dary 235,65 hr.

Z lěta 1881: Wot njemjenowaneho Serba (kn. Hanowskeho) 300 hr., přez kn. fararja Łahodu wot jeho njeboheho bratra kubljerja Łahody w Bošicach 1000 hr., přez kn. Smolerja w Pólskej nahromadžene 750 hr.

Z lěta 1882: Wot njemjenowaneho z Kiewa 333,12 hr., wot redakcije „Narodni listy“ 153 hr., wot „Umělecké Besedy“ w Prahy 97 hr., z Kalisza 82 hr., z Pardubic 75 hr., z Melbourn a Ewenezera 270 hr., přez kn. Smolerja dale nahromadžene a pósłane 550 hr.

Z lěta 1883: Wot njeboheje knjenje Wjelineje z Trjebeńcy 6000 hr., dary z Ruskeje 453,55 hr.

Z lěta 1884: Přez kn. fararja Imiša 300 hr., wot cyrkwinskeho koncerta w Hodźiju 101 hr., za jenu statnu papjeru 300 hr.

Z lěta 1887: 100 hr. wot njeboheho překupca Lorenca w Budyšinje.

Z lěta 1889: Wot njeboh Karla Wanaka z Banec 60 hr.

Z lěta 1890: Ze zawostajenstwa knježny Wilhelminy Langee z Hnašec 3000 hr.

Z léta 1891: Wot njemjenowaneho dar 100 hr. a druhi dar přez kn. fararja Imiša 100 hr.

Z léta 1894: Wot knjenje Kumšoweje w Ratarjecach 2100 hr.

Z léta 1895: Wot knjenje farafki Wanakoweje z Wóslinka 100 hr.

Z léta 1896: Wot kn. knježefskeho radžičela Hanowskeho 2000 hr.

Tutych wjetšich darow je so do hromady na 19000 hr. nawdało, z čimž bu wězo towarstwo jara spěchowane. Džak za tute dary njeslušša pak jenož tym, kiž su je dali, ale tež tym, kotřiž su wo nje prosyli; běchu to z wjetša wosadni fararjo daricelow. Nimo tutych wjetšich darow bu pódla přinoškow tež mnoho mjeńšich darow wot 1—50 hr. towarstwu darjenych. Samo z němskeje strony je so nam něšto tajkich darow dóstało; knjez šulski radžičel Wild towarstwu na př. připóznawajo jeho rjane zaměry 50 hr. dari. Tak Towarstwo Pomocy rjenje na zamoženju nadobywaše. Hižo k hłownej zhromadžiznje léta 1882 zamoženje 5403,45 hr. wobsahowaše, léta 1887 bě na 15000 hr. rostlo a léta 1896 na 24000 hr. dospě.

Pjenjezy buchu w hypothekach, w nalutowarni a z džěla tež w statnych papjerach zapožožene. Daň, kotraž so porjaduje na podpjery njerozdžěleše, doniž kapital 15000 hr. dospěť njebě, hač do léta 1900 — 11320 hr. wučinja. Zamoženje skónčnje tež z tym přiběraše, zo někotři knježa zaplaćiwiši na dobo 100 hr. jako sobustawy na čas žiwjenja do towarstwa zastupichu. Jako tajkich mamy tu po času, w kotrymž zastupichu, mjenować: 1880 kantor Jordan z Popoje, faraf Mrózak z Budestec, faraf Mrózak z Hrodžišća, kubler Schmeiss z Bohowa; 1881 faraf Hórnik z Budyšina a faraf Jakub z Njeswačidła; 1882 faraf Wjelan ze Slepheho, faraf Kubica z Bukec a póstny direktor Wawrik-Jězorka z Altenburga; 1884 řečnik Mósak Kłospolski z Lubija; 1886 kanonikus Buk z Drježdžan a kanonikus Herrmann z Wotrowa; 1890 wjeřch Hanawski; 1891 faraf Renč z Ketlic a 1892 senior Kućank z Budyšina. Jako wosebiće swěrnaj přećelej towarstwa buštaj we wurjadnej hłownej zhromadžiznje 9. wulkeho rózka 1893 zaslužbnaj wótčincaj knj. faraf Imiš a knj. senior Kućank za čestneju sobustawow po-

mjenowanaj. Prěnišemu pósła so wosebite připismo, ke Kućankej poda so deputacija.

Hdyž smy tak widźeli, kak je so towarstwo w tychle přěních 20 lětach zbožownje rozwiwało, směmy zawěšeć z džakownosću spominać na tych, kotřiž su z pjenježnymi srědkami abo ze swojim słowom a ze swojej prócu jeho zaměry spěchowali, směmy pak so tež wjeselić, zo je towarstwo za tónle krótki čas swojeho wobstaća we swoich wažnych nadawkach z podpjerowanjow khudych studowacych hižo wjele wuskutkowało.

III. Što je Towarstwo Pomocy we swoich přěních 20 lětach za studowacych činiło?

Po swojim zarjadowanskim porjedže, kotrež běše sebi předststwo najprjedy ertnje wuradziło a pozdžišo tež pisomnje zestajało, měješe so čakać z wudželenjom podpjerow, doniž kapital njebě na 3000 hr. zrostł. Tola runjež bě hłowna zhromadźizna lěta 1881 tuto postajenje wobkrućiła, bu hižo w juliju woneho lěta dwěmaj bohosłowcomaj podpjera poskićena a to jenomu wurjadnje wulka wobsahujca 750 hr., kotrež wšak so jemu nadobo njedachu, ale po džělach podawachu. Bohužel so pozdžišo wukopa, zo tón tychle darow ani hódny był njebě. Porjadnje počachu so dary wudželeć wot lěta 1883. Po zarjadowanskim porjedže bě postajene, zo ma so dań tak dolho ke kapitalej přiřazować, doniž njeje do 15000 hr. dorostł. Mjez tym mějachu so lětnje jenož přinoški rozdželeć. Lěta 1886 kapital 15000 hr. dospě a wot toho časa su so kóždy lěto nimo lětnych přinoškow tři štwórciny ($\frac{3}{4}$) danje wudželate, $\frac{1}{4}$ danje měješe so dale kapitalisować. Něšto króć je wšak so tež tale mjeza měła překroćić, dokelž bě próstwow přewjele. Po lětach chcemy zestajeć, kelko podpjery je so hač do 1900 kóždy lěto zrozdzělało:

1881	—	610 hr. na	2	žadaćelow,
1883	—	360 „ „	6	„
1884	—	325 „ „	5	„
1885	—	417 „ „	7	„
1886	—	300 „ „	8	„
1887	—	550 „ „	11	„
1888	—	530 „ „	10	„

1889	—	740	hr.	na	13	žadačelow,
1890	—	800	"	"	16	"
1891	—	840	"	"	18	"
1892	—	730	"	"	12	"
1893	—	775	"	"	13	"
1894	—	830	"	"	12	"
1895	—	760	"	"	15	"
1896	—	790	"	"	18	"
1897	—	750	"	"	14	"
1898	—	800	"	"	13	"
1899	—	800	"	"	13	"
1900	—	520	"	"	10	"

Wšo do hromady bu za přenje 20 lět wudželenych 12227 hr. na 214 žadačelow. Hdyž sebi wobhladamy postajenje, w kotrymž tući žadačeljo stojachu, buchu podpjerani: 34 bohosłowcy z 85 jednotliwymi darami; 4 studenci lékařstwa z 17 darami; 3 prawnicy z 8 darami; 13 gymnasiáci z 28 darami a 34 wučomcy wučerskeho seminarija z 78 darami. Štož zhromadne summy nastupa, kotrež so jednotliwym powołanjam přiwobroćichu, dóstachu bohosłowcy 5765 hr., lékařjo 1195 hr., prawnicy 595 hr., gymnasiáci 1182 hr., wučerscy seminarisáci 3490 hr. Z nich su někotři wjacy króc podpjeru dóstawali a to najprjedy jako gymnasiáci a potom při universitnych studijach. W napohladže wysokosće darow dawachu so wězo wjetše dary universitnym studentam dyžli gymnasiastam. Lětny dar pak je tež pola studentow jenož něšto króc 100 hr. překročil. Na prašenje, kelko su jednotliwi za cyły čas swojich studijow dóstali, podamy tu jenož hornju a delnju mjezu:

Najmjenje je dóstał jedyn z jeničkim darom 20 hr., najwjacy jedyn w 7 darach 540 hr.

Towarstwo Pomocy podpjeraše we wurjadnych padach studentow tež z požčonkami, kotrež mějachu z wjetša z 3 % zadanić. Za čas studijow bu jim dań z wjetša spuścena. Tajkich požčonkow je so wudało: 1 w 900 hr., 1 w 600 hr., 2 po 300 hr., 1 w 250 hr., 1 w 200 hr. Z tutych požčonkow je so wulki džěl hižo zaso wuplaćil, druhe su zawěscene.

Dobroty, kotrež su so z tutymi darami a požčonkami studowacym dóstawale, su wulke. Štóž wě, kak husto ma so khudy studenta z najwjetšej nuzu bédzić, móže sebi myslić, z kajkim džakom je dary a podpjeru přijimał. Wobžarować so pak tola tež ma, zo so tajki džak w pozdžišich létach, hdyž su podpjerani zastojnstwo dóstali, husto zhubja, a zo podpjerani slubjenja, dóstatu podpjeru wrócić, hdyž to zamóža, často zabychu. Kóždy podpjerany měješe džě revers podpisać, zo pjenjezy, hdyž zamóže, towarstwu wróci. Tajki revers wězo zakónskeje płaćiwosće nima, ale moraliskeje: wón ma być nastork, zo podpjerany njeby na towarstwo zapomnił. Towarstwo pak sebi džě wšak nježada, zo bychu ěi, kotřiž po swóich dokonjanych studijach w Serbach znajmjeńša 10 lét skutkuja, podpjeru wrócić měli, ale to znajmjeńša chceše kóždemu z reversom na swědomjo položiť, zo by dóstatu podpjeru wrócił, hdy by so do 10. léta do Němcow wotsalił. Tola su wjacori podpjerani po cyle krótkim skutkowanju njez Serbami do cuzby wotčahnyli, bjez toho, zo bychu na towarstwo wjacy spominali, haj bjez toho, zo bychu jako sobustawy k towarstwu přistupili a z najmjeńša snadny lětny přinošk płaćili! Z cyla su jenož štyrjo z dóstatych podpjerow wróciłi a to 2 z njeju cyłu dóstatu podpjeru, jedyn 60 hr. a jedyn 20 hr.

Hdyž tak skónčnje cyle přenje 20 lét wobstaća a skutkowanja „Towarstwa Pomocy“ přehladamy, móžemy zawěsće z džakownosću přeciwo Bohu spominać, kotryž je pohnuwał jenych k pilnemu džětu za rozšěrjenje towarstwa a druhich k lubosćiweje darniwosći. Towarstwo je swój nadawk za tón čas derje spěchujo dopjelnjało a je podložk dobyło, na kotrymž móže w přichodže hišće wjele wjacy dokonjeć. Runjež pak džě tu w tychle 20 létach wjele za towarstwo zwjeselaceho nazhonicmy, mamy tola tež wuznać, zo kónc tychle 20 lét njeběše tak zbožowny. Posledni pokładnik, kotrehož bě sebi towarstwo léta 1898 wuzwoliło, so jako njeswěrný wupokaza. Mjez tym, zo so statne papjery a wopisy wo pjenjzech na hypotheke wupožčenych wot předsydy a pismawjedžerja khowaju, měješe pokładnik w swojimaj rukamaj kasu a nalutowanske knižki. A dokelž bě so zakomdžiło, nalutowanske knižki pod mandat stajić, běše tamny pokładnik,

čestneho městna, kotrež bě kaž kóždy druhi w předsydstwje a wubjerku z čisteje dowěry dóstał, njehódny so wopokazawši pjenjezy, kotrež běše do pokladnicy dóstał a dóstawal, za sebje samoho nałožił a tež te w nalutowanskich knížkach zapožožene zběhnył a přetrjebał. Hdyž skónčnje předsydstwo za jeho njeswěru přińdže, běše wón towarstwoweho zamoženja 4738 hr. překřiwił. Z konkursu jeho zamoženja towarstwo jenož mało zaso dósta, tak zo skónčna škoda za towarstwo přeco we wysokosći 3908 hriwnow wosta. Štož je so w tych zrudnych poměrach činić hodžało, zo by towarstwo pozdžišo móhło swoje pjenjezy zaso dóstać, je so wězo sudniscy kruče wučiniło. Rana, kiž je so z tym towarstwom dyřiła, boli swěrných přecelow našeho towarstwa, najmenje pak zawěsće tež nic wubjerk a předsydstwo, kotrejž staj z přewulkej dowěry so sobu přehřešitoj. Njeh dže čim swěrníše prócowanje bórzy načinjenu škodu po móžnosći naruna a njeh tak wažne towarstwo dale a spomožnišo w přichodže skutkuje!

IV. Přehladny zapis zastojnikow „Towarstwa Pomocy“.

Sobustawy předsydstwa a wubjerka běchu tući knježa:

Předsyda:

Ernst Mütterlein, referendar, pozdžišo řečnik w Budyšinje, 1880—1893;

Karl August Kalich, dr. phil., farař při Michatskej cyrkwi w Budyšinje, 1893—1896;

Pawoł Raeda, farař při Michatskej cyrkwi w Budyšinje, wot 1896.

Naměstník:

Jan Ernst Smolef, komthur rjadu swj. Hany, redaktor a wobsedzeř serbskeje knihičištěrnje, 1880—1883;

Karl August Kalich, dr. phil. atd., 1883—1892;

Karl August Fiedler, seminarski wyšši wučer w Budyšinje, 1893—1896;

Jakub Nowak, direktor tachantskeje šule w Budyšinje, wot 1896.

Pismawjedzeř:

Michał Hórnik, ryčeř, farař, kanonik šolastikus w Budyšinje, 1880—1883;

Jakub Skala, ryceř, kapłan, farař, kanonik šolastikus w Budyšinje, wot 1883.

Pokladnik:

Ernst Měrš, lěkarnik w Budyšinje, 1880—1892;
Hermann Gruhl, překupec w Budyšinje, 1892—1898;
Jurij Šwibus, překupec w Budyšinje, 1898—1900;
August Pjech, wučer na Židowje, wot 1900.

Sobustawny wubjerka:

Hendrich Imiš, dr. theol., ryceř, farař w Hodźiju, 1880—1898;
Handrij Dučman, farař w Radworju, 1880—1882;
Karl August Fiedleř, seminarski wyšši wučer w Budyšinje, 1880—1892;
Jakub Kral, wučer při tachantskej šuli w Budyšinje, 1880—1898;
Jan Kral, referendar w Budyšinje, 1882—1883;
Michał Hórnik, farař atd. w Budyšinje, 1883—1894;
Marko Smoleř, redaktor a knihičišeř w Budyšinje, wot 1892;
Jurij Łusčanski, can. cap. cantor, praelat, ryceř atd. w Budyšinje, wot 1894;
Jakub Nowak, kapłan w Budyšinje, wot 1898;
E. J. Jurij Jakub, ryceř, farař w Njeswaćidle, 1898—1900;
Marćin Renč, dr. phil., farař we Wjelećinje, wot 1900.

Serbska narodnosć nowšeho časa.

(Wučah z němskeho rukopisa Rychtarja, Žarnowskeho fararja.)

Podał dr. Ernst Muka.

(Dokónčenje.)

VIII. Wašnje božich službow w serbskich cyrkwjach.

(Dz. III, st. 4, str. 126.)

Tu kužeži dospołna měsěćca.*) Dokelž serbskich spěwařskich nimaju (přisp. přef.: to je abo bě wosebje wina ds. duchownych),

*) Wšitko, štož so w tutym stawje podawa, so jeno na Delnju Łužicu a z dźěla tež na prusku Hornju Łužicu měri. W sakskich Serbach bohúdzak tajke zrudne cyrkwinske wobstejnosće njeběchu a njejsu. Hdy so pola pruskich Serbow k lépsemu wobroća?

Přeložer.

so najprjedy jene abo dvě hróněcy němskeho kěrluša spěwatej; mnozy nutrni kemšerjo, kotrychž jazyk je najmjene w němskim spěwje wobwjertliwy, mjez tym serbski kěrluš w samsnym rhytmje spěwaju, hdyž tež nic po samsnym hłosu; na to duchowny scenje čita a to němski a serbski; potom so znaty kěrluš spěwa a to z dohom němski a serbski, zo njeby so ani „Germanam ani Słowjanam“ wostudžilo, a džiwnje zynki němskeho *dawa* do serbskeho *molla* klinča; na to duchowny na klětku stupiwiši zawód swojeho přednoška serbski započina, zo pak njeby cuzbnikow serbskeje pobožnosće wostudžał, hłowne mysle němski wospjetuje, nětko hakle přědowanje slěduje a to před serbskej wosadu wězo serbske, ale dla někotrych Němcow we wosadze, kotrychž je přemało, zo bychu wosebite posluchafstwo móhli twóric, kotřiž pak su přehordži, zo bychu serbski wukli, ma duchowny swój přednošk pak dypk po dypku pak do cyła we řeči wospjetowač, kotraž je po prawom w jeho cyrkwi cuza. — Štoby tu chcył tolerantnosć lužiskich Słowjanow přěc, tola to je tolerantnosć slabych; přetož hdyž dyrbi sebi narod dač lubič, zo cyzy žiwjoł so tak cyle do jeho domow a nutrinow začišci, dyrbi sebi tež dač lubič, zo so wón do jeho swjatnicow wusynje.

IX. Postajenje duchownych mjez Serbami.

(Dž. III, st. 5, str. 130.)

Serbja swojich serbskich duchownych wulcyšnje česća a lubuja a na nich radži widža wěstu krutosć a dostojnosć. Ale wobydlenja duchownych su z drjewa, hlíny a šindželow abo słomy kaž burske domy a cyrkwyje a dokhody su špatne (přisp. přeł.: ale tež we přemnohich němskich stronach pruskeho kralestwa njeběchu tehdy ani kuska lěpše). Dokhody wosebje w płodach polow nimo něšto pjenježnych dawkow wobsteja. To su wosebje scěhi reformacije, při kotrejž knježkowje a kollatorowje kubła fary a zamoženje cyrkwyje sebi přiswojichu, jenož něšto polow fararjej k jeho zežiwjenju wostajiwši, kotrež ma nětko sam wobdželač ze swojej čeledźu. Zo so tak knjez faraf derje nima, wosadni wědza, tuž jemu druhy swjedžeński wobjed daruja abo jeho k sebi přeprašuju plaćicy jemu z počesćowanjom: wjacj wšak sami we swojim čěžkim položenju njemóža. Spodźiwne a

spomnjenja hódne su taxy duchownych wobstaranjow na wsach: w jonej lužiskej wosadze krćenje płaći 2 twarožkaj, w druhej zjawne pruhowanje we šuli před cyłej wosadu jědło karpow z kałowej solotwju; dwělětne rozwučowanje pačefskich džěći 1 staru kokoš; kermušne přédowanje něšto tykańcow ze srěnjeje pšěńčnej muki abo tež 4 slěborne w kopru z cyrkwinskeje móšnički; spowjědž wot wšědneho spowjědnika 3 pjenježki, wot wosebje darniwych 6—10 pjenježkow; měsačne přepytanje wotležanych wosadnych šulow ničó. Nimo toho duchowny jako stajne myto wob lěto wot kóždeje wosoby přez 14 lět stareje dostawa 4 pjenježki; tute a někotre brěmjjenja žita dohromady su tak někak myto, z kotrymž so duchownemu *pro studio et labore* mytuje. W někotrych druhich wosadach zaso so wěste přédowanja z někotrymi walčkami słomy abo z pjeńkom sucheho drjewja zarunaju. Přěć pak njecham, zo je w někotrych wosadach lěpje, ale z wěsta na 20 jara khudych městow nimaš woprawdže wjacj hać jenoho města, kotrež swojeho mějićela bjez starosće žiwi. Bohate fary su pola Hornich Serbow Hodžij, Njeswaćidło, Hrodzišćo, Poršicy, pola Delnich Stara Darbnja a někotre druhe. A při wšej zrudnosći materialnych wobstejnosćow hišće němscy dohladowarjo a mjez nimi sami doktorowje theologiae potajnu njedowěru do duchowneje wobdarjenosće swojich serbskich diocezanow žiwja měńjo drje, zo su dary wot ródnych registrow a wosebnych prawótcow wotwisne. — — —

X. Swjědženske a nabožniske wašnja Serbow.

(Dž. III, st. 7, str. 139.)

Jutrowničku dołho do rańšeho switanja młódzi mužcy na zwónicu došedši swjědžen z taktownym přibiwanjom (bejerowanjom) připowjěduje, holcy a młode žony pak mjez tym duchowne kěrluše spěwajo po wsy a wokoło wsy čahaju; wone so prócuja, zo bychu po móžnosći zwuki zwonow trjechiće: to w čišinje nalětneho ranja dziwny čězacy začíšć čini, a najkrućiše zakazy tutoho wašnja so z najwjětšej njespokojnosću wot nich přijimaju; do skhadženja slónčka tež do studžeńkow a rěčkow po jutrownu wodu džeja, haj so samo we njej kupaju a myja: wona ma wosebitu čisćacu móc. Po kemšach su walki z jejemi. Džěći k su-

sodam a kmótram po pisane jeja běhaju, přeceljo a wosebje lubowace so wosoby sebi molowane jejka daruja; jejka lubeju su krejčefwjene, woznamjenjejo z tym jeju horcu lubosć. Čim rjeaše a pyšniše wobrazki štó na jejka molować wě, čim bóle jeho khwala a jeho wustojnosć pytaju. Z tutymi jejkami potom jutrowničku popoždnu na wsy młodži a stari, džěci a hospodarjokuleju, we walcy waleju*) a to wokoło Komorowa takle: přeni swoje jejko po walcy kuli, druhi ze swojim za nim kuli, zo by jo trječil (dótknył), njesmě pak jo pódlá wobškodzić ani jeho škorpinu narazyć.

Kwasy so w Serbach hišće 4—5 dnjow swjeća, při nich so wšitko a wosebje kóžda jěždž (wobjed a wječef) z modlitwu a duchownym kěrlušom započina; „pobratřka“ je při tom najwadžniša wosoba, wón pak je sebi tež po swojim cyłym wustupowanju swojeje wažnoty wědomy.

Serbja maju wosebite wašnje žarowanja a wosebitu žarowansku drastu. Žónske noša na hłowach wysoke kónčojte čapki (měcy), podobne cokorowym trubjelam, z prosteho běheho plátu składžene, a cyły jich žiwot je hač do nosa a wočow do sněhaběheho ruba zawaleny. W tajkej žarowanskej drasće žónske tež kemši khodža a, su-li blizke zawostajene, ju hakle za lěto, hdyž je so wopominowanje zemřeteho z klětki skónčilo, wotpołoża. Mužscy z najbližšeho přecelstwa wěsty čas (nic pak cyłe lěto) swój šěroki a wysoki čorny kłobuk („*Cardinals-hut*“) w kemšach njezejmuja, ale na kemšach na hłowje stojo wostaja zaslonjejo z nim swoje wobličo. — Zawostajeństwo zemřeteho ma cyły měsac njedótknjene a njeřeměnjene ležo wostać; hewak bychu jeho ranili a znjeměnjeli.

Ženjene žónske maju při wjesele a při zrudobje jako swjědžeńsku pychu na hłowje wulku čapku ze soboliny, njemalo podobnu wojeřskim čapkam. Młode holey při wjesolych swjatočnosćach hłowu a włosy ze zelenymi bantami wobwijeju a so z rosmarijowym wonješkóm pyša. Za žónske je k wěstym swjědženjam wěsta drasta předpisana a postajena, štož so kruće wobkedžbuje. Kóždy Serb a kóžda Serbowka so, hdyž do cyrkwyje

*) Přir. Smoleř, Serbske pěśnički II, str. 227. — Red.

stupitej a z cyrkwe so wotsalitej, před wołtarjom poklonitej, a mužscy radži z kłobukom abo čapku na hłowje do Božeho doma stupja a sebi jej zaso na hłowu staja při zaspěwanju poslednjeho kěrlušy. Nabožnosť pak je z radosću kaž ze zrudobu a drastu Serbow zrosćena.

XI. Čělna a duchowne dary Serbow.

(Dž. II, st. 9, str. 102 a dž. IV, st. 1, str. 162.)

Serbski splah je čitly, kruty a strowy. Tohodla su serbscy młodžency tak statni, krući, sylni wojacy, jenož tohodla su serbske młode žony jako dójki tak pytane. Mnogi němski wjeřeh a mnogi němski zemjan a bohačk je jako džěčko z nadrow stroweje sylneje Serbowki žiwjenje a strowosć srěbať, runjež je Němcowkos dosć a na dosć w samsnym položěnju, ale nic samsneho stroweho, kruteho, čělna čělna. Serbja poměrnje najwjacy wojakow dawaju, a serbski wojak je sylny a zmužity. Tuž Serbja za němske knježerstwa bjez wažnosće njejsu. Serbja su plódní na strowych džěčoch, strowych na čěle a duši; hladajěe na te herkuliske postawy serbskich mužow a na te sylne a tola rjane stawy a něžne wobliča serbskich holcow a žonow. Serbja su přeco a stajnje swojemu kralej a knježerstwu přikładnu swěru wopokazali při wšěch warjenjach, hibanjach a wabjenjach do koła wokoło sebje, při wšěch přesćěhanjach němskich předstajenych a zastožnikow. — Hłowny čah serbskeje duše je fantasijska a sentimentalnosť. — Němcy we swojej hordosći a namyslenosći Serbow zacpiwachu a zacpiwaju wot Albrechta Mjedwjedza, kiž Serbow wukorjenješe, nic „dokelž běchu pohanjo, ale Słowjenje“, hač do wučeneho němca, kiž pisarjej tuteje knižki z njewšědnej wotewrjenosću rjekny: „Što móže ze serbskeho pjera mudreho wuńé!“ Nimo wšeje teje hordeje namyslenosće Němcow je znate, zo maju Serbja dobry rozum, dobre dary, zo su zwjetša zwukliwi, wušikni, wustojni, zo z lohkosću a wjele lóže hač němcy cuze řeče nawuknu. Kelko wobdarjenych hłowow je Serbowstwo Němcam skićilo, što su Němcy w techniskim a ekonomiskim nastupanju wot Serbow dostali! Ze serbskeje krwě je na př. sławny Lessing a z maćefneje strony tež Fichte. Tola Serbja so ze swojimi darami, ze swojej wědomosću radži nje-

wupjeraju. Kaž su woni w ćělnym nastupanju spokojni, žiwjo so z wjetša z čornym khlěbom a zemjakami, tak so najlěpši mjez nimi spokojeju z khwalbu ćicheje wužitnosće a z njewukliwalo-wanej zaslužbu we swojim wuzkim kruhu.

XII. Wo nětčijej wzdźělanosći Serbow.

(Dž. IV, st. 5, str. 180.)

Serbja njejsu njewzdźělani a su wzdźělanosći jara přistupni, jenož zo so jim jara zadžewuje dospěće wzdźělanosći z tym, zo so jim rozwučowanje w maćeřnej rěči njepodawa a njepoprěwa. Su pak rozdžěle w intelektuálnym nastupanju mjez nimi. Po wšědnym měnjenju serbsey Horjenjo k pońdnju wot Budyšina intelektuálnje najwysše steja, jim so wěsta-ćišosć a wobwjertnosć we zrozymjenju a wuknjenju njehodźi wotrjec; Polenjo w poli wot horow do hole bydłacy su dla tołšeho powětra runiny duchownje mjenje čili a jasni; Holenjo pak su pječa poruno přėnišim Boeotowje mjez Serbami. (A Delenjo abo Delni Łužičenjo?) — Po prawom staj w Serbach jenož dwaj stawaj ludži: duchowni a burja. Zemjenjo, juristowje, zastojnicy, wosebni wučerjo, stucarjo, rjemjeslnicy, kotrychž mištri so knježa mjenuja, a wšitecy, kotřiž su serbsku rěč pozabyli, bychu to za žadławu hanjenje přijeli, hdy by jich štó za Serbow měl, runjež su serbskeje rodžiny a krvě (přisp. přef.: to je nětko za 50 lět tola trochu hinak!). Serbskemu duchownemu pak postajenje jeho luda „ostentaciju“ zakazuje, a ponižna mysl a pokorny hlad so nimo wole kóždemu přitowafša, kiž ma ze studžeńka narodnosće čerpać. Serbski bur pak je runje tak wzdźělany kaž němski w Sakskej a Pruskej; nimale wšitecy pódla maćeřneje serbskeje rěče tež němski rozymja powědać a čitać, woni powučenje lubuja a radži čitaju.

XIII. Serbska hudźba.

(Dž. IV, st. 6, str. 183.)

Serbja hudźbu lubuja, woni maju dosć a nadosć narodnych hłosow a narodnych hudźbnikow, kóždy pastyrski hólć je hudźbnik; chce-li wón, zo by so jeho hłós krajanam spodobał, ma na to myslić, zo by hłós serbskeho raza (kharaktera) zakhował. Serbska hudźba pak ma cyle hinašeho raza hač němska: wona

zamoža radosć a žalosć (zrudobu) z dobom do duše toho wulinyć, kiž spěwy wjesnjanow (ratarjow) a pišćel (šalmaju) wowčerja na zrudnych holanskich wrjósach słyši; sama hudźba rejow ma přiměšk želnosće abo tužnosće; ničo pak začišć njeprětrjechi, kotryž póstne a jutrowne spěwy holičow na wsach wubudźeju, hdyž wone w dołhich zwukach molla we wulkich kadencach a najmjeńšich džělbach zynkow swoje hłosy zanošuju. Tutón melancholiski duch serbskeje hudźby je tež z přičinu, čehoždla serbski lud cunjo klinčne hudźbne nastroje lubuje: dudy, třitrunate husle a brumlawu.

Wjesne spěwarki.

Narodopisny wobraz ze Slepjanskeje wosady.*)

(Přednošk, čitany w posedženju narodopisneho wotryjada M. S. 2./4. 1902.)

Wobdźěłał a podał *M. Handrik-Slepjanski*.

Štož z hornych serbskich wsow abo z cuzeho kraja do našich delanskich holanskich wsow přińdźe, so na tym spodźiwa, zo srjedz kóždeje wsy na štyriróh zbite ławki a we nich wosrjedža koł namaka, a so hnydom praša, k čomu to je. Tute ławki wažnemu a wosebitemu narodnemu wašnju wjesnych spěwarkow słuža; tam so naše džowki we wšelakich časach zhromadźuju a pobožne serbske kěrlušy spěwaju. To je rjane, lubozne wašnje. Hdyž je něhdze w póstnym času wječor čieho, tehdy je ze wšěch bokow lubozny zynk serbskich spěwow słyšeć, a to wutrobu wokřewja. Ja hišće z džěcacych lět pomnju, zo, hdyž Bu-

*) Čłowjek, kiž we wšěm dobrym něšto zle čušli, tež mohł jow swoje wobmyslenja měć, mjenujcy bankerotny čłowjek. Z njeprěčelskeje strony je so tohodla prajiło, zo mohle so při tajkim skhadžowanju wšelake njekazanstwa stać. Tola tomu napřećiwo hnydom při spočatku na to spomnju, zo njejsym za čas swojeho džesačlětncho přebywanja tudy ničo njepekneho słyšał. Jenički raz je so stało, zo je so holcam při spěwanju k lubu činiło; na tym pak njejsu serbscy hóley wina byli, ale někajki kralowski hajniski a jedyn, na kotrehož džělo kurjaey wuhěń pokazuje, a nazdala čłowjek, kotryž by tež něšto lěpše činić mohł, hdyž ma nadawk, do małych wutrobow wědu a kulturu plodźić. Tola jow sym pomhał a je pomhało. A jedyn raz sym wot staršich ludźi skórzbu słyšał, zo so hóley mjez sobu njejsu znjesé chcej. Tež tomu je so wotpomhało.

dyšcy překupcy přez moju narodnu wjes do Rychwałda na hermanck jězdžachu a we njej přenocowachu, so na tutym pěknym wašnju njemóžachu dodžiwać a stajnje wječor na spěwanje poslušać khodžachu. To pak tež je jara wažne wašnje: Wono k tomu služi, zo naše holcy jara wjele kěrlušow z hlowy nawuknu a su we swojich spěwańskich lěpje swědomne, hač někotryžkuliž wučeny. Štóz ma tohodla w serbskim kraju někajku zamóžnosć, njech přede wšěm na to hlada a džěla, zo so tuto pěkne a wažne wašnje zakhowa. Z hornjoserbskeho kraja mi njeje znate, zo by hdže tuto wašnje tak wutworjene a žiwe było, kaž w našej wosadze. Tohodla njech je w scěhowacym nadrobny wopis podaty.

A. Powšitkowne naprawjenja.

1. Stowařenje wjesnych spěwařkow.

Młode holcy kóžděje wsy su zjednoćene we wustawje wjesnych spěwařkow. Wone so do njeho přiwozmu, hdyž su 18 lět stare. Žanoho prawa mjez nimi być nima ta, kotraž je swoju česć zhubiła; wona sama wuwostanje. Holcy, kotrež su starše hač 28 lět, wustupja.

2. Nadawk stowařenja.

Wjesne spěwařki mjez sobu pobožny serbski spěw haja, z tym zo kěrluše ze spěwańskich abo lube stare pokěrluški spěwaju, kotrež su so we rće luda a w rukopisach zakhowałe a kotrež buchu w nowišim času wot počbura Hansa Šynka w Slepom pola Smolerja w Budyšinje do ćišća date. Tute kěrluše so spěwaju na sobotnych a njedzelskich dnjach, we wosebitych časach a při wosebitych składnosćach, zrudnych a wjesołych, na wšelakich městnach, hdžež ma modlitwa a dobroprošenje, spokojowanje, khwalenje a džakowanje swoje město.

3. Kantory.

Stowařenje ma swoje předsydstwo we swojich kantorach. Tutych je we wjetšich wsach štyri, „*dwaj wělikej a dwaj malej kantora*“, w mjeńšich wsach dwaj, „*jeden wělik a jeden malej kantor*“. „*Wělike kantory*“ su starše, „*male kantory*“ su młódše džowki. Kantory so wot wšitkich džowkow z tych wuwzola, kotrež móža najlěpje spěwać. Najstarši kantor ma knježstwo

nade wšitkimi. Wjacy kantorow je nuznych, dokelž so holecy při „*jastrownem spiwanju*“ do wšelakich wotdželenjow dźěla a so kóždy wotdželenje wot jenoho kantora nawjeduje. Za tym hač je potajkim w kóždej wsy wotdželenjow k spěwnemu wobkholej po wsy a po wonkach wutwarjenych dworach trěbnych, za tym je ličba kantorow. Tak ma Slepo 4 kantory, Brězowka, Džewin, Miloraz, Rowne, Trjebin 2, Mulkecy 1, jenož jutry 2. Wtuhwilne kantory su: w *Brězowcy*: Marija Šucoc, Marija Badarjoc; w *Džewinje*: Hana Mačkoc, Hana Krawcoc; w *Mulkecach*: Lena Šucoc; w *Milorazu*: Marija Nakojncoc a Marija Nowakoc; w *Rounem*: Lena a Liza Žurmanoc; w *Slepom*: Lena Hantšoc, Liza Bólic, Lena Mudric, Liza Mudric; w *Trjebinje*: Marija Lejnikoc a Marija Bušyc.

4. Myto spěwaŕkow.

Za jutrowne spěwanje holecy w kóždym domje 25—50 np. dóstawaju; hdžež so „*gńećenica*“ spěwa, tam so porjadnje 50 np. płaći. Štóž w Trjebinje 1,00 hr. zapłaći, smě sebi sam kěrluš wuzwolić, kotryž chce wuspěwany měć. Při kwasach so za spěwanje 1—3 hr. dawa. Wšitke dokhody do zhromadneje pokladnicy du a z njeje so spěwaŕki mytuja. — Holecy, kotrež přenje lěto spěwaju, najmjenje dóstawaju, 25—30 np.; druhe za tym hač spěwaju — rozsudzenje wo tym maju kantory — 1,50—2,00 hriwnow; kantory z wjetša 3,00 hr. a wjacy. 1,00 hr. so na swěški liči, kotrež so při wječornym spěwanju trjebaju.

Přisp.: „*Gńećenica*“ w tom wobsteji, zo so jutrowničku w tych domach, hdžež je so w běhu lěta dźěćo narodziło, jedyn jutrowny kěrluš wjacy wuspěwa.

5. Ławki.

Při ławkach so holecy stajnje skhadžuja a pak na nich sedzo spěwaju, pak so wot nich do wsy abo na pola podadza a so zaso k nim wróća. Kóždy spěwanje so potajkim na ławkach započina a skónči. Koł srjedź ławkow je k tomu, zo by so na njón wječor latarnja stajiła. Ławki maju wjesni hólcy (pacholjo) natwarić. Kóždy holca ma za to jutry tři abo wjacy pisanych jutrownych

jejkow darić; te so wot kantorow přeni abo druhi dzeń jutrow popoǔdnju zezběraju a so hólcam (pachołam) za jich prócu rozdžěla.

B. Spěwanje.

I. W lětnim času.

1. W sobotu wječor. W sobotu wječor holecy wot něhdže 9 hodžin duchowne kěrluš^{*)} spěwaju, a to w Brězowcy a Trjebinje na ławkach wot swj. Trojicy hač do džesateje njedzele po swj. Trojicy; w Mulkecach a Rownem po wsy khodžo srjedu před Božim spěćom započinajo kóždu sobotu hač před Michałom; w Miłorazu w tón samy čas započinajo hač před „*Bertomejom*“; w Slepom po Jenje hač do „*Bertomeja*“: w Džěwinje 4 soboty po 10. njedželi po swj. Trojicy.

2. W njedželu popoǔdnju. W njedželu popoǔdnju so holecy wot 2—3 hodžin na ławkach zhromadza a šěsć kěrlušow wuspěwaju, a to najprjedy bliđowy, potom „*namšojškí*“, t. j. hlowny kěrluš do předowanja a na to 4 druhe přiřódne kěrluš. — W Trjebinje, Džěwinje, Mulkecach, Rownem tuto spěwanje wot jutrow hač do 10. njedzele po swj. Trojicy traje; w Brězowcy wot młodych jutrow hač do teje sameje njedzele; w Miłorazu wot „*jastrownickí*“ do žnjoweho džakneho swjedženja, t. j. do přenjeje njedzele w oktobrje; w Slepom wot čieheho pjatka hač do „*Bertomeja*“.

Přisp.: Na swjedženjach, hdyž holecy rano po polach khodžo spěwaju, kaž w Bože spěće, Swjatočničku, Jutrowničku, so njedźiwajo na to tež popoǔdnju spěwa.

3. W njedželu wječor. Město popoǔdnišeho w njedželu wječorne spěwanje a to wokoło 8 hodžin z džěla na ławkach z džěla na wsy zastupi wot 11. njedzele po swj. Trojicy hač do žnjoweho džakneho swjedženja: w Brězowcy, Rownem a Trjebinje; hač do kermuše: w Mulkecach; wot žnjoweho swjedženja tři dalše njedzele: w Miłorazu; w Džěwinje a Slepom so w njedželu wječor do cyła njespěwa.

*) Póđla kěrlušow ze spěwařskich so tež pokěrluški abo „*arije*“ spěwaju, na př.: 1) 'Dyž Khrystus do guna džěšo; 2) Chwalona byđž rědna kwětk; 3) Spěwajće tomu kněžoj'; 4) Prawdosć, prawdosć se Bogu lubi; 5) Něnto južo jo na casu; 6) Šeł jo tam jeden chudy muž do póla jacmeń syć; 7) Derbu rowno tudy; 8) Njeh kujždy na to kedžbu ma, a dr.

4. W Bože spěće.

a) *W Brězowcy*. Rano wokoło 4 hodźin so holecy na ławkach zhromadźa a kěrluš č. 353 „Džeń čemnu nóc nětk zahnał je“, wuspěwaju. Na to džeja po Slepjanskim puću hač ke „*granicny*“, po tej k Džěwinej na „*lazki*“, na Džěwinski puć; po tutom do wsy a při bróznjach k Petrikecom a Dubrawicom; nimo tych na Kromolanski puć; po tutom hač ke „*gusćinam*“, a při tych nimo „*kónjowca*“ k Wonkownym Krawcecom; wot tych po Bělkowskej drozy do wsy. — Ducey po puću holecy spěwaju: kěrluš č. 119 hač k „*wajchtarjej*“, č. 124 hač k Drešecom; na to: č. 123, 124 a druge na Bože spěće so počahowace; wot „*la:kor*“ do wsy: č. 676; při bróznjach: č. 677; wot Petrikoc č. 679 po Kromolanskim puću; wot Krawce do wsy: kěrluš na Bože spěće so počahowacy. Na ławkach k wobzamknjenju rańši kěrluš č. 341 „Ja přez Khrysta so džakuju“ wuspěwaju.

b) *W Džěwinje*. Holecy so při ławkach rano wokoło 5 hodźin zeńdu a rańši kěrluš č. 352 „Stań wutroba a spěwaj“ wuspěwawši so na puć nastaja. Z rańšimi kěrlušemi po puću hač na pohrjebnišćo, wot tam přez knježe pola na Brězanski puć a po tutom hač ke knježemu dworej džeja. Zady knježeho dwora hač k ławkam po wsy „*módlitwy*“ na Bože spěće spěwaju. Skónčnje so na ławkach kěrluš č. 119 „Spěť je džens Khrystus do njebjes“ wuspěwa.

c) *W Mitoru u.* Započatk je rano wokoło 4 hodźin. Holecy wot ławkow nimo „*Cyžoc*“ džeja po „*gaće*“ „*na sćinowskem*“, při Wencelec po „*drožce*“ na Čelnjanski puć a po tym k Hanušecom, dale po stupniku k „*Matijocym*“ a potom po drozy do wsy k ławkam. — Na ławkach so při spočatku 1. štučka kěrluš č. 439: „Kak rjenje swěći zernička“ wuspěwa; tón samy so dale spěwa hač k Wencelom; hač na Čelniski puć č. 119; po puću přez husćiny so njespěwa; pola Hanušoc spěwaju č. 352; hač k Matijecom č. 121; wot tam č. 123 a č. 37. Na horach po husćinach so njespěwa; blisko knježeho dwora zastanu a stejokěrluš 122 wuspěwaju a kěrluš č. 121 spěwajo hač k ławkam džeja.

d) *W Mulkecach*. Započatk je rano wokoło 6 hodźin. Wot ławkow holecy nimo „*kercmj*“, „*Hejncoc*“ a pohrjebnišća čahnu

na „Doly“ a po „Stružku“ na Syjanski puč a po tym do wsy. — Při ławkach započínaju spěwać kěrluš č. 119; ze wsy ducy spěwaju č. 121, 122 a 125; po polach č. 17, 18, 19, 754, 757, 755, 637, 345; z tym su na Syjansku drohu došće; po tutej do wsy ducy spěwaju č. 124.

e) *W Rownem.* Započatk je rano w 5 hodžinach. Wot ławkow holey nimo šule džeja po Trjebinskim puču na Miłorazsku drohu, po tej hač k Rowniskemu pólnemu pučej; po tym hač k pohrjebnišću; wot tam po Mulkowjanskej kemsacej šćežcy k Wonkownym Žurmanecom, nimo tych na Rowniku drožku do pola a po tej k Rakecom, po wsy hač ze wsy won k Mudricom; wot tam nazad k ławkam. — Wone spěwaju: při ławkach kěrluš č. 347; po Trjebinskej drozy č. 1; po Miłorazskim puču č. 17; hač k pohrjebnišću č. 19, 20, 29; hač na puč do pola č. 39, 754, 756; hač k Rakecom pokěrluš: „Lube ludže, kežžbujće“; po wsy: wšě kěrluš na Bože spěće.

f) *W Slepom.* a. Započatk je rano w 4 hodžinach. Holey wot ławkow po Brězanskej „*čelikej droze*“ džeja hač k „*Hažyc pólu*“, po nim na prawy Brězański puč a na tym do wsy; přez wjes hač na „*swěčotka*“. Tam přestanu a so rozeńdu. — Při ławkach stejo kěrluš: „*Něnto comy Boga chwalit*“ wuspěwaju; ze wsy du z „*rańejšymi kěrlišami*“, po Hažic polu bjez spěwanja džeja, a po małym puču so kěrluš na Bože spěće spěwajo wróća.

β. Popołdnju so holey wokolo 2 hodžín při ławkach zhromadza a wot tam nimó „*Chóćimic*“ po srěnim puču džeja, při „*gunach*“ nimo „*Běžynj*“ po wsy k ławkam. — Při ławkach so blidowy kěrluš a po puču so kěrluš na Bože spěće spěwaju.

g) *W Trjebinje.* Započatk je rano $\frac{1}{2}$ 5 hodžín. Wot wojefskeho pomnika holey džeja nimo Nowušec po Reksec polu, přez jich łuku, po šćežcy na druhi bok železnicy a při tej na puču do wsy nimo Pjenkec k ławkam. — Při pomniku stejo so 3 rańše kěrluš wuspěwaju; ducy č. 20, 21, 29; na Reksec łucy stejo č. 316: „*Če, Božo, khwalimy*“; na to du bjez spěwanja na Trjebinski puč; po tym ducy spěwaju 3 nalětne kěrluš; po wsy ducy hač k ławkam kěrluš na Bože spěće.

5. W swjatočnicku.

a) *W Brězowcy*. Holcy džeja rano po 5 hodžinach po samym puću kaž na Bože spěće a spěwaju při ławkach „*rańejšu módlitwu*“, potom swjatkowne kěrluš; wot Krawcee č. 564; na ławkach skónčacy rańši kěrluš.

b) *W Dźěwinje*. Započatk je w 5 hodžinach; holcy na burske pola džeja t. j. po puću na „*hitu*“ hač „*ku gól*“, po knježich kutach, bliže „*u ugonow*“ do wsy. — Při ławkach a po puću hač přede wsu rańše a do wsy ducy swjatkowne kěrluš spěwaju; ze swjatkovnym kěrlušom tež na ławkach skónča.

c) *W Mitorazcu*. Započatk je rano w 4 hodžinach. Holcy wot ławkow nimo „*kowabnje*“ na Čelniski puć du a wot tam dale kaž na Bože spěće; wot Wroblec pak přez kefki k Wonkownym Kruparjecom při Nowoměšćanskim puću, wot tam k Wójtecom a Cyžecom a po Mulkowjanskej drózy wróco do wsy. — Spěwaju při ławkach kěrluš: „*Wokoło ranja switanja*“; po puću kěrluš č. 17; pola Hamušec č. 127; hač k Matyjecom č. 129; hač k Wroblecom č. 133; přez kefki du bjez spěwanja; pola Kruparjec spěwaju č. 131; dale č. 132; po Mulkowjanskej drózy č. 127; při knježim dworje č. 134; z tym na rózku pola Sěčpanec přestanu; tam stejo spěwaju č. 514: „*Sudny džeń nětk skoro sem přińć budže*“; a skónčnje ducy k ławkam č. 126.

d) *W Mulkecach*.*) Započatk je w 5 hodžinach. Puć čini so kaž na Bože spěće. Spěwaju po puću č. 126, 127, 129, 132, 134 a 135; po polach č. 22, 756, 21, 530; při wsy č. 337; ducy do wsy a po wsy č. 133.

e) *W Rownem*. Započatk je rano w 5 hodžinach. Holcy wot ławkow po Hródskej drozy džeja hač na Syjanski puć; po tym k Rojkecom; přez jich dwór po „*stručkach*“ k Kulnicom na Hródskej drozy; wo kus po njej a potom po „*Brězynach*“ na „*Kut*“; wot tam do wsy přez móst nimo Rakec; po wsy hač won k Mudricom; nazad k ławkam. — Spěwaju wot ławkow

*) W Mulkecach holcy na rańšu stronu wsy njekhodža, dokelž běchu tam w zastarsku jeno pastwišća a so žane pola njeďělaču; w nowišim času su te lada wudobyte, a je so tohodla přeće wuprajiło, zo bychy holcy tež na tutej stronje spěwale; dotal so to stało njeje; lohko dosć pak so w bližšim přichodže stanje.

čo. 345; po Syjanskim puću čo. 316; pola Rojkec čo. 17; na Stružkach čisla 19 a 20; pola Kulnic čo. 29; po Hródskej drózy čo. 232; po Brěznych a dale čo. 757, 756, 242 a 257; bliže mostu čo. 21; wot Rakec přez wjes ča. 126, 129, 127 a 131.

f) *W Slepom.* α. Započatk je rano w 5 hodžinach. Puć ma so kaž na Bože spěće rano. Při ławkach so wuspěwa: „*Něnter 'comy Boga chwalić*“; a na to holcy z rańšimi kěrlušemi ze wsy won a ze swjatkownymi wróće do wsy džeja.

β. Popołodnju wokoło 2 hodžin so holcy při ławkach zeńdu, a hdyž su blidowy kěrluš wuspěwale, po tym samym puću kaž na Bože spěće popołodnju čahnu swjatkowne kěrluš spěwajo.

g) *W Tjebinje.* Započatk je rano w 5 hodžinach. Wot wojeřskeho pomnika holcy po Miłorazskim puću džeja ke Kraizelecom, wot tam po „*małej górcce*“ k Hajcecom, dale k Pawloc šéerkowej jamje; potom do wsy hač k Jandoc drozy, po tej na „*wugonski puć*“ a wróće do wsy. — Spěwaju wot pomnika na puću ča. 17, 16, 10, 20 a 21; pola Kraizoloc na rozpuću stejo čo. 353; bjez spěwanja du k Pawloc jamje; wot tam ducy spěwaju čo. 397; na wugonskim puću čo. 756; přede wsu a po wsy: swjatkowne kěrluš.

6. & 7. W swjatu Trojicu a w džesatu njedźelu po swj. Trojicy. W swj. Trojicu a X. njedźelu po swj. Trojicy po polach khodžo spěwać, je jeno w Džewinje wašnje; w druhich wsach to njeje. Započatk je rano w 6 hodžinach. W swjatu Trojicu holcy du wot ławkow ke knježemu dworej: nimo toho na Slepjanski puć a po nim do wsy k ławkam; spěwaju hač na Slepjanski puć rańše, wot tam hač do wsy wšě kěrluš na swj. Trojicu a z tajkim tež skónča na ławkach.

W džesatu njedźelu po swj. Trojicy Džewinske holcy wot ławkow nimo knježeho dwora čahnu po Brězanskim puću, potom přez knježe pola k pohrjebnišću a wot tam wróće do wsy; spěwaju na ławkach a hač k pohrjebnišću rańše kěrluš, wot tam kěrlušaj čo. 155 a 317, kotryž posledniši so na ławkach dospěwa.

8. W wopalne swjedženje.

a) *W Miłorazu.* Před něhdže 100 lětami je so nimale cyła wjes wotpalila; k dopomnjeću na to so hišće džensa w šuli přecopóndźelu po Jenje, ženje na Jana, Boža služba swjeći, kotraž.

kotruž měwaše prjedy wučef Honko a nětko jedyn bur wotměwa; w zastarsku su na tutym dnju holcy po wsy ducy spěwale.

b) *W Mulkecach.* W dzeń 24. julija lěta 1848 popoždnu 3 hodžinach běše Bože njewjedro do Hejncoc domu dyriło, a běše so na tajke wašnje 9 wobsedźeństwow — Kubjeloc, Redoc, Urbankoc, Hejncoc, Dubrawic, Gedžikoc, Šprejccoc, Petřoc a Nowušoc — wotpalilo. Tutón dzeń so hišće džensa wopomina. Hižo wječor prjedy holcy na ławkach spěwaju kěrlušě č. 316, 403, 21, 319 a 365. Na dnju samym so na „*Hejncoc gurnje*“ zeńdu a wot tam po polach kaž na Bože spěće wokoło khodžo spěwaju č. 394, 21, 17, 19 a naposlědku č. 37.

c) *W Rownem.* Wopalnej swjedzenjej běštaj tu dwaj. Přeniši so swjećeše, hdyž bě blysk Domašoc bróznju wotpalit, na to wašnje, zo so ludžo ze wsy w jenym domje zhromadźichu a kěrluš wuspěwachu a zo na to jedyn hospodar přědowanje wučita; z wuspěwanjom kěrluš nutrnosć skónčichu. — Jako běše Bože njewjedro druhi króć dyriło a někotre domy zapalilo, so wjesne spěwarki na wopalnišću skhadźowachu, tam někotre kěrluš wuspěwachu a na to spěwajo po wsy a po polach čehnjechu. Tola w tu khwilu so swjedzenjej wjacj njeswjećitaj.

9. W krupne swjedzenje. Na dnjach, hdyž su krupy Bože žita zbiłe a pola zapusćile, holcy na městna, hdžež je so njezbože stało, džeja a tam „*módlitwy*“ spěwaju. Tomu džělawy dzeń njezadźěwa, ale popoždnu syła holcow spěwajo po polach čehnje; to je swjatočny napohlad. Tute swjedzenje so jeno w tych wsach swjeća, hdžež su krupy zbiłe. Kěrlušě, kotrež so při tutej składnosći spěwaju, su č. 13, 16, 19, 17, 20, 21, 302, 305, 307, 308, 397, 398, 399, 613, 530, 531, 403, 407, 293.

a) *W Brěxowcy.* Tu maju štyri krupne swjedzenja a to: 5. meje, 2. julija, 13. a 15. awgusta. Holcy po polach kaž na Bože spěće džeja, jeno wot Dubrawic hnydom po Kromolanskim puću do wsy.

b) *W Džěwinje.* Džěwin je ta wjes, hdžež su krupy najhóršo zakhadźale; tohodla ma 9 krupnych swjedzenjow, a to 5., 9., 15., 18., 20., 25., 29. meje; 2. junija a 15. awgusta. Holcy kóždy raz na te pola du, kotrež su so na tym dnju zapusćile.

c) *W Slepom*. Swjędzenje su tu tři a to 5. a 29. meje a 15. awgusta. Khód je wšě tři razy jenajki. Započatk je popođnju w 6 hodźinach. Holcy džeja wot ławkow po srěnjey drózy hač k stupnikej, po stupniku hač k „*Šylic Jurowym*“; nimo Mazulie husěinkow k „*Mudric Juroju*“ a po „*Krawcoc pólu*“ na wulku Brězańsku dróhu a po tej do wsy k ławkam.

d) *W Trjebinje*. Tu staj 2 swjędzenjej. Prěniši 22. meje dopomina na zbiće w l. 1897. Holcy wot ławkow nimo Nowakoc a „*Wenkownych Jandoc*“ po Pawloc puću přez „*Wochozy*“ džeja nimo „*gaćika*“ na Mužakowsku knježsku dróhu; po „*gusěinach*“ so njespěwa; dale po Kromolanskej drózy přez kupy a srěnje wrota wróca so do wsy. Druhi je 26. meje; lěto ludžo wjacj njepomnja, hdyž su krupy byle. Na tym dnju holcy éahnu nimo Nowušoc na „*Dubske*“, po „*małej drozy*“ hač k Urbanecom; bjez spěwanja du po knježskej drózy přez železnicu pod „*Gózdrom*“ na „*Kístoc pólo*“; wot tam spěwajo při železnicy hač do srěních wrot, přez železnicu hač k „*Wenkownemu Jandej*“ a po Běłkowskim puću do wsy na ławki.

10. W suchi čas.*) Hdyž je w léce dołho suchi čas a pola a łuki za wokřewjenjom tradaju, wšitka trawa hinje, njebjesa pak zamknjene wostanu a Boži dešć njecha na pola a łuki padać, tehdy so holcy wječor, hdyž su z džětom hotowe, na wsy skhadžeju a Boha lubeho knjeza ze spěwanjom wo dešć proša, a to so tak dołho stawa, hač so Bóh njesmili a lačne hona nje- napowi; holcy pak na ławkach sedžo a to w Brězowcy, Miłorazu a Trjebinje, pak po wsy horje a dele khodžo a to w Mulkecach, Džěwinje, Rownem a Slepom spěwaju kěrlušě ča. 19, 20, 21, 403, 534 a druhe.

II. *W zymskim času.*

1. Na póstnych njedźelach. Na póstnych njedźelach so holcy wječor wokoło 8 hodźin porjadnje na ławkach zhromadžuja, zo bychu wšě póstne kěrlušě a pokěrluški, kotrež so na póstny čas počahuja, přespěwale. Wone započínaju pak njedźelu *Reminiscere*, tak w Brězowcy, Džěwinje a Slepom, pak njedźelu *Oculi*, tak w Rownem, Mulkecach, Miłorazu a Trjebinje.

*) W nowišim času je w Mulkecach wašnje, zo so w suchim času sobotu wječor „*módlitwa*“ wo Boži miły dešćik wuspěwa.

2. Jutry w nocy. Jutrowna nóc je wot 12 hodžin hač do ranja switanja po wšěch wsach spěwanju jutrownych kěrlušow wot młodych holcow poswjećena. Na dwoje njech je wosebje spomnjene: a) zo so „*gńećenica*“ w tych domach spěwa, hdžež je w běhu lěta wjesoty podawk był a hdžež je so swójba přisporiła, a to na to wašnje, zo so tam jedyn kěrluš wjacj uspěwa a b) zo so w domach, hdžež je w běhu lěta što wumrjeł a hdžež so žaruje, žane kěrluš z „*ha!čuja*“ njespěwaju, ale z wjetša č. 117 a dr.

a) *W Brěxowcy*. „*Wo* (= wu) *Bertkoc*“ so holcy zhromadža a so hnydom do dweju dželow džěla. Jene džeja do Kryngelowskich, do Dubrawic, Cajzyhoc, Petrikoc, do domow za dy bróžnjow, do Kocho a Habrinkoc a wot Habrinkoc z „*rańejšej módlitwy*“ při bróžnjach nazad hač k Nagorkocom; a dale do „*Kowalskich*“ a do „*kerčmy*“, tam jutrowne kěrluš spěwaju, skónčnje du spěwajo hač do Łyskoc a k ławkam, hdžež so z druhimi zaso zeńdu. — Druhe džeja do Krawcoc na Bětkowskim puću a tam započinaju spěwać a du spěwajo dale do wsy hač k „*wajchtanjej*“, wot Gannikoc hač do Cajzyhoc a k ławkam; tam so z přenimi zešedši hromadže rańši kěrluš: „*Ja přez Kbrysta so džakuju*“ uspěwaju.

b) *W Džacuńje*. Holcy na ławkach sedžo jutrowny kěrluš zanjesu; potom hač k Zyzelecom hromadže džeja a tam so na dwoje džěla; přenje džeja po wsy a druge na „*wugony*“ a „*woknježskich*“ so zaso zeńdu. Wot knježeho dwora spěwajo k ławkam du a na nich pokhód skónča z kěrlušom.

c) *W Mulkecach*. Na ławkach holcy kěrluš: „*Stawaj, mój duch, a daj chwalbu*“ a l. štučku 101. kěrluš spěwajo; potom hromadže wot Urbankoc hač ke korčmje džeja. Tam so dvě wotdžěleni sčinitej: Jene do „*Urbankoc Jurowych*“ a po rańšim boku, druge do Pětrkoc a po wječornym boku wsy domy přespěwaju; na ławkach so zaso zjednoća; kotrež su přenje hotowe, te bjez spěwanja, poslěnje ze spěwanjom na ławki džeja.

d) *W Miłorazu*. Na ławkach so 115. kěrluš spěwajo; potom spěwa so 113. a we tej khwili so holcy do dweju dželow džěla; jene do Kruparjoc, Nowakoc a na „*dam*“ (nasyp), wot tam zaso do wsy a do Dučkoc a k wutwarjenym na rańšim boku wsy džeja;

druhe do Knotoc, Hibkoc, Cyžoc a Wenkownych Kruparjoc k Nugalnecom a k druhim wonkownym domam čahnu; wobě džělbje so „*wo Kulnic*“ za Miřorazom zetkatej; hromadže bjez spěwanja ke wsy čehnjetej a na horje přede wsu kěrluš č. 104 wuspěwatej; we wsy so holcy zaso džěla: jene do Mikšoc a na prawy bok wsy, druhe do knježeho dwora a na lěwy bok wsy džeja; „*wo Wójtoc a Panošje*“ so zetkaju a wot tam 115. kěrluš spěwajo na ławki dóńdu.

e) *W Rownem.* Wot ławkow holcy spěwaju po wsy ducy hač k Rakecom; tam so na dwoje džěla; jene do Rojkoc, druhe do Wěrikoc du; potom zaso hromadže na „*Bertonyoc górce*“; 112. kěrluš tři raz za sobu přespěwaju; na to jene do Henčeloc, do Machačkoc čahnu a dwory wonka k wječoru wobspěwaju; hdyž su z nowa hromadže na mosće zady Nagorjoc spěwate, jene do Domulic a po wsy, druhe pak do Sprejoc, Šoťkoc a do domow w „*gólí*“ du; wot tych do Rakoc přińdu a tam hač do „*Cechoc*“ spěwaju; dale tute, jeli je trjeba, wójsnym pomhaju; hewak bjez spěwanja k Nowakocym přičahnu. Tam so wšitke zhromadža a skónčnje hač k ławkam dóńdu, hdžež 112. kěrluš tři króc přespěwaju.

f) *W Slepom.* Holcy so pod wulkej lipu při Petřoc zhromadža; spěwajo do „*keremy*“, Bidarjoc, Kowalikoc a Šprejoc džeja. Jow so w třoch wotdžělenjach rozeńdu: Přenje pod druhim kantorom do Hantšoc, po lěwym boku wsy hač k Trjebinkej a na knježi dwór čahnu, druhe pod přěnim a štwórtym kantorom do Wajchtarjoc, Šyldanoc Jurowych, po prawym boku wsy k młynej, do Fryškoc, při „*gunach*“, k hosćencej, do Synkoc, na faru, šulu, do Nykeloc hač k piwarni; třeće pod třećim kantorom do Krawcoc, po wsy k ranju, a do domow, kotrež su k Brězowcy wutwarjene. Po tym hač su jednotliwe džělby ze spěwanjom hotowe, přestanu, a holcy du domoj; hromadu wjacy nje přińdu.

g) *W Trjebinje.* Při ławkach so do kola zastupajo holcy 353. kěrluš spěwaju. Na to w dwěmaj rjadomaj hromadže hač k Brodcecom džeja; tam so na tři rozeńdu: jene du do Jentoc a Trjebinka, hdžež so hakle w nowišim času spěwa, dokelž su so ludžo hóršili, zo so jim njespěwase; druhe do „*Wenkownych Kistoc a na kupy*“ a třeće na „*Pe*“ a do „*Žwroc za*

goru“ čahnu. Při korěmjje so wšě zjednoća, so zaso do dweju džělow džěla a po woběmaj bokomaj wsy dwór wob dwór džeja. „Wó (= wu) *Žyťakoc*“ so zaso zhromadza a potom po wsy 104. kěrluš: „Hdyž slónco rano horje dže“ spěwajo k ławkam dódu.

III. Při hewašich składnosćach.

1. Na kwasach. Wo tym sym wobšěrne wopisanje w swojim nastawku „Slěpjanska swařba“ w Časopisu M. S. LIV., str. 30 sl. podať.

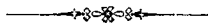
2. Na pustym wječorje. Hdyž je w jenym domje čěto, tehdy posledni wječor před „*pochowanjen*“ so pusty wječor swjeći. K tomu někotre holcy do domu přińdu a tam kěrlušje spěwaju; přeni je stajnje č. 416 a posledni č. 341; druhe su při hódne, za tym hač je njeboćički młody abo stary, nahle abo po dołhej khorosći wumrjeť. W Brězowcy a Džěwinje so při skónčenju nimo „Wot čenaša“ hišće wosebitu modlitwu modla. Spěwaju na tutym wječorje pak kantor a 4 abo 5 spěwarkow, pak jenož kantory kaž na př. w Slepom.

* * *

Ja sym na kóncu. Z wulkej lubosću sym maćiznu k tutomu nastawkej zběrať a z wjetšej wjesołosću ju wobdžělať. Štóz-kuli samo jenož zwjěšnje tuto wašnje wobhladuje, tón hižo spóz-naje, kajku fundamentalnu wažnosć wono za naš lud ma, njech je w nabožinskim, njech je w narodnym nastupanju. Štóz hłubje hlada, dale widzi, kak je začuwanje ludu tak cunje, kak je wšitko tak wulkotnje zarjadowane a kak jara derje je přemyslène a wob-myslène, što so hodzi a što so njehodzi. Ze wšoho je widžeć, na tutym wašnju su wěki džělaťe. — Hišće jene. Što so spěwa? cyťe spěwarske so přespěwaju. Naše džowki maju hłós za nimale kóždy kěrluš. Wězo je mjez nimi wjele starych, nje-znatych hłósow; to by był nadawk za našich hudźbnikow, tute hłósy zezběrać a přepytać a štož je hódne, w Časopisu M. S. wozjewiće; wo tom hišće ničo namakať njejsym. — Ja kónču z přećom, zo by wšěm Serbam do wušow a wutrowow klinčaťo Kiliano we napominanje:

Serbja, zakhowajće swěru

Wašich serbskich wótcow wašnja, řeč a wěru!

Delnoserbske přisłowa.

Nazběrał *H. Jordan*.*)

1. Kuždy se stara sam za se, Bog za wšykně.
2. Pilna ruka rozbogašijo, nepilna cyni chudego.
3. Chtož w lěše žari, ma w zymě dosć.
4. To knězowe žognowańe rozbogašijo bžez procy.
5. Žož nic nej, tam tek nic nebužo.
6. Chudoba ga swoju starosć znajo, bogatstwo pak dwoju přinamkajo.
7. Co mě pomga wěliki grod, gaž jo nutři lutny głod.
8. Och glědaj, komu wěrił by, lec tež jo wěry dostojny.
9. Šěło dej služys, duch dej se kněžys.
10. Guba mělecy, křebjat ma měř.
11. Telik raz, ako pašpula se zažerjo, telik tolari žyto plaši.
12. Take ako jo lěše, take jo zymě.
13. Wjele grihow, mańko klěba.
14. Gaž butra jo droga, možoš kradu mazaš (ty ga přeto dosć nawikujoš), gaž jo tuńa, dejš mańko.
15. Cońka lěta po strusach a zgromažijo mjod, włosy lěta popolach a gryžo sad, tak jo z lužimi teke.
16. Najěžony głodnemu newěri.
17. Do wocowu móžoš cłowěkoju poglědnuš, do hutřoby nic.
18. Starosć nejarmi.

*) Zhoniwši, zo kn. kantor *H. Jordan* w Popojcach, naš pilny delnoserbski spisowaćel a wótčinc, za wěsteho němskeho wučenca, kiž běše jeho prosył, delnoserbske ludowe přisłowa zběra a zestajuje, pospěšich so jeho prosyc, zo by tute přisłowa tež w našim Časopisu M. S. dał wotčisceć. Wón je to rady sćinił a swoju zběrku do Časopisa najprjedy pósłał, za což sym ja jemu wuley džakowny. To tu je dotal najwjetša zběrka delnoserbskich přisłowow, wona pak je poměrnje hišće jara mała, hdyž ju přirunamy z bohatosću našich hornoserbskich narodnych přisłowow, kotrež buchu wot našeho njesprócniweho nestora spisaćela, kn. *Jana Radyserba*. Wjele z wulkej lubosću a wustojnosću z ludoweho rta zezběrane a wote mnje wudate pod napisom: *Přisłowa Hornjołužiskich Serbow*. *Ludyšin*, 1902 (hl. wobwaku tutoho zešiwka). Tuž maju delnoserbscy wótčincowje džakowny nadawk ze zhromadnymi mocami zběrać a zapisować, zo bychy tutón pokład ludoweje mudrosće Delnich Serbow po móžnosći dospěnje zběhnyli a serbskej a słowjanskej zjawnosći poskićili.

Redaktor.

19. Druga zemja, druge přawa.
20. Kužda koza chwali swóju brodu.
21. Starego huchaca néhuc do kału chójziš.
22. Mudremu se tež mimo kuli.
23. Kufe jo mūdřejše ako jajo.
24. Daj pokoj, ga maš pokoj.
25. Na najšpe w nuglušku jo lépej, ako wó jspe pla zwadnej baby.
26. Gniły chójziš, jo cartowy wótpocynk.
27. Młody łdgaf, stary zložej! Wy žiši, lubujšo wěrnosć.
28. Póžytnosć rosćo z pėnezymi.
29. Drastwa gótujo luže.
30. Strowe jo nejwětše bogajstwo.
31. Narskej ruce zmažotej blido a scěny.
32. Lěto ma dťujki pysk.
33. Z maťeju łžycu dlěj sťoži.
34. Za gorami luže tež klěb jěže.
35. Kawka jo kawka, a rownož jo na grože gusa žona.
36. Lubiš a daš jo přewele.
37. Kokoš, kenž négreba, ta zernka nenamaka.
38. Za kotrymž kfom sam sedaš, za tym rad drugih pytaš.
39. Hušej stupiš, dalej wiziš.
40. Ryba křidli nětřeba.
41. Zašyž žěrki, ga nēzmějoš žěry.
42. Pjeñez jo kněz.
43. Šyrša jo rěka, dlějšy jo móst.
44. Jadna chójca néjo byšći góla.
45. Za měricu pėnez naso kóre starosćow.
46. Na łuce zwěrnosći rosćo zelko wěrnosći.
47. Sńerš néglěda na lěta.
48. Chtož se wódy bój, nětwař se k rěcy.
49. Dobra rada jo k wšomu trěbna.
50. Na Božym žognowańu jo wšykno lažane.
51. Póžycańe gótujo starosć.
52. Dobre słowo namakajo dobre město.
53. Dawaj rad, ga bužoš dostaš.
54. Kužda žiwina žaržy se k swójej rowni.
55. Což něcht w mysli ma, jo jomu wizeš na wocyma.

56. Wšykne zachadne wěcy maju swój kónč.
57. Wšykno wót Boga, gluka a négluka.
58. Małemu gólešu britweј, kónja na swažbu a cartej fidle, jenak płaši.
59. Gaž gólč jo wódupjone, kuždy groni: Ja by był kmóťr!
60. Což jo z radu, to nej krađu.
61. Což jo k chwalbě, to se samo chwali.
62. Kužda wóna ma swójog' špijona.
63. Na wšo jo se cart přegotował, jan' na swažbařského kónja nic.
64. We jadnem zuku zwónašk bincy, dwójaki cesto jězyk klincy.
65. Kužda bejna kóšula bejny hobrubk póžeda.
66. Mudrosé maš přez nahukúeńe, rozym pak přez nazgońeńe.
67. Daj lušej ruku winikoju, ak' myšynu tom' řečnikoju.
68. Z małego źo k wélikemu a z wélikeg' tež k nicomnemu.
69. Do cuzby z myslu lažkeju a domoj z tužneju hutřobu.
70. Chtož we Błotach gnězdo ma, daš tam młode huměwa.
71. Chtož wéle wěri, tomu se wéle stańo.
72. Před domkom swěši słyńco nejbyťšej.
73. Pjeńeze a dobytki dawaju skobodnosé, ale hyšći wěcej bogabojaznosé.
74. Złoto a slobro zdžaržyteј čłoweka, ale hyšći lépeј dobra rada.
75. Suchy kusk klěba we měre jo lépszy, něžli poľna wjaža měsa ze zwadu.
76. Chtož w lěše žari, jo mudry, chtož pak we žńach spi, tenbužo k sromosé.
77. Pilna ruka, Bóža gluka.
78. Njeryj drugemu jamu, hewaceј pańoš sam do nej.
79. Wóťřeјšy přut, lubše jo góle.
80. Jo-li nuza nejwěťša, jo Bóža pomoc nejbližša.
81. Bog jo kněž we dońe sam, kaž wón 'co, tak žěli nam.
82. Kóťryž 'tešk tak rano spiwa, ten jo skóro trefjony.
83. Chtož nic něważy, ten nic nedobyďno.
84. Wěrna ruka źo přez ceļy swět.
85. Humějucy nejjo se hyšći nicht narožil.
86. Gnileј se hobraša we swojej póstoli ako žurja na skobli.
87. Mała mudrosé huznajo, wěťša hyšći dwělujo.
88. Stoji cart juž na proze, stupijo tež do wjaže.

89. Tež kašće pólné złota, sí nepomogu z błota.
90. Sama dobra wědobnosć nepřaši we swěše dosć.
91. Wóžeńeńe — přeměńeńe.
92. Gaž (te) młode se žeńe, deje (te) stare se daš k swazbje hopjac.
93. Chtož jan' přece grajkoco, ten tež chudlas wóstańo.
94. Přijašela lažko dostaš, bužo pak tež wěrný wóstaš.
95. Cesć, komuž cesć słuša.
96. Sćerpnosć a skobodnosć, pódawatej gluki dosć.
97. Kakiž jo žěd, taki tež řěd.
98. Pjerwěj smjaše a graše, pótom plišć a pľac.
99. Som-li bogata, wšuži som tež spódobna; som-li pak chudobna, nichten na mńo něglěda.
100. Lej, grěch nej' směch.
101. Komuž se w swěše deře zo, ten cesto domoj nepřizo.
102. Přez sćerpnosć, módleńe a nažeju tež kricow šěžcejše nam lažke su.
103. Lej, nažeja jo lěpša pótojca.
104. Chudoba nej sromota.
105. Młožina náma rozyma.
106. Dalej maš, lasńej stupaj; bližej maš, wěsćej stupaj.
107. Nazgońeńe — nahukńeńe.
108. Gaž stare baby wawriju, žeń lubem' Bogu bukřadnu.
109. Kužda wawřawa lažko zwadu naduwa.
110. Chtož zle wót drugich hulicujo, tež tebe wěsće hobgronijo.
111. Žedno zelišćo nějo pódermo.
112. Gaž tam myška rypoco, dřewo pótom knykoco; gaž pak myše rypocu, pasle na ně rozpadnu.
113. Chtož žowćam zadora, ten je tež lubo ma.
114. Pjerwěj huglědaj, pótom přirownaj.
115. Buroju flintu a kjandrozoju fidle, to jo wšo jano.
116. Ten přeny žeń jo wót Boga, ten drugi wót luži a ten třeši wót carta.
117. Gaž Bog 'co starego cłowěka k naře měš, hobražijo jomu młodu žeńsku.
118. To móžoš jěsć, a rownož na nězělu było.
119. Hobnožki rostu za bomom.
120. Kaž (te) stare šwikocu, tak (te) młode šikocu.

121. Mložina náma rozyma.
122. Chwal hinži a byž doma.
123. Chwal cuzbu a lań doma.
124. Póžyck źo płakucy domoj.
125. Wětša kopicka jo Bogu lubša.
126. Tři narody jaden dub a tři duby jaden kańeń.
127. Ten jo chóry, na klěb spóry.
128. Gaž su źiši małe, teptaju na klińe, gaž pak su wělike, teptaju na hutřoře.
129. Fryjne huzbytki, kněžske dobytki.
130. (Te) ředne su (te) bėdne.
131. Komuž Bog žycy, tomu dajo spijucy, komuž pak něžycy, tomu pada ze lžycy.
132. Dwě jězi se něbijotej, ale dwě naře.
133. Chtož 'co žariš, nám'žo wariš, chtož 'co wariš, nám'žo žariš.
134. Žož jo pėnežk bity, tam nejwėcej płaši.
135. Za jězu 'co mės kuždy pjas měr.
136. Małem' góletku 'teška a kónja na swažbu, hobyma póžjo se nědere.
137. Z Bóžego słowa móžo se wěle hulicowaš, ale wót togo (teje) N. wėcej.
138. Chwatane žěto nějo přece ražone.
139. Wšykno stoj we Božej mócy.
140. Tebe tu něželu a mě tu křomicu.
141. Ryjny pokład jo lěpšy ak' dobry brach.
142. Za pėneze dostańoš wšo, jan' zbóžnosć nic.
143. Wšykna žywnosć se wóstužijo, jan' klěbašk nic.
144. To jo w dymniku zapisane.
145. Ten jo tak fromny, ako kót w twaroze.
146. To jo tak wěrno, ako až raki lětaju.
147. Séokańe jo Bóže žognowańe.
148. Puki su cartowe suki.
149. Ten se škara ako bruk w gowńe.
150. Neb'du zins', ga b'du witře.
151. Šyjka tutka, nožka bósa ganja.
152. Gaž mam, ga ham, gaž namam, ga knyram.
153. Chtož se sam chwali, to juž w třešem dwóre směrži.

154. Gaž sy gósposdař, maš wšo; sy-li na huměnku, dejš humfeš.
 155. Ten jo tak přosty, ako pal (kól) na mroce zaryty (gniły).
 156. Ta sobota jo dlějša ako ta źezela (gaž spódna kóšula jo wizeš).
 157. Ten náma žedně dosé; gaž humřejo, ma ned dosé (pózytny).
 158. Namaš peńez, wzej kluc za tolař.
 159. Kał jo Bog dał, z mėsom jo do lěsa gnał.
 160. Kał jo Bog buřam dał, z mėsom jo do města gnał.
 161. Juro duj, wařmo běžy (buž spěšny).
 162. To su take fidle ak' bas (to se źegoží).
 163. Nět maš carta a žednego měcha.
 164. Płaš, hopłaš!

Přisp. Wšelake tutech přisłowow su mjenje bóle na němske podobne a najskeře z Němčiny do Delnjeje Serbsčiny přeše; ja pak sym je sobu wotčísał, zo njebych džělo kn. Jordana někak skrótčıl a přeměnil; wone njech su za přikład, kak je sebi serbski ludowy duch cuze němske mysle přiswojıl a připrawil.

Red.

Prěnički křesćanstwa mjez Serbami.

Spisał *Jakub Šewčik*.

Stawiznarjo, kotřiž wo rozsywanju křesćanstwa mjez Serbami pišu, njejsu hišće přezjeni, štó je přeni wučbu Khrystowu mjez našimi přjedownikami rozšěrjeć počał, a hdy je so to zdobnje stało. Jeni wobkrućuja, zo maju so Serbja za křesćansku wěru Němcam dzakować, druzy, zo přenički słušeja słowjanskimaj japoštołomaj Cyrilej a Methodej abo tola wučomnikam tuteju swjateju bratrow. Je-li přenje měnjenje prawe, by křesćanstwo swoje přenje korjenje mjez Serbami zapuščile w druhej połojcy 10. stotka po załoženju Mišnjanskeho biskopstwa l. 968, jeli pak je wobkrućenje druhich wěrne, by swěto wučby Jězusoweje nimale wo sto lět prjedy našim prawótcam zaswitaće byle.

Štó ma prawje? Dźiwatej-li tamnej hypothesy — praju hypothesy, dokelž ani jeni ani druzy dotal kritiskeho přeswědčaceho dopokaza za swoje wobkrućenje podali njejsu, — na Serbowstwo powšitkownje a nic jenož na pramólički jeho džěl, na Hornjołužičanow, něhdyšich Milčanow, matej wobě wopak. Přetož wjacj nježli 100 lět prjedy, hač na Morawje a

w Čechach zeskhadža swětlo swjateho scénja wusywane wot słowjanskeju bratrow, modlachu so hižo přeni Serbja w swojich cyrkwjach k Bohu křesćanow. A hdže to? a kotři?

Jara často so zapomina, a tež wot tajkich, kotřiž sebi na swoju objektivnosć a njesměrnu mudrosć štó wě što być zdadža, zo narod Serbow jónu wjetšu počojcu nětčijeje Němskeje wobsedžeše.¹⁾ Wot Wodry přez Łobjo hač k Sali bydlachu Serbjo, sami Serbjo, a hišće dale k wječoru, wosobnje k dołhemu wječoru rozpřesćerachu so wotnožki mócného naroda. Jena tajka wotnožka kějše hižo před Karlom, mjenowanym Wulkim, mjez Mohanjom a Radnicu. Stari khronikarjo mjenuja tutych Serbow často „Moinwindi“ abo „Radanz-Winidi“.²⁾ Tam mamy pytać přenički křesćanstwa mjez Serbami.

Hdy a kak su tući Serbja do tamneje krajiny přičahnyli, so z wěstosću njewě. Lěta 748 čehnješe pječa na 100000 Serbow franskemu majordomej Pipinej na pomoc přećiwo jeho bratrej Grippej.³⁾ Mohło so zdać, zo su so tući potom nad Mohanjom zasydlili. Tola tomu tak njeje. Přetož naši „Moinwindi“ mějachu hižo před tym swoje sydlišća w tamnej krajinje, kaž to ze skutkow a listow swjateho Bonifacija a ze wšelkich druhich źórłow wěmy. Bjez dwěla su so woni po krwawnej bitwje pola

---

¹⁾ Haj jenož, hdyž my mylnje lechitskich a sorabskich „Wendow“ do jenoho ličimy: Němske mjeno „Wenden“ ma mjenujcy wjele šěrši wuznam, hač naše pomjenowanje „Serbja“. Němcy džě wšitkich Słowjanow, kiž z nimi něhdy někak w Germaniji na wječoru wot sewjerneho morja (Nordsee) přez Alpy hač k južnemu (Adriatskemu) morju mjezowachu, z jeničkim wuwzaćom Čechow, mjenowachu Wenden, Winden, kotryž jich wuraz po mojim přeswědčenju wot mjena sławnych, khroblych Weletow (sł. Veleti a Veletowe = hač. Venedi [za za „Veleti“] a Veletabi) pokhadža. Serbske splahi pak sydlichu k počnocy jenož hač do smuhi Přibrjeg — Barliu — Džéwin (Magdeburg) — Halberstadt. — Hač běchu „Moinwindi“ a „Radanz-winidi“ serbski abo snano česki splah, hišće njeje dokładnje přepytane a wuslědžene. Ja pak tež myslu, zo běchu woprawdže Serbja.

Redaktor.

²⁾ Na přikład w lisćinach kralow Ludwiga a Arnulfa z lětow 846 a 889.

³⁾ Smolef, „Serbske Hornje Łužicy“ str. 5 a Weiss, Weltgesdichte, 3. Aufl., 3. Bd., p. 788.

Vogastisburga l. 630 do tamnych krajin podali.¹⁾ Rubježne nadpady Awarow, kotřiž kóždu zymu do Serbow přikhadžachu, tući skóněnje nawjedowani wot kupca Sama, wotrazychu a wuzwolechu dobyćeiskeho wjednika l. 627 za swojeho krala. 35 lět Samo sławnje nad Serbami knježeše. Wot srjedźneho Dunaja hač k Durinskim horam dosahaše jeho sceptaf. Swojeje mocy sej wědomy so njestroži, hdyž Dagobert, kral Frankow, přez swojeho pósła Sicharia sebi žadaše, zo by so jemu ze svojim ludom podćisnył. „Kraj, kotryž wobsydlimy“, jemu wotmołwi, „a my sami Smy Dagobertowi, ale jenož tehdy, chce-li wón z našim přecelom być.“ „Křesćenjo, služobnicy Boži“, znapřećiwi Sicharius, „njemóža ze psami přecelstwa měć.“ Na to Samo: „Smy-li my psy, směmy tež kusać“ a da khroběho pósła won ćisnyć. Hnydom započea so wójna. W surowej bitwje pola Vagastisburga,²⁾ kotraž tři dny traješe, buchu Frankojo wot Serbow dospołnje zbići. Wostajiwši stanow a wšeje wójnskeje nadoby rozćěkachu před zmužitými dobyćerjemi do wšěch rózkw.³⁾ Serbja susodne němske krajiny zapusćichu a z džěla so w nich zasydlichu. Zo bychu Serbja, kaž dr. Sepp⁴⁾ měni, jako wójnscey njewólnicy do němskich krajin z mocu přesadženi byli, njemóže so powšitkownje prajić. Wěmy drje, zo Tessel II. wokoło lěta

1) Běchu tam hižo wot dawnych wěkw; přir. Bogusławski, Dzieje Słowiańszczyzny, t. II, str. 154 sl.

Redaktor.

2) Pola Domažlic w Čechach (??). Přir. Hórnik, Historia S. N. str. 36. Dr. Sepp měni „Ohustany“ pola Komotawy (Dr. Sepp, „Anfiedelung kriegsgefangener Slaven“, p. 6).

3) Austrasii vero, cum ad castrum Vogastense, ubi plurima manus fortium Winidorum immoraverat, circumdantes triduo proeliantes, plures idemque de exercitu Dagoberti gladio trucidantur, et exinde fugaciter omnes tentoria et res, quas habuerunt, relinquentes propriis sedibus revertuntur. Multis posthaec viribus Winidi in Thuringiam et reliquos vastandum pagos in Francorum regnum irruunt. Etiam et Derwanus, dux gentis Urbiorum (= Surbiorum!), quae (?) ex genere Sclavorum erant et ad regnum Francorum iam olim aspererant, se et regnum Samoni cum suis tradidit.“ Fredegarii Scholastici Chron. cap. 68, Migne 648. Přirunaj tež: Weiss, Weltgeschichte. Bd. 3, p. 745, 3. Aufl.

4) Dr. Sepp sebi w tym nastupanju tež sam napřećiwo rěči: „Die im Eichstädter Sprengel eingedrungenen Slaven lebten noch im X. Jahrhundert nicht nach deutschem Rechte“, l. e. p. 52.

600 z Koruntanskeje a „Windiskeje marki“ wjele „Window“ ze žonami a džěćimi sobu z wójny přiwjedže a jich pola Tölza (Dolca) zasydli, a zo podobnje jednaše pozdžišo Karl W. Tola z tym mohło so dopokazać jenož nastaje někotrych serbskich (wendskich) kolonijow, ale nihdy mócne rozšěrjenje Serbow (Wendow) k wječoru. Kraj mjez Mohanjom a Radnicu a nad rěčkami Awrach, Wiesent, Aiš, Jc (Itz) a Baunach pře-serbscí¹⁾ džě so dospołnje, a z lista swj. Bonifacija wukhadža, zo běchu tući Serbjo cyle swobodni a njewotwisni. A tež wo serbskich wosadach, kotraž hač do Bukowskeho lěsa, hdžež so potom bórzy klóštr Fulda natwari, a z džěla samo hač do połnóčneje Würtemberkskeje a Badenskeje²⁾ mjez Němcami rozpróšene namakamy, stawizny njeswědča, zo bychy jich wobydlerjo njewólnicy byli, znajnjejša nic do časa Karla Wulkeho. Tež Słowjenjo w južnej abo hornej Baworskej, sławni sólnicy w Reichenhallu, a nad rěčku Loysach (prjedy: Liubisaba)³⁾ a druhdže běchu swobodni. Rozpróšeni mjez cuzym ludom wězo swoju samostatnosć tak dołho njezakhowachu, kaž „Moinwindi“ abo „Radanz-winidi“, kotrychž biograf swj. Emerana († 652) tež Porathanow⁴⁾ mjenuje. Tutych Serbow zezna na svojich japoštołskich prócowanjach swjaty Bonifacius, a wažeše sebi jich. Nic jenož jich wuwite ratařstwo, ale tež jich dobre počinki zbudžichu w nim wobdžiwanje. Wosobnje připóznawa a khwali wón pócěiwosć serbskich žonow, přede wšim jich mandželsku swěru a lubosć, kotraž bě tak wulka, zo žónska po mužowej smjerći tež wo swoje žiwjenje wjacy njerodžeše, a sebi často dosć ze samsnej ruku žiwjenje wza, zo by jeje čěto z dohom z mužowym so spaliło. To piše swj. Bonifacius l. 745 kralej Ethelbaldej. Dokelž je runje tele swědčenje swjateho za nas Serbow ze wšelakich přičin nimo měry wažne, njech je tu dosłownje podate: „Et Wi-

¹⁾ Běše hižo wot dawnych wěkow słowjanski; přir. Bogusławski, Dzieje Słowiańszczyzny II, 154 sl. a Kętrzyński, O Słowianach, str. 5 sl., 17 sl. a druhe.

Redaktor.

²⁾ Baumeister, Mem. Bander. 150 a dr. Sepp, l. c. p. 3.

³⁾ Dr. Sepp l. c. 50.

⁴⁾ Zeuss ma „Porathanow“ za němskich Brukerow, ale přečiwo wšej logicy. Porathanojo su ludžo pola Radańcy bydlaicy. Přirunaj: Pomorjanojo.

nedi, quod est foedissimum et deterrimum genus hominum, tam magno zelo matrimonii amorem mutuum servant, ut mulier, viro proprio mortuo, vivere recuset, et laudabilis mulier inter illas esse indicatur, quae propria manu sibi mortem intulit, ut in una strue pariter ardeat cum viro suo.“¹⁾

Němcy stawiznarjo tónle citat často tak wužiwaju, zo potom z njeho wopak toho wukhadža, štož chce Bonifacius prajić. Cituja jenož přenje słowa: „Serbja (su) najwohidniši a najhórši splah“ a wšo druge zamjělčicy mudruja potom farisejsey; kak špatny a skažený je stary serbski lud byt, spóznavamy z toho, zo jich sam swjaty Bonifacius mjenuje „foedissimum et deterrimum genus“! Ale wěc ma so cyle hinak. Kral Ethelbald, hač runjež křesćan a wysocy zdžěfany muž, štož mandželsku čistotu nastupa, bjez poroka žiwy njebě.²⁾ Bonifacius jeho tohodla pisomnje napomina a pokazuje na wobdžiwanja hódnu pócíwosć Serbow, hač runjež su tući hišće „foedissimum a deterrimum genus“, t. r. pohanski lud. Dale wukhadža z Bonifacijoweho lista, zo pohanscy Serbja čěla palachu, a tohodla je njehistoriske, čělowe palenišća a popjelnične rowy jenož njeserbskim splaham přispěć chcyć.

Dokelž so starym germanam hońtwa a wójna abo wotpočink na mjedwjedźowej koži lěpje lubješe, hač sprócne džěło rólnika, kotrež, a to tež jenož telko, štož bě k zežiwjenju nuzne, žonam přewostajichu, zwosta tehdyši němski kraj z wjetšeho džěla džiwi a pusty, poľny tonidłow a z lěsami porosěny. Zo by křesćanstwo skerje swoje korjenje do čłowskich wutrobow zapusćile, prócowachu so missionarjo stajnje najprjódcey sobu wo to, zo bychu pohanske ludy k ratařstwu, k rjemjeslnistwu, z cyća k sprócnemu domjacemu žiwjenju naklonili. Tohodla namoľwješe tež swj. Bonifacius Serbow,³⁾ sławnych ratarjow a rjemjeslnikow, zo bychu so w němskich krajinach zasydlili, wosobnje w Bukowskim lěsu (lisé. Bo-

1) S. Bonif. Epistolae ed. Würdtwein. Mog. 1789 No. LXXII p. 189—195: „A Serbja, najwohidniši a najhórši čłowški splah, wobkedžbuja z tak wulkeje horliwosću wzajomnu mandželsku lubosć, zo žona po mužowej smjerći dlěje žiwa wostać njecha, a za khwalby hódnu maju mjez nimi žónsku, kotraž so ze samsnej ruku mori, zo by na samsnym šćěpowcu so spaliła ze swojim mužom.“

2) Šafařik, Slov. Starožitnosti, II., p. 531.

3) Sepp, l. c. p. 16.

chonia = s. Bukownja. — red.), hdžež jeho wučome Sturm sławny klóštr Fulda natwari, zo bychu tam lěsy wukopali a zemju zwobdžělali, Němcam z příkladom.¹⁾ Popřa jim dospoľnu swobodu, jenož přijee křesćanstwa sebi žadajo. Tak dostachu přeni Serbja z dobom z Němcami swjatu wěru Jězusowu wot jeno ho a toho samoho muža, swj. Bonifacija, mnicha z Britaniskeje, z woneho kraja, do kotrehož běchu tři sta lět před tym (449) z germaniskimaj splahomaj Anglow a Saksow tež mnozy Stowjenjo, Serbja (? red.) pričahnyli.

Swj. Bonifacius staraše so horliwje wo rozšěrjenje křesćanstwa mjez Serbami a twarješe jim cyrkwje. Tak zakéčchu serbske křesćanske wosady wokoło klóštra Fuldy, wokoło Wirzburga,²⁾ Bamberga a Bayreuta. A swobodni běchu tući Serbja, žanoho wjefcha poddani.³⁾ Haj, tući Serbja mějachu tež z džěla swojich wosebitych wjefchow. Stawizny mjenuja nam Prziwizlawga, Cemiga, Zcoimara a Przibizlawa (t. j. po serbsku: Přibysławk, Zemik, Swojměr a Přibysław. — red.).⁴⁾ Bjez džiwa, zo jich sprócniwosće a wustojnosće dla džěń a bóle jich wobsydnosće so přisporjachu, jich nahladnosć rosćeše a sebjewědomosć přibjeraše. Posledniše pak so biskopej njelubješe. Wobroći so tohodla z listom na bamža Za-

¹⁾ Jacob, „Die Ortsnamen des Herzogtums Meiningen“, p. 8: „Als die Slaven von der Orla- und Saalgegend in die Gegend von Gräfenthal und in die Schluchten des Thüringer Waldes eindringen, wo sie als Pioniere der Bodenkultur noch die namenlosen Wildwasser voranden. . .“ — Přir. tež: Dr. Sepp, „Ansiedelung kriegsgefangener Slaven“, p. 2.

²⁾ Hdžž bu l. 741 Wirburkske biskopstwo založene, připokaza Karlmann, majordomus Austrasijski, tutomu biskopstwu mjez druhimi tež cyrkwje swj. Měrcina we Windsheimje w Rangau a we Wielanzheimje w Gollachgau. Mjenje Windsheim a Wielanzheim (? red.) nam prajitaj, zo běchu tež tam Serbja. A zo je swj. Bonifacius tele cyrkwje twarił, wobkruća Vita s. Bonifatii, hdžž tam čitamy: „Burghardo in loco, qui vocatur Wirzaburg, dignitatis officium delegavit et ecclesias in confinibus Francorum et Saxorum atque Sclavorum suo officio deputavit.“ Jaffé, Mon. Mog. 461. Přir. tež: Weber, Das Bisthum und Erzbisthum Bamberg, p. 4.

³⁾ Machatschek, „Geschichte des Königreichs Sachsen“ p. 15: „. . . wird mit ziemlicher Gewißheit behauptet, daß Bonifatius in die Umgegend von Fulda, an den Main und in die Stifter Würzburg und Bamberg bedeutende Slavenkolonien verlegte, um die dortigen Wälder auszuroden. Er verlangte von ihnen nur das Bekenntnis des Glaubens an Christum.“

⁴⁾ Sepp, l. c. p. 16.

charija: „ . . . hač so wot Słowjanow, kotřiž w kraju křesćanow bydla, njesmě dawk brać; hdyž bjez dawkow (na svojich sydlišćach) sedža, mohło so jim zdać, zo su sami jeničcy knježa, tak pak bychu wědzeli, zo ma kraj swojeho wjercha.“ Bamž wězo tajki dawk dowoli.¹⁾ Tola dawki dawać někomu druhemu, hač svojim boham²⁾ pohanscy Serbja zwučeni byli njeběchu a so tohodla tež jako křesćenjo z tym sprećelić njemóžachu.³⁾ Jenož cyle wosebita a nowa wustawa jich k tomu zamóh. Swj. Bonifacius, po namołwjenju bamžowym cyrkwinskiu hierarchiju w krajinach nad Rynom, Mohanjom a hornim Dunajom rjadujo, běše 741 Wirburkske biskopstwo založil a tutomu biskopstwu Serbow připokazał. Swj. Burkard, přěni Wirburkski biskop, njebě pak jenož wšitke cyrkwinske a biskopske prawa nad křesćanskimi Serbami přijal, ale tući běchu w nim zdomom tež swětneho knježa, wójvodu dóstali, nimo kotrehož jim ničto ničo rjec njeměješe. Jim napoženy dawk dawachu cyrkwi t. r. swojemu biskopej a knjezej. Tajke počinanje přećiwo Słowjanam běše wězo dosć politiske. Bjez džiwa, zo Karl W. pozdžišo tajku instituciju přezcylnje přewjedže, derje wědžo, zo je to najlepší, haj skoro jenički srědk, sebi ludy nic jenož dospołnje podćisnyć, ale tež w poddatosći zdžeržeć.

Hač do lěta 1018 naši Serbja jenož biskopej t. j. cyrkwi dawk dawachu, jakož „bargildi, qui pro liberis hominibus in ecclesiae praediis manent“, kaž so w lisćinje Ottona III. z lěta 996 mjenuja. Lěta 1018 postaji Hendrich II. nad nich hrabjow (= gaugrafen). Na kralowskich hrodach Hallstadt, Forehheim

¹⁾ Zacharias l. 751 wotmołwi: Etenim de Sclavis christianorum terram inhabitantibus, si oporteat census accipere, interrogasti, Frater. Hoc quidem consilio non indiget, dum rei causa est manifesta. Si enim sine tributo sederint, ipsam quandoque propriam vindicabunt terram.“ S. Bonif. Epist. No. LXVII p. 248—257.

²⁾ „ . . . Nostra adhuc aetate . . . omnes Slavorum provinciae illuc (i. e. Zvantewito deo in terra Rugianorum) tributa annuatim transmittēbant.“ (Přir. Helmold a Frenzel, de orig. ling. Sor. p. 519.)

³⁾ Tajke spjećowanje přećiwo dawkam běše mjez Serbami tak rozšěrjene a zakorjenjene, zo na př. hišće w 15. stotku so w Hodžijskej wosadže dwaj buraj do cyrkwinskeje klatby dašaj, dokelž nihdy džesatk wotedać njechašaj.

a Königsfeld, na namjezoch frankskeho kejžorstwa, běchu drje hižo před tym hrabjo jako stražowarjo mjezow — přeni króć mjenuje jich kapitulare Karla W. z l. 805 —, ale dawki jim Serbja njeplačachu.¹⁾ Podobnje kaž biskopam mějachu so dawki dawać tež klóštram, kotrymž běchu tež wjele Serbow připokazani, nic jenož klóštrej w Fuldze, ale tež druhim.²⁾

Swj. Bonifacius, japoštoł Němcow, je potajkim tež Serbam přeni swjate sčenje předomal.³⁾ Po jeho stopach kročeše swěru přeni Wirburkski biskop Burkard a tež jeho naslědnicy. Z nich njech je Wolfger wosebje mjenowany, kotryž so wosebje wo twar cyrkwjow staraše. W serbskim krajiku nad Ajšu ličimy do lěta 831 15 farskich cyrkwjow. Jena z nich stoješe na starym serbsko-pohanskim wopornišću bohowki „złoteje Baby“, hdžež *džensa Bamberkska kathedrala so hordži. Bamberg, přjedy Babin*, ma pječa swoje mjeno po tamnej bohowcy.⁴⁾ Ludwik Pobožny dari kóždej z tutech cyrkwjow zahonaj (Hufen) z dwěmaj lennikomaj (Zinsleute), kaž tež zahon, na kotrymž běše cyrkej natarjena.

Tute cyrkwički stojachu najskerje w: Lonnerstadt, Wachenrot, Mühlhausen, Bamberg, Hallstadt, Almlingstadt, Seussling,

¹⁾ Mon. Boic. XXVIII. I. p. 268 No. 175.

²⁾ Tak měješe klóštr Hersfed wjele Serbow mjez džesatkdawarjami, kaž breviarium swj. Sullu z l. 800 wobswědči; tohorunja klóštr Rohr pola Meiningen (75 robotnych Serbow). (Tradit. et antiqu. Fuld. cap. 43, No. 115—125.)

³⁾ „... Niemand anders, als Bonifat und seine Gehilfen können hier (d. h. in dem Slavenlande zwischen dem Main und der Regnitz) das Evangelium gepredigt, Kirchen errichtet und eingeweiht haben.“ Haas, „Geschichte des Slavenlandes“, p. 20. Přir. tež: Machatschek, „Geschichte des Königreichs Sachsen 1862 p. 14 und 15: „Bonifacius hätte sogar den Sorbenwenden das Evangelium gepredigt, sei (723 oder 728) zu Bpß (Leipzig) gewesen, habe das Wögenbild Jhns, so vor dem jetzigen Raststädter Thore stand, zerfört und die Jakobs-kapelle . . . erbaut. Auch soll er zu Seelitz bei Rochlitz und zu Bschannitz bei Großmilchau eine Kirche und Kanzel errichtet und in der Gegend von Brandis das Wort Gottes verkündet haben.“ Kryštufek: „Všeb. cirk. dějepis.“ Středov. I., p. 439: „Sv. Bonifatius . . . přišel v styk se Slovany polabskými.“

⁴⁾ Weßer und Welte, Kirchenlexicon. Bd. I., p. 1915.

Pretzfeld, Altenkunstadt, Schesslitz, Ützing, Staffelstein, Lichtenfels, Weismain a Kulmbach.¹⁾

Zo pak sebi tute cyrkwje njesměny wulke a kamjentne myslí, widźimy z toho, zo 50 lět pozdźišo je jenož hišće wo 14 rěč, a tola drje je so mjez tym zaso tu a tam nowa natwarila, dokelž běchu farske wosady khětro wobšěrne.

Z l. 889 je so za našu wěc dosć wažna lisćina zakhowała, w kotrejž kral Arnulf Wireburkskemu biskopej Arnej z nowa prawa nad Słowjanami připóznawa, kaž bě je před nimale počdra sta lětami přeni Wireburkski biskop dóstał, wosebnje tež, štož dawki nastupa. Zda so z toho, zo sebi Serbja z dawkami nuzne nječinjachu a zo bě so biskop tohodla na krala wobročil. Ale prawam wotpowěduja tež winowatosće. Tuž čitamy w mjenowanej lisćinje: „. . . zo bychy so w kraju Słowjanow, kotřiž sedža mjez Mohanjom a Radnicu, . . . z pomocu hrabjow, kotřiž su nad tutymi Słowjanami postajeni, tam, kaž w druhich křesćanskich městnach, cyrkwje twarile, . . . wot spomnjenych biskopow a hrabjow je so 14 cyrkwjow (w rjedže) dđeržalo. Date w Frankobrodže 889.“²⁾

Bamberkski kraj dari l. 973 kejžor Otto II. wójwodže Hendrichej Baworskemu. Tutoho syn Hendrich Swjaty najradšo w Bambergu přebywaše a rozsudži so, hdyž l. 1002 na kralowski trón stupi, tu biskopstwo založic, zo by so tu pohanstwo dospołnje wukorjeniło. Bamž Jan XVIII. lěta 1002 založenje noweho biskopstwa přizwoli a 1008 Wireburkski biskop wot swojeje diócezy wotstupuje „locum quendam Babenberg cum pago, qui Radenzegewi dicitur“.³⁾ Nowa diócesa běše nimale cyle serbska. Lěta 1006 praji Wireburkski biskop Hendrich wo pozdźišim Bamberkskim biskopstwje: „nimale wšón kraj je lěs, Słowjenjo tam bydla.“⁴⁾ Serbja hajachu swěru swoju narodnosć a swoje stare

1) Dr. Weber, l. c. p. 10—11. Druzy maju: Marktgraiz, Altenbauz, Wilmersreuth, Lanzendorf, Bindloch, Bayreuth a hišće druge za tamne stare serbske fary.

2) Haas, l. c., p. 22.

3) Dr. Weber, l. c. 13, 14.

4) Haas l. c. p. 5: „So kam es denn, daß das ganze nachherige Bamberger Bistum nur das Slavenland hieß.“

wašnja. Tež pohanskich přiwerkow so hišće wostajili njeběchu. Synoda w Frankobrodže (l. 1007) tohodla wobzamkny, słowjanske přibóžstwa we wokolinje zahnać.¹⁾ Ale to so tak ruče nje poradzi. Hišće lěta 1058 skorži biskop Günter na zhromadźiznje w Bambergu, zo so „lud jeho biskopstwa, kotryž je po „wulkej wjetšinie“ słowjanski, hišće pohanskich naložkow dźerži, zo zasudza naložk křesćanstwa dźiwajo na ženjenje mjez při wuznymi, a zo so spječuje dźesatk płaćić.“²⁾ Tajkich skórbow wo Serbach wokoło klóstra Fuldy nje styšimy. Nawopak. Tući wuznamjenjeju so z wulkej šédriwosću přećiwo klóstraj, wotkazujcy jemu bohato dary a kubła.³⁾ Z Němcami naměšeni njeběchu sebi tam wšitcy swobodu zakhować wědźeli a služachu hižo bórzy němskim knjezom. To scěhuje [z lisčinow, w kotrychž takle a podobnje čitamy: hrabja Ezzilo dawa swjatemu Bonifacijej (t. j. klóstraj Fuldže) „Sampach, simul cum inhabitantibus Sclavis, qui singulis annis censum reddere debent Fuldensi monasterio.“⁴⁾ „W Rietfeldže dawa sotra Boža Eberhild swoje kubła ze 36 Słowjanami swj. Bonifacijej.“

Z toho widźimy, zo tři sta lět po přijecu křesćanstwa wot swj. Bonifacija Serbja Bamberkskeho biskopstwa njeběchu hišće přeněmčeni, hač runjež běchu samostatnosć a někotři tež swobodu přisadźili, zo běchu swěru zakhowali stare naložki zdźědžene po prawótcach a z nimi wězo tež hišće zbytki stareho pohanstwa, a skóněnje zo ćečeše w jich žiłach hišće swobodna krew, tak zo njemóžachu so z dawanjem dawkow spřećelić.

Hakle w spočatku 12. stotka zniči Bamberkski biskop Otto poslednje powostanki pohanstwa, znajmjeńša zwonkownje. Otto běše woprawdže japoštołski rozsywač słowa Božeho, poňny nutrneje lubosće k Serbam, kotrychž rěč rěčeše. Hdyž bě we swojim biskopstwje wšo dokonjač, pućowaše z někotrymi měšnikami k Słowjanam („Wendam“) bydłacym w Pomorskej, zo by tež tam ćmu pohanstwa rozehnał ze swětłom wučby Křižowaneho (1124—1129).

1) „Ut paganismus Sclavorum ibi destrueretur.“ Č. M. S. Jenč.

2) Haase, l. c. p. 17, 18.

3) Tak na přir. dosta klóstr l. 796 kubło „in Sclavis in Heiden et in Truosuasteti“. Dronke, Cod. dipl. Fuld. No. 124.

4) L. c. No. 130.

Štož, dalši wosud našich přěnich Serbow-křesćanow nastupa, njech je jenož hišće naspomnjene, zo hišće před 200 lětami w tamnych krajinach smjeré wunošachu po słowjansku, zo hišće w započatku 19. stotka swjećachu póstnicy po serbskim wašnju¹⁾ a zo traš džensa hišće k hodam rozdawaju wšelakore pječiwa „Hauswolf“ mjenowane, kaž to pola starych Słowjanow wašnje běše. Ale Serbow tam wjacy njenamakaš. Jenož serbska drasta²⁾ (rubišćo a suknya), serbske zahony a rjadki³⁾, sta a sta serbskich wjesnych, městnostnych a wosobinskich mjenow a kulojte wsy⁴⁾ na nich hišće dopominaju. Zmohi němcowstwa su jich pózrjele, hdyž bě so w surowych a njepřestawacych wójnach 12. stotka tež w serbskim krajiku mnoho luda wukrwawilo. Biskopstwo a klóštry wokhudnychu, cyrkwe běchu spalene.⁵⁾ Prjedy tak bohaty a sławny klóštr Fulda běše nimala zašoť. W tamnych njeměrych wójnskich časach zwjadny hałužka Serbowstwa nad Radnicu. Durinsey Serbja pak so hišće raz zhra-

1) Haas, l. c. p. 18.

2) Dr. Sepp, l. c. p. 42: „Zu altwendischer Tracht erschienen die von Neumhöfen bei Nürnberg beim Volkstrachtensfeste 1895 in München“, a: „Im Sparwinkel ist die windische Tracht sprichwörtlich, wie sie vielfarbig und malerisch noch im Gailthal sich erhalten hat“; l. c. p. 71. — „Das Kopftuchel und der rotte Weiberrock sind noch windisch (im Pustertal); l. c. p. 73. — Pfirunaj tež: Jacob, l. c. p. 132: „Das ursprünglich weiße Kopftuch der Slaven hat sich als Dauertypus der slavischen Tracht bis jetzt noch in vollständig germanisierten Gegenden erhalten. Es ist ein in Dreieck gefaltetes, mehr oder weniger farbenreiches . . . Tuch, welches mit der breiten Seite um die Stirn gelegt wird, . . . worauf die Seitenzipfel durch einen einfach geschlungenen Knoten unter dem Hinterkopfe zusammengebunden werden. . . Diese Kopftracht ist nicht nur in der Main- und Regnitzgegend, sondern auch im Meininger Oberland, in den Amtsgerechten Eisfeld, Schalkau, Sonneberg und auf dem Thüringer Wald allgemein.“

3) Haase, l. c. p. 13: „Noch heißt man . . . die schmalen Beete wendische Beete.“

4) Jacob, l. c. p. 131 jako přikład mjenuje Rothhausen, hdžez bě so typus serbskeje wsy hač do najnowišeho časa zakhował.

5) „. . . Undique latrunculi pullulabant, . . . rapere et deperdere, invadere et occidere . . . castella quam plurima invicem destructa, regiones praeda flammaque vastatas . . . captivitates more Barbarico, a Christianis in Christianos exercitatus . . . cessabant clericalia mimimum officia . . .“ Chron. Ursperg ad a. 1116.

bachu. W lisínje z l. 1136 čítamy: „quaedam mulier Gothelindis nomine, cum esset libera, sicuti Sclavi solent esse . . . delegavit ad altare etc.“ A hišće 1240, hdyž so fara Altkirchen pola Smólna w Starobródskej (Sachsen-Altenburg) zařožowaše, wobswědčeše biskop Udo, zo je tam serbska řeč najbóle trjebana abo domjaca, němska pak cuza.¹⁾ Ale hižo sto lět pozdžišo (1327) so tam serbska řeč ze zjawneho žiwjenja ze smjertnym křtostanjom wupokaza.²⁾

So stajnje wobkrućuje, zo maju Słowjenjo wot Němcow džensnišu kulturu, a baje so, kaž bychu stari Serbja byli lud džiwí, njezdžělany. To wěrnó nihdy njeje. Jich brach a klatba wěčna bě, zo wójnu njelubowachu a zo njestojachu hromadže přećiwo zhromadnemu njeprěćelej. W kulturje stojachu tehdy nad Němcami, hdyž z tutými so zetkachu. Serbja resp. Słowjenjo běchu přeni sólnicy³⁾ w nětčišim němskim kraju, přeni hórnicy. To wobswědčujetej měsće Halle (Dobrohora), Reichenhall, wězo tež Solnohród, hdžež sól, dale tež podkopki w Durinskim lěsu a w Čornym lěsu, hdžež železo a rudu dobywachu.⁴⁾ Wot Serbow wuknjechu Němcy zahrodnistwo,⁵⁾ wot nich dóstachu kaš, khrěn, boby a kórki. Džensniši džen hišće wobknježuje „serbske“ zahrodnistwo wokoło Bamberka Mnichowski hermanka. Za khmjel⁶⁾ tež maju so Němcy Serbam džakować. Cyły rjad baworskich wjesnych mjenow, zestajanych z „hummel“ (= khmjel) jich džensa hišće k tomu pohnuwa. Tež pčolařstwo wot Serbow hakle do Němcow přindže, a serbski twarožk bě Němcam křtósćenka. Přede wšěm pak běchu Serbja Němcow wučerjo w ratafstwje. Njepřístupne tonidła a lěsy je serbska ruka přeměniła do luboznych, plódnych honow.

Zo pak tež hewak stari Serbja njekničomny lud njeběchu, kaž to někotři sebjekhwalerjo z wulkej hubu stajnje do swěta trubja, ale zo běchu porno Němcam lud dobroćiwý, swědomity,

1) Sächsische Provinzialzeitung, Nr. 86, Beig. 12. IV. 1888.

2) Böhm, Statistik von Sachsen, díl II, p. 87.

3) Dr. Sepp, l. c. p. 30.

4) G. Jacob, Die Ortsnamen des Herzogtums Meiningen, p. 130—131.

5) Dr. Sepp, l. c. p. 32.

6) Tam, p. 33.

wjesoly a póćiwy, so wot Němcow samych často a raznje dosć připóznawa: „Das foedissimum hominum genus“, praji Böttiger we swojej „Geschichte Sachsens“, „werden sie, so viel daran ist, wohl erst durch die Schuld der christlich-deutschen Nachbarn geworden sein.“ — „Das Altenburger, Leipziger und Meissner Land zeigt, dass die Slaven, wo nicht schon gleich, doch sehr bald ihre christlichen Lehrer, die Franken, übertroffen haben.“ — „Nicht unbedeutend muss aber der Bildungsstand eines Volkes gewesen sein, das nach mehr als 1000jähriger Entfernung aus seinem Vaterlande, im Rücken von Nomadenvölkern gedrängt, und im fortwährenden Kampfe mit den rohen Bewohnern des Westens, noch so viel leistet.“¹⁾ — „Und weil die Wenden dessen Lob haben, dass sie sittsame und gewissenhafte Leute sind, wie die Heneter, also Philippus Melanchthon beschreibet, so hat sich ihr Wandel selbst anderen Völkern angenehm gemacht.“²⁾ — „Est natio hilaris, affectu vehementiori praedita, erga hostem quidem immisericordia, erga amicum vero plus quam fidelem amicitiam exercens, laboriosa, simplex, religiosa . . . Theologos maximi pendent suos.“³⁾ — „Diese Wilzen . . . einer der streitbarsten und volkreichsten slavischen Stämme, wurden ob ihrer kühnen Kämpfe . . . früh im Abendlande berühmt, aber auch ob ihrer Furchtbarkeit zur See als die kühnsten Piraten: hiess doch die Ostsee nach ihnen lange Wildamor, das Meer der Wilten. Daneben trieben sie aber auch vom 5. bis 11. Jahrhundert die Künste des Friedens und besaßen grosse, reiche Handelsstädte.“⁴⁾ — „Die Ranen . . . tapfer, reich, seetüchtig, mächtig.“⁵⁾ — „Die Miltschaner . . . ein tapferer, freiheitliebender Stamm, . . .“⁶⁾ — „Alles stimmt dahin überein, dass die Slaven kein untapferes, zu stetiger Arbeit, vorzüglich Ackerbau, Gewerbe, Handwerk und Künsten geneigtes, ein fleissiges, gemüthliches Volk waren.“⁷⁾

1) Böhland, Nachträge p. 8 u. 9.

2) Micraelius in Pomeran. I. 2.

3) Krüger, „De Serbis“ 1675.

4) Weiss, IV., p. 95. — Njeslušēju do Serbow. Red.

5) Ibid. p. 163, 164. — Tući tež do Serbow njeslušēju. Red.

6) Ibid. p. 165.

7) Haas, l. c. p. 16 sqq.

Haj, sam Thietmar, Słowjanow njepräčel, z hófkimi słowami, kotrež njech su tu radšo zamjelčane, nješwarne žiwjenje „swojich“ t. j. Němcow šwika, Serbow póćciwosć wysocey pozběhujo.¹⁾ Na tom njech je dosć. Je drje nas jenož mała horstka hišće, ale njejsmy a njeběchmy špatniši, dyžli druzy. Z dobom z Němcami dóstachmy křesćanstwo wot swj. Bonifacija, kotryž chceše džě tež tohodla w Fuldže pokhowany być, zo by wotpočował wo srjedź narodow, mjez kotrymiž je skutkował. Zo pak so křesćanstwo ručišo njerozšěri po cyłych Serbach, bě wina Němcow, kotřiž, z najmjeńša wulka wjetšina jich swětnych a cyrkwinskih wječchow, so wo přeněmćenje Serbow bóle starachu hač wo jich překřesćenjenje.

Nowa pruska agenda.

Wozjewił *Handrik-Sleppjanski*.

Mjeze wšěmi knihami, kotrež su w posłědnim času w serbskej rěči wušte, sobu na přěnim měsće nowa „agenda za ewangelsku krajnu cyrkej“ w Pruskej, za serbske ewangelske wosady serbski přeložena, stoji. To je kniha fundamentalneje wažnosće, dokelž wona k spokojenju najwosebnišich potřebnosćow čłowjeka, nabožinskih, słuži, — fundamentalna tež tohodla, dokelž nas historija wučí, zo, hdžež je so wot starych časow dosć za duchowne spokojenje luda stało, tam je so tež Serbstwo zakhowało. Wulke džěle něhdy serbskeje zemje su so tohodla za Serbstwo zhubile, dokelž so njeje nič abo pře mało za to činiło, zo bychu so duchowne potřebnosće serbskeho luda spokojite. Tuž maju éi mužojo najwjetšu zaslůžbu za naš serbski lud, kotřiž su bjez kóždeje sebićiwosće, jeno ze sameje lubosće k ludej, swjate pismo a druge nabožinske knihi serbskemu narodej serbski podali. A to jene je wěste, tak dołho hač naš serbski lud swoje serbske kemše lube wobkhowa, tak dołho tež serbski wostanje. — Něhdy

¹⁾ Thietmar, VIII, 2. Přirunaj tež: Wagners Geschichte von Polen 1775, p. 35 sqq. a Victor Jacobi, Slaven und Deutschland 1856, p. 14: „... kann ich denjenigen nur beistimmen, welche der Meinung sind, daß die Slaven vor unbestimmbar langer Zeit das dortige Land (Saxenburg und Altensburg) als ein schon sehr civilisiertes Volk zuerst angebaut haben.“

jako wjesoly młódzenc serbske wsy wobkhodźujo, zo bych serbski lud w jeho byću študował a maćiznu za serbsku statistiku hromadził, do jeneje nimale přeněmčeneje wsy přińdžech a do jenoho wjetšeho burskeho dwora zastupiwi hospozu doma namakach. Za Serbowstwom w tutej wsy so naprašujo wotmołwjenje dostach: Jow skoro ničo wjacj serbske njeje; ale my smy hišće serbscy a tež naše džěći, dokelž njecham na žanu druhu Božu službu hač jeno na serbsku khodźić.

Tež podawk z džěcacych lět je mi njezapomnity: Wulki bur měješe syna, a tón dyrbješe něšto wosebite być. Tohodla nan ze spokojenjom widžeše, kak jeho syn přeco bóle Serbstwo zaprěwajo so jeno do wosebnych ludźi měšeše. Ale so wosebny a wulki činić a z burstwa žiwy być, to so dołho njeznjese, a tuž přińdže, zo bu žiwnosć předložena, a kónc bě ze wšej krasnosću. Pola so rozpředachu, twarjenja so zwottorhachu. Bróznja jeno hišće stoješe, ale stómjana třěcha běše wotkryta; hołe žerdki z wysokosće bróznje zhladowachu, kaž bychy chcyte šerić. Ja tam přeco hišće widžu šědźiweho nana ze sylzajtymaj wočomaj na cuzych ludźi wozy twar kłásć wot toho domu, w kotrymž bě so wón narodził a polsta lět dołho z hospodarjom był, a ja jeho słowa hišće džensa słyšu: „Ach hdy by mój syn serbski wostał, tehdy běchmy to hišće byli, štož smy byli.“ To je pola wšitkich tajkich a podobnych ćłowjekow tónsamy kónc, kotryž sym hižo tak husto we swojim žiwjenju wobkedźbować mohł: hdyž so počínaju serbskeje řeče a narodnosće hanibować, serbsku Božu službu najprjedy wostaja a ze swojim wosebny činjnjom do přědka nje-přińdu, ale k padej, k zrudnemu kóncej. Tohodla ma so kóždy wěrný přecel swojeho ludu wo to přócować, zo by jemu nabožinu a bohajosć zdžeržał, a so swěru za to starać, zo bychy so jeho duchowne potrjebnosće spokojife.

Tajkim zaměram we wosebitej měrje ma naša nowa serbska agenda za naše pruske serbske ewangelske wosady služić. Wona chce k tomu pomhać, zo bychy naše Bože služby prawje rjane a krasne byle, a tak tež naš lud je lube wobkhowať, a swěru do nich khodźił a tam Bože słowo serbski słyšať.

Tuta nowa agenda je w dwěmaj džělomaj wudata. Přěni džěl je 229 str. sylny a za „wosadne Bože služby“ zloženy;

druhi džěl, 107 str. sylny, je za „wosebite božoslužbne skutki“, na př. křćenicu, požohnowanje njedźelničě, konfirmaciju atd. postajeny. Čišćana je agenda w Smolerjec serbskej knihičišćerni w Budyšinje; čišć je płaćił 1400 hr. a bu wot ewangelskeje wyššeje cyrkwineje rady w Barlinju zapłaćeny.

Wobstaranje přeložka je so wot kralowskeho šlezynskeho konsistorstwa we Wrótsławju knjezej kralowskemu superintendentej Kuringej we Wojerecach přepodało. Tón chceše, zo by so agenda w tajkim prawopisu čišćała, kaž sebi to duchowni žadaju. Tohodla po jeho postajenju knj. archidiakonus Dobrucký we Wojerecach zhromadžiznu serbskich duchownych pruskeje Hornjeje Łužicy do Nizkeje na džeń 18. pražnika l. 1895 powoła; zhromadžizna bě nimale wot wšitkich duchownych wopytana. Woni so jenohtósne za to wuprajichu, zo by so nowa agenda dospołnje přeložila a w analogiskim prawopisu čišćała. Posledniše žadanje je so dopjelnilo, přeńše pak nic cyle, w tym džě nic, zo su so před- a přispomnjenja w přeložku wuwostajile a k tomu džěle, kotrež su cyrkwinoknježerstwoweho wobprijēja. Tola to je jara mało, štož so njeje přeložilo, tak zo mamy tutu krasnu a wulku knihu nimale cytu tež serbsku. Džěle, kotrež pódłanske Bože služby woprijeju, chceše konsistorstwo přez swojeho kommissara, kn. prof. dra. Kawerau-a, nam wotšćipnyć, ale kn. sup. Kuring wutrobiće za nuznotu tež jich přeložka wustupi, a tak mamy so jemu za to džakować, zo su přeložene.

Přeložk sam je so na to wašnje dokonjał, zo je ze serbskich duchownych z wjetša kóždy wěsty džěl k přeložowanju dóstał, a smě so prajić, zo su wšitecy z wulkej swěrnosću a pilnosću swóej uadawk dopjelnili. Na to je kn. sup. Kuring kommissiju powołał, zo by přeložki přehladała, porjedziła a za čišć přihotowała. Tutu tworjachu kk.: sup. Kuring jako předsyda, archidiakonus Dobrucký a fararjo Brózk-Křišowski,*), Šořta-Parcowski a Handrik-Slepjanski. Kommissija je so pjeć raz k džětanju zešla, kóždy raz na dwaj dnjej, a to w domje kn. sup. Kuringa.

*) Wón móžeše so dla dalokosće swojeho bydla jeno na přěnim zhromadnym posedženju a na wuradžowanju z knj. konsistorialnym kommissarom wobdžělić.

Tutón knjez je so tež na lubozne a njesebiciwe wašnje za čelne potreby a wokřewjenja kommissije starał; za tutu lubosć smy jemu wulki džak winowaći, wosebje pak tež jeho knjenje mandželskej, kotraž njeje ničo lutowała, nas ze wšëm zastarać, tak zo so přeco z radosću na zhromadne džěłanje w tutym hospodliwym a přečelnym domje dopominamy.

Hłowne, hobrske džěło redakcije a korektury je naš znaty wótčinc, knj. archidiakonus Jan Dobrucký wobstarał. Wón je z njesměrnej prócu, z najwjětšej swěru a lubosću tuto wulke a čěžke džěło dokonjał. Jeho k tomu nadźija na materialne dobytki hnała njeje, ale lubosć k našim serbskim wosadam, lubosć, kotraž chce duchowne a wěčne zbože svojich lubyh krajanow. Knj. archidiakonej Dobruckemu smy tohodla stajnje wosebity džak dołžni. Bóh luby knjez tutomu našemu bratřej jeho swěru a prócu w bohatej měrje zapłać!

* * *

Hdyž nětko w slědowacym na to a druhe, štož rěčnicu a składbdu nastupa, pokažu, wězo nikomu blisko stupić njecham; porok by tež na mnje kaž na žanoho druhého padnył.

Hdyž w agendze „Haleluja“ a „Halleluja“ abo „Hosiana“ a „Hosianna“ čitamy, so korektorej žadyn porok dawać njehodźi; to ma swoju přičinu w tym, zo su wšelacy přetožerjo byli a zo je wón přeco jenož jene korekturne listno měł, tak zo njeje z prjedawšimi prirunować mohł.

Lěpje je pisać: khostać, rěč, rěčeć, rozym, zmylić, zmylki, wumož, wumohł, mohł, hač kostać, ryč, ryčeć, rozom, zmolić, zmolki, wumóż, wumóhł, móhł; a tež: „tak tón (abo: naš) knjez praji“ město: „tak praji tón knjez“, runjež je citat.

Dale njech je na slědowace jednotliwe porjedženki pokazane:

I.

1, 8: kaž je było w spočatku město: kaž było je w sp.
5, 10: płody njesło *m.* płody přinjesło. 8, 13: kiž su powołani *m.* kiž powoł. su. 10, 12: a nas wukhowaj z hnadu *m.* a wukhowaj nas z hn. 29, 7: kotrež chcemu wužiwać *m.* kotrež wuž. chc. 29, 11: štož hišće smy w čěle žiwi *m.* štož h. w čěle

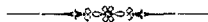
žiwi smy. 49, 3: a so před twojej bójskej majestosću rudźimy *m.* a so rudź. př. Tw. b. maj. 54, 18: a my wšitecy budžemy před Twój sud stajeni *m.* a my wšitecy př. Tw. sud staj. budžemy. 56, 23: štož je před Tobu spodobne *m.* štož př. Tobu spod. je. 58, 15: do kotrehož njemóže nchtó stupić *m.* do kotr. nchtó stup. njemóže. 61, 2: kiž sy z Wótcem a ze swj. Duchom žiwy *m.* kiž z Wótc. a ze swj. Duch. žiwy sy. 62, 5: kaž 61, 2. 67, 12 kaž 61, 2. 67, 26: hdžež budžemy z jandželskimi jazykami . . . khwalić *m.* hdžež . . . khwalić budžemy. 94, 21: jako k stołej hnady zhladowali *m.* jako k stołu hn. zhl. — 97, 1: Hdýž našej wuši njemóžetej potom wjacy słyšeć *m.* hdyž naš. wuši pot. wj. słyšeć njemóžetej. 98, 6: kotřiž budžemy z Twojej mocu přez wěru skhowani *m.* kotřiž z Tw. mocu . . . skhow. budžemy. 100, 16: zo je tón horjestanjeny zbóžnik . . . žiwy *m.* zo . . . žiwy je. 103, 15: při Jezom Khryšće abo při Jezusu Khrystusu *m.* při Jezom Khrystusu. 107, 6: hona bohate płody njesće *m.* płody přinjesće. 108, 25 kaž 107, 6. 109, 17: Hač runjež njejsy Ty w tutym léće . . . žohnował *m.* Hač runjež njejsy . . . žohn. 119, 19 kaž 97, 1. 141, 15: kiž je naša hłowa *m.* kiž naša hłowa je. 117, 13: powyšena *m.* powyššena. 192, 7: jasnemu swětlu Swojeho ewangelija zaso swěćić dał *m.* jasne swětló Swoj. evang. . . . dał. 206, 25: z hłubiny swojeje wutrobu *m.* z hłubokosće swojeje wutroby. 208, 24: přez swojich služobnikow *m.* služomnikow. 209, 23: njewěmy-li *m.* njewěmyli. 220, 23: jo prawje zrozymili *m.* je prawje zrozomili.

II.

15, 9: Z tutym wobtwjerdžuju *m.* wobtwjerdžu. 21, 20: powyšil *m.* powyššil. 40, 2: zbóžnosćí doštoj *m.* doštoj. 103, 20: Na to će nětko wobtwjerdžuju *m.* wobtwjerdžu. 107, 4: a tež junu budžemy wusyćí *m.* wusyćí budžemy.

Swoju rozprawu skónčam z tym přećom, zo by tuta kniha služila:

Bohu k česći a Serbam k wužitku!

Swójbne a leżownostne mjena Brjazynskeje wosady w Delnej Łužicy.

Zezběrał a podał *farar G. Bolte.*

I. Swójbne mjenja.

A. Swójbne mjenja, hupisane z Brjazyńskich cerkwinski-
skich knižow (niži z lěta 1800.)

1) *Brjazynske.*

Myšin. Kefk. Cazowk. Pacyk. Lěwika. Rataj. Kalawka. Jańžel.
Nowka. Kapo. Smogor. Pětsik. Dalic. Paška. Gnil. Tycka. Hanuš.
Blando. Zupra. Pelko. Kuš. Donat. Župan. Górnja. Tranta. Klawa.
Kóncak. Markař. Wińcař. Pampa. Rak. Keh. Nowak. Šyman.
Šěsko. Kejžor. Rubyn. Knefel. Grobla. Buďař. Rašin. Starik. Boriš
(ma teke mě: Wóřešk). Šorad. Prompel (n. Beitle?). Jank. Mudra.
Lawko. Kokošař. Šobař (Šdžober). Trjebik (Trjebig). Mětk.

2) *Górjańske.*

Gomolka. Kelic. Limbark. Bósan. Lěwica. Blaz. Cazow. Ko-
chan. Lopa. Kowalik. Dalej. Šejc. Gólc. Tropa. Šlodař. Lawrišk.
Huada. Póstař. Matuška. Grabja. Krawc. Pěla. Šylo (Šdžillo).
Šucka. Lutoš. Putař. Zajžowa. Nazdala. Bogoš. Žyd (Šdžit). Pěš
(Pěšdž). Hocko. Pěskař. Rublak. Rinca. Harnašk. Gomola. Zadora.

3) *Smogorjojske.*

Wildo. Peršk. Šymank. Doman (Domtain). Broniš. Pětk.
Wjelan. Šalmeja. Zmawař. Šymjeńc. Bramka. Kósac. Pawlik.
Matšk. Kólnjak (Kulnac). Boda. Domš. Propeta. Gorjeńc. Smjet.
Marak. Tobarna. Rejtus. Pilip. Bog. Žurant. Gólik. Rybak.
Kowalik. Bronkow. Tirit. Witka. Budarik. Bartuš. Kedrik (Kědrik).
Jurc. Pešk. Šwerc. Pjenk. Carnja. Zapjacaf. Bórak. Lenick. Krabat.
Zimroz (Šimroz). Balting. Melcharik. Kolesař. Curbel. Mjeliš. Šlo-
darik. Kajna (Chojna?)

4) *Zakazańske.*

Kjacmarik. Bobrik. Kedař (Kěder). Błažyj (Blasius). Cwar.
Pěskař. Janš. Chóric. Kuba.

5) *Prjawoske.*

Brjuchac. Hupac. Kapa. Šalmeja. Jazorik. Rejnus. Bjatkař.
Cundař (Šinder). Kót (Kött). Slonka. Sěpańk. Janžel. Nowak.
Płowka. Putarik. Krawc. Šymank. Lewicka. Kowal. Gólnik. Do-

mala (Donnalla). Limbark. Kuba. Petrow. Lenik (Schuiger). Bog. Ženjack (Schengst). Smogor. Halenc (Halenz).

B. Žinsajšne swójbne mjenja ceřeje Brjazýnskeje wósady.

Bagola. Bajko. Bělej. Bóseńc. Bukowic. Bulko. Burik (Burg). Budko (Buttfow). Chrysko (Chriske, alias Grisk). Krystan. Do-brink. Dybš. Dwórník (During). Góły. Grib (Grieb). Grošyk. Hac (Haatz). Jakubašk. Jazor. Jawerka. Ketlic (Kettlic). Jurk. Pachman (howacej Ketlic). Kito. Klawk. Klawna. Kleje (Kleč). Kokot. Kokrjow. Lipo. Masník. Kupař (jich němske mě jo: Šrüger). Kšenka. Kula. Kušan. Lubna. Muška. Nowotnja. Rejnus (Rehnus). Rězak. Markula (how.: Ščuľže). Smala. Zonk (Sonfe). Spreje. Steklina. Tešnař. Tulka. Wařmo. Wjerchoń. Rejka. Pěšank. Bryca (Briču). Hokwin. Domašk. Plašnja. Šwelow. Petš. Crjop (Zropf). Smolka. Loboda. Kasparic (Šajparž). Maltuš (Maltušč). Jarik.

II. Ležownostne mjenja.

1) Prjawoske.

Zagroda. Klinec. Wjele. Žřebešowa. Kupa. Pódwotšowa. Brusnek. Škrjoki. Ług. Rušelina. Rěpišća. Rowna-wjas. Kusnowišća. Nowe łuki. Pastwy.

2) Smogorjojske.

a. Tšugi atd.

Kopšiwna. Landař (= Landgraben?). Pašowina. Žřebeńca. Blachowa. Hamařska (= Hammergraben). Měkšy brod (Mokšy brod). Fryjařka (n. Šreiarče). Młyńska (= Mühlfstrom). Pšekop. Gniľa. Stara młyńska. Rudowata, Carna grobla (psichadatej z Picańskich gatow). Tšuga. Běła rěka (= Hammerstrom oder -graben). Wjelika rěka. Kužoły, do kužoľ (= Mühlfeld). Parowata.

b. Póla a łuki.

Kalojnica (Strautgarten). Na kuře. Ku Prjawozuju (nač „Žeh-ron“ žu). Rěpišća. Błudne ługi. Starikowa. We nugle (žěl wsy k wjacoru). We luze (psi kjarchobje k ranju). Slědne górny (hju-terter Šlan). Górkí. Wjele (długi abo wjeliki zagon). Doły. Srěd-niki. Za Šuójcami (hju-teru Ščuľačar). Małe łucki. Na mokšych. Dubrawy. Na maľem (škleiner Ščerpłan). Za gumnami. Kus role na kuře. Na pastwe. Pód winicu. Chójawy. Lěda. Za žřebenicu. Pjeńki. Za młynom.

3) Zakazańske pólske mjenja.

Hochozojska pastwa. Na rolach. Na grabownikach.

4) *Brjazynske leżownostne mjenja (póla a łuki).*

Za bělej (běła rěka). W bloše. Wósyme rědy (= Wórt-
 {chwartenwieje). Pastwy (Šutung). Na górkach. We lužkach (lužk
 = wóda pśi górańskej sčazce). Na pěskach. Pód winicu. W sy-
 płotach. Na hugońe. Na klině. Na zadorkach (prjedy bě tu
 stary puć wot Gójaca do Chósobuza). Na plańe. Pśed dołami.
 Na dołach. Na krotecch. Na štuće. Skóńc Gołbinu (z kóńcom
 du te kusy ku Gólbínu). Kuty (= Ščinderfuten). Glinjane jamy.
 W rjoskach (prjedy bě tam wjele rjosu). Małe łucki. Na kla-
 wińe („Klawic su tam pfejej jednu łuku. měli“). Na wótsowě.
 Nowe, stare łuki. Šlišćo. Na kšiwuli („žoz droga se kšiw“).
 Winica (kněska góla: Weinberg). Dubina (n. Ščiberg). Marijina
 góra (n. Marienberg). Na starej Bfazyńe (tam jo něga stara wjas
 stojała; how běšo jano stary kněski grod).

Dodawk I k delnjoserbskim přisłowam.

Dodał II. *Jordan.*

165. Za Bogom nic neporěžaj (což jo přirožone).
166. Wšykne dny jo Bog dał, wałtora a pětč stej tej lěpšej.
167. Gaž wejše zegeť nejzo, sy tak ak w nińernosći.
168. Gaž zymnu Mariju słyńco swěši, šapar płaco.
169. Na zymnu Mariju dej byś pól klěba a pól picy.
170. Přosařeju dejš tak wele daš, až wót dwora ku dworu ma dosć.
171. Přosařeju žedna skibka nepadńo na mazany bok.
172. Přede žńami móžotej dwa bura na jadnem stole sejžeš, pó
 žńach nama jaden rum.
173. W zymne dejš wariš kóruški, w lěše semuško.
174. Gaž namaš klěba, wař pón wařmo.
175. Ten ma a se nenajě, drugi nama a požera.
176. Co byš tak cysty ak son,
 a pón jo tak carny ak ron.
177. Hušej leši, dalej wiži.
178. Cesć jo, gaž sy kmóť, gluka, gaž mimo zo.

*) Take kliny tam su na poli; ale stare grono jo, až toś jo w ně-
 gajšych casach taka pšezpońica se pokazowała. J jednu kněiu jo wóna tam
 roztergała. Na Górańskem jo jaden kus „pod klucem“ poměńony, tam
 su te kluce wóneje kněje namakali.

179. Na swažbarskem dnu dešć, pón jo we małželstwu wěcej žognowańa.
 180. Ten huglěda ako přezpołnica.
 181. Sejži ako Mats Tunka za kańeńami.
 182. Jo górša ako maznica.
 183. Stare baby a pratyje, su jadnake.
 184. Daš ta baba kakaž co, jan to žowéo rědne jo.

Delnjoserbske přisłowa z lěta 1610.

(Dodawk II k delnjoserbskim přisłowam.)

Podał *dr. E. Muka*.

Čitajo a za swój delnjoserbski słownik wučerpujo druhi najstarši delnjoserbski čišć, Mały Katechismus Handrija Tary, fararja w Friedersdorffe p. Bezkowa, abo: Enchiridion vandalicum . . . per Andream Tharaeum Muscoviensem. Frankfurt a. O. 1610, namakach we wotdźělenju wo wěrowanju jednacym z napisom „Das Trawbüchlein“ kópičku rjanych delnjoserbskich ludowych přisłowow, kotraž njeh su tu při składowosći wozjewjenja zběrkow kn. kantora H. J. Jordana z nowa wotčišćane.

1. Kaž se chto z młodu nałožy,
Tak se pótom na stare dny žaržy (po němskim).
2. Njewěrna žona cuzy něrch do swojeho muža gata sajža.
3. Tuta žona jo dobrej dwě pódkowě juž wótchysyła (wot njeswěrneje a nječestneje žony).
4. N'ecesnym lužom kubło pšez palce pada.
5. Ta žona ruba a kusa wokoło sebe ako řesaznik.
6. Ta žeńska rada bělej ruce nosy (wo lěnej žónskej).
7. Dłujka sukńa a mała budka psíkryjetej wele chudoby.
8. Jabłuko daloko wót šćěpja nepadaj (po němskim).
9. Wěrna ruka psízo pšez wšu zemju,
A zložejška ruka psízo do sromoty (po němskim).
10. Bogatu žonu som wezał, z tym som swój kněstwo psědať (po łaćanskim).
11. Piwo rado za běrtylom wóna (po němskim).
12. Samopašnice wše marki a kermuše wobegnu.
13. Žedna lěpša žalba nějo za chudego towarisa ako bogata žona.
14. Rady bańku zwigaš (wo wopiłcu).

15. Za helu lažas (wo lěniku).
16. Drugim lužom do rukowu glědaš (n.: von der Gnade fremder Leute leben).
17. Nogi pód swoje blido tkaš (wo samostatnym hospodarju).
18. Swóju solnicku a kromicku lizaš (n.: eigen Brot essen).
19. Stawńe wokno na šyji měš (wo kleskaŕcy).
20. We wokńe a we źufach staš (wo kleskanju).
21. Někomu jěž z popětom a pěskom wosoliš (n.: jemandem etwas versalzen).

Prisp.: Přisłowo str. 123 čo. 158 ma rěkać: Njamaš pěnez, wzej kluc tolaš.

Nekrolog XLIII.

Wilhelm Józef Bogusławski,

woprawdžity statny radźičeř, exc., serbski historiograf, dobročeř Serbow, čestny sobustaw Mačicy Serbskeje.

* L. 1825. † 12. decembra 1901.

Wilhelm Józef Bogusławski narodži so l. 1825 w Lachowcach na Wołyni, w Žitomirskim wobwodze. L. 1837 zastupi do gymnasijskeho žiwjenja w Žitomirju a zložiwši l. 1846 abiturientne pruhowanje woteńdže k lěkařskej akademiji w Pětrohrodze. Ale młody muž so na druhe pola čuješe wołaneho, a bórzy wuzwoli sebi prawa, kotrychž studium je l. 1851 skónčił, jako iuris universi kandidata. Přijawši zastojnstwo w ministerstwje wójny w Pětrohrodze, poswjeći so potom na Kazaňskej universiće specialnje studiju mjezynarodneho prawa, zo by so za tón předmjet habilitował. Tola tu lěta 1853 wubuchny rusko-turkowska wójna, a Bogusławski bu Naddunajskej intendanturje přidžěleny; l. 1855 so do Odessy a do Chersona přesadzi, lěto po tym jeho na samym hłownym bitwišću nakhadžamy, w twjerdziznje Sewastopolu. Po wójnje so do Pětrohroda wróci a nětko hižo wšón jeho prózdný čas słušeše wědomosći, w kotrejž je připóznaty mištr.

Dostupiwiš skhodženka woprawdžiteho statneho radźičerja, je Bogusławski l. 1896 swoje Pětrohródske zastojnstwo zložil a w narodnym kraju Žitomirskim so zasydlil. W tutych swobodnišich lětach je džěło swojeho žiwjenja wudokonjował a wudospoňjał,

IV. džěl stawiznow sewjerno-zapadneje Słowjanšćiny bu runje w tym času wumjeńkarjenja Bogusławskiego wudaty. Dalše žadanja, kaž je z předstowa k tutej knize widžeć: wobdžětać stawizny poněmčenja Delnjeje Slezskeje, narańšeje Pomorskeje, Noweje Marchije a serbskich krajow na lěwym Lobjowym brjozy — njedopjelnichu so — dokelž je smjerc zadžěwala.

Wilhelm Józef Bogusławski bě woženjeny z Anjelu Niewęłowskej, z kotrejš zawostaji syna Bogdana a džowku Wandu. Wón zemřě 12. decembra 1901.

* * *

Bogusławski bě praedestinowany historiograf serbskeho naroda. Jeho nadobna powaha jeho dowjedže k najmjeńšim. Wróćiwši so ze Sewastopolskeho wojownišća, dopomni so prosty zastojnskich naležnosćow, na wědomostne wěcy a tu z wosebitej kedźbliwosću na struchle wosudy, stary staw a přitomnosć serbskeje hałuzu, kotraž bu słowjanskemu swětej tehdom wotkrywana kaž nowa zemja. Tak čitaše Bogusławski serbske wěcy wot Wjacława Alexandra Maciejowskeho w Biblioteci Warszawskej (z l. 1844), wot Romana Zmorskeho w Gazete Warszawskej (z l. 1859); po rusku běštaj Ismail Sreznjewski (w Žurn. Min. Woswjec. 1844) a Hilferding (we wosebitej knize 1856) wo předmjeće pisałoj.

Z tajkimi powěscemi pohnuwany so Bogusławski na puć poda, a l. 1858 přeni króc wuhlada Budyšinske wěže. Njewěm, hač je khodzil, kaž tamni wulcy slawisci, kotřiž su pěši přesahali hobrske přestrěnje krajow — začišć pak bě wulki a njewuhasomny. W Budyšinje sydlachu tehdy předstajerjo Serbstwa: razneho a khutneho, skoro zrudneho wobliča J. E. Smolef, a M. Hórník pošny žiwjenja; tež stawiznarja Jenča tam pózna. Kaž je wědome, potom za lěto Smolef do Pětrohroda přijědže a wot junija 1859 hač do hapryla 1860 tam přebywaše — z čimž wězo zwjazki so zesylnichu, interes so wuhlubi a znajomosć našich naležnosćow do zakładow zapušći. Z překrasnym płodom serbskich sympatijow pólskeho wučenca pak bu jeho Historija Serbskeho Naroda.

Bogusławski znaješe Jenčowe pilne „Stawizny serbskeje řeče a narodnosće“, po Časopisu roztrušene. Na tym založku,

ale stajnje, kaž so wě, dźiwajo na politiske wosudy Łužicow a pod šěršim wobzorom, spisa Bogusławski swój Rys dziejów serbołužyckich, wudaty 1861 w Pětrohrodze. Krasna kniha, mějaca wšitke wubjerne samownosće wědomostneho dźěła, wuznamjenja so nad to z rjanej rěču.

Ju je historik pozdžišo rozšěrił a z Hórnikom w jednosći dźěło zložil, w kotrymž je podstata našeho narodneho byća. Autor spisej předesa staw wo towaršnym žiwjenju našich prawótcow, přeložer Hórnik doda instruktivny staw wo znowanarodženju ludu ze znatym klassiskim dosłowom, w kotrymž je program wšeje myslaceje a začuwaceje serbskeje intelligency. Tutón zhromadny wupłód Polaka a Serba, wobeju najnadobnišeje mysle, je idealna kniha po nastaću, wobsahu a tež formje. Haj dwěluju, zo by w žanej sotrowskej literaturje był přikład podobneho skutka Dioskurow. „Historia serbskeho naroda“ wuńdže lěta 1884 w Budyšinje.

Samsneho lěta dósta so Bogusławskemu myto wot Póznańskeho Towarstwa Přecelow Wědomosći, kotrež běše 1500 hr. wupisało za knihu wo Połobskich Słowjanach. Runje ze svojim Rysom Dziejów bu wón na šěrši zahon přiwjedzeny, a wón dźěło přihotowa, kotrež budže dołhi čas najšěrše a zakładne teje literatury. A žadachu njezměrjene puste lađa muža wurjadnje horliwosće, a po prawdže ma so wuznać, zo je k tomu Bogusławski přidał swědomliwosć kritiskeho rozuma. Z tym so sta, zo buchu Dzieje Słowiańszczyzny Północno-zachodniej hakle l. 1900 ze IV. zwjazkom skónčene. Wosebje tón je tež tak bohаты na datach z časow wuměranja na Połobskich pohrjebniščach, zo je znata Perwolfova kniha (wo germanisaciji baltiskich Słowjanow) wjele za Bogusławskeho dźěłom.

Wjелеmjenowana nuza Maćicy Serbskeje z 80. lět je čitarjam wědoma. Na Maćičnej ležownosći ležeše hypotheka D. A. Bašmakowa z Pětrohroda, wot kotrehož bě njebohi J. E. Smolef 6000 tolef na Maćičny dom požičil. Hdyž pak Bašmakow do konkursu přińdže, Maćicy hrožeše wulki strach. Tehdom je Bogusławski za nju zastupił, a wuskutkowawši poniženje žadanki na 2000 tele pjenjezy w dobroćelskim towarstwje požiči a konkursnych

zarjadnikow spokoji. Na tajki dobry skutk serbski narod ženje njezabudže! —

Tehdy (l. 1884) Bogusławski druhi a posledni raz poby w Budyšinje. Na nas wón svojich krajanow potom dopomni ze žiwjenjopisom J. E. Smolerja, wozjewjenym w Bibliotecy Warszawskej w februaru 1885.

A tak su Bogusławskeho w Žitomirju 15. dec. 1901 pohowali. Z Łužicy drje wěnce na jeho nasypanej hórce njeležeše; dalokosć bě w tym z winu. Bogusławski pak, wučenc, idealny přećel a dobry čłowjek, běše ze serbskim žiwjenjom wuzcy spjaty, a wot l. 1885 ma jeho Maćica Serbska w rjedže svojich čestnych sobustawow.

Alfons Parczewski.

Přinoški sobustawow M. S.

Swój lětny přinošk w času wot 21. dec. 191 hač do 31. dec. 1902 zaplaćichu:

Na lěto 1903: kk. dwórski radzićel prof. dr. Jan Jakub w Drježdžanach; hl. wučef em. J. Nyčka w Charlottenburgu; statny radzićel J. M. Holan w Nižnim Nowgorodze (tež na 1902); chemik dr. ph. A. Vozárik w Au p. Hamma nad Siegom; faraf kanonik J. Herrmann we Wotrowje; prof. Frant. Tajrych w Táborje (tež na 1902 a 1901).

Na lěto 1902: kk. překupe Mjertyn Domš w Moskwje; spěwafske towarstwo „Jednota“ w Khróscicach; duchowny W. Nowá w Budestecach; faraf M. Urban we Wókrancicach; měšć. wučef; E. Polan w Budyšinje; tachantski předař J. Šewčik w Budyšinje; prof. Age M. Benedictsen w Charlottenlundže w Danskej (tež na ll. 1901 a 1900); faraf J. Bart w Radebergu (tež na ll. 1901—1899); chemik dr. phil. A. Vozárik w Au p. Hamma nad Siegom; dr. med. z Bötticher, lěkar w Budyšinje; prof. H. Merczyng w Pětrohrodže (tež na 1901); prof. un. Morfill w Oxfordže; dr. med. J. Handrik-Česla w Neveklowje; wučenc St. Ramuř w Kamyku p. Chrostowy w Hal. (tež na 1901); prof. Swoboda w Rokycanach; prof. M. Món w Eislebenje; justicny radzićel J. Leidler w Šerachowje (tež na 1901—1899); praelat J. Łusčanski w Budyšinje (tež na 1901); překupe E. Klin w Budyšinje; faraf M. Wencko w Sprjejcach; prof. B. Kopytczak w Tarnopoli; zem. nač. Alex. Petrów w Temjasowu p. Orenburga (tež na 1901); kantor Khř. Šwjela, redaktor w Skjarbošcu; dr. med. Wł. Białkowski w Dobezycach; prof. dr. H. Stumme w Lipsku; prof. dr. E. Muka w Freibergu;

faraŕ J. Křiŕan w Hodŕiju; faraŕ A. Mikela we Ŕupoj; faraŕ J. Jakub w Njeswaćidle; cyrkw. wućeŕ Ŕudak w Ketlicach; cyrkw. wućeŕ P. Ŕolta w Radworju (teŕ na 1901); ŕulski dircktor dr. phil. J. Grolmus w Lipsku (teŕ na 1901—1899); kaplan M. Andricki w Ralbicach; prof. St. Kulbakin w Odessy; redaktor Marko Smoleŕ w Budyŕinje; řećnik a notar M. Cyŕ w Budysinje; faraŕ M. Ŕur w Radworju; ŕulski direktor M. Nowak w Budyŕinje; kaplan J. Nowak w Budyŕinje (teŕ na 1901); far. administrator M. Ŕewćik w Lubiju (teŕ na 1901); katechet J. Winger w Budyŕinje (teŕ na 1901); faraŕ H. Mrozak w Budestecach (teŕ na ll. 1901—1899); kantor H. Smoła w Budestecach; kubleŕ J. Mlyńk w Ćemeŕcach; faraŕ Pawoł Mrozak w Budyŕinku; kantor J. Zahrjeńk w Hrodŕiŕšću; dwórski radŕicel prof. dr. Jan Jakub w Drjeŕdŕanach (teŕ na 1901); faraŕ E. Krygaŕ w Porŕicach (teŕ na 1901); faraŕ Křiŕan w Gronowje; prof. Konvalinka w Młodej Bolesławi (teŕ na 1901 a 1900); kubleŕ Smoła w Spytecach (teŕ na 1901 a 1900); kaplan J. Ŕolta w Kulowje (teŕ na 1901); faraŕ Wićaz w Nosaćicach (teŕ na 1901 a 1900); fabr. direktor Bruno Schulze w Drjeŕdŕanach (teŕ na 1901 a 1900); kand. phil. E. Lohe w Pětrohrodŕe; wućeŕ F. Pětranc w Lipsku; řećnik Flićek-Łahoda w Pětrohrodŕe (teŕ na 1901); prof. un. dr. ph. J. Baudouin de Courtenay w Pětrohrodŕe; faraŕ H. J. Gólc sen. w Rakecach; faraŕ Met. Halabala w Rajhradŕe; korrektor Ant. Nowak w Prazy (teŕ na 1901); faraŕ G. Zahrjeńk w Khwaćicach (teŕ na 1901); wućeŕ Jan Andricki w Radworju (teŕ na 1901—1899); měŕšć. wućeŕ A. Jenć w Drjeŕdŕanach; faraŕ P. Rejda w Budyŕinje (teŕ na 1901); kubleŕ A. Skop w Kołwazy; wućeŕka F. Matějková w Karlinje; wojeŕski faraŕ J. Renć w Drjeŕdŕanach (teŕ na 1901); kubleŕ M. Kokla-Lisak w Khróŕšćicach (teŕ na 1901); faraŕ G. Kubaŕ w Njebjelćicach (teŕ na 1901); faraŕ kan. schol. J. Skala w Budyŕinje; faraŕ kanonik J. Herrmann we Wotrowje; dwórski kaplan F. Rězak w Drjeŕdŕanach (teŕ na 1901—1893); redaktor dr. Wł. Talko w Sosnowcu (teŕ na 1901—1899).

Na lěto 1901: kk. missionaŕ H. Francka w Leh w Kaŕmiru; knjeŕ. radŕ. O. Hanowski, ryćeŕfkubleŕ nad Małym Wosykom; spēwaŕŕske towaŕŕstwo „Jednota“ w Khróŕšćicach (teŕ na ll. 1900—1895); tachantski přeĎaŕ J. Ŕewćik w Budyŕinje (teŕ na l. 1900); kantor Jurij Ŕewćik w Ralbicach (teŕ na ll. 1900 a 1899); měŕšć. wućeŕ J. Keŕk w Pirnje; kubleŕ A. Skop w Kołwazy; řećnik dr. iur. E. Tilŕ w Prazy; sem. wyŕ. wuć. em. K. A. Fiedleŕ w Budyŕinje; faraŕ M. Bjedrich w Ralbicach (teŕ na ll. 1900—1898); přeĕupe M. Mjeŕwa w Budyŕinje; faraŕ H. Dućman w Lipsku (teŕ na 1900—1895); kantor H. Jordan w Popojcach; přeĕupe A. Ćeć w Budyŕinje; wućenc dr. phil. J. Sauerwein z Bantelna; faraŕ J.

Mrozak we Wulkich Ždžarach; překupe E. Bart w Brězyncy (tež na l. 1900 a 1899); farař M. Handrik w Slepom; Hanso Kóńcan w Rownem (tež na l. 1900); farař A. Kubica w Bukecach; kand. theol. P. Wićaz z Přišec (tež na 1900); wučerka M. Kramattowa w Prazy; rěčnik dr. iur. E. Herrmann w Budyšinje; dir. wučer A. Pjech na Židowje (tež na 1900 a 1899); farař H. Wjacka w Hornim Wujezdze; kand. theol. B. Šwjela w Podstupimje (tež na 1900—1897); kantor J. Rězak we Wotrowje (tež na 1900—1893); spisačelka Louiza Hoffmannowa w Frankfurće n. W. (tež na 1900—1898).

Na lěto 1900: kk. knježerski radźičel O. Hanowski, ryčef-kubler nad Małym Wosykom (tež na lěta 1899—1888); serbske towarstwo w Bukecach; měšč. wučer J. Keřk w Pirnje; prof. Frant. Tajrych w Táborje (tež na 1899); farař J. Krušwica we Wjerbnje (tež na 1899—1893).

Na lěto 1899: kn. prof. Age M. Benedictsen w Charlottenlundze w Danskej (tež na 1898 a 1897).

Na lěto 1898: k. prof. Frant. Tajrych w Táborje.

Na lěto 1896: k. kantor Hanka we Wjelečinje (tež na 1895 a 1894).

Dary za dom M. S.

W běhu lěta wot 1. jan. 1902 hač do 31. dec. 1902 składowachu a wotedachu so pola pokładnika M. S. jako dobrowólne dary za Serbski Maćičny Dom w hriwnach:

I. Wotkazanja: wotkazanje † Khrystiany zwud. Šlenkriehoweje w Brězy (přez redaktora Miss. Pósla) **100**.

II. Kommissije serbskeho narodneho doma (po wysokosci přinoškow rjadowane): 1) „Liški-Póndželnicy“ w Budyšinje (553,28): 105,94; 2) Serbske blido w Lipsku (600): **100** (pod hod. štom); 3) Kom. „Molokanow“ w Budyšinje (109,28): 62; 4) Delanska „patentna“ kom. w Ralbicach (451,45): 56,54; 5) Radwořska „płatowa“ kom. w Radworju (290,93): 49,34; 6) Serbske blido w Drježdžanach (10): 8,53; 7) Freibergska kom. „Syrotka“ (28,89): 1,37; 8) Ždžerjanska „łučwjana“ kom. (20,66): 0,50. Přisp.: Te druhe kommissije su bohužel lětsa wotpočowale.

III. Towarstwa a wustawy: Bukečanske serbske towarstwo (72,43): 35,04; Rakečanske serbske towarstwo 5,50; Radwořske spěwanske towarstwo „Meja“ (49,90): 30; Swobodne zjednoćenstwo serbskich kath. wučerjow sakskeje Łužicy (79,17): 19,16; Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje 2. hapr. (86,70): 30,70; Ralbičanske spěwarske towarstwo (30): 10; Budyske towarstwo „Palacky“ (zbrěrka na Husowym

swjedenju) 5; Kukowska katolska bjesada „Casino“ (45): 15; Hłowna skhadžowanka serbskeje študowaceje młodžiny (96,50): 35,50; Ralbičanska katolska bjesada 3,04.

IV. Zběrki redakcijow: a) soburedaktorej „Łužicy“ prof drej. Mucy podachu: kk. zem. nač. Al. Petrów w Orenburgu 5 kand. phil. E. Lohe w Pětrohrodže 2; dawk lěta 1902 ze zahrody a dwora Slepjanskeje Handrikec fary (22,35): 9,70. — b) Božodzěšćowu a nowolětnu zběrku redaktora „Łužicy“ kapłana Andrickeho hl. pod VI. — c) redakciji „Katholskeho Póśła“ so wotedachu tele jednotliwe dary (nimo darow katolskich komisijow a towařstwow a składnostnych darow, hl. pod II, III a V): kk. wučef Stan. Klima w Hostěradicach 10,24; dr. med. J. Matiegka z Prahi 10; dr. Ilinskyj, docent Pětrohrodskeje university, 10; dary bjezmjencow a małke dary při wšelakich składnosćach 40,85. — d) wot redakcije „Missionskeho Póśla“ nazběrane: 9.

V. Składnostne dary buchu składowane: na Sworic-Měršec kwasu w Bukecach (přez wuč. Łodnjeho) 12,30; na Šusterec kwasu w Trjebinku a na Urbankec kwasu w Mulkecach (přez herca Domjela) 7,10; na Kruparjec kwasu w Trjebinje, na Kulnic kwasu w Miłorazu, na Sprjejcec kwasu w Slepom, na Fabianec kwasu w Miłorazu a na Kólinkec-Domulic kwasu w Slepom (wot kwasneju hercow Domjela a Šustera nahromadžene) 12,65; na Wjenkec křěznach w Róženće 5,60; na Narćikec křěznach w Šunowje 5,70; na Kóžkec-Hawkec kwasu w Boranecach 3,19; na Sucholic-Wěrikec kwasu w Slepom (přez Domjela) 2,15; serbske blido zastupjerjow wšitkich 4 fakultetow w Reichenhallu 6; zběrka serbskeje deputacije před kralom 12; na Šusterec kwasu w Rownem (přez kw. herca Šustera) 1; za šlahowanje na primicy Knježka 11; na kwasu kn. dr. med. G. Mrozaka w Budestecach (přez M. Handrika) 31; na Pawlec kwasu w Trjebinje (přez kw. herca Domjela) 2,70; ze spěwanskeho wječora Bjarnata Krawca w Sernjanach 3,57; na Rychtarjec-Domjelec kwasu w Slepom (přez kw. herca Šustera) 3,50; na Habrinkec kwasu w Brězowcy (přez kw. herca Domjela) 2,50.

VI. Nowolětne zbožopřejaće dary k nowemu lětu 1902 wot redaktora „Łužicy“ kn. kapłana M. Andrickeho zběrane a wot 252 wosobow (mjena hl. Łužica 1901 č. 12, str. 116 a 1902, č. 1, str. 8) nawdate: 701 hr. 43 np.

VII. Dary jednotliwcow (pokładnikej M. S. póślane): kk. Króna w Bukecach 1; H. Keřk w Droždžiju 1; Hana Keřkowa 1,50; prof. Fr. Tajrych w Táborje 1,66; prof. Merczyng w Pětrohr. 1; kantor H. Jordan w Popojcach 2; prof. dr. E. Muka

w Freibergu (město palmy ua row fararja H. Mrozaka-Budestečan-skeho) 6; řečník Fliček-Łahoda w Pětrohr. 2.

VIII. Zběrki jednotliwcow: kk. Stan. Kobyłecki, redak-tor w Krakowje 15,25.

IX. Wunoški z knihow a spisow za Maćičny dom darje-nych a předawanych: a) 25 eks. noweje basnje „Walka idei“ wot sobustawa M. S. kn. bar. Fr. Eysymonta pěsnjeneje, wot basnika darjenych a wot dra. Muki rozpředanych 75; b) čisty wunošk z knižkow „dopomnjenki na fararja Mrozaka w Budeste-cach“ (přez redakciju Miss. Pósla) 7,30.

Přisp. Tutón zapis darow za dom M. S. kónči so z 31. dec. 1902; tohodla so pozdžišo do pokladnicy wotodate dary a zběrki z l. 1902 hakle w přichodnym čisle Časopisa kwitować hodža.

W o b s a h.

Zapisy Maćicy Serbskeje	str. 3.
Pismowstwo delnołužiskich Serbow. Dopisał H. Jordan	„ 13.
Wěcowniske mjena z wukóncom -owc. Zestajał Jan Radyserb-Wjela Łužičenjo a Mišnjenjo na Krakowskej uniwersiće w 15. a 16. lět-stotkomaj. Zestajał Alfons J. Parčewski (skónčenje)	„ 20.
Zběrka mjenow ze Slepjanskeje narěče. Zestajał Handrik-Slepjanski	„ 22.
Zběrka přisłowow ze Slepjanskeje narěče. Zestajał M. Handrik-Slepjanski	„ 46.
Zběrka dolnoserbskich słow. Zestajał B. Šwjela	„ 50.
Serbska narodnosć nowšeho časa. Wozjewił dr. E. Muka	„ 52.
Wučahi z protokollow M. S.	„ 63.
Dary za knihowuju M. S.	„ 70.
Zapis darow do museja M. S.	„ 73.
Zličbowanje M. S. w 55. léće (1901)	„ 76.
Zličbowanje domu M. S. wot jutrow 1901 hač do 1. januara 1902	„ 77.
Serbow powitanje krala Jurija	„ 79.
Přenje 20 lět Towarštwu Pomocy za studowacych Serbow. Spisał Jakub Nowak	„ 81.
Serbska narodnosć nowšeho časa. Podał dr. E. Muka (dokónčenje)	„ 86.
Wjesne spěwački. Podał M. Handrik-Slepjanski	„ 99.
Delnjoserbske přisłowa. Nazběrał H. Jordan	„ 105.
Přenički křesćanstwa mjez Serbami. Spisał Jakub Sewěik	„ 118.
Nowa pruska agenda. Wozjewił Handrik-Slepjanski	„ 123.
Swójbne a ležownostne mjena Brjazynskeje wosady w Delnjeje Łužicy. Podał G. Bolte	„ 136.
Dodawk I k delnjoserbskim přisłowam. Dodał H. Jordan	„ 141.
Delnjoserbske přisłowa z léta 1610. Podał dr. E. Muka	„ 143.
Nekrolog XLIII. (Wilhelm Józef Bogusławski, z podobiznu)	„ 144.
Přinoški sobustawow M. S.	„ 145.
Dary za dom M. S.	„ 148.
	„ 150.

W o b s a h.

Serbow powitanje krala Junija	str. 81.
Prěnje 20 lět Towarstwa Pomocy za studowacych Serbow. Spisał Jakub Nowak	„ 86.
Serbska narodnosć nowšeho časa. Podał dr. E. Muka (dokónčenje)	„ 99.
Wjesne spěwarki. Podał M. Handrik-Slepjanski	„ 105.
Delnjoserbske přisłowa. Nazběrał H. Jordan	„ 118.
Prěnički křesćanstwa mjez Serbami. Spisał Jakub Sewěik	„ 123.
Nowa pruska agenda. Wozjewił Handrik-Slepjanski	„ 136.
Swójbne a ležownostne mjena Brjazynskeje wosady w Delnej Łužicy. Podał G. Bolte	„ 141.
Dodawk I k delnjoserbskim přisłowam. Dodał H. Jordan	„ 143.
Delnjoserbske přisłowa z lěta 1610. Podał dr. E. Muka	„ 144.
Nekrolog XLIII. (Wilhelm Józef Bogusławski, z podobiznu)	„ 145.
Přinoški sobustawow M. S.	„ 148.
Dary za dom M. S.	„ 150.

Z tutym wudawa so:

105) Protyka na l. 1903.

Dale so čč. sobustawam M. S. k tutomu zešiwkej Časopisa
přidawa kniha wot dra. E. Muki nakładowana:

Přisłowa Hornjołužiskich Serbow. Zběrał Jan
Radyserb-Wjela. Wudał dr. Ernst Muka. Budyšin 1902.

☞ Wo zapłaćenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow
(kóždolětnje 4 ₰ abo w cuzych pjenjeczach po kursu) a wo dary
za dom M. S. najpodwólnišo prosymy. Lěto so bórzy minje!
Pokładnikowa adresa za póst je: Kaufmann August Zetsch,
Bautzen (Sachsen), Reichenstrasse 8.

Tež prosymy, zo bychy naše česćene sobustawy swojich znatych
k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namołwjeli.

☞ Dla zmóžnjenja porjadneho připosylanja „Časopisa“ a
spisow M. S. je trjeba, zo česćene sobustawy wšitke přeměňjenja
swojich adressow prawje bórzy redaktorej Časopisa wozjewjeju.

Rozeslanje Maćičnych spisow stawa so porjadnje dwójcy za
lěto a to stajnje po jutrach a wokoło hod. Hdy by něchtó wo-
zjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisćikom pod adressu:
Prof. Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sachsen).

Protyka „*Předšenak*“ pak so sobustawam, zo bychy ju
hnydom po jeje wudaću dóstali, stajnje w měsacu novembru wot
kn. knihownika K. A. Fiedlerja direktnje z Budyšina sćele.